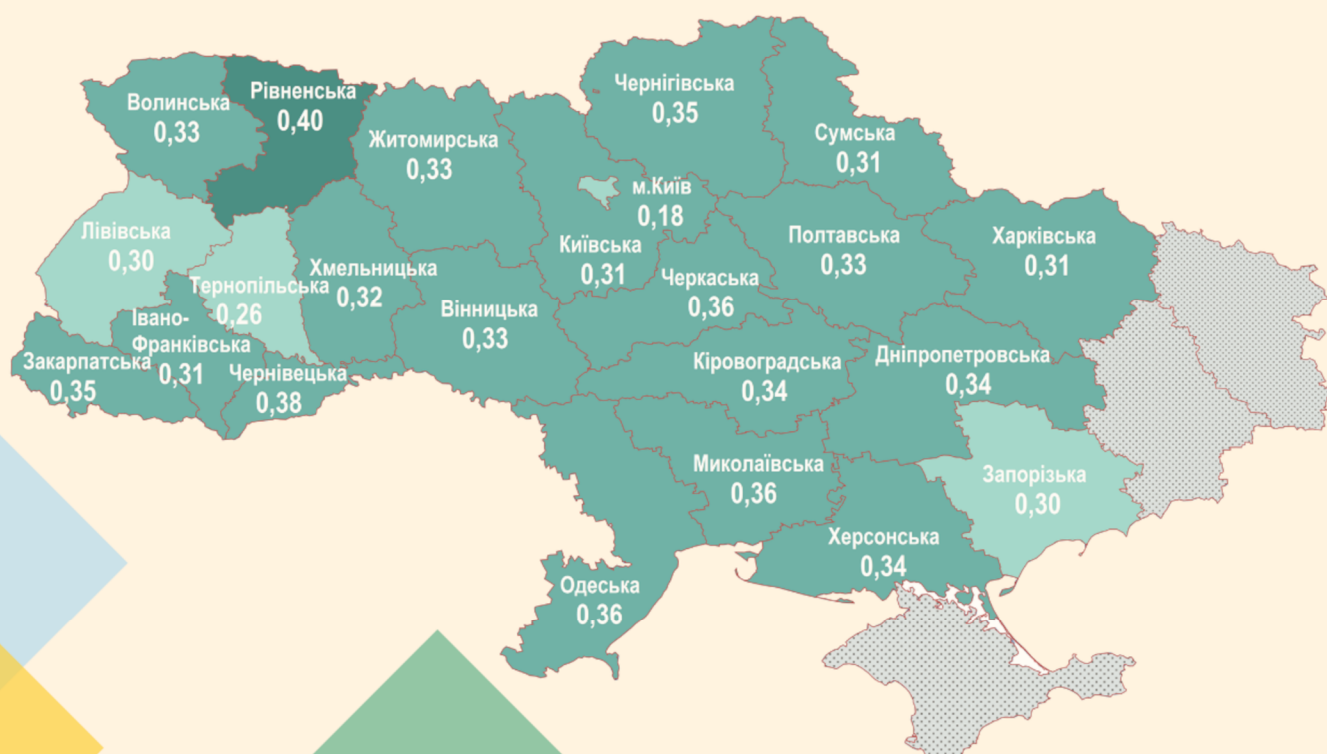

МОНОГРАФІЯ

ГЕНДЕРНІ ВИМІРИ УКРАЇНИ: АДАПТАЦІЯ ГЕНДЕРНИХ ІНДЕКСІВ НА СУБНАЦІОНАЛЬНИЙ РІВЕНЬ

SubGend
Jean Monnet Action

**Co-funded by
the European Union**

Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я.

ГЕНДЕРНІ ВИМІРИ УКРАЇНИ: АДАПТАЦІЯ ГЕНДЕРНИХ ІНДЕКСІВ НА СУБНАЦІОНАЛЬНИЙ РІВЕНЬ

Монографія

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Кропивницький 2025

Гендерні виміри України: адаптація гендерних індексів на субнаціональний рівень: монографія. – Кропивницький: «КОД», 2025. – 293 с.

Монографія присвячена дослідженню складних гендерних індексів та їх адаптації до українських реалій. Вона має на меті обґрунтувати важливість складних гендерних індексів як інструменту для оцінки рівня гендерної рівності та формування ефективних управлінських рішень. Результати дослідження можуть бути використані для розробки політики, спрямованої на зменшення гендерних диспропорцій, як на національному, так і на регіональному рівнях. Монографія стане у нагоді науковцям, експертам у сфері соціальної політики, а також представникам державних органів влади та неурядових організацій, які працюють над розв'язанням проблем гендерної рівності.

Рецензенти:

Гоян Ігор Миколайович – доктор психологічних наук, професор кафедри соціальної психології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Мацак Іван Каленикович – доктор фізико-математичних наук, професор кафедри дослідження операцій факультету комп'ютерних наук та кібернетики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Кононенко Тетяна Володимирівна – доктор філософських наук, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування Донецького державного університету внутрішніх справ.

Рекомендовано вченою радою Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (протокол № 10 від 03 березня.2025 р.).

© Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я., 2025

© Центральноукраїнський державний університет імені
Володимира Винниченка, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. СКЛАДНІ ГЕНДЕРНІ ІНДЕКСИ. ІСТОРІЯ ЗАРОДЖЕННЯ. МЕТОДОЛОГІЯ ПОБУДОВИ.....	7
1.1. Гендерні індекси, що є модифікаціями від Індексу людського розвитку..	7
1.2. Глобальний індекс гендерного розриву	30
РОЗДІЛ 2. ГЕНДЕРНІ ПРОЕКТИ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ПОДОЛАННЯ ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ В УКРАЇНІ	45
2.1. Національні та міжнародні проекти з гендерної проблематики	45
2.2. Аналіз динаміки зміни та прогностичні значення складних гендерних індексів для України	172
РОЗДІЛ 3. АДАПТАЦІЯ СКЛАДНИХ ГЕНДЕРНИХ ІНДЕКСІВ ДЛЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ	216
3.1. Регіональний Індекс гендерного розвитку.....	222
3.2. Регіональний Індекс гендерної нерівності.....	234
3.3. Регіональний Індекс гендерного розриву	246
ЛІТЕРАТУРА	261
ДОДАТКИ.....	268

ВСТУП

Проблема гендерної нерівності продовжує залишатися актуальною для суспільств по усьому світу, ускладнюючись в наслідок цивілізаційних та культурних змін. Подолання гендерних диспаратів не лише сприяє соціальній справедливості, але й стимулює економічний розвиток, розширює можливості для людини та суспільства в цілому. Вимірювання рівня гендерної нерівності та оцінка динаміки за допомогою складних гендерних індексів стали важливими елементами аналітичної практики в рамках сучасних досліджень.

Ця монографія присвячена дослідженню складних гендерних індексів та їх адаптації до українських реалій. Наукова новизна дослідження полягає у поглибленні методологічних основ та обґрунтуванні пропозицій щодо регіональних форматів застосування гендерних індексів. Проблема гендерної рівності є важливою для врахування в регіонах України через кілька ключових причин.

Перш за все це важливо з точки зору наявної соціально-економічної нерівномірності регіонів. Україна має значні відмінності в рівні розвитку між областями, що впливає на доступ жінок і чоловіків до освіти, працевлаштування, медичних послуг та інших ресурсів.

Важливу роль відіграють також культурні особливості. У різних регіонах України існують специфічні соціальні традиції та культурні настанови, які можуть посилювати або послаблювати прояви гендерної нерівності.

Третім важливим фактором необхідності врахування гендерного фактору є потреба в ефективному управлінні. Для формування дієвих регіональних стратегій важливо розуміти реальний стан гендерної рівності в конкретних областях. Це сприяє ефективнішому розподілу ресурсів та розробці таргетованих програм.

Наступний фактор важливості проблеми гендерної рівності – європейська інтеграція. Україна зобов'язана дотримуватися міжнародних стандартів у сфері прав людини, зокрема гендерної рівності, що вимагає врахування регіонального контексту для забезпечення відповідності цим стандартам.

Нарешті, розв'язання проблеми гендерної рівності є важливим з точки зору запобігання соціальній напрузі. Рівень гендерної рівності впливає на загальний рівень соціальної справедливості, а її забезпечення допомагає уникати конфліктів та диспропорцій.

Отже, врахування гендерної проблематики на регіональному рівні дозволяє не лише вирішувати актуальні соціальні проблеми, але й сприяє сталому розвитку та гармонізації суспільних процесів.

Перший розділ роботи присвячений історії формування та розвитку складних гендерних індексів, зокрема їх модифікацій від Індексу людського розвитку та аналізу Глобального індексу гендерного розриву. В ньому розкрито основні методологічні засади побудови цих індексів, зокрема їх пристосування до різних соціокультурних умов.

У другому розділі особливу увагу приділено аналізу впливу національних та міжнародних гендерних проектів на подолання гендерної нерівності в Україні. Систематизовано досвід застосування проектів, аналізовано динаміку складних гендерних індексів та здійснено прогностичні розрахунки для України.

Третій розділ присвячено адаптації гендерних індексів до регіональних реалій України, зокрема розробці Регіонального індексу гендерного розвитку, Регіонального індексу гендерної нерівності та Регіонального індексу гендерного розриву. У ньому представлено методологічні підходи до формування цих показників з урахуванням специфіки українських регіонів та аналізу їх соціально-економічних характеристик.

Загалом, монографія має на меті обґрунтувати важливість складних гендерних індексів як інструменту для оцінки рівня гендерної рівності та формування ефективних управлінських рішень. Результати дослідження можуть бути використані для розробки політики, спрямованої на зменшення гендерних диспропорцій, як на національному, так і на регіональному рівнях. Монографія стане у нагоді науковцям, експертам у сфері соціальної політики, а також представникам державних органів влади та неурядових організацій, які працюють над вирішенням питань гендерної рівності.

Монографія підготовлена в рамках проєкту ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH «Субнаціональна гендерна рівність: баланс цінностей ЄС та

українських реалій»¹ № 101047451, головною метою якого є популяризація гендерної проблематики серед різних верств населення та привернення уваги громадськості до просування гендерної рівності та універсального включення гендерних вимірів. Реалізація проекту з вивчення та впровадження основних цінностей та досвіду країн ЄС щодо гендерної рівності в Україні на субнаціональному та інституційному рівнях передбачала низку різноманітних заходів. Насамперед, це формування в студентів та університетських викладачів здатностей орієнтуватися в особливостях міжнародної європейської практики у сфері гендерної освітньої статистики, гендерних стереотипів та упереджень у освіті та технології гендерної освіти. Це відбувалося у формі впровадження курсів за вибором у практику навчання студентів, а також у формі проведення літніх шкіл. Крім того, була проведена низка круглих столів, навчальних візитів, промоакцій з громадськістю, вчителями (у широкій гендерній перспективі: європейські ініціативи для економічного зміцнення жінок, гендерні питання в українському суспільстві, гендерний дисбаланс у вищій школі на загальнодержавному та субнаціональному рівнях), а також з працівниками обласного управління статистики, з працівниками соціологічних служб, з медичними працівниками. Нарешті, для узагальнення та систематизації результатів проекту була організована дослідницька робота, яка включала вивчення основних підходів в ЄС та Україні до гендерної рівності та адаптацію комплексних гендерних індексів до субнаціонального та інституційного рівнів. З результатами науково-дослідної роботи та плануванням використання матеріалів проекту для сприяння та фінансування гендерної рівності були ознайомлені політики, бізнесмени, відповідні фахівці та громадськість.

Проект «Субнаціональна гендерна рівність: баланс цінностей ЄС та українських реалій» фінансувався за підтримки Європейської комісії. Ця праця відображає лише погляди авторів. Єврокомісія не несе відповідальності за будь-яке використання інформації, що міститься в ній.

---

¹ Проект за програмою Європейського Союзу ERASMUS-JMO-2021-MODULE «Subnational gender equality: balance of EU values and Ukrainian realities» SubGend (Субнаціональна гендерна рівність: баланс цінностей ЄС та українських реалій). <https://cusu.edu.ua/ua/mizhnarodni-proekty/proiekt-subgend>

РОЗДІЛ 1. СКЛАДНІ ГЕНДЕРНІ ІНДЕКСИ. ІСТОРІЯ ЗАРОДЖЕННЯ. МЕТОДОЛОГІЯ ПОБУДОВИ

1.1. Гендерні індекси, що є модифікаціями від Індексу людського розвитку

Історія зародження гендерних індексів, які є модифікаціями від Індексу людського розвитку

З 1990 року у Звіті про людський розвиток² ООН публікується Індекс людського розвитку, який вимірює довголіття, знання та доступ до основних ресурсів, необхідних людині для розвитку своїх здібностей. Індекс людського розвитку, виміряний на національному рівні, є загальним середнім значенням цих трьох параметрів.

У 1994 році було проведено кілька спроб для дезагрегування Індексу людського розвитку. Наприклад, він був скоригований з урахуванням нерівності розподілу доходів для країн, для яких були дані щодо коефіцієнта Джині або частки 20% найвищого та найнижчого населення у сукупному доході. Він також був розрахований для регіонів усередині країни, для етнічних груп і статі. Але через обмеженість даних така дезагрегація була зроблена лише для кількох країн.

У Звіті про людський розвиток³ у 1995 році вперше розглядалося питання щодо вимірювання гендерної нерівності за допомогою складених індексів на основі доступних даних. З цією метою у звіті було запропоновано два комплексних показники для визначення гендерних розбіжностей та їх негативного впливу на соціальний прогрес. Хоча, звичайно, зафіксувати таку складну реальність в одному індексі нелегко. І цього року виникла потреба остаточно поставити проблему гендерної нерівності на соціальний порядок денний. Це особливо важливим є для тих представників суспільства, хто

---

² Human Development Report 1990 <https://hdr.undp.org/system/files/documents/hdr1990encompletenostats.pdf>

³ Human Development Report 1995 <https://hdr.undp.org/system/files/documents/hdr1995encompletenostats.pdf>

розробляє політику, – корисно розглянути комплексні показники для власних країн і для інших, щоб сформулювати політичні висновки щодо критичних недоліків у гендерних можливостях, а також щодо пріоритетів, які слід враховувати у своїх планах дій.

Базовий показник людського розвитку – Індекс людського розвитку (ІЛР) – доповнюється у цьому Звіті Індексом гендерного розвитку. Індекс гендерного розвитку зосереджується на тих самих змінних, що й ІЛР, але зосереджується на нерівності між жінками та чоловіками, а також на середніх досягненнях усіх людей разом. У даному звіті також було представлено вимірювання Індeksu гендерного розширення прав і можливостей – індексу, який зосереджувався на трьох змінних, які відображають участь жінок у прийнятті політичних рішень, їхньому доступі до професійних можливостей та їхніх можливостях заробляти. Жінки часто виключені з такої участі та фактично позбавлені виборчих прав. Індекс гендерного розширення прав і можливостей давав певну інформацію про те, наскільки жінки мають права в цих сферах у різних країнах.

Індекс гендерного розвитку та Індекс гендерного розширення прав і можливостей можуть охоплювати лише те, що піддається вимірюванню, і тому не охоплюють інші важливі виміри гендерної нерівності, такі як участь у суспільному житті та прийнятті рішень, споживання ресурсів у сім'ї, гідність та особиста безпека. Тим не менше, навіть ці параметри стали потужними визначниками відносного статусу жінок і якості їхнього життя.

Звернення уваги на нерівність стало загальним моральним і політичним імперативом, і аргументи на користь усунення нерівності в оцінці загальних досягнень стосуються багатьох сфер. І в Звіті про людський розвиток у 1995 році основна увага була зосереджена на стійкій нерівності між жінками та чоловіками. Подібна градація (за статтю) Індeksu людського розвитку важлива й у розрізі інших ліній поділу, скажімо, щодо класу, громади чи місця розташування. Зосередження уваги на гендерній нерівності – це лише початок у цьому відношенні, але це була важлива відправна точка, оскільки широко поширені гендерні упередження серйозно впливають на соціальну, економічну та політичну ситуацію в багатьох країнах.

У Звітах про людський розвиток до 1995 року робилися спроби побудувати Індекс людського розвитку з поправкою на гендерну нерівність. По-

перше, кожен із трьох компонентів Індексу людського розвитку був виражений у вигляді жіночої значення у відсотках від чоловічої значення. Потім загальний Індекс людського розвитку був помножений на це просте середнє співвідношення жінок і чоловіків, щоб отримати Індекс людського розвитку з поправкою на гендерну диспропорцію.

З цим правками було дві проблеми. По-перше, вони не пов'язували різницю між жінками та чоловіками із загальним рівнем досягнень у суспільстві. Значною є різниця в тому, чи існує гендерна рівність на нижчому чи вищому рівні досягнення. В якомусь суспільстві може бути ідеальна гендерна рівність, але загальний рівень грамотності становить, скажімо, 30%. Інший варіант може демонструвати певну різницю: рівень грамотності чоловіків становить 90% і рівень грамотності жінок – 85%. Який соціальний результат є кращим?

По-друге, кожне суспільство може вибрати конкретне значення для своєї «антипатії до гендерної нерівності» (ϵ), залежно від того, з чого воно починає і яких цілей воно хоче досягти протягом якого періоду часу. У Звітах про людський розвиток до 1995 року ϵ непрямо вважалось рівним нулю, тобто жодних політичних переваг щодо гендерної рівності не було прийнято. Але політики повинні зробити чіткий вибір ваги, яку вони бажають надати своїм перевагам щодо гендерної рівності. У крайньому випадку, якщо $\epsilon =$ нескінченність, тоді тільки досягнення жінок отримують позитивну вагу, і відносні досягнення чоловіків ігноруються. Ілюстративні розрахунки Індексу гендерного розвитку та Індексу гендерного розширення прав і можливостей у звіті 1995 року базувалися на $\epsilon = 2$ (середнє гармонійне), що виражало помірний ступінь неприйняття нерівності. Це лише для того, щоб показати, що навіть із скромними вагами профіль гендерної нерівності виглядає досить погано для більшості країн.

Під час оцінки Індексу гендерного розвитку будується міра для загальних досягнень жінок і чоловіків у трьох вимірах Індексу людського розвитку – очікувана тривалість життя, рівень освіти, скоригований реальний дохід – після врахування нерівності між жінками та чоловіками. Іншими словами, Індекс гендерного розвитку – це Індекс людського розвитку, скоригований на гендерну нерівність.

Індекс гендерного розширення прав і можливостей був зосереджений на участі – економічній, політичній та професійній. Він мав на меті визначити, наскільки жінки отримали повноваження або виборчі права брати участь у різних аспектах суспільного життя порівняно з чоловіками. Через обмеженість даних він не міг, на жаль, охопити багато аспектів розширення прав і можливостей, зокрема в домогосподарстві, у житті громади чи в сільській місцевості. Він зосереджувався лише на трьох змінних: рівні доходів, частці на професійних і управлінських посадах і частці депутатських місць.

Розрахунок та аналіз Індексу гендерного розвитку та Індексу гендерного розширення прав і можливостей були прийняті у 1995 році як постійна характеристика Звіту про людський розвиток, щоб служити постійним нагадуванням політикам про те, що вони повинні приділяти серйозну увагу питанню гендерної рівності.

У Звіті про людський розвиток⁴ за 2010 рік на зміну Індексу гендерного розширення прав і можливостей приходить Індекс гендерної нерівності, який разом із Індексом гендерного розвитку є актуальним і сьогодні. Індекс гендерної нерівності був представлений як ще один потужний індекс, унікальний тим, що включав освітні досягнення, економічну та політичну участь і проблеми здоров'я жінок, а також враховував часті нерівності на національному рівні. Таким чином, це був суттєвий прогрес у порівнянні з існуючими на той час глобальними показниками гендерної рівності.

Вимірювання несприятливих умов для жінок підвищило обізнаність про проблеми, дозволило контролювати прогрес у досягненні цілей гендерної рівності та забезпечувати підзвітність урядів. Завдяки спільним зусиллям урядів, громадянського суспільства та міжнародних агентств, включно з Міжнародною організацією праці, Організацією економічного співробітництва та розвитку, Світовим банком і Всесвітнім економічним форумом, кількість опублікованих даних, які включають гендерну перспективу, значно зросла з 1990 року.

Розрахунок з 1995 року Індексу гендерного розвитку та Індексу гендерного розширення прав і можливостей отримали певну популярність у

---

⁴ Human Development Report 2010 <https://hdr.undp.org/system/files/documents/human-development-report-2010-complete-english.human-development-report-2010-complete-english>

суспільстві, підтверджену щорічними звітами і засвідчили важливість збору та аналізу даних, дезагрегованих за статтю. В той же час, вони спровокували дебати про те, як побудувати дійсний і надійний гендерний індекс.

Критики відзначили три ключові недоліки Індексу гендерного розвитку та Індексу гендерного розширення прав і можливостей⁵:

- Вимірювання індексів поєднують абсолютні та відносні досягнення. Таким чином, країна з низьким абсолютним доходом отримує погані оцінки, навіть із ідеальною гендерною рівністю. Індекс гендерного розвитку коригує Індекс людського розвитку для гендерної нерівності, таким чином вимірюючи як загальні досягнення, так і диспропорції, хоча його часто тлумачать як відображення лише останнього.

- Щоб заповнити відсутні дані, були потрібні масштабні підстановки даних. Для відносної частки доходу в обох індексах понад три чверті оцінок країни були частково приписаними. З огляду на те, що дохід є найважливішим рушієм розриву між Індексом людського розвитку та Індексом гендерного розвитку, ці приписування були особливо проблематичним.

- Майже всі показники в Індексі гендерного розширення прав і можливостей, можливо, відображають упередженість міської еліти та використовують деякі показники, більш актуальні для розвинених країн.

Ці проблеми частково відображають серйозні обмеження даних, які все ще існують, але Індекс гендерної нерівності враховує ключові зауваження. Він не покладається на приписки. Він включає три важливі аспекти для жінок: репродуктивне здоров'я, розширення прав і можливостей і участь на ринку праці. Він фіксує ці виміри в одному синтетичному індексі, оскільки спільний розгляд розширення прав і можливостей і розвитку відображає важливі взаємодоповнюваності. І жоден із основних показників не стосується загального рівня розвитку країни, тому країни, що розвиваються, можуть працювати відносно добре, якщо гендерні недоліки обмежені. Цей підхід узгоджується з підходом щодо нерівності – порівняння двох груп, жінок і чоловіків, і врахування лише нерівності між ними на рівні країни. Індекс

---

⁵ Human Development Report 2010 <https://hdr.undp.org/system/files/documents/human-development-report-2010-complete-english.human-development-report-2010-complete-english>

гендерної нерівності фіксує втрату досягнень у ключових вимірах через гендерну нерівність.

Індекс гендерної нерівності збільшується, коли недоліки пов'язані між вимірами, тобто чим більше корельовані відмінності між статями за вимірами, тим вищий індекс. При цьому зауважується, що виміри доповнюють один одного і що нерівність у навчанні зазвичай корелюється, скажімо, з доступом до можливостей роботи та материнською смертністю. Недоліки, що збігаються, є важливим аспектом гендерної нерівності, а їх урахування є основною перевагою Індексу гендерної нерівності. Методологія індексу також гарантує, що низькі досягнення в одному вимірі не можуть бути повністю компенсовані високими досягненнями в іншому.

Зауважимо, що важливі гендерні питання не включені в описані вище індекси через обмеження даних. Гендерні ролі впливають на те, як чоловіки та жінки проводять свій час. Крім участі в робочій силі, багато жінок несуть додатковий тягар догляду та ведення домашнього господарства, що скорочує вільний час і збільшує стрес і виснаження. Хоча з'являється краще розуміння того, як використання часу впливає на самопочуття, ця інформація не є загальнодоступною та не збирається регулярно, і тому не може бути включена до глобальних вимірювань. Важливою є інформація про право власності на економічні активи жінок, як самотійно, так і у співдружності з подружжям; нерухоме майно є особливо важливим. Однак дані не є широко доступними. Продовольча та сільськогосподарська організація Об'єднаних Націй має базу даних щодо гендерних та земельних прав, яка охоплює шість тем: правова база, землеволодіння, міжнародні договори, звичайне право, організації громадянського суспільства та статистика землекористування, але далеко не для всіх країн світу. Насильство щодо жінок, на жаль, дуже поширене, але не задокументовано у міжнародному порівняльному порядку. За оцінками Всесвітньої організації охорони здоров'я, у деяких країнах частка жінок, які зазнали фізичного чи сексуального насильства, досягає 71-го відсотка. Для участі у прийнятті рішень корисними були б індикатори на рівні громади – наприклад, щодо представництва та лідерства, які стали більш важливими в багатьох країнах, включаючи Індію. Однак порівняльні дані доступні для невеликої кількості країн. Так само мало даних про явку виборців за статтю.

Методологія розрахунку гендерних індексів, які є модифікаціями від Індексу людського розвитку

Спочатку наведемо методологію розрахунку Індексу людського розвитку за останніми змінами, які наведені у технічних додатках Звіту про людський розвиток у 2023/2024⁶.

Індекс людського розвитку

Індекс людського розвитку (ІЛР) є сумарним показником досягнень у трьох ключових вимірах людського розвитку: довге та здорове життя, доступ до знань та гідний рівень життя. ІЛР є середнім геометричним нормалізованих індексів для кожного з трьох вимірів.

Джерела даних для показників ІЛР станом на 2024 рік:

- Очікувана тривалість життя при народженні: Департамент ООН з економічних і соціальних питань⁷.
- Очікувані роки навчання: Центр розподілу, праці та соціальних досліджень⁸ та Світовий банк⁹, Програма демографічних і медичних досліджень¹⁰, Інститут статистики ЮНЕСКО¹¹ та Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ).
- Середні роки навчання: Набір даних про освітні досягнення Барро-Лі¹², Програма демографічних і медичних досліджень, Організація економічного співробітництва та розвитку¹³, Інститут статистики ЮНЕСКО та Кластерні дослідження ЮНІСЕФ¹⁴.

---

⁶ Human Development Report 2023/2024 technical notes https://hdr.undp.org/sites/default/files/2023-24_HDR/hdr2023-24_technical_notes.pdf

⁷ UNDESA (United Nations Department of Economic and Social Affairs) <https://www.un.org/development/desa/dpad/>

⁸ CEDLAS (Center for Distributive, Labor and Social Studies) <https://www.cedlas.econo.unlp.edu.ar/wp/en/>

⁹ World Bank <https://www.worldbank.org/ext/en/home>

¹⁰ Demographic and Health Surveys Program <https://www.dhsprogram.com>

¹¹ UNESCO UIS (UNESCO Institute for Statistics) <https://data.uis.unesco.org>

¹² Barro-Lee Educational Attainment Dataset <http://barrolee.com>

¹³ OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) <https://www.oecd.org/en.html>

¹⁴ UNICEF MICS (UNICEF Multiple Indicator Cluster Surveys) <https://mics.unicef.org>

- Валовий національний дохід на душу населення (ВНД): Міжнародний валютний фонд¹⁵ та Департамент ООН з економічних і соціальних питань.
- Статистичний відділ ООН¹⁶ та Світовий банк.

Етапи розрахунку значень Індексу людського розвитку.

Є два кроки для розрахунку значень ІЛР.

Крок 1. Створення індексів вимірів

Мінімальні та максимальні значення (цільові показники) встановлюються для того, щоб перетворити індикатори, виражені в різних одиницях, в індекси від 0 до 1. Ці цільові показники діють як «природні нулі» та «бажані цілі» відповідно, за якими стандартизуються компонентні індикатори. У наступній таблиці наводяться максимуми й мінімуми для всіх індикаторів.

Таблиця 1.1. Екстремальні значення для розрахунку стандартизованих індексів

Вимір	Індикатор	Мінімум	Максимум
Здоров'я	Очікувана тривалість життя при народженні (років)	20	85
Освіта	Очікувана тривалість шкільного навчання (років)	0	18
	Середня тривалість шкільного навчання (років)	0	15
Стандарти життя	ВНД на душу населення (в дол. США)	100	75000

Пояснення для встановлення природного нуля для очікуваної тривалості життя при народженні на рівні 20 років базується на історичних доказах того, що в жодній країні 20-го століття очікувана тривалість життя при народженні не була менше 20 років (Maddison 2010¹⁷; Oeppen and Vaupel 2002¹⁸; Riley

¹⁵ IMF (International Monetary Fund) <https://www.imf.org/en/Home>

¹⁶ United Nations Statistics Division <https://unstats.un.org/unsd/snaama>

¹⁷ Maddison, A. 2010. Historical Statistics of the World Economy, 1–2030 AD. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.

¹⁸ Oeppen, J., and J.W. Vaupel. 2002. "Broken Limits to Life Expectancy." Science 296: 1029–1031.

2005¹⁹). Максимальна очікувана тривалість життя при народженні становить 85 років, що є реалістичною цільовою метою багатьох країн за останні 30 років. Завдяки постійному поліпшенню умов життя та прогресу медицини очікувана тривалість життя при народженні в кількох економіках уже перевищила або дуже наблизилася до 85 років у 2022 році: 86,9 року в Монако та 84,8 року в Японії.

Суспільства можуть існувати без формальної освіти, виправдовуючи мінімальну освіту в 0 років. Максимальна кількість очікуваних років навчання, 18, еквівалентна отриманню ступеня магістра в більшості країн. Максимальна кількість середніх років навчання в школі, 15, є прогнозованим максимумом цього показника на 2025 рік.

Низьке мінімальне значення валового національного доходу (ВНД) на душу населення, 100 доларів США, виправдано значним обсягом невиміряного прожиткового мінімуму та неринкового виробництва в економіках, близьких до мінімуму, який не відображений в офіційних даних. Максимальна сума встановлюється на рівні 75000 доларів США на душу населення, щоб додатковий дохід, що перевищує максимальний, не впливав прямо на значення ІЛР країни або не покращував її рейтинг. Лише п'ять країн (Ліхтенштейн, Катар, Сінгапур, Ірландія та Люксембург) у 2022 році перевищили межу доходу на душу населення в 75000 доларів США.

Визначивши мінімальне та максимальне значення, розраховують індекси за кожним виміром:

Індекс за виміром

$$= \frac{\text{актуальне значення} - \text{мінімальне значення}}{\text{максимальне значення} - \text{мінімальне значення}}.$$

Для виміру освіти дана формула спочатку застосовується до кожного з двох індикаторів, а потім береться середнє арифметичне двох отриманих індексів. Використання середнього арифметичного двох індексів освіти дозволяє ідеально замінити очікувані роки шкільного навчання та середні роки

---

¹⁹ Riley, J.C. 2005. Poverty and Life Expectancy. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

шкільного навчання, що здається правильним, враховуючи, що багато країн, що розвиваються, мають низький рівень шкільної освіти серед дорослих, але дуже прагнуть досягти загального охоплення початковою та середньою освітою дітей шкільного віку.

Оскільки кожен індекс виміру є проксі для можливостей у відповідному вимірі, функція перетворення від доходу до можливостей, ймовірно, буде увігнутою (Anand, S., and A. Sen. 2000)²⁰ — тобто кожен додатковий долар доходу має менший вплив на розширення можливостей. Таким чином, для доходу використовується натуральний логарифм фактичного, мінімального та максимального значень.

Крок 2. Агрегування індексів за вимірами

ІЛР (Human Development Index - HDI) є середнім геометричним трьох індексів за вимірами:

$$HDI = (I_{\text{здоров'я}} \cdot I_{\text{освіта}} \cdot I_{\text{стандарти життя}})^{1/3}.$$

Для прикладу розглянемо розрахунок ІЛР для України у 2022 році.

Таблиця 1.2. Значення індикаторів для України у 2022 році

Індикатор	Значення
Очікувана тривалість життя при народженні (років)	68,564
Очікувана тривалість шкільного навчання (років)	13,328
Середня тривалість шкільного навчання (років)	11,123
ВНД на душу населення (в дол. США)	11416,217

Індекс здоров'я:

$$I_{\text{здоров'я}} = \frac{68,564 - 20}{85 - 20} = 0,747.$$

²⁰ Anand, S., and A. Sen. 2000. "The Income Component of the Human Development Index." *Journal of Human Development and Capabilities* (1)1: 83–106.

Індекс очікуваної тривалості шкільного навчання:

$$I_{\text{очікувана тривалість шкільного навчання}} = \frac{13,328 - 0}{18 - 0} = 0,740.$$

Індекс середньої тривалості шкільного навчання:

$$I_{\text{очікувана тривалість шкільного навчання}} = \frac{11,123 - 0}{18 - 0} = 0,618.$$

Індекс освіти (загальний):

$$I_{\text{освіта}} = \frac{0,740 + 0,618}{2} = 0,679.$$

Індекс стандартів життя:

$$I_{\text{стандарти життя}} = \frac{\ln(11416,217) - \ln(100)}{\ln(75000) - \ln(100)} = 0,716.$$

Індекс людського розвитку для України у 2022 році:

$$HDI = (0,747 \cdot 0,679 \cdot 0,716)^{1/3} = 0,713.$$

Методологія, що використовується для вираження доходу в ІЛР.

База даних Світового банку «Показники світового розвитку»²¹ за 2023 рік містить оцінки ВНД на душу населення за постійним паритетом купівельної спроможності (ПКС) 2017 року для багатьох країн. Для країн, у яких відсутній цей показник (повністю або частково), Управління Звітів про людський розвиток розраховує його шляхом конвертації ВНД на душу населення в місцевій валюті з поточного значення в постійне за допомогою двох кроків. По-перше, значення ВНД на душу населення в поточному вираженні конвертується в паритет купівельної здатності за базовий рік (2017). По-друге, часовий ряд ВНД на душу населення в 2017 році за постійним ПКС будується шляхом застосування реальних темпів зростання до ВНД на душу населення в ПКС за базовий рік. Реальний темп зростання визначається співвідношенням номінального зростання ВНД на душу населення в місцевій валюті до дефлятора ВВП.

²¹ Data Bank World Development Indicators <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>

Офіційні значення ПКС розраховує Програма міжнародних порівнянь²², опитування якої періодично збирають тисячі цін на відповідні товари та послуги в багатьох країнах. Останній раунд цього дослідження стосується 2017 року та охоплює 176 економік.

Категорії людського розвитку.

У Звіті про людський розвиток за 2014 рік було введено систему фіксованих граничних точок для чотирьох категорій досягнень людського розвитку. Граничні точки – це значення ІЛР, розраховані з використанням квантилів (q) із усереднених за 2004–2013 рр. розподілів компонентних показників:

Таблиця 1.3. Рівні значень Індексу людського розвитку

Дуже високий рівень людського розвитку	$\geq 0,800$
Високий рівень людського розвитку	0,700 – 0,799
Середній рівень людського розвитку	0,550 – 0,699
Низький рівень людського розвитку	$< 0,550$

Індекс гендерного розвитку

Індекс гендерного розвитку (ІГР) вимірює гендерну нерівність у досягненні трьох основних аспектів людського розвитку: здоров'я, що вимірюється очікуваною тривалістю життя жінок і чоловіків при народженні; освіта, що вимірюється очікуваними роками шкільного навчання жінок і чоловіків (дітей) та середніми роками навчання жінок і чоловіків (для дорослих віком 25 років і старше); контроль над економічними ресурсами, що вимірюється приблизним доходом жінок і чоловіків.

²² International Comparison Program <https://blogs.worldbank.org/en/pendata/new-international-comparison-program-data-sheds-light-on-global->

Джерела даних для показників ІГР станом на 2024 рік:

- Очікувана тривалість життя при народженні: Департамент ООН з економічних і соціальних питань²³.
- Очікувані роки навчання: Центр розподілу, праці та соціальних досліджень²⁴ та Світовий банк²⁵, Програма демографічних і медичних досліджень (різні роки)²⁶, Інститут статистики ЮНЕСКО²⁷ та Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ).
- Середні роки навчання для дорослих віком 25 років і старше: Набір даних про освітні досягнення Барро-Лі²⁸, Програма демографічних і медичних досліджень, Організація економічного співробітництва та розвитку²⁹, Інститут статистики ЮНЕСКО та Кластерні дослідження ЮНІСЕФ³⁰.
- Приблизний дохід: оцінки Управління Звітів про людський розвиток зроблені на основі частки жінок і чоловіків в економічно активному населенні, співвідношенні заробітної плати жінок і чоловіків у всіх секторах і валового національного доходу в 2017 році за паритетом купівельної спроможності, а також жіночої та чоловічої частки населення за даними Міжнародної організації праці³¹, Міжнародного валютного фонду³², та Департаменту ООН з економічних і соціальних питань.

Етапи розрахунку значень Індексу гендерного розвитку.

Є два кроки для розрахунку значень ІГР.

Крок 1. Оцінка доходів жінок і чоловіків

Для розрахунку приблизного доходу розраховується частка фонду оплати праці для кожної статі. Жіноча частка фонду оплати праці (S_f) розраховується таким чином:

---

²³ UNDESA (United Nations Department of Economic and Social Affairs) <https://www.un.org/development/desa/dpad/>

²⁴ CEDLAS (Center for Distributive, Labor and Social Studies) <https://www.cedlas.econo.unlp.edu.ar/wp/en/>

²⁵ World Bank <https://www.worldbank.org/ext/en/home>

²⁶ Demographic and Health Surveys Program <https://www.dhsprogram.com>

²⁷ UNESCO UIS (UNESCO Institute for Statistics) <https://data.uis.unesco.org>

²⁸ Barro-Lee Educational Attainment Dataset <http://barrolee.com>

²⁹ OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) <https://www.oecd.org/en.html>

³⁰ UNICEF MICS (UNICEF Multiple Indicator Cluster Surveys) <https://mics.unicef.org>

³¹ ILO (International Labour Organization) <https://www.ilo.org>

³² IMF (International Monetary Fund) <https://www.imf.org/en/Home>

$$S_f = \frac{W_f/W_m \cdot EA_f}{W_f/W_m \cdot EA_f + EA_m}$$

де W_f/W_m – співвідношення заробітної плати жінок і чоловіків, EA_f – частка жінок в економічно активному населенні, а EA_m – частка чоловіків.

Чоловіча частка фонду оплати праці розраховується як:

$$S_m = 1 - S_f.$$

Приблизний дохід жінок на душу населення ($GNIpс_f$) отримується з ВНД на душу населення ($GNIpс$), спочатку шляхом множення його на частку жінок у фонді заробітної плати, S_f , а потім шляхом масштабування на частку жінок у населенні, $P_f = N_f / N$:

$$GNIpс_f = \frac{GNIpс \cdot S_f}{P_f}.$$

Приблизний дохід чоловіків на душу населення визначається таким же чином:

$$GNIpс_m = \frac{GNIpс \cdot S_m}{P_m}.$$

Крок 2. Нормалізація індикаторів

Для побудови значень Індексу людського розвитку для жінок і чоловіків спочатку індикатори, які знаходяться в різних одиницях, перетворюються в індекси, а потім індекси вимірів для кожної статі агрегуються шляхом взяття середнього геометричного.

Індикатори перетворюються в індекси за шкалою від 0 до 1 з використанням тих самих принципів, які використовуються для Індексу людського розвитку, за винятком очікуваної тривалості життя при народженні, яка скоригована з урахуванням середньої п'ятирічної біологічної переваги, яку жінки мають над чоловіками.

Таблиця 1.4. Екстремальні значення для розрахунку нормалізованих індексів

Вимір	Індикатор	Мінімум	Максимум
Здоров'я	Очікувана тривалість життя при народженні (років)		
	Жінки	22,5	87,5
	Чоловіки	17,5	82,5
Освіта	Очікувана тривалість шкільного навчання (років)	0	18
	Середня тривалість шкільного навчання (років)	0	15
Стандарти життя	ВНД на душу населення (в дол. США)	100	75000

Після визначення мінімального та максимального значень індекси розраховуються наступним чином:

Індекс за виміром

$$= \frac{\text{актуальне значення} - \text{мінімальне значення}}{\text{максимальне значення} - \text{мінімальне значення}}.$$

Для освіти спочатку отримується індекс розмірності для кожного з двох індикаторів, а потім береться незважене середнє арифметичне двох отриманих індексів.

Крок 3. Розрахунок значень жіночого та чоловічого Індексу людського розвитку

Значення Індексу людського розвитку для жінок і чоловіків є середнім геометричним трьох індексів за вимірами для кожної статі:

$$HDI_f = (I_{\text{здоров'я}_f} \cdot I_{\text{освіта}_f} \cdot I_{\text{стандарти життя}_f})^{1/3},$$

$$HDI_m = (I_{\text{здоров'я}_m} \cdot I_{\text{освіта}_m} \cdot I_{\text{стандарти життя}_m})^{1/3}.$$

Крок 4. Порівняння значень Індексу людського розвитку для жінок і чоловіків

Індекс гендерного розвитку (Gender Development Index – GDI) – це просто співвідношення значення Індексу людського розвитку для жінок до значення Індексу людського розвитку для чоловіків:

$$GDI = \frac{HDI_f}{HDI_m}.$$

Таблиця 1.5. Значення індикаторів для України у 2022 році

Індикатор	Значення жінок	Значення чоловіків
Очікувана тривалість життя при народженні (років)	73,904	63,525
Очікувана тривалість шкільного навчання (років)	13,541	13,128
Середня тривалість шкільного навчання (років)	11,439	10,724
Співвідношення заробітної плати (жінки/чоловіки)	0,64	
ВНД на душу населення (в дол. США)	11416,217	
Частка економічно активного населення	0,478	0,522
Частка населення	0,544	0,456

Частка оплати праці жінок:

$$S_f = \frac{0,64 \cdot 47,77}{0,64 \cdot 0,478 + 0,522} = 0,37.$$

Частка оплати праці чоловіків:

$$S_m = 1 - 0,37 = 0,63.$$

Приблизний дохід жінок на душу населення:

$$GNIpc_f = \frac{11416,217 \cdot 0,37}{0,544} = 7754,304.$$

Приблизний дохід чоловіків на душу населення:

$$GNIpc_m = \frac{11416,217 \cdot 0,63}{0,456} = 15784,815.$$

Жіночий індекс здоров'я:

$$I_{\text{здоров'я}_f} = \frac{73,904 - 22,5}{87,5 - 22,5} = 0,791.$$

Чоловічий індекс здоров'я:

$$I_{\text{здоров'я}_m} = \frac{63,525 - 17,5}{82,5 - 17,5} = 0,708.$$

Жіночий індекс освіти:

$$I_{\text{освіта}_f} = \frac{\frac{13,541}{18} - \frac{11,439}{15}}{2} = 0,757.$$

Чоловічий індекс освіти:

$$I_{\text{освіта}_m} = \frac{\frac{13,128}{18} - \frac{10,724}{15}}{2} = 0,722.$$

Жіночий індекс розрахункового доходу:

$$I_{\text{стандарту життя}_f} = \frac{\ln(7754,304) - \ln(100)}{\ln(75000) - \ln(100)} = 0,657.$$

Чоловічий індекс розрахункового доходу:

$$I_{\text{стандарту життя}_m} = \frac{\ln(15784,815) - \ln(100)}{\ln(75000) - \ln(100)} = 0,765.$$

Жіночий Індекс людського розвитку:

$$HDI_f = (0,791 \cdot 0,757 \cdot 0,657)^{1/3} = 0,733.$$

Чоловічий Індекс людського розвитку:

$$HDI_m = (0,708 \cdot 0,722 \cdot 0,765)^{1/3} = 0,731.$$

Індекс гендерного розвитку для України у 2022 році:

$$GDI = \frac{0,733}{0,731} = 1,002.$$

Категорії гендерного розвитку.

Групи GDI базуються на абсолютному відхиленні GDI від гендерного паритету, тобто оцінюється величина:

$$100 \cdot |GDI - 1|.$$

Країни з абсолютним відхиленням від гендерного паритету в 2,5 відсотка або менше вважаються країнами з високим рівнем досягнень ІЛР між жінками та чоловіками та класифікуються як група 1.

Країни з абсолютним відхиленням від гендерного паритету в 2,5–5 відсотків вважаються країнами з середньо-високим рівнем досягнень ІЛР між жінками та чоловіками та класифікуються як група 2.

Країни з абсолютним відхиленням від гендерного паритету 5–7,5 відсотка вважаються країнами із середнім рівнем досягнень ІЛР між жінками та чоловіками та класифікуються як група 3.

Країни з абсолютне відхилення від гендерного паритету на 7,5–10 відсотків вважається країнами із середньо-низьким рівнем досягнень ІЛР між жінками та чоловіками та класифікується як група 4.

Країни з абсолютним відхиленням від гендерного паритету понад 10 відсотків вважаються країнами з низьким рівнем досягнень ІЛР між жінками та чоловіками та класифікуються як група 5.

Індекс гендерної нерівності

Індекс гендерної нерівності (ІГН) відображає неблагополуччя за гендерною ознакою у трьох вимірах — репродуктивне здоров'я, розширення прав і можливостей і ринок праці — для тієї кількості країн, наскільки дозволяють дані достатньої якості. Це показує втрату потенціалу людського розвитку через нерівність досягнень жінок і чоловіків у цих вимірах. Він коливається від 0, коли жінки та чоловіки мають однакові показники, до 1, коли одна стаття має якнайгірші показники за всіма вимірюваними параметрами.

Значення Індексу гендерної нерівності обчислюються за допомогою вимірювання показника нерівності, запропонованого Сетом³³ у 2009 році, який передбачає, що індекс базується на загальному середньому загальних середніх різних порядків — перше агрегування здійснюється за допомогою середнього геометричного за вимірами; ці середні значення, розраховані окремо для жінок і чоловіків, потім агрегуються за допомогою гармонійного середнього для статей.

Джерела даних для показників ІГН станом на 2024 рік:

Коефіцієнт материнської смертності (Maternal mortality ratio - MMR): Всесвітня організація здоров'я³⁴, Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ)³⁵, Фонд народонаселення ООН³⁶, Світовий банк³⁷ та Департамент ООН з економічних питань/Відділ народонаселення³⁸.

Рівень підліткової народжуваності (Adolescent birth rate – ABR): Департамент ООН з економічних питань.

Частка місць у парламенті кожної статі (Share of parliamentary – PR): Міжпарламентський союз³⁹.

Населення з середньою освітою (secondary education – SE): Barro and Lee⁴⁰, Програма демографічних і медичних досліджень⁴¹, Організація економічного співробітництва та розвитку⁴², Інститут статистики ЮНЕСКО та Кластерні дослідження ЮНІСЕФ⁴³.

Рівень участі в робочій силі (Labour force participation rate – LFPR): Міжнародна організація праці⁴⁴.

---

³³ Seth, S. 2009. "Inequality, Interactions, and Human Development." Journal of Human Development and Capabilities 10(3): 375–396.

³⁴ World Health Organization (WHO) <https://www.who.int/data>

³⁵ United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF) <https://data.unicef.org>

³⁶ UNFPA (United Nations Population Fund) <https://www.unfpa.org>

³⁷ World Bank <https://www.worldbank.org/ext/en/home>

³⁸ UNDESA (United Nations Department of Economic and Social Affairs) <https://www.un.org/development/desa/dpad/>

³⁹ IPU (Inter-Parliamentary Union) <https://www.ipu.org>

⁴⁰ Barro-Lee Educational Attainment Dataset <http://barrolee.com>

⁴¹ Demographic and Health Surveys Program <https://www.dhsprogram.com>

⁴² OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) <https://www.oecd.org/en.html>

⁴³ UNICEF MICS (UNICEF Multiple Indicator Cluster Surveys) <https://mics.unicef.org>

⁴⁴ ILO (International Labour Organization) <https://www.ilo.org>

Етапи розрахунку значень Індексу гендерної нерівності.

Є п'ять кроків для розрахунку значень ІГН.

Крок 1. Обробка нулів і екстремальних значень

Оскільки середнє геометричне не може бути обчислено з нульових значень, для всіх складових індикаторів встановлено мінімальне значення 0,1 відсотка. Крім того, оскільки вище значення материнської смертності свідчить про погіршення материнського здоров'я, для коефіцієнта материнської смертності максимальне значення скорочується до 1000 смертей на 100 000 народжень, а мінімальне значення – до 10. Це пояснюється тим, що країни, де коефіцієнти материнської смертності перевищують 1000, не відрізняються своєю нездатністю створити умови та підтримку материнського здоров'я. Аналогічно країни що мають значення 10 або менше смертей на 100 000 народжень мають фактично однаковий рівень і невеликі відмінності є випадковими. Аналіз чутливості Індексу гендерної нерівності наведено у роботі Гейе та ін.⁴⁵

Крок 2. Агрегування за вимірами в межах кожної гендерної групи з використанням середніх геометричних

Агрегування за вимірами для кожної гендерної групи з використанням середнього геометричного робить Індекс гендерної нерівності чутливим (див. Сез 2009)⁴⁶.

Для жінок і дівчат формула агрегації така:

$$G_f = \sqrt[3]{\left(\frac{10}{MMR} \cdot \frac{1}{ABR}\right)^{1/2} \cdot (PR_f \cdot SE_f)^{1/2} \cdot LFPR_f},$$

а для чоловіків і хлопців формула наступна:

$$G_m = \sqrt[3]{1 \cdot (PR_m \cdot SE_m)^{1/2} \cdot LFPR_m}.$$

⁴⁵ Gaye, A., J. Klugman, M. Kovacevic, S. Twigg and E. Zambrano. 2010. "Measuring Key Disparities in Human Development: The Gender Inequality Index." Human Development Research Paper. UNDP-HDRO, New York

⁴⁶ Seth, S. 2009. "Inequality, Interactions, and Human Development." Journal of Human Development and Capabilities 10(3): 375–396.

Зміна масштабу на 0,1 коефіцієнта материнської смертності в рівнянні для жінок необхідна для врахування скорочення коефіцієнта материнської смертності на 10.

Крок 3. Агрегування за гендерними групами з використанням середнього гармонійного.

Жіночий і чоловічий індекси агрегуються середнім гармонійним для створення рівномірно розподіленого гендерного індексу:

$$HARM(G_f, G_m) = \left[\frac{(G_f)^{-1} + (G_m)^{-1}}{2} \right]^{-1}.$$

Використання середнього гармонійного внутрішньогрупових середніх геометричних враховує нерівність між жінками та чоловіками та коригує зв'язок між вимірами, тобто враховує нерівності у вимірах, що перекриваються.

Крок 4. Обчислення середнього геометричного із середніх арифметичних для кожного індикатора

Еталонний стандарт для обчислення нерівності отримується шляхом агрегування жіночих і чоловічих індексів з використанням однакових ваг (таким чином статі розглядаються оданово), а потім відбувається агрегування індексів за вимірами:

$$G_{\bar{f}, \bar{m}} = \sqrt[3]{\overline{\text{Здоров'я}} \cdot \overline{\text{Розширення прав і можливостей}} \cdot \overline{\text{Ринок праці}}},$$

де

$$\overline{\text{Здоров'я}} = \frac{\left(\sqrt{\frac{10}{MMR} \cdot \frac{1}{ABR}} + 1 \right)}{2},$$

$$\overline{\text{Розширення прав і можливостей}} = \frac{(\sqrt{PR_f \cdot SE_f} + \sqrt{PR_m \cdot SE_m})}{2},$$

$$\overline{\text{Ринок праці}} = \frac{LFPR_f + LFPR_m}{2}.$$

Здоров'я слід трактувати не як середнє значення відповідних жіночих і чоловічих індексів, а як половину відстані від норм, встановлених для показників репродуктивного здоров'я — менші кількість материнської смертності та менше підліткової вагітності.

Крок 5. Порівняння індексів

Порівняння рівномірно розподіленого гендерного індексу з еталонним стандартом дає значення Індексу гендерної нерівності (Gender Inequality Index – GII):

$$GII = 1 - \frac{HARM(G_f, G_m)}{G_{\bar{f}, \bar{m}}}.$$

Таблиця 1.6. Значення індикаторів для України у 2022 році

	Здоров'я		Розширення прав і можливостей		Ринок праці
	Коефіцієнт материнської смертності (смертність на 100000 живонароджених)	Підліткова народжуваність (народжень на 1000 жінок віком 15–19 років)	Частка місць у парламенті (%)	Населення з принаймні середньою освітою (%)	Рівень участі в робочій силі (%)
Жінки	16,54	15,175	20,331	95,653	47,77
Чоловіки			79,669	93,487	62,87

Використовуючи наведені вище формули, легко отримати:

$$G_f = \sqrt[3]{\left(\frac{10}{16,54} \cdot \frac{1}{15,175}\right)^{1/2} \cdot (0,203 \cdot 0,957)^{\frac{1}{2}} \cdot 0,478} = 0,348;$$

$$G_m = \sqrt[3]{1 \cdot (0,797 \cdot 0,935)^{\frac{1}{2}} \cdot 0,629} = 0,816;$$

$$HARM(G_f, G_m) = \left[\frac{(0,348)^{-1} + (0,816)^{-1}}{2} \right]^{-1} = 0,488;$$

$$\overline{\text{Здоров'я}} = \frac{\left(\sqrt{\frac{10}{16,54} \cdot \frac{1}{15,175}} + 1 \right)}{2} = 0,6;$$

$\overline{\text{Розширення прав і можливостей}}$

$$= \frac{\left(\sqrt{0,203 \cdot 0,957} + \sqrt{0,797 \cdot 0,935} \right)}{2} = 0,652;$$

$$\overline{\text{Ринок праці}} = \frac{0,478 + 0,629}{2} = 0,553;$$

$$G_{\bar{f}, \bar{m}} = \sqrt[3]{0,6 \cdot 0,652 \cdot 0,553} = 0,6;$$

$$GII = 1 - \frac{0,488}{0,6} = 0,188.$$

1.2. Глобальний індекс гендерного розриву

Історія зародження Глобального індексу гендерного розриву

Всесвітній економічний форум (ВЕФ) збирає світових лідерів з бізнесу, політиків і громадянського суспільства, щоб знайти креативні та стійкі рішення для викликів, з якими сьогодні стикається наш світ. Особливою соціальною та економічною проблемою є постійний розрив між жінками та чоловіками в їхньому доступі до ресурсів і можливостей. Цей розрив не тільки підриває якість життя половини населення світу, але й створює значний ризик для довгострокового зростання і добробуту націй: країни, які не використовують повний потенціал половини своїх людських ресурсів, можуть поставити під загрозу свій конкурентний потенціал. У 2001 році Всесвітній економічний форум створив свою Програму жінок-лідерів, щоб підтримати просування жінок на керівні посади та сприяти розгляду проблем, що впливають на життя жінок. З 2002 року звіти Всесвітнього економічного форуму про глобальну конкурентоспроможність надають дані про якісні аспекти участі жінок у робочій силі. З 2006 року ВЕФ почав явно включати аспекти гендерної рівності в свої показники конкурентоспроможності, визнаючи, що розвиток жінок є важливим стратегічним питанням, яке потенційно може вплинути на економічний розвиток націй.

У 2005 році ВЕФ запустив свій перший гендерний звіт: «Розширення прав і можливостей жінок: вимірювання глобального гендерного розриву»⁴⁷. Глобальний звіт про гендерний розрив за 2006 рік⁴⁸, другий у серії, містить унікальну нову методологію для визначення розміру розриву між жінками та чоловіками в чотирьох важливих сферах: економічна участь і можливості, рівень освіти, здоров'я та виживання, а також політичні повноваження. Індекс гендерного розриву за 2006 рік охоплював 115 країн, що представляли понад 90% населення світу. Порівняння країн мало подвійну мету: як орієнтир для визначення існуючих сильних і слабких сторін; і як корисний посібник для політики, заснований на вивченні досвіду тих країн, які досягли більших успіхів

---

⁴⁷ Women's Empowerment: Measuring the Global Gender Gap

<https://iknowpolitics.org/sites/default/files/womens20empowerment20global20gap20part201.pdf>

⁴⁸ Global Gender Gap Report 2006 https://www3.weforum.org/docs/WEF_GenderGap_Report_2006.pdf

у просуванні рівності жінок і чоловіків. Організатори даного звіту ставили мету, щоб Індекс у поєднанні з детальними профілями країн став корисним інструментом порівняльного аналізу для політиків, які визначають свої національні пріоритети. Крім того, нестача високоосвічених талановитих людей є актуальною проблемою для ділового світу, і компанії повинні розглядати довгострокову політику, щоб забезпечити необхідний потік цих талантів у майбутньому. Профілі країн за 2006 рік у цьому звіті показували, що жінок більше, ніж чоловіків з точки зору вищої освіти в багатьох країнах. І організатори сподівалися, що це підкреслить для бізнесу необхідність використання великого резерву жіночих навичок.

Організатори переслідували мету, щоб цей звіт надавав чітке уявлення про гендерне середовище та результати в охоплених країнах, слугуючи механізмом для змін як у країнах з високим, так і з низьким рейтингом. На додаток до надання цього технічного інструменту для вимірювання розміру гендерного розриву, Всесвітній економічний форум продовжуватиме підвищувати обізнаність і діяти як каталізатор нових рішень цієї унікальної проблеми на своїх щорічних зборах і регіональних заходах.

У травні 2005 року Всесвітній економічний форум розпочав своє перше дослідження, намагаючись оцінити розмір гендерного розриву в 58 країнах за допомогою економічних, освітніх, медичних і політичних критеріїв. Глобальний звіт про гендерний розрив за 2006 рік, другий у серії, містив нову унікальну методологію для створення Індексу гендерних розривів за 2006 рік. Індекс охоплював понад 115 економік, включаючи всі поточні країни та країни-кандидати на вступ до Європейського Союзу (ЄС), 20 країн Латинської Америки та Карибського басейну, понад 20 країн Африки на південь від Сахари та 10 країн арабського світу. Разом 115 країн охоплювали понад 90% населення світу. Дослідження оцінювало рівень рівності між жінками та чоловіками, поєднуючи загальнодоступні дані міжнародних організацій та унікальні дані опитування керівників Всесвітнього економічного форуму.

В результаті аналізу виявилось, що жодна країна світу ще не змогла усунути гендерний розрив. Ті, кому вдалося скоротити розрив найкраще, це скандинавські країни, а Швеція виділялася як найрозвиненіша у світі,

ліквідувавши понад як на 80% свій гендерний розрив, за нею йшли Норвегія, Фінляндія, Ісландія і Данія. Німеччина, Сполучене Королівство та Ірландія займали місця в першій десятці. Філіппіни відрізнялися тим, що вони єдина азіатська країна в першій десятці, тоді як Південна Африканська республіка займала найвищу позицію серед африканських країн, охоплених Звітом. Латвія і Литва були одними з нових членів ЄС, які займали високі позиції, але залишалися позаду Іспанії і Нідерландів. І Нова Зеландія, і Австралія були лідерами у зменшенні гендерного розриву. На іншому кінці рейтингу Греція, Франція, Мальта та Італія маючи найнижчі рейтинги в ЄС. Сполучені Штати відставали від багатьох європейських країн на додаток до відставання позаду Канади. Росія, Китай і Бразилія посідали середину рейтингу. Найнижчі позиції займали деякі з найбільш густонаселених країн, що розвиваються, такі як Нігерія, Індія та Іран, на додаток до таких країн арабського світу, як Єгипет, Саудівська Аравія і Ємен.

Методологія розрахунку Глобального індексу гендерного розриву

Опишемо методологію, яка презентована у Звіті про глобальний гендерний розрив за 2024 рік⁴⁹.

Методологія індексу залишається стабільною з моменту його початкової концепції в 2006 році, забезпечуючи основу для надійного аналізу між країнами та часових рядів.

Існують три основні концепції, що лежать в основі Глобального індексу гендерного розриву, формують основу того, як обиралися індикатори, як оброблялися дані та як можна використовувати шкалу. По-перше, індекс фокусується на вимірюванні розривів, а не рівнів. По-друге, він фіксує прогалини у змінних результатів, а не прогалини у вхідних змінних. По-третє, він класифікує країни за гендерною рівністю, а не за розширенням прав і можливостей жінок.

Індекс призначений для вимірювання гендерних розривів у доступі до ресурсів і можливостей у країнах, а не фактичних рівнів наявних ресурсів і

---

⁴⁹ Global Gender Gap Report 2024 https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2024.pdf

можливостей у цих країнах. Організатори форуму роблять це, щоб відокремити Глобальний індекс гендерного розриву від рівня розвитку країни. Іншими словами, індекс створено для ранжування країн за їхніми гендерними розривами, а не за рівнем розвитку. Наприклад, країни з розвиненою економікою, загалом кажучи, можуть запропонувати більше можливостей для отримання освіти та охорони здоров'я для всіх членів суспільства, хоча це не залежить від гендерних розривів, які можуть існувати на цих вищих рівнях охорони здоров'я чи освіти. Глобальний індекс гендерного розриву винагороджує країни за менші прогалини в доступі до цих ресурсів, незалежно від загального рівня ресурсів. Таким чином, у випадку освіти, наприклад, індекс штрафує або винагороджує країни на основі розміру розриву між показниками охоплення чоловіків і жінок, але не за загальним рівнем освіти в країні.

Друга основна концепція, яка лежить в основі Глобального індексу гендерного розриву, полягає в тому, що він оцінює країни на основі результатів, а не витрат або засобів. Мета полягає в тому, щоб надати миттєву картину того, де знаходяться чоловіки та жінки щодо деяких фундаментальних індикаторів, пов'язаних із основними правами, такими як здоров'я, освіта, економічна участь і розширення політичних прав. Індикатори, пов'язані з політикою, правами, культурою чи звичаями певної країни – фактори, які вважаються індикаторами «вхідних ресурсів» або «засобів» – не включені наразі до індексу, але обговорюються в аналітичних розділах Звітів про глобальний гендерний розрив, а також представлені в звітах як «Профілі економіки». Наприклад, індекс включає індикатор, що порівнює розрив між чоловіками та жінками на висококваліфікованих роботах, таких як законодавці, старші посадові особи та менеджери (індикатор результату), але не включає дані про тривалість відпустки по вагітності та пологах (політичний показник). Цей підхід сприяв підвищенню унікальності індексу протягом багатьох років і продовжує забезпечувати найбільш об'єктивну основу для обговорення основних контекстуальних факторів.

Третя відмінна риса Глобального індексу гендерного розриву полягає в тому, що він класифікує країни відповідно до їхньої близькості до гендерної рівності, а не до розширення прав і можливостей жінок. Мета організаторів — зосередитися на тому, чи зменшився розрив між жінками та чоловіками за

вибраними індикаторами, а не на тому, чи жінки перемагають у так званій «битві статей». Таким чином, індекс винагороджує країни, які досягли точки, коли результати для жінок зрівнюються з результатами для чоловіків, але він не винагороджує і не карає випадки, коли жінки перевершують чоловіків за певними індикаторами в деяких країнах. Таким чином, країна, яка має вищий рівень охоплення дівчаток, ніж хлопчиків у середній школі, матиме такі ж результати, як і країна, де зарахування хлопчиків і дівчаток однакове.

Індекс спрямований на оцінку гендерних розривів між жінками та чоловіками в економічних, освітніх, медичних і політичних результатах на основі наявних даних. Опитування керівників має на меті усунути додаткові прогалини в даних шляхом збору інформації про різні результати на основі статі, сексуальної орієнтації, релігії, етнічного та/або расового походження, рівня доходу та інвалідності. Потрібні будуть подальші зусилля, щоб охопити зв'язки між цими пересічними категоріями та додатковими гендерними ідентичностями.

Глобальний індекс гендерного розриву досліджує розрив між чоловіками та жінками за чотирма основними категоріями (субіндексами): економічна участь і можливості, рівень освіти, здоров'я та виживання та політичні можливості. Таблиця 1.7 відображає всі ці чотири субіндекси та 14 індикаторів, які їх складають, а також джерела даних, використані для кожного.

Економічна участь і можливості. Цей субіндекс містить три концепти: розрив в участі, розрив у винагороді та розрив у просуванні. Розрив в участі визначається за допомогою різниці між жінками та чоловіками в рівнях участі в робочій силі. Різниця в оплаті праці фіксується за допомогою індикатора точних даних (співвідношення оцінюваного заробленого доходу жінок і чоловіків) і якісного індикатора, зібраного за допомогою щорічного опитування керівників Всесвітнього економічного форуму (рівність оплати праці за аналогічну роботу). Нарешті, розрив між просуванням жінок і чоловіків фіксується за допомогою двох надійних статистичних даних (співвідношення жінок і чоловіків серед законодавців, вищих посадових осіб і менеджерів, а також співвідношення жінок і чоловіків серед технічних і професійних працівників).

Таблиця 1.7. Структура Глобального індексу гендерного розриву

Субіндекс	Індикатор	Джерело
Економічна участь і можливості	Рівень участі в робочій силі (%)	База даних Міжнародної організації праці ⁵⁰ , дослідження робочої сили ⁵¹
	Співвідношення заробітної плати	Всесвітній економічний форум ⁵² , опитування керівників (EOS) ⁵³
	Приблизний зароблений дохід за ПКС (дол. США)	База даних Міжнародної організації праці, ООН «Прогнози народонаселення світу до 2022 року» ⁵⁴ , Світовий банк ⁵⁵ , База даних показників світового розвитку ⁵⁶
	Законодавці, вищі посадові особи та менеджери (%)	База даних Міжнародної організації праці
	Професійно-технічні працівники (%)	База даних Міжнародної організації праці
Рівень освіти	Рівень грамотності (%)	Інститут статистики ЮНЕСКО ⁵⁷
	Зарахування до початкової освіти (%)	Інститут статистики ЮНЕСКО
	Зарахування до середньої освіти (%)	Інститут статистики ЮНЕСКО
	Зарахування до вищої освіти (%)	Інститут статистики ЮНЕСКО
Здоров'я та виживання	Співвідношення статей при народженні	База даних показників світового розвитку
	Очікувана тривалість здорового життя (роки)	Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) ⁵⁸ , База даних Глобальної обсерваторії охорони здоров'я ⁵⁹
Розширення політичних можливостей	Жінки в парламенті (%)	Міжпарламентський союз ⁶⁰
	Жінки на міністерських посадах (%)	ООН Жінки ⁶¹
	Роки з жінкою на чолі держави (останні 50 років)	Розрахунки Всесвітнього економічного форуму ⁶²

⁵⁰ ILOSTAT <https://ilostat ilo.org/data/>

⁵¹ Labour Force Surveys <https://webapps ilo.org/surveyLib/index.php/catalog/LFS/?page=1&ps=15&repo=LFS>

⁵² World Economic Forum <https://www.weforum.org>

⁵³ EOS (Executive Opinion Survey) <https://initiatives.weforum.org/executive-opinion-survey/home>

⁵⁴ UN World Population Prospects 2022 <https://www.un.org/development/desa/pd/content/World-Population-Prospects-2022>

⁵⁵ World Bank <https://www.worldbank.org/ext/en/home>

⁵⁶ World Development Indicators database <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>

⁵⁷ UNESCO Institute for Statistics (UIS) <https://data.uis.unesco.org>

⁵⁸ WHO (World Health Organization) <https://www.who.int>

⁵⁹ Global Health Observatory database <https://www.who.int/data/gho>

⁶⁰ IPU (Inter-Parliamentary Union) <https://www.ipu.org>

⁶¹ UN Women <https://www.unwomen.org/en>

⁶² World Economic Forum's calculations

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiJjZbGjpCKAxX_PRAIHbcvATAQFnoECDIQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.unece.org%2Ffileadmin%2FDAM%2Fstats%2Fdocuments%2Fcece%2Fces%2Fbur%2F2014%2FOctober%2F27Add1-Indicators_list.xlsx&usq=AOvVaw040YXPW4Q9iv0VWVei7UrT&opi=89978449

Рівень освіти. Цей субіндекс фіксує різницю між поточним доступом жінок і чоловіків до освіти через співвідношення кількості жінок і чоловіків у початковій, середній та вищій освіті. Довгострокове уявлення про здатність країни давати освіту жінкам і чоловікам в рівній кількості фіксується через співвідношення рівня грамотності жінок і рівня грамотності чоловіків.

Здоров'я та виживання. Цей субіндекс аналізує відмінності між жіночим і чоловічим здоров'ям за допомогою двох індикаторів. По-перше, це співвідношення статей при народженні, яке має на меті охопити явище «зниклих жінок», поширене в країнах із сильною перевагою синів. По-друге, ми використовуємо розрив між очікуваною тривалістю здорового життя жінок і чоловіків. Цей показник дає оцінку кількості років, на які жінки та чоловіки можуть розраховувати прожити в доброму здоров'ї, враховуючи роки, втрачені через насильство, хвороби, недоїдання та інші фактори.

Розширення політичних можливостей. Цей субіндекс вимірює розрив між чоловіками та жінками на найвищому рівні прийняття політичних рішень через співвідношення жінок і чоловіків на міністерських посадах і співвідношення жінок і чоловіків на посадах у парламенті. Крім того, індекс включає співвідношення жінок і чоловіків за роками на посадах виконавчої влади (прем'єр-міністра або президента) за останні 50 років. Відмінності між участю жінок і чоловіків на місцевих рівнях влади наразі не враховані. Якщо такі дані стануть доступними на глобальному порівняльному рівні в наступні роки, їх буде розглянуто для включення до індексу.

Перейдемо до математичних кроків розрахунку Глобального індексу гендерного розриву. Методологія включає 4 кроки.

Крок 1. Перетворення у співвідношення. Спочатку всі дані конвертуються у співвідношення жіночого до чоловічого показника. Наприклад, країні з 20% жінок на міністерських посадах присвоюється співвідношення 20 жінок до 80 чоловіків, таким чином, значення дорівнює 0,25. Тут використовується формула розрахунку індексу гендерного паритету⁶³. Це зроблено для того, щоб

---

⁶³ Akbash, Kateryna & Pasichnyk, Natalia & Rizhniak, Renat. (2019). Generalization of calculation methods for gender indices in demographic and social statistics. Regional Statistics. 8. 170-183. 10.15196/RS080205.

індекс враховував розбіжності між рівнями досягнень жінок і чоловіків, а не самі рівні.

Крок 2. Відсікання даних за еталонним показником рівності.

Співвідношення, отримані вище, скорочуються за «еталоном рівності». Для всіх індикаторів, окрім двох індикаторів здоров'я, цей показник рівності вважається рівним 1, що означає однакову кількість жінок і чоловіків. У випадку співвідношення статей при народженні еталон рівності встановлено на рівні 0,944, а у випадку здорової тривалості життя еталон рівності встановлено на рівні 1,06, щоб врахувати той факт, що жінки, як правило, живуть довше за чоловіків. Таким чином, паритет вважається досягнутим, якщо в середньому жінки живуть на п'ять років довше за чоловіків.

Відсікання даних за контрольними показниками рівності для кожного із них присвоює однаковий бал країні, яка досягла паритету між жінками та чоловіками, і країні, де жінки перевершили чоловіків. Тип обраної шкали оцінювання визначає, чи винагороджує індекс розширення прав і можливостей жінок чи гендерну рівність. Для визначення гендерної рівності було розглянуто дві можливі шкали. Однією з них була негативно-позитивна шкала, яка фіксувала розмір і напрямок гендерного розриву. Ця шкала покарає або перевагу чоловіків над жінками, або перевагу жінок над чоловіками, і дає найвищі бали абсолютної рівності. Другим вибором була одностороння шкала, яка вимірює, наскільки жінки близькі до досягнення паритету з чоловіками, але не винагороджує і не карає країни за гендерний розрив в іншому напрямку. Укладачі Звіту вважають, що одностороння шкала більш підходить для обраних цілей, оскільки вона не винагороджує країни за перевищення контрольного рівня паритету. Однак розбіжності в обидві сторони зафіксовані в профілях економіки.

Крок 3. Розрахунок субіндексних оцінок. Кожен із чотирьох субіндексів розраховується як середньозважене базових окремих індикаторів. Усереднення різних індикаторів неявно надасть більшої ваги індикатору, який демонструє найбільшу варіацію або стандартне відхилення. Тому ми спочатку нормалізуємо показники, вирівнявши їхні стандартні відхилення. Наприклад, у субіндексі «Рівень освіти» розраховуються стандартні відхилення для кожного

з чотирьох показників. Потім визначаються значення зміни на 1% у стандартних відхиленнях, поділивши 0,01 на стандартне відхилення для кожного показника. Потім ці чотири значення використовуються як ваги для розрахунку середньозваженого значення чотирьох індикаторів. Такий спосіб зважування індикаторів дозволяє нам переконатися, що кожен індикатор має однаковий відносний вплив на субіндекс. Наприклад, показник з невеликою варіабельністю або стандартним відхиленням отримує більшу вагу в субіндексі, ніж індикатор з більшою варіабельністю. Таким чином, країна з великим гендерним розривом за першим показником буде суворіше покарана. Іншим прикладом є випадок показника співвідношення статей при народженні (в субіндексі здоров'я та виживання): де більшість країн мають дуже високе співвідношення статей, а розкид даних невеликий, більша вага призведе до більшого покарання для тих країн, які відхиляються від цього значення. Таблиця 1.8 відображає значення використаних ваг у Звіті 2024 року⁶⁴.

Крок 4. Розрахунок підсумкових балів. Для всіх субіндексів найвищий можливий бал дорівнює 1 (гендерний паритет), а найменший можливий бал – 0 (нерівність). Просте середнє значення кожного субіндексу використовується для розрахунку загального Індексу глобального гендерного розриву – кінцеве значення, яке, як і субіндекси, коливається від 1 (рівність) до 0 (нерівність). Контрольні показники рівності та нерівності залишаються фіксованими у виданнях звітів, щоб забезпечити порівняння та відносне ранжування країн щороку та за часом. Це дозволяє читачам відстежувати прогрес окремих країн. Крім того, можливість приблизного тлумачення остаточних результатів індексу як відсоткового значення, яке показує, як країна зменшила свій гендерний розрив, має допомогти зробити індекс більш інтуїтивно привабливим для читачів.

Для Індексу глобального гендерного розриву крім загальний рейтингів, у звітах наводяться економічні профілі для всіх країн. У розділі «Профілі економіки» звіту представляється двосторінковий профіль для кожної з 146 економік (станом на 2024 рік). Перша сторінка відповідає результатам Індексу,

---

⁶⁴ Global Gender Gap Report 2024 https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2024.pdf

а друга пропонує додатковий набір контекстних індикаторів і показників для цієї економіки.

Таблиця 1.8. Значення вагових коефіцієнтів субіндексів для Глобального індексу гендерного розриву у 2024 році

Економічна участь і можливості

Індекс гендерного паритету	Стандартне відхилення	Стандартне відхилення на 1% зміни	Ваги
Рівень участі в робочій силі	0,160	0,063	0,199
Співвідношення заробітної плати	0,103	0,097	0,310
Приблизний зароблений дохід за ПКС	0,144	0,069	0,221
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери	0,214	0,047	0,149
Професійно-технічні працівники	0,262	0,038	0,121

Рівень освіти

Індекс гендерного паритету	Стандартне відхилення	Стандартне відхилення на 1% зміни	Ваги
Рівень грамотності	0,145	0,069	0,191
Зарахування до початкової освіти	0,060	0,167	0,459
Зарахування до середньої освіти	0,120	0,083	0,230
Зарахування до вищої освіти	0,228	0,044	0,121

Здоров'я та виживання

Індекс гендерного паритету	Стандартне відхилення	Стандартне відхилення на 1% зміни	Ваги
Співвідношення статей при народженні	0,010	0,998	0,693
Очікувана тривалість здорового життя	0,023	0,441	0,307

Розширення політичних можливостей

Індекс гендерного паритету	Стандартне відхилення	Стандартне відхилення на 1% зміни	Ваги
Жінки в парламенті	0,166	0,060	0,310
Жінки на міністерських посадах	0,208	0,048	0,247
Роки з жінкою на чолі держави	0,116	0,086	0,443

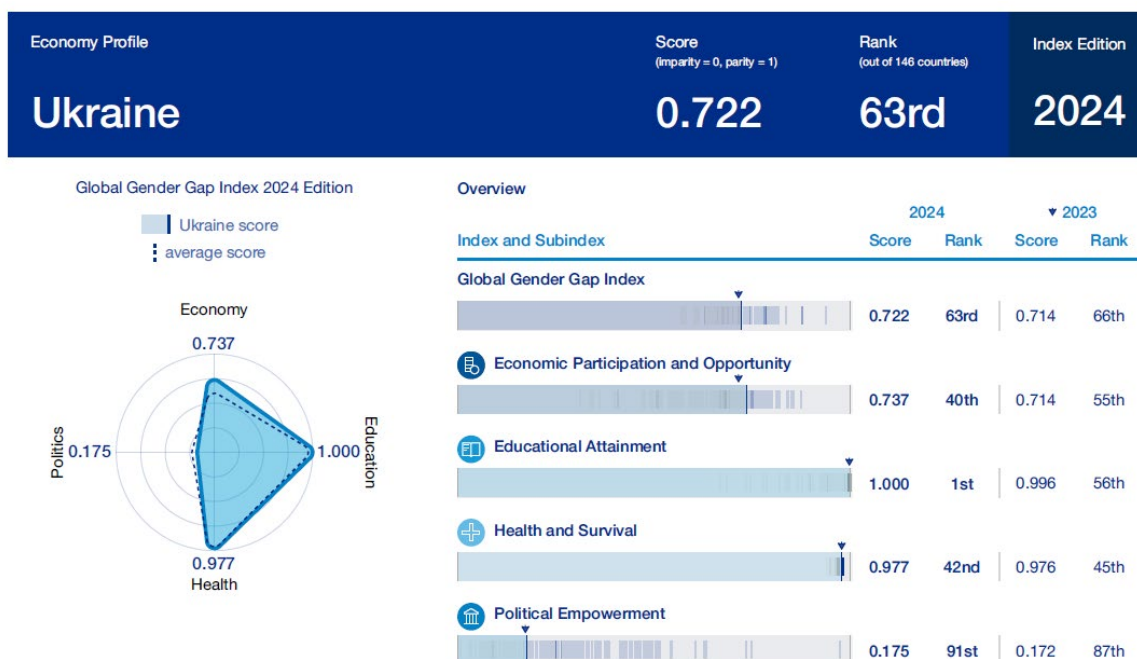
Для моніторингу стану гендерного паритету в найширшому діапазоні економік індекс ефективності для економіки обчислюється, коли доступні останні дані принаймні для 12 із 14 індикаторів, що складають індекс. Застарілість залежить від показника; хоча більшість точок даних датуються останніми двома роками або менше, у дуже небагатьох випадках для розрахунку використовуються точки даних до 10 років. Враховуючи оновлення рядів даних про рівень участі в робочій силі, запроваджених у 2023 році, робиться надбавка для включення даних до 2010 року в окремих випадках для цього показника.

Кожен економічний профіль поділено на три розділи:

У першому розділі представлено загальний рейтинг кожної економіки за Глобальним індексом гендерного розриву зі 146 досліджених країн та прогрес, представлений за шкалою від 0 до 1, у напрямку усунення гендерного розриву та досягнення повного гендерного паритету (еталонний бал 1). Радарна діаграма у верхній лівій частині кожного профілю економіки дає огляд балів країни для кожного з чотирьох субіндексів відносно ідеального результату повного гендерного паритету (оцінка 1) та глобального середнього балу всіх економік у індекс, зважений за кількістю населення в усіх економіках. На рис. 1.1 представлений перший розділ економічного профілю України у 2024 році. З нього бачимо, що станом на 2024 рік Україна подолати гендерні розриви у ключових сферах на 72,2% та посідає 63 позицію за гендерною рівністю серед 146 країн світу.

Повного паритету Україна досягла в освітній сфері. Близька до паритету ситуація у сфері «Здоров'я та виживання» (значення субіндексу рівне 0,977). Хоча у цій сфері Україна має ще досить суттєві розриви в очікуваній тривалості життя чоловіків та жінок.

Із чотирьох субіндексів найгірша позиція серед країн світу в Україні за позицією «Розширення політичних можливостей». Тут значення субіндексу надзвичайно мале (0,175), і, відповідно, позиція у світі 91-ша.

Рис.1.1. Перша частина економічного профілю України у Звіті про глобальний гендерний розрив у 2024 році

У другому розділі кожного економічного профілю надається огляд рейтингів кожної економіки та балів за чотирма субіндексами Глобального індексу гендерного розриву, а також за окремими індикаторами, які складають кожен субіндекс. Для кожного з індикаторів перша колонка відображає рейтинг країни; друга колонка відображає оцінку країни; у третій колонці міститься оцінка країни по відношенню до середньозваженого по чисельності світового населення показником для цього індикатора (зі 146 економік); четверта колонка відображає розрив між жіночим та чоловічим значеннями; у п'ятій колонці наведено діаграми значень жіночого та чоловічого індикаторів за відповідною шкалою; і, нарешті, шостий стовпець відображає мінімальне та максимальне значення для індикатора. Хоча значення повної точності використовувалися для обчислення співвідношень і оцінок в Індексі, для полегшення читання у Звіті відображаються округлені значення до одного десяткового дробу. Символ «п/а» вказує на те, де дані недоступні, а символ «-» вказує на те, де статистику неможливо обчислити. Економічні показники виділені кольоровою шкалою – збільшуються на 20% з інтервалами від світло-блакитного (0,0–0,2; найгірший) до темно-синього (0,8–1,0; найкращий) – щоб допомогти читачеві візуально

інтерпретувати результати Індексу. Значення індикаторів та розриви між жіночими та чоловічими значеннями позначені кольором: фіолетовим для чоловіків і зеленим для жінок. Відстань між ними пофарбовані залежно від того, індикатор якої статі має більше значення. Для розрахунку індексу всі коефіцієнти скорочуються за контрольним показником паритету 1, тому найвищий можливий бал дорівнює 1 – за винятком показників співвідношення статей при народженні (0,944) та очікуваної тривалості здорового життя (1,06).

На рис. 1.2 зображений другий розділ економічного профілю для України у 2024 році.

Global Gender Gap Index Indicators						2024
Indicator	Rank	Score*	Compare with Global average	Difference F-M	◆ Female vs ◆ Male	Min Max
Economic Participation and Opportunity	40th	0.737		-	Min - Max	-
Labour-force participation rate %	83rd	0.760		-15.10	47.77 ◆ 62.87	0-100
Wage equality for similar work 1-7 (best)	35th	0.713		-	-	-
Estimated earned income int'l \$ 1,000	74th	0.633		-4.91	8.48 ◆ 13.39	0-150
Legislators, senior officials and managers %	35th	0.695		-18.00	41.00 ◆ 59.00	0-100
Professional and technical workers %	1st	1.000		23.62	38.19 ◆ 61.81	0-100
Educational Attainment	1st	1.000		-	-	-
Literacy rate %	1st	1.000		-	-	-
Enrolment in primary education %	1st	1.000		0.13	84.06 ◆ 84.20	0-100
Enrolment in secondary education %	1st	1.000		0.78	84.28 ◆ 85.05	0-200
Enrolment in tertiary education %	1st	1.000		9.25	71.42 ◆ 80.68	0-200
Health and Survival	42nd	0.977		-	-	-
Sex ratio at birth** %	121st	0.940		-	-	-
Healthy life expectancy** years	1st	1.060		-	-	-
Political Empowerment	91st	0.175		-	-	-
Women in parliament %	92nd	0.267		-57.80	21.10 ◆ 78.90	0-100
Women in ministerial positions %	80th	0.267		-57.89	21.05 ◆ 78.95	0-100
Years with female/male head of state (last 50)	48th	0.060		-44.33	2.83 ◆ 47.17	0-50

Рис. 1.2. Друга частина економічного профілю України у Звіті про глобальний гендерний розрив у 2024 році

Тут ми вже бачимо, які значення індикаторів у кожній сфері і які розриви між жіночими і чоловічими показниками в Україні. Найгірша ситуація в політичному субіндексі. За представництвом жінок у парламенті Україна у світі на 91 позиції, так як лише 21,1% місць в національному парламенті посідають жінки. За кількісними показниками схожа ситуація і з представництвом на міністерських посадах. Тут жінок 21,05%. Що стосується показника *Роки з жінкою на чолі держави (останні 50 років)*, то лише менше трьох років в Україні жінка була прем'єр міністром.

В субіндексі «Економічна участь і можливості» лише один індикатор має оцінку 1, тобто досягнутий гендерний паритет, а точніше жіноче значення навіть вище за чоловіче. Це індикатор *Професійно-технічні працівники*. Для всіх інших індикаторів поки що зберігається суттєвий гендерний розрив на користь чоловіків.

Третій розділ профілю економіки містить додаткові та контекстуальні індикатори, які не включені в розрахунок індексу, але надають відповідну інформацію про гендерний паритет в інших сферах. На рис. 1.3 представлена частина даного розділу, так як він містить велику кількість індикаторів.

Economy Profile

Ukraine

Score

0.722

Rank

63rd

Page 2 of 2

Complementary Targets and Contextual Indicators

2024

General indicators

Indicator	Unit	Value		
GDP	US\$ billions	160.5		
GDP per capita, PPP	constant '17, intl. \$ 1000	10.73		
Population sex ratio	female/male, %	1.18		
Population growth rate	%	-14.26		
Indicator	Million people	◆ Female	◆ Male	Value
Total population		20.55	17.45	38.00

Work participation and leadership

Indicator	Unit	Value		
Gender wage gap	% (OECD countries only)	n. a.		
Share of women's membership in boards	% (OECD countries only)	n. a.		
Firms with female majority ownership	% firms	15.00		
Firms with female top managers	% firms	17.70		
Indicator	1-7 (best)	Value		
Advancement of women to leadership roles		5.45		
Indicator	Million people	◆ Female	◆ Male	Value
Labour-force		7.79	8.49	16.28
Indicator	Unit	◆ Female	◆ Male	Value
Share of workers in informal sector	% workers	n. a.	n. a.	n. a.

Family and care

Indicator	Unit	Value		
Unmet family planning	% women 15-49	n. a.		
Early marriage	%	6.50		
Mean age of women at birth of first child	years	26.20		
Indicator	0-1 (Equal rights)	Value		
Right to divorce		Equal rights		
Indicator	Shared days	◆ Female	◆ Male	Value
Length of paid parental leave		126.00	14.00	0

Education and skills

Graduates	%	◆ Female	◆ Male	Value
STEM		n. a.	n. a.	n. a.
Agri., Forestry, Fisheries & Veterinary		32.89	67.11	0.49
Arts & Humanities		n. a.	n. a.	n. a.
Business, Admin. & Law		59.16	40.84	1.45
Education		76.57	23.43	3.27
Engineering, Manuf. & Construction		25.23	74.77	0.36

Рис. 1.3. Третя частина економічного профілю України у Звіті про глобальний гендерний розрив у 2024 році

Ці індикатори відображаються окремо й організовані в сім тематичних груп: а) загальні показники; б) участь у роботі та лідерство; в) доступ до фінансування; г) громадянська і політична свобода; д) сім'я і догляд; е) освіта та навички; ж) здоров'я.

РОЗДІЛ 2. ГЕНДЕРНІ ПРОЕКТИ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ПОДОЛАННЯ ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ В УКРАЇНІ

2.1. Національні та міжнародні проекти з гендерної проблематики

Гендерна рівність є одним із ключових пріоритетів сталого розвитку, визначених ООН у рамках Цілей сталого розвитку до 2030 року. У цьому контексті національні та міжнародні проекти з гендерної проблематики відіграють критичну роль у трансформації суспільств, формуванні інклюзивних політик та підвищенні рівня соціальної справедливості. Аналіз таких проектів дає змогу оцінити ефективність реалізованих ініціатив, визначити найкращі практики та адаптувати їх до конкретних регіональних чи інституційних потреб.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства питання гендерної рівності стає дедалі актуальнішим через прагнення країни інтегруватися до європейського простору, де гендерні стандарти є невід'ємною частиною соціальної політики. При цьому міжнародні проекти стають важливим джерелом знань і ресурсів для вдосконалення національних підходів до вирішення гендерних питань.

Аналіз національних та міжнародних гендерних проектів є актуальним для науковців з кількох ключових причин.

Перш за все це пов'язано з необхідністю вивчення науковцями механізмів вирішення гендерних проблем. Гендерна нерівність залишається глобальною проблемою, яка проявляється у різних сферах життя, зокрема в освіті, політиці, економіці та культурі. Національні та міжнародні проекти надають унікальну можливість вивчити механізми, які успішно працюють у певних соціокультурних контекстах, та оцінити їхню ефективність.

По-друге, науковий аналіз гендерних проектів дасть можливість провести оцінювання ефективності впровадження гендерних політик. Проекти часто слугують експериментальними платформами для впровадження нових політик і стратегій. Науковий аналіз дозволяє оцінити, наскільки такі ініціативи відповідають заявленим цілям і чи досягають вони реальних змін у суспільстві.

По-третє, наукова експертиза проєктів з гендерної проблематики уможлиблює адаптацію науковцями найкращих практик. Міжнародні проєкти зазвичай акумулюють глобальний досвід і найкращі практики, що можуть бути адаптовані для вирішення локальних проблем. Науковці, аналізуючи ці проєкти, створюють підґрунтя для впровадження ефективних рішень у регіональному чи національному контекстах.

По-четверте, вивчення особливостей реалізації гендерних проєктів дасть можливість удосконалити методології вимірювання гендерної рівності. Міжнародні проєкти часто базуються на складних гендерних індексах, таких як Індекс гендерного розвитку (GDI) чи Індекс гендерної нерівності (GII). Дослідження їхнього використання дозволяє вдосконалити інструменти моніторингу і оцінки, адаптуючи їх до потреб окремих регіонів чи інституцій.

По-п'яте, науковий аналіз гендерних проєктів уможлиблює підтримку міждисциплінарних досліджень та стимулює їхнє проведення. Гендерні проєкти знаходяться на перетині соціології, економіки, права, політології та інших дисциплін. Їхній аналіз сприяє інтеграції знань і формуванню міждисциплінарного підходу до вирішення гендерних проблем.

По-шосте, науковий аналіз дозволяє ідентифікувати як успішні, так і слабкі сторони реалізованих проєктів, на основі чого можна розробляти рекомендації для покращення майбутніх ініціатив. А це, в свою чергу, сприяє розробці нових підходів до реалізації гендерної політики.

Нарешті, результати досліджень реалізації гендерних проєктів можуть реально сприяти соціальним змінам. Науковці відіграють важливу роль у популяризації знань та підвищенні обізнаності суспільства щодо важливості гендерної рівності. Результати досліджень допомагають формувати громадську думку й впливати на процеси прийняття рішень.

Таким чином, аналіз гендерних проєктів не лише розширює наукове розуміння ефективності різних підходів до гендерної політики, а й забезпечує практичний інструментарій для впровадження змін у суспільстві.

Водночас регіональна адаптація складних гендерних індексів та індикаторів залишається викликом. Це потребує систематичного аналізу

проектів, що реалізуються на різних рівнях, аби визначити їхню релевантність і корисність у специфічних умовах. Розгляд національних ініціатив у поєднанні з міжнародним досвідом дає змогу виявити синергію між локальними й глобальними підходами до вирішення гендерних проблем.

Отже, метою цього розділу є дослідження основних напрямів та результатів національних і міжнародних проєктів з гендерної проблематики, оцінка їхньої ефективності та можливостей для адаптації до регіонального й інституційного рівнів. Такий аналіз сприятиме розробці інструментарію для подальшого впровадження складних гендерних індексів у практику та забезпечення більшої ефективності гендерної політики.

Для досягнення мети викладу необхідно вирішити такі завдання:

1. Провести загальний огляд і систематизацію проєктів – здійснити аналіз ключових національних і міжнародних проєктів, спрямованих на вирішення гендерних проблем; класифікувати проєкти за напрямками діяльності (економічний розвиток, освіта, права людини, політика, культура тощо).

2. Визначити особливості реалізації гендерних проєктів – дослідити основні механізми реалізації проєктів на національному та міжнародному рівнях; виявити ключові фактори успіху й бар'єри, які впливають на ефективність цих проєктів.

3. Провести оцінювання результатів проєктної діяльності – проаналізувати вплив реалізованих проєктів на покращення гендерної рівності в різних сферах життя; оцінити використання гендерних індексів та індикаторів для моніторингу успішності проєктів.

4. Провести дослідження міжнародного досвіду – визначити найкращі практики, використані в міжнародних проєктах; дослідити можливості інтеграції цього досвіду в український контекст.

5. Вивчити особливості взаємодії між національними й міжнародними ініціативами – проаналізувати механізми співпраці між національними та міжнародними організаціями; виявити синергійний ефект від об'єднання зусиль у рамках глобальних і регіональних ініціатив.

6. Розробити рекомендації щодо адаптації гендерних проєктів та щодо адаптації міжнародних гендерних індексів до регіонального та інституційного рівнів; розробити пропозиції щодо підвищення ефективності національних ініціатив на основі міжнародного досвіду.

7. Сформувати теоретико-методологічне підґрунтя для інтеграції гендерних індикаторів у практику планування та реалізації проєктів; окреслити перспективи подальших досліджень у сфері гендерних проєктів.

Розв'язання цих завдань дозволить забезпечити цілісний підхід до аналізу гендерних проєктів, виявити їхній вплив на соціальні зміни та надати практичні рекомендації для майбутніх ініціатив.

Аналіз ключових національних і міжнародних проєктів, спрямованих на вирішення гендерних проблем

В Україні було реалізовано чимало національних та міжнародних гендерних проєктів, спрямованих на досягнення рівності між чоловіками та жінками в різних сферах. Аналіз їхніх напрямів діяльності та особливостей організації дав можливість класифікувати такі проєкти на 6 основних груп.

Національні гендерні проєкти

Одним з найважливіших і наймасштабніших **національних проєктів** є Державна програма з утвердження гендерної рівності⁶⁵, сутність якої полягає у створенні сприятливих умов для забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків у різних сферах суспільного життя. Ця програма розроблялася відповідно до національних законодавчих норм, міжнародних зобов'язань України (зокрема, Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Резолюцій Ради Безпеки ООН про жінок, мир і безпеку тощо) та Цілей сталого розвитку.

Основними *цільми Державної програми з утвердження гендерної рівності* є такі:

---

⁶⁵ Постанова Кабінету Міністрів України № 1834 від 27.12.2006 року «Про затвердження Державної програми з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1834-2006-%D0%BF#Text>

1. Інтеграція принципу гендерної рівності в усі сфери суспільного життя: забезпечення рівного доступу до освіти, праці, охорони здоров'я, політики та управління; ліквідація дискримінаційних бар'єрів для обох статей.

2. Боротьба з гендерними стереотипами та дискримінацією: проведення інформаційно-просвітницьких кампаній; сприяння формуванню культури поваги до прав і можливостей кожної людини.

3. Захист від гендерно зумовленого насильства: створення механізмів превенції насильства; підтримка жертв насильства через соціальні служби, кризові центри та інші установи.

4. Підтримка жінок у суспільно-політичному та економічному житті: заохочення участі жінок у політичних процесах і прийнятті рішень; сприяння гендерній рівності на ринку праці, включно з подоланням розриву в оплаті праці.

Основними напрямками реалізації цієї програми є:

1. Розробка та впровадження гендерно-чутливих законодавчих та нормативно-правових актів.

2. Проведення гендерного аудиту державних органів і установ.

3. Навчання посадовців щодо принципів гендерної рівності.

4. Інтеграція гендерного компонента в освітні програми.

5. Підтримка громадських організацій, які працюють у сфері гендерної рівності.

З метою проведення оцінювання прогресу Державної програми з утвердження гендерної рівності передбачена система моніторингу та оцінки її ефективності. При цьому використовуються гендерні індикатори для вимірювання прогресу, такі як частка жінок і чоловіків у керівних органах, рівень зайнятості серед жінок і чоловіків, зменшення рівня гендерно зумовленого насильства.

Реалізація Державної програми України з утвердження гендерної рівності сприяє побудові інклюзивного суспільства, яке забезпечує рівні можливості для

всіх громадян. Вона також зміцнює демократичні процеси, сприяє соціальній стабільності та економічному розвитку країни. Реалізація Програми проводиться через низку національних і міжнародних документів, що регулюють питання забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків. До таких документів належать, по-перше, *національні законодавчі та нормативно-правові акти*: а) Конституція України⁶⁶ – Стаття 24 гарантує рівність прав і свобод чоловіків і жінок, а також недопущення дискримінації за ознакою статі; б) Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (2005)⁶⁷ – визначає основні принципи державної гендерної політики, механізми забезпечення рівності та відповідальність за їх порушення; в) Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (2018)⁶⁸ – встановлює механізми захисту від гендерно зумовленого насильства та допомоги постраждалим; г) Державна стратегія забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків до 2030 року (2022)⁶⁹ – комплексний стратегічний документ, який визначає пріоритетні напрями консолідованих дій центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства, суб'єктів господарювання для зменшення гендерної нерівності в усіх сферах життєдіяльності суспільства; д) Постанова Кабінету Міністрів України № 273 від 11.04.2018 року «Про затвердження Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року»⁷⁰ – регламентує конкретні заходи для досягнення цілей гендерної рівності, удосконалює механізми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства та впровадження європейських стандартів рівності; е) Розпорядження Кабінету Міністрів України № 1544-р від 28.10.2020 року «Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період

---

⁶⁶ Конституція України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>

⁶⁷ Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>

⁶⁸ Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

⁶⁹ Урядом схвалено Державну стратегію забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriadom-skhvaleno-derzhavnu-strategiiu-zabezpechennia-rivnykh-prav-ta-mozhlyvostei-zhinok-i-cholovikiv-na-period-do-2030-roku>

⁷⁰ Постанова Кабінету Міністрів України № 273 від 11.04.2018 року «Про затвердження Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273-2018-%D0%BF#Text>

до 2025 року»⁷¹ – передбачає посилення участі жінок у прийнятті рішень, створення умов для забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у подоланні конфліктів, встановленні миру, процесах відновлення, протидії безпековим викликам, системної протидії насильству за ознакою статі.

Реалізація Програми, по-друге, проводиться через виконання міжнародних зобов'язань України: а) Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок⁷², яку Україна ратифікувала в 1981 році, визначає права жінок у різних сферах життя та зобов'язує держави вживати заходів для їх реалізації: «Держави-сторони вживають в усіх галузях, і зокрема в політичній, соціальній, економічній і культурній, всіх відповідних заходів, включаючи законодавчі, щодо забезпечення всебічного розвитку та прогресу жінок, з тим щоб гарантувати їм здійснення і користування правами людини та основними свободами на основі рівності з чоловіками»; б) Цілі сталого розвитку ООН (ЦСР)⁷³ – особлива увага приділяється ЦСР 5 («Гендерна рівність») і ЦСР 10 («Зменшення нерівності»; в) Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція)⁷⁴, яку Україна ратифікувала в 2022 році – передбачає заходи для запобігання та протидії насильству, а також захист постраждалих.

По-третє, Програма реалізується шляхом планування та виконання стратегічних програм та проєктів: а) Національна стратегія у сфері прав людини⁷⁵ [10] (затверджена Указом Президента України від 24.03.2021 року № 119/2021) – містить положення щодо недискримінації та захисту прав уразливих груп, включно з жінками; Стратегія «спрямована на об'єднання суспільства з питань щодо розуміння цінностей прав і свобод людини, що забезпечуються та захищаються на основі принципів рівності та недискримінації» а також «зосереджена на розв'язанні основних системних

---

⁷¹ Розпорядження Кабінету Міністрів України № 1544-р від 28.10.2020 року «Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-%D1%80#Text>

⁷² Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text

⁷³ 17 Цілей сталого розвитку. URL: <https://globalcompact.org.ua/tsili-stijkogo-rozvytku/>

⁷⁴ Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text

⁷⁵ Національна стратегія у сфері прав людини. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119/2021#Text>

проблем у сфері забезпечення, реалізації та захисту прав і свобод людини в умовах нових викликів, що постали перед суспільством, але не вичерпує повністю проблематики у зазначеній сфері»; б) регіональні програми забезпечення гендерної рівності, які ухвалені в окремих областях і громадах для реалізації заходів на місцевому рівні (наприклад, в Дніпропетровській області⁷⁶); в) налагодження партнерства з міжнародними організаціями, яке реалізується через співпрацю з UN Women, UNFPA, ПРООН, ОБСЄ та іншими організаціями, які впроваджують гендерно-чутливі програми.

По-четверте, реалізація Програми відображається у прийнятих документах у сфері освіти і культури: а) Закони України «Про освіту»⁷⁷ та «Про вищу освіту»⁷⁸ передбачають недискримінацію та інтеграцію гендерного компонента в освітні програми; б) плани дій з гендерної рівності у закладах вищої освіти України (наприклад, «План дій...» НТУУ КПІ ім. І. Сікорського⁷⁹), у яких запроваджується гендерний аудит та впровадження гендерно-чутливих практик в українських університетах.

По-п'яте, реалізація Програми проглядається у розробці та застосуванні інструменти моніторингу: а) використання гендерних індикаторів та статистики для оцінки прогресу в досягненні гендерної рівності⁸⁰; б) щорічні звіти державних органів про виконання програм та міжнародних зобов'язань⁸¹.

Ці документи разом формують правову, організаційну та інституційну основу для реалізації державної програми з утвердження гендерної рівності в Україні.

Другим глобальним національним гендерним проєктом стала організація проведення гендерного аудиту в державних установах. Нормативним

---

⁷⁶ Про Регіональну цільову соціальну програму розвитку сімейної та гендерної політики у Дніпропетровській області на 2023–2027 роки. URL: <https://oblrada.dp.gov.ua/rishennia>

⁷⁷ Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

⁷⁸ Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

⁷⁹ План дій з імплементації принципів гендерної рівності в практику діяльності Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» на 2022-2025 роки. URL: <https://icd.kpi.ua/wp-content/uploads/UKR-GENDER-EQUALITY-PLAN.pdf>

⁸⁰ Akbashi, K., Pasichnyk, N., & Rizhniak, R. Adaptation of the UN's gender inequality index to Ukraine's regions. Regional Statistics, Vol. 9 (2). 2019. 1–23. DOI: 10.15196/RS090208; Акбаш К., Пасічник Н., Різняк Р. Статистичний аналіз гендерного розвитку регіонів України. *Статистика України*. 2019. 3 (86). 90–99. [https://doi.org/10.31767/su.3\(86\)2019.03.10](https://doi.org/10.31767/su.3(86)2019.03.10)

⁸¹ Забезпечення рівності прав та можливостей жінок і чоловіків. URL: <https://mon.gov.ua/zabezpechennia-rivnosti-prav-ta-mozhlyvostei-zhinok-i-cholovikiv>; Оцінка Проєкту «Гендерне бюджетування в Україні» (2013–2020 роки). URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D2%90%D0%91_2013_2020_UKR.pdf

забезпеченням цього проєкту стали попередні напрацювання владних органів України, а також затверджені Міністерством соціальної політики України «Методичні рекомендації щодо проведення гендерного аудиту підприємствами, установами та організаціями»⁸². Згідно цього документу «метою проведення гендерного аудиту є оцінювання стану забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків підприємствами, установами, організаціями, виявлення існуючих проблем, визначення шляхів скорочення гендерної нерівності, аналіз змін у цій сфері, що відбулися на підприємстві, в установі, організації (порівняно з результатами попереднього аудиту), а також підвищення обізнаності працівників щодо застосування комплексного гендерного підходу в їхній діяльності». Починаючи з 2021 року були проведені пілотні проєкти з проведення гендерного аудиту в різних міністерствах (наприклад, Міністерство освіти і науки України⁸³) та відомствах (наприклад, Державна інспекція енергетичного нагляду України⁸⁴, органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування⁸⁵, на підприємствах та в установах (наприклад, заклади вищої освіти України⁸⁶).

Основними завданням проведення гендерного аудиту підприємствами, установами та організаціями України були такі: а) аналіз політик і процедур – оцінка того, наскільки політики організації враховують гендерні аспекти; б) виявлення нерівностей – визначення диспропорцій у доступі до можливостей, ресурсів та прийнятті рішень; в) розробка рекомендацій – пропозиції щодо інтеграції принципів гендерної рівності в управління та діяльність; г) звітність і моніторинг – забезпечення прозорості у виконанні рекомендацій. Слід зауважити що у кожному з секторів – державному, приватному та громадському – проявлялися оригінальні характерні особливості. Для установ державного сектору, зокрема міністерств, що беруть участь у реалізації Національної стратегії забезпечення рівності, гендерний аудит є обов'язковим і

---

⁸² Наказ Міністерства соціальної політики України № 448 від 09.08.2021 р. «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо проведення гендерного аудиту підприємствами, установами та організаціями». URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0448739-21#Text>

⁸³ У МОН буде проведено гендерний аудит: як, для кого і навіщо? URL: <https://mon.gov.ua/news/u-mon-bude-provedeno-genderniy-audit-ia-k-dlia-koho-i-navishcho>

⁸⁴ Гендерний аудит у Держенергонагляді в 2022 році. URL: <https://sies.gov.ua/gender/gendernij-audit-2022>

⁸⁵ Проведення гендерного аудиту в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування. URL: https://pdp.nacs.gov.ua/courses/provedennia-gendernoho-audit-u-v-orhanakh-vykonavchoi-vlady-ta-orhanakh-mistsevoho-samovriaduvannia?course_enrollment_id=2298

⁸⁶ Гендерний мейнстрімінг у вищих навчальних закладах України: соціологи Політехніки провели гендерний аудит. URL: <https://lpnu.ua/news/sotsiology-politekhniky-provely-genderniy-audit>

використовується як інструмент оцінки ефективності інтеграції гендерного підходу в державне управління. Для приватного сектору впровадження гендерного аудиту є переважно добровільним; при цьому основна увага зосереджена на корпоративній соціальній відповідальності та брендингу, і у фокусі визначена рівність доступу до кар'єрного зростання і гендерно збалансовані умови праці. Низка ж громадських організацій впроваджує гендерний аудит у своїх проєктах як обов'язкову складову і особливий акцент робить на доступності ресурсів і залученні уразливих груп.

Досвід проведення гендерних аудитів дав можливість виокремити основні виклики у їхньому проведенні: а) недостатній рівень знань про гендерну рівність серед працівників і керівників; б) опір інтеграції нових практик через стереотипи та консервативний підхід до управління; в) обмежений доступ до гендерно розподілених даних; г) відсутність фінансування для проведення аудитів у малих і середніх організаціях.

Разом з тим стали зрозумілими й практичні результати проведення гендерного аудиту: а) підвищення рівня гендерної чутливості керівництва та працівників; б) запровадження прозорих процедур найму, оплати праці, кар'єрного росту; в) розробка корпоративних політик, орієнтованих на рівність можливостей; г) позитивний вплив на імідж організації як соціально відповідальної.

Міжнародні гендерні проєкти офіційних інституцій

Важливими подіями в контексті досягнення рівності між чоловіками та жінками в різних сферах життя України стали реалізації офіційними інституціями різноманітних **міжнародних гендерних проєктів**. Одна з найбільш авторитетних структур, що є організатором та спонсором різних гендерних проєктів (які реалізуються в тому числі в Україні) – це структура Організації Об'єднаних Націй ООН Жінки (UN Women), яка створена для сприяння гендерній рівності та розширення прав і можливостей жінок. Вона була заснована у липні 2010 року шляхом об'єднання кількох організацій та програм ООН, що займалися питаннями гендерної рівності. Місія ООН Жінки полягає у підтримці держав у реалізації міжнародних стандартів гендерної рівності, сприянні участі жінок у всіх сферах життя, а також захисті їх прав.

Основними завданнями є такі: а) підтримка розробки та впровадження національних і міжнародних політик гендерної рівності; б) просування прав жінок на міжнародній арені; в) співпраця з урядами, громадськими організаціями та приватним сектором; г) надання технічної та фінансової допомоги для реалізації проєктів, що сприяють гендерній рівності. В Україні ООН Жінки розпочала свою роботу в жовтні 2015 року та пройшла шлях від впровадження окремих проєктів до відкриття Офісу у 2018 році. Діяльність ООН Жінки в Україні зосереджено на трьох основних тематичних напрямках: а) жінки, мир, безпека та протидія гендерно зумовленому насильству; б) гендерно відповідальне врядування, зокрема гендерно відповідальне відновлення та питання євроінтеграції; в) гуманітарна допомога. ООН Жінки активно реалізує в Україні різноманітні проєкти, спрямовані на досягнення гендерної рівності, боротьбу з гендерним насильством, розширення прав і можливостей жінок, особливо в контексті збройного конфлікту та післявоєнного відновлення. Виділимо серед цих проєктів найважливіші.

1. *Проєкт «Жінки-лідерки у політиці та прийнятті рішень»*, що спрямований на збільшення кількості жінок у політичних і управлінських структурах. В ході реалізації проєкту проводилися тренінги для жінок-депутаток, семінари для підвищення лідерських навичок і гендерної чутливості. Важливий внесок був зроблений у розвиток інституційного потенціалу Національного механізму покращення становища жінок, зокрема обраних профільних міністерств та державних агенцій. Положення щодо гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок були включені до внутрішніх регламентів партнерів, їхніх політик, структур та інтегровані у кадрову роботу⁸⁷.

2. *Проєкт «Гендерно зумовлене насильство в умовах конфлікту»* був спрямований на допомогу постраждалим від гендерно зумовленого насильства. В ході реалізації проєкту були створені кризові центри й гарячі лінії для постраждалих жінок, проводилися заходи щодо запобігання і протидії гендерно зумовленому насильству щодо жінок та дівчат у цільових громадах, реалізовувалася підтримка розробки політики, спрямованої на ліквідацію насильства щодо жінок та дівчат, розширення доступу до правосуддя для

---

⁸⁷ Жіноче лідерство та участь у прийнятті рішень. URL: <https://ukraine.unwomen.org/uk/shcho-my-robymo/zhinoche-liderstvo-ta-uchast-u-pryynyatti-rishen>

постраждалих/потерпілих від гендерно зумовленого насильства, а також на розширення знань та умінь жінок і чоловіків для того, щоб вони могли ефективно формулювати свої потреби і виступати на підтримку поважних відносин та запобігання гендерно зумовленому насильству⁸⁸. В межах цього проекту організовувалися заходи щодо підтримки виконання Стамбульської конвенції⁸⁹ та національної кампанії «16 днів активізму проти гендерного насильства»⁹⁰.

3. *Проект «Підтримка Національного плану дій з виконання Резолюції 1325 Ради Безпеки ООН»*⁹¹, ідея якого полягає у забезпеченні участі жінок у миротворчих процесах і післявоєнному відновленні. Із початком в Україні повномасштабної війни у 2022 році, Національний План Дій 1325 набув нового значення. За деякими напрямками виконання Порядку денного «Жінки, мир безпека» в Україні стало більш важливою та нагальною задачею. До таких напрямів відносяться, зокрема, наступні: запобігання гендерно зумовленому насильству і сексуальному насильству, пов'язаному з конфліктом, а також реагування на ці явища; безпека та захист громад; фінансова інклюзивність та доступ до оплачуваної праці для переміщених жінок; залучення жінок і жіночих організацій та їхня значима участь у процесах прийняття рішень, у тому числі у гуманітарному реагуванні та відновленні⁹².

4. *Програма «Економічна безпека жінок у сільській місцевості»*, яка передбачає підтримку розвитку жіночого підприємництва в сільських районах України, створення умов для самозайнятості та професійного розвитку жінок, організацію навчальних ініціатив для жінок ВПО (внутрішньо переміщених осіб).

---

⁸⁸ Подолання насильства щодо жінок та дівчат. URL: <https://ukraine.unwomen.org/uk/shcho-my-robymo/podolannya-nasyistva-shchodo-zhinok-ta-divchat>

⁸⁹ Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text

⁹⁰ 16 днів проти насильства: час діяти зараз. URL: <https://ukraine.un.org/uk/284146-16-%D0%B4%D0%BD%D1%96%D0%B2-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B8-%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0-%D1%87%D0%B0%D1%81-%D0%B4%D1%96%D1%8F%D1%82%D0%B8-%D0%B7%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B7>

⁹¹ Розпорядження Кабінету Міністрів України № 1544-р від 28.10.2020 р. Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-%D1%80#Text>

⁹² Жінки, мир та безпека. URL: <https://ukraine.unwomen.org/uk/shcho-my-robymo/zhinky-myr-ta-bezpeka>

5. Програма «Жінки у відновленні та розбудові миру»⁹³ реалізується як спільна програма 4-х органів ООН: Програми розвитку ООН (ПРООН), Структури ООН з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки), Фонду ООН у галузі народонаселення (UNFPA) та Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО). Програма ООН із відновлення та розбудови миру забезпечує пріоритетні потреби на Сході України ще з початку збройного конфлікту навесні 2014 року. Програма спрямована на підтримку відбудови економіки постраждалих від конфлікту громад, реалізацію реформ з децентралізації влади та охорони здоров'я, зміцнення громадської безпеки та соціальної згуртованості на підконтрольних уряду України територіях.

Загалом, діяльність ООН Жінки в Україні забезпечила підвищення рівня обізнаності населення про гендерну рівність, зростання участі жінок у політичному та економічному житті, розширення доступу до послуг для постраждалих від гендерного насильства, інтеграцію гендерного підходу в політику відновлення та реформ. Цим самим функціонування ООН Жінки в Україні стало ключовим фактором у забезпеченні сталого розвитку та гендерної рівності в умовах сучасних викликів.

Над впровадженням гендерної рівності в Україні через реалізацію різноманітних міжнародних проєктів активно також працює Програма розвитку ООН (ПРООН). Ці ініціативи спрямовані на розширення прав і можливостей жінок, забезпечення рівного доступу до економічних, політичних і соціальних ресурсів, а також на боротьбу з гендерним насильством.

1. *Проект «Гендерне бюджетування в Україні»*⁹⁴ (2014–2018 рр., його фінансує Шведське агентство міжнародного розвитку SIDA) за Програмами ПРООН та Представництва Фонду імені Фрідріха Еберта в Україні, в ході реалізації якого була розроблена доступна методика Гендерного бюджетного аналізу, яку можуть застосовувати працівники органів державної влади та місцевого самоврядування, а також інші зацікавлені сторони для розробки та

---

⁹³ Програма ООН із відновлення та розбудови миру (UN RPP). URL:

<https://web.archive.org/web/20210918134223/https://donors.decentralization.gov.ua/project/unrpp>

⁹⁴ Гендерно-орієнтоване бюджетування: аналіз програм, які фінансуються з бюджету, з позиції гендерної рівності. URL:

https://eca.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20ECA/Attachments/Publications/Country/Ukraine/UA%20manual%20GB%20Analysis_PRINT.pdf

втілення Гендерних бюджетних ініціатив. Йому передував пілотний проект у 2012–2013 рр., «Гендерно-орієнтоване бюджетування на місцевому рівні в Україні»⁹⁵, також за фінансової підтримки SIDA, присвячений Гендерному аналізу бюджетів вибраних обласних програм. Метою проєкту була інтеграція принципів гендерної рівності у процес бюджетування на державному та місцевому рівнях. Проєкт реалізовувався шляхом проведення тренінгів для державних службовців щодо гендерного аналізу бюджетів, організації моніторингу використання бюджетних коштів з точки зору їх впливу на жінок і чоловіків, розробки рекомендацій для гендерно орієнтованих бюджетних політик. У результаті виконання проєкту гендерний підхід впроваджено в бюджетних процесах у кількох областях України – Житомир, Горішні Плавні Полтавської області, Луцьк, Херсонська область, Городок Хмельницької області, Чугуїв Харківської області.

2. *Проект ПРООН «Гендерна експертиза українського законодавства»*⁹⁶ – його реалізація передбачала вивчення, перевірку, дослідження, кількісний та якісний аналіз й оцінку чинного законодавства з позиції свободи, справедливості, рівності та розвитку статей, відповідності його міжнародно-правовим підходам і рівню юридичного забезпечення рівних прав та можливостей

В результаті реалізації проєкту організатори прийшли до висновку, що законодавство та механізми в Україні не є досконалыми, проте дозволяють стати на курс забезпечення гендерної рівності в Україні. Необхідними є напрацювання чутких механізмів співпраці відповідальних інституцій з населенням та їх поступова реалізація. У аспекті діяльності органів влади ключовим питанням залишається підвищення рівня саморегуляції та спонукання до співпраці у питаннях забезпечення рівності та протидії будь-яким видам дискримінацій. Як наслідок, пропонується боротися з дискримінацією, сексизмом та гендерною нерівністю у більшій мірі /шляхом просвітництва, а не шляхом імперативних методів.

---

⁹⁵ Гендерно орієнтоване бюджетування на місцевому рівні: від інтеграції принципу гендерної рівності в бюджетний процес до гендерно чутливих політик. URL: <https://decentralization.ua/uploads/library/file/599/gender-responsive-budgeting-on-a-local-level-ukraine.pdf>

⁹⁶ Олійник А.С. Конституційне законодавство України: гендерна експертиза. Київ, Логос, 2001. 77 с.

3. *Проект ПРООН в Україні спільно з Секретаріатом уповноваженого ВР України «Комплексне становище жінок, які проживають у сільській місцевості» (2015)*⁹⁷, метою якого був аналіз становища жінок, що проживають у сільській місцевості, у розрізі дотримання прав жінок, закріплених у статті 14 Конвенції ООН з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок. Основними аспектами дослідження стали: а) соціальний аспект – вивчення доступу жінок до освіти, медицини, соціальних послуг та аналіз умов проживання, зокрема, доступу до інфраструктури; б) економічний аспект – дослідження рівня зайнятості та умов праці жінок та аналіз участі жінок у підприємництві, фермерстві та інших формах економічної діяльності; в) політичний аспект – вивчення участі жінок у місцевому самоврядуванні та прийнятті рішень на рівні громад, а також оцінка рівня впливу жінок на політичні процеси в сільській місцевості; г) гендерна рівність – ідентифікація гендерних стереотипів, які обмежують можливості жінок, та вивчення впливу цих стереотипів на їхнє становище. Результати дослідження стали основою для розробки низки ініціатив, спрямованих на покращення становища сільських жінок. Проект допоміг привернути увагу до проблем сільських жінок як на національному, так і на регіональному рівнях, а також сприяв формуванню більш гендерно чутливих політик у сільській місцевості.

Проекти ПРООН в Україні сприяють не лише забезпеченню гендерної рівності, але й інтеграції гендерного підходу у всі сфери суспільного життя – економіку, політику, соціальну сферу. Завдяки цим ініціативам Україна поступово досягає міжнародних стандартів гендерної рівності, що є важливим кроком на шляху до сталого розвитку.

Європейська комісія через програми Erasmus+ та Horizon також підтримує численні гендерні проекти, спрямовані на посилення гендерної рівності в освіті, науці, технологіях та суспільстві. Ці ініціативи мають на меті подолання гендерних бар'єрів, підвищення участі жінок у сферах, де вони традиційно недостатньо представлені, і впровадження гендерної рівності у всі рівні прийняття рішень.

---

⁹⁷ Комплексне дослідження становища жінок, які проживають у сільській місцевості. І. Волосевич, Т. Коноплицька, Т. Костюченко, Т. Марценюк. Київ, ВАІТЕ, 2015. 88 с. URL: http://gender.auc.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/069_Kompleksne_dosl_dzhennya_stanovischa_zh_nok_yak_prozhivayut_u_s_l_s_k_y_m_stsevast_2015_.pdf

1. Програма *Erasmus+* підтримує проекти, що інтегрують гендерну рівність у сферу освіти, молодіжних ініціатив та міжкультурного обміну. Основні напрямки реалізації цих проектів включають: а) освіту та підвищення обізнаності – реалізуються навчальні програми для школярів, студентів і молоді, спрямованих на руйнування гендерних стереотипів, розробляються навчальні матеріали з гендерної чутливості для викладачів та освітян; б) підтримка жінок у STEM – запроваджуються ініціативи для залучення дівчат до навчання в галузі науки, технологій, інженерії та математики; практикуються обміни студентами між країнами для набуття досвіду в гендерно збалансованих навчальних середовищах; в) гендерна рівність у спорті – запроваджуються програми, спрямовані на підвищення участі дівчат і жінок у спорті та боротьбу з дискримінацією.

Яскравим прикладом такої діяльності Європейської комісії є міжнародний трирічний (2016–2019 рр.) проект за програмою Еразмус+ «Гендерні студії: крок до демократії та миру у сусідніх до ЄС країнах з різними традиціями (GeSt)» (№ 561785-EPP-1-2015-1-LT-EPPKA2-CBHE-JP <http://gestproject.eu/>), який реалізовувався в трьох українських університетах (Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя та Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника). Метою проекту було створення нових компетентностей і нового мислення в напрямку Гендерної рівності та покращити освіту студентів з Гендерних досліджень; створення модернізованих магістерських програм із соціальних та поведінкових наук, а також сприяння конвергенції системи освіти в країнах-сусідах ЄС з європейською⁹⁸.

Кожен, з названих з українських університетів – учасників проекту, в результаті співпраці з партнерами з Греції, Литви, Марокко, Тунісу й Угорщини зреалізували унікальні освітньо-професійні програми підготовки магістрів. У межах проекту розпочалася підготовка кваліфікованих фахівців в області соціальних та поведінкових наук. Значущим результатом проекту було

---

⁹⁸ Картка проекту. URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/nauka/mizhnarodni-proekty/proekt-erasmus/1573-erasmus.html>

створення магістерських програм, розробка підручників, посібників, методичних рекомендацій⁹⁹.

Реалізація цих магістерських програм надала можливість студентам навчатися за модернізованими стандартами європейського зразку з використанням найсучаснішої комп'ютерної техніки; брати участь у заходах, що проводяться за участю європейських партнерів; здійснювати гендерні дослідження з науковцями країн-учасників та партнерів грантового проєкту; публікувати наукові статті у співавторстві з науковими керівниками у міжнародних журналах країн-учасників (Угорщини, Литви, Греції, Марокко, Тунісу); використовувати можливості навчальної (академічної) мобільності з університетами країн-членів програми Еразмус+.

2. Програма *Horizon Europe* є провідною ініціативою ЄС з фінансування наукових досліджень та інновацій, включаючи проєкти, що сприяють гендерній рівності в науці та технологіях. Основні напрямки реалізації проєктів включають: а) підтримку гендерної рівності у дослідженнях – впровадження гендерно чутливих підходів у наукових дослідженнях, залучення жінок до участі у наукових проєктах і керівних позиціях; б) розробку гендерних стратегій для організацій – допомога університетам, науково-дослідним центрам і компаніям у створенні гендерно збалансованих команд, вимога розробки планів дій з гендерної рівності як обов'язкового елемента для фінансування проєктів; в) гендерні дослідження та інновації – підтримка проєктів, які досліджують вплив гендеру на різні аспекти науки, здоров'я, екології та соціальних питань.

В якості прикладів проєктів в Україні за програмою *Horizon Europe* можна назвати такі: «SUPERA (Supporting the Promotion of Equality in Research and Academia)»¹⁰⁰ – створення та впровадження гендерних планів дій в університетах і науково-дослідних установах; «LeTSGEPs (Leading Towards Sustainable Gender Equality Plans in Research)»¹⁰¹ – підготовка гендерних

---

⁹⁹ Textbooks, tests and compendiums (Посібники, тести, комплекси). URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/nauka/mizhnarodni-proekty/proekt-erasmus/1693-wp-3-core-resources-osnovni-resursy.html>

¹⁰⁰ SUPERA: Supporting the Promotion of Equality in Research and Academia. URL: <https://www.ceu.edu/project/supera-supporting-promotion-equality-research-and-academia>

¹⁰¹ About LeTSGEPs. URL: <https://letsgeps.eu/>

стратегій для академічних установ; «GE Academy»¹⁰² – навчання науковців і викладачів принципам гендерної рівності.

Таким чином, гендерні проекти, організовані Європейською комісією через Erasmus+ та Horizon, роблять значний внесок у створення рівноправного суспільства в Україні. Вони допомагають долати бар'єри у доступі до освіти, науки, технологій та сприяють системній зміні підходів до впровадження гендерної рівності.

Гендерні проекти європейських організацій та інституцій

Низку гендерних проектів в Україні, які були спрямовані на забезпечення рівності прав і можливостей жінок і чоловіків, протидію дискримінації, зміцнення прав жінок та боротьбу з гендерно обумовленим насильством, реалізували **європейські організації та інституції**.

Проект розробки та впровадження публічної політики в Україні (Проект PRISM, 2002–2007 рр.), який фінансувався Канадською агенцією міжнародного розвитку (CIDA) та управлявся Канадським бюро міжнародної освіти (CBIE), передбачав створення гендерних портретів регіонів України, які надавали б можливість максимально конкретизувати поняття «населення», збагативши його зміст надійною інформацією щодо демографічних показників, громадсько-політичної активності, участю в політиці та прийнятті рішень, стану здоров'я, освіти та економічної діяльності, асоціальної поведінки жінок і чоловіків. Основною метою проекту PRISM було сприяння розвитку відповідального врядування, демократії та верховенства права шляхом розбудови інституційної спроможності з розробки та впровадження політики шляхом надання оперативної кваліфікованої технічної підтримки з боку Канади та міжнародної спільноти. Складовою частиною проекту PRISM було проведення відповідних аналітичних досліджень, впровадження гендерного аналізу в практику оцінювання всіх соціальних процесів та ефективності управління соціально-економічним та культурним розвитком. Формат гендерного портрету, який вже став звичним та навіть популярним в Україні, надає можливість максимально конкретизувати поняття «населення», збагативши його зміст надійною інформацією щодо демографічних показників, громадсько-

---

¹⁰² GE Academy: Gender Equality Academy. URL: <https://www.ceu.edu/project/ge-academy-gender-equality-academy>

політичної активності, участі в політиці та прийнятті рішень, стану здоров'я, освіти та економічної діяльності, асоціальної поведінки жінок і чоловіків регіонів України. Саме завдяки гендерному портрету органи влади всіх рівнів дізнаються про реальне становище жінок і чоловіків у суспільстві, отримують можливість приймати рішення та виробляти політику з урахуванням гендерної складової, можуть оцінити результати своєї роботи в короткостроковій, середньостроковій та довгостроковій перспективах, порівняти ці показники з показниками інших регіонів і країн. Створення гендерних портретів областей, організацій, установ та підприємств надало можливість шляхом накопичення статистичних даних у сфері гендерної рівності виявляти проблемні галузі, оцінювати динаміку гендерних перетворень, отримувати гендерний вимір суспільного життя і потім впливати на поліпшення становища як жінок, так і чоловіків.

Структура гендерного портрету складалася із статистичної та аналітичної частин, що дозволяло створити якомога повнішу картину стану гендерної рівності в регіонах України шляхом поєднання кількісних та якісних показників. Статистична частина містила гендерну статистику, надану Головними управліннями статистики в регіонах, поділену за тематичними розділами, до кожного з яких дослідницькою групою ініціативи надано аналітичний коментар. Аналітична частина містила результати гендерного дослідження регіонів, у межах яких було здійснено експертне опитування та дослідження методом фокус-груп щодо стану гендерної рівності, а також контент-аналіз стану висвітлення питання гендерної рівності в регіональних друкованих ЗМІ.

Проект міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС, 2017–2018 рр.)¹⁰³, який впроваджувала Федерація канадських муніципалітетів за фінансової підтримки Міністерства міжнародних справ Канади, спрямований на посилення ролі жінок в органах місцевого самоврядування, активне залучення жіноцтва до процесів економічного розвитку та зменшення гендерної нерівності в доступі до економічних ресурсів і суспільних благ. Навесні 2017 року Проект ПРОМІС спільно з Асоціацією міст України провели конкурс на фінансування короткострокових гендерних

---

¹⁰³ Місцеві гендерні ініціативи 2017–2018. URL: <http://gender.auc.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/Miscevi-gengern-init-2017-2018-web.pdf>

ініціатив (серія міні-проектів «Місцеві гендерні ініціативи 2017-2018: досвід реалізації»), метою яких було сприяння участі жінок у місцевому економічному розвитку. В результаті цієї ініціативи були профінансовані та реалізовані такі проекти в регіонах України: «Підвищення активності жінок в економічному житті чернівецької громади через самозайнятість», «Жіноче підприємництво – альтернатива розвитку монопрофільних міст» (м. Першотравенськ), «Гендерна мапа м. Сєвєродонецька», «Розроблення Програмного документа з метою сприяння реалізації зобов'язань згідно з європейською Хартією рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад, підписантом якої є Вінницька міська рада, на період 2018-2023 рр», «Кращі ініціативи жінок України для економічного розвитку місцевих громад (м. Київ, м. Ірпінь), «Гендерний аналіз у м. Івано-Франківську», «Розвиток жіночого підприємництва. Жіноче лідерство. Подолання гендерної нерівності серед керівників підприємств та фізичних осіб-підприємців м. Рівне шляхом залучення жінок у місцевий економічний розвиток», «Жіночий вимір успішної Таращі».

Проект ПРОМІС мав на меті сприяти економічному зростанню міст, сталому розвитку місцевого самоврядування та впровадженню гендерно чутливих підходів у міському управлінні. Основними напрямками реалізації проекту стали такі: а) місцевий економічний розвиток – створення умов для залучення інвестицій, підтримка розвитку малого і середнього бізнесу, сприяння публічно-приватному партнерству; б) сталий розвиток міст – розробка їхніх стратегічних планів розвитку, інтеграція принципів гендерної рівності та інклюзії у міські стратегії; в) розширення економічних можливостей жінок – інтеграція гендерного компоненту в усі етапи планування та реалізації проекту, підтримка жіночого підприємництва через навчальні програми, гранти та бізнес-інкубатори; г) розвиток громадянського суспільства – залучення громадських організацій до процесів прийняття рішень, організація публічних обговорень і консультацій з мешканцями міст.

У кожному місті, де реалізовувався проект, розроблялися і впроваджувалися ініціативи, спрямовані на забезпечення рівних можливостей для чоловіків і жінок, проводився аналіз (аудит) міських політик та програм на предмет їхньої відповідності принципам гендерної рівності, організовувалося

навчання представників місцевих органів влади та громад щодо впровадження гендерно чутливих підходів.

Основними результатами проєкту стали: а) розробка або оновлення місцевих стратегій розвитку з акцентом на сталий розвиток і гендерну рівність; б) проведення серії тренінгів і консультацій для жінок-підприємців; в) надання фінансової та організаційної підтримки жінкам для відкриття бізнесу; г) отримання мешканцями можливостей для участі у процесах прийняття рішень та для налагодження ефективної комунікації між органами влади та громадськістю; д) створення кількох пілотних проєктів із використанням «зелених» технологій у містах; е) проведення тренінгів з питань стратегічного управління, бюджетування, залучення інвестицій.

Загалом, проєкт ПРОМІС став важливим кроком у зміцненні місцевого самоврядування в Україні, сприяв розширенню економічних можливостей жінок і впровадженню гендерно чутливих підходів у міське управління. Його результати стали основою для подальших ініціатив, спрямованих на забезпечення рівності та сталого розвитку в українських громадах.

Європейський інститут гендерної рівності (EIGE)¹⁰⁴, будучи ключовою агенцією ЄС у сфері гендерної рівності, реалізував в Україні кілька проєктів та ініціатив. Вони спрямовані на посилення гендерної політики, впровадження передових практик ЄС та адаптацію інструментів, таких як Індекс гендерної рівності.

1. *Проєкт «Впровадження Індексу гендерної рівності»* реалізовувався з метою «Адаптація методології Індексу гендерної рівності для оцінки гендерної ситуації на національному, регіональному та інституційному рівнях». Ключові активності проєкту полягали в: а) проведенні тренінгів для держслужбовців і аналітиків з використання Індексу; б) зборі даних у ключових сферах: робота, гроші, знання, час, влада, здоров'я; в) розробці рекомендацій для підвищення ефективності політик у сфері гендерної рівності. В результаті виконання проєкту Індекс гендерної рівності став інструментом для моніторингу та оцінки прогресу у впровадженні гендерної рівності в регіонах України.

---

¹⁰⁴ European Institute for Gender Equality. URL: <https://eige.europa.eu/>

2. *Проект «Гендерний аналіз політик і бюджетів»* був запланований з метою «Посилення спроможності українських органів влади впроваджувати гендерний підхід у державну політику та бюджетування». Ключовими активностями були такі: а) проведення оцінки гендерного впливу чинного законодавства та програм; б) впровадження практик гендерно чутливого бюджетування. Як результат виконання проєкту були внесені зміни до підходів у формуванні державних і місцевих бюджетів, а також розроблені рекомендації для включення гендерних аспектів у стратегічні плани.

3. *Проект «Аналіз гендерного розриву в оплаті праці»* реалізовувався для дослідження причин та факторів, що спричиняють нерівність у зарплатах між чоловіками та жінками. В ході виконання проєкту були проведені статистичні аналізи рівнів оплати праці у різних секторах економіки та розроблені рекомендації для бізнесу та державного сектору. Результатом виконання проєкту стали підготовка практичних рекомендацій для роботодавців щодо подолання гендерного розриву в зарплатах. Крім того, була підвищена обізнаність серед компаній про важливість рівної оплати праці.

4. *Проект «Гендерна рівність у політиці та прийнятті рішень»* реалізовувався з метою підвищення представництва жінок у політичних і управлінських структурах. В ході виконання проєкту досліджувався рівень представленості жінок у місцевих органах влади та парламенті та були сформовані заходи для підтримки жінок-лідерок через тренінги та mentoring-програми. В результаті реалізації проєкту збільшилася кількість жінок у місцевому самоврядуванні. Також були створені рекомендації щодо впровадження гендерних квот у виборчій системі.

5. *Проект «Залучення жінок до STEM (наука, технології, інженерія, математика)»* планувався з метою сприяння участі дівчат і жінок у технічних та наукових галузях, де вони традиційно непередставлені. Для цього було організоване проведення освітніх програм і літніх таборів для школярок та студенток, а також проведені тренінги для освітян щодо боротьби з гендерними стереотипами в STEM. В результаті проведення проєкту спостерігалось підвищення інтересу дівчат до навчання у STEM-напрямах та збільшення кількості жінок у технічних університетах.

Загалом, проєкти EIGE сприяли зміцненню інституційної основи для впровадження гендерної рівності в Україні. Їх вплив відчутний у посиленні ролі жінок у різних сферах життя, створенні більш інклюзивного суспільства та наближенні України до стандартів гендерної рівності ЄС. Завдяки впровадженню Індексу гендерної рівності українські регіони та установи отримали інструмент для аналізу та планування гендерно орієнтованих політик. Органи влади та бізнес України почали впроваджувати гендерно чутливі підходи в бюджетування, оплату праці та кадрову політику. Проєкти також сприяли зміні суспільного сприйняття гендерної рівності, зокрема через освіту, медіа та політичну активність. Особлива увага була приділена жінкам у STEM та подоланню гендерних розривів в оплаті праці, що сприяло підвищенню їхньої економічної незалежності.

Міжнародні громадські організації активно працюють в Україні, реалізуючи проєкти з питань гендерної рівності, розширення прав і можливостей жінок, боротьби з гендерно зумовленим насильством, а також впровадження гендерно чутливих практик у різні сфери суспільного життя. Проєкти Міжнародної організації з міграції (МОМ)¹⁰⁵ зосереджувалися на таких ключових напрямках: протидія гендерно зумовленому насильству, зокрема торгівлі людьми; реабілітація постраждалих від торгівлі людьми, переважно жінок і дівчат; просвітницька діяльність щодо запобігання насильству та експлуатації.

1. *Проєкти щодо боротьби з торгівлею людьми* мали за мету захист жінок, чоловіків і дітей від потрапляння в ситуації торгівлі людьми та експлуатації, а також допомога тим, хто вже постраждав. Ключовими ініціативами проєктів стали: а) реабілітація постраждалих – представники цієї категорії отримували психологічну, медичну, соціальну та юридичну допомогу, практикувалося залучення кризових центрів і шелтерів для коротко- та довгострокового перебування постраждалих, організовувалася психологічна підтримка для відновлення після пережитого насильства; б) реалізація програми економічної підтримки – МОМ надавала гранти для започаткування бізнесу чи перекваліфікації, сприяючи фінансовій незалежності постраждалих жінок; в) запровадження навчальних програм – проведення тренінгів для

---

¹⁰⁵ Міжнародна організація з міграції. URL: <https://ukraine.iom.int/uk>

правоохоронців, соціальних працівників і прикордонників щодо виявлення жертв торгівлі людьми та надання їм допомоги.

2. *Проекти з протидії гендерно зумовленому насильству* мали основну мету запобігання всім формам насильства проти жінок, зокрема домашньому насильству, та надання допомоги постраждалим. В ході реалізації проєктів організація створювала безпечні простори для реабілітації та інтеграції жінок, які повернулися з-за кордону після перебування в умовах примусової праці. Крім цього, проєкти передбачали застосування процедур щодо запобігання всім формам насильства проти жінок, зокрема домашньому насильству, та надання допомоги постраждалим. Для цього організовувалися інформаційні заходи для підвищення обізнаності про форми гендерно зумовленого насильства. Організація також допомагала створювати та підтримувати кризові центри для жінок, які пережили насильство. Постраждалим надавали консультації та супровід у процесі відновлення їхніх прав.

3. *Проекти з економічної інтеграції жінок* мали за мету розширення можливостей жінок через навчання, працевлаштування та створення умов для економічної незалежності. В межах проєктів були реалізовані такі ключові ініціативи: а) запровадження освітніх програм – курси з фінансової грамотності, підприємництва та лідерства для жінок, особливо тих, хто постраждав від насильства чи торгівлі людьми; б) оголошення грантових програм – невеликі гранти для започаткування або розвитку бізнесу серед жінок у сільській місцевості та внутрішньо переміщених осіб.

4. *Проект з організації освітніх кампаній для населення* у якості основної мети мали підвищення обізнаності суспільства щодо небезпек торгівлі людьми, гендерної дискримінації та гендерно зумовленого насильства. Реалізація проєктів проводилася шляхом оголошення національних інформаційних кампаній, які передбачали проведення акцій, розповсюдження інформаційних матеріалів через медіа та громадські заходи. Крім цього, організовувалася співпраця зі школами та університетами з метою включення тематики гендерної рівності та протидії торгівлі людьми до освітніх програм.

5. *Проекти щодо роботи з внутрішньо переміщеними особами (ВПО)* мали за мету захист прав ВПО, особливо жінок і дівчат, які постраждали від

конфлікту чи переміщення. У якості ключових ініціатив декларувався а) юридичний супровід – допомога ВПО у вирішенні правових питань, зокрема доступу до соціальних послуг; б) психосоціальна підтримка – групова та індивідуальна терапія для жінок і дітей, які пережили конфлікти чи насильство. Програма проєктів були спрямовані на покращення умов життя жінок, які змушені були залишити свої домівки, через забезпечення доступу до ресурсів, правової та психологічної підтримки.

Таким чином, проєкти MOM в Україні мали комплексний підхід до вирішення проблем гендерно зумовленого насильства та торгівлі людьми, акцентуючи увагу на реабілітації постраждалих і запобіганні таких явищ у майбутньому. Завдяки цим ініціативам підвищилася обізнаність суспільства, а жінки та інші вразливі групи отримали інструменти для відновлення й побудови стабільного майбутнього.

Проєкти CARE International¹⁰⁶ – однієї з провідних міжнародних організацій, що працює над подоланням бідності та соціальної нерівності. Особливий акцент її програм зроблено на розширенні прав і можливостей жінок та дівчат, адже організація вбачає гендерну рівність важливим елементом сталого розвитку. В Україні CARE International реалізовувала низку проєктів, спрямованих на підтримку жінок, постраждалих від конфліктів, внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та вразливих груп.

1. *Проєкти щодо підтримки жінок у кризових ситуаціях* мали метою надання допомоги жінкам, які постраждали внаслідок збройного конфлікту, насильства або вимушеного переселення. В межах реалізації проєктів забезпечувалися базові гуманітарні потреби (харчування, одяг, засоби гігієни), надавалася фінансова допомога для покриття нагальних витрат, організовувалася психологічна підтримка жінок, які зазнали насильства чи пережили травматичний досвід. Так, у проєкті «Гуманітарна допомога для жінок і дітей у зоні конфлікту» організація надавала продуктові набори, теплий одяг та засоби першої необхідності для жінок і дітей, які залишились у зоні активних бойових дій або переїхали до тимчасових притулків.

---

¹⁰⁶ CARE International. URL: <https://www.care-international.org/>

2. *Проекти щодо розвитку жіночого підприємництва* реалізовувалися з метою забезпечення підтримки економічної самостійності жінок через навчання та грантову підтримку. В межах виконання проєктів проводилася організація тренінгів з фінансової грамотності, маркетингу, управління бізнесом, забезпечувалося мікрофінансування та гранти для запуску власних бізнесів (особливо в сільських громадах), створювалися локальні мережі підтримки для жінок-підприємниць. Наприклад, у проєкті «Жінки для економічного розвитку» програма допомогла створити понад 50 нових бізнесів у сільських громадах України, зокрема у сферах переробки сільськогосподарської продукції, дрібного виробництва та послуг.

3. *Проекти щодо надання гендерно чутливої гуманітарної допомоги* передбачали врахування потреб жінок, зокрема матерів, вагітних жінок та жінок похилого віку. В межах їх реалізації надавалися спеціальні гігієнічні набори для жінок, організовувалися центри для матерів із маленькими дітьми, де вони могли отримати необхідні ресурси та консультації, створювалися кризові безкоштовні тимчасові житла для жінок, які постраждали від гендерно зумовленого насильства. У межах проєкту «Центри підтримки для матерів та дітей» CARE International створювала простори, де матері могли отримати базову допомогу, консультації з грудного вигодовування, поради щодо догляду за дітьми.

4. *Програми боротьби з гендерними стереотипами* мали основною метою підвищення рівня обізнаності про гендерну рівність серед громадян України та подолання соціальних стереотипів. В межах їх реалізації проводилися інформаційні кампанії через соціальні мережі, ЗМІ та місцеві громади, організовувалися освітні тренінги для молоді з питань гендерної рівності, здійснювалася підтримка шкільних і університетських програм, спрямованих на формування гендерної культури. Так, у процесі виконання проєкту «Подолання гендерних стереотипів у громадах» організація залучала місцевих активістів до тренінгів і семінарів, які стосувались проблеми рівності та ролі жінок у суспільстві.

5. *Проекти щодо інтеграції чоловіків у вирішення гендерних питань* мали на меті залучення чоловіків до підтримки гендерної рівності та боротьби

з гендерно зумовленим насильством. Ключовими напрямками їх реалізації стали організація заходів для чоловіків, спрямованих на підвищення їхньої обізнаності про гендерні проблеми, проведення кампаній проти домашнього насильства із залученням чоловіків-лідерів громад, навчання чоловіків, які працюють у правоохоронних органах, медичних установах і соціальних службах, гендерно чутливого підходу. Так, у рамках ініціативи «Чоловіки проти насильства» проводились семінари та тренінги для чоловіків, які ставали амбасадорами ідеї ненасильницьких стосунків у своїх громадах.

6. *Проекти щодо підтримки жінок-лідерок у громадах* були організовані задля сприяння підвищенню ролі жінок у прийнятті рішень на місцевому рівні. Ключовими напрямками їх реалізації стала запровадження навчальних програм для жінок, які прагнуть обіймати лідерські позиції в громадах, підтримка жіночих ініціатив та організацій у місцевих громадах, партнерство з органами місцевого самоврядування для збільшення представництва жінок у керівництві. Так, програма «Жінки у місцевому самоврядуванні» сприяла збільшенню кількості жінок-депутаток у місцевих радах, надаючи їм знання та ресурси для ефективної роботи.

Загалом, CARE International здійснила вагомий внесок у підтримку гендерної рівності в Україні, зокрема через гуманітарну допомогу, розвиток економічних можливостей жінок та боротьбу з гендерними стереотипами. Їхні проекти не лише задовольняли нагальні потреби жінок, але й сприяли довготривалим змінам у суспільстві, підвищуючи рівень обізнаності, сприяючи розширенню прав жінок та створюючи передумови для гендерної рівності на місцевому та національному рівнях.

Ще однією міжнародною організацією, яка реалізовувала гендерні проекти в Україні є Amnesty International¹⁰⁷, яка активно працює, займаючись захистом прав людини та протидією дискримінації, зокрема гендерної. Її проекти спрямовані на боротьбу з гендерно зумовленим насильством, підтримку гендерної рівності та захист прав жінок і дівчат, особливо вразливих груп.

---

¹⁰⁷ Amnesty International. URL: <https://www.amnesty.org.ua/>

1. *Проекти щодо протидії гендерно зумовленому насильству* реалізовувалися з метою запровадження боротьби з усіма формами гендерного насильства, зокрема домашнім насильством, сексуальним насильством, а також насильством, пов'язаним із конфліктами. В межах їх реалізації організовувалися такі заходи: а) захист прав жертв насильства – надання підтримки постраждалим жінкам, зокрема юридичних консультацій, доступу до психологічної допомоги та сприяння їхньому захисту через правові механізми; б) адвокація за вдосконалення законодавства – Amnesty International відіграла важливу роль у підтримці ухвалення змін до законодавства України, що стосувались ратифікації Стамбульської конвенції; в) організація освітніх кампаній – підвищення обізнаності серед населення щодо проблем домашнього насильства та можливостей отримання допомоги.

2. *Проекти щодо адвокації за ратифікацію Стамбульської конвенції* мали на меті забезпечення правового захисту жінок і дівчат шляхом ратифікації Україною Конвенції Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок (Стамбульської конвенції). У контексті реалізації проєктів проводилася робота з урядом та парламентом України (Amnesty International надавала аналітичні дані та рекомендації, демонструючи важливість Стамбульської конвенції для боротьби з гендерно зумовленим насильством), організовувалися інформаційні кампанії (проведення кампанії «Це стосується кожної», у якій наголошувалося на необхідності ратифікації конвенції для захисту прав жінок), проводилася мобілізація громадянського суспільства (залучення активістів, громадських організацій та міжнародних партнерів для створення спільного тиску на уряд щодо ухвалення конвенції).

3. *Проекти щодо захисту прав жінок і дівчат у конфліктних ситуаціях* мали за мету захист прав жінок і дівчат, які постраждали внаслідок збройного конфлікту, зокрема через переміщення, сексуальне насильство або дискримінацію. В межах реалізації проєктів проводилися такі заходи: а) документування порушень прав людини – Amnesty International проводила моніторинг випадків гендерно зумовленого насильства під час конфлікту та фіксувала злочини, спрямовані проти жінок; б) публікація звітів – організація випустила низку звітів, що висвітлювали гендерні аспекти порушень прав людини в Україні, зокрема сексуальне насильство, пов'язане з війною; в)

адвокація міжнародної відповідальності – Amnesty International закликала міжнародну спільноту розслідувати гендерно зумовлені злочини як воєнні злочини.

4. *Проекти щодо проведення інформаційної кампанії про гендерну рівність* мали на меті формування суспільної думки щодо важливості гендерної рівності та подолання гендерних стереотипів. Основними напрямками реалізації таких проєктів були такі: а) організація соціальних кампаній – Amnesty International проводила акції та створювала інформаційні матеріали, які розвінчували міфи про ролі чоловіків і жінок у суспільстві; б) проведення роботи з молоддю – організація проводила тренінги та лекції у школах і університетах, де обговорювалися питання гендерної дискримінації та насильства; в) підтримка активістів – Amnesty допомагала громадським ініціативам, які просували ідеї гендерної рівності.

5. *Проекти щодо захисту ЛГБТК+ спільноти* сприяли боротьбі з дискримінацією та насильством проти жінок і дівчат із ЛГБТК+ спільноти. В межах реалізації таких проєктів проводився моніторинг порушень прав (Amnesty International документувала випадки дискримінації та насильства щодо ЛГБТК+ жінок), організовувалися публічні акції (організація підтримувала заходи, такі як марші рівності, акцентуючи увагу на правах ЛГБТК+ осіб), проводилася адвокація законодавчих змін (організація виступала за ухвалення законів, що захищають жінок-ЛГБТК+ від дискримінації).

6. *Проекти щодо підтримки правозахисників і правозахисниць* реалізовувалися для захисту активістів і активісток, які виступають за гендерну рівність і права жінок. Ключовими напрямками таких проєктів були такі: а) юридична підтримка – допомога активістам, які зазнають переслідувань через свою діяльність; б) публічне засудження нападів – Amnesty висвітлювала випадки нападів на правозахисників, які виступали за гендерну рівність; в) фінансова допомога – забезпечення ресурсів для організацій, які борються за права жінок.

Отже, гендерні проєкти Amnesty International в Україні мають системний і комплексний характер. Організація акцентує увагу на боротьбі з насильством, захисті прав жінок у конфліктних ситуаціях, подоланні гендерних стереотипів і

захисті ЛГБТК+ спільноти. Завдяки адвокації, інформаційним кампаніям та документуванню порушень, Amnesty сприяє покращенню гендерної ситуації в Україні та захисту прав жінок.

Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда-Україна»¹⁰⁸ – одна з провідних організацій в Україні, яка займається захистом прав жінок, дітей та протидією гендерному насильству. Його діяльність охоплює широкий спектр питань, пов'язаних із гендерною рівністю, боротьбою з торгівлею людьми, домашнім насильством і захистом прав дітей.

1. *Проекти щодо організації протидії домашньому насильству та гендерно зумовленому насильству* мають на меті забезпечення комплексного підходу до боротьби з домашнім насильством і захисту прав постраждалих. В ході реалізації проєктів організована Всеукраїнська гаряча лінія з попередження насильства (Центр організував цілодобову гарячу лінію, яка надає консультації постраждалим від домашнього та гендерно зумовленого насильства), запроваджена юридична та психологічна підтримка (постраждалим від насильства надається доступ до фахівців, які допомагають захистити їх права та відновити емоційний стан), складені освітні програми для фахівців (навчання для правоохоронних органів, працівників соціальних служб і психологів з питань реагування на випадки насильства). Так, проєкт «Розбудова національної системи протидії домашньому насильству» реалізований у співпраці з Міністерством соціальної політики України й спрямований на створення ефективної системи допомоги постраждалим.

2. *Проекти щодо організації протидії торгівлі людьми* мали на меті запобігання торгівлі людьми, захист постраждалих та реінтеграція в суспільство. В межах реалізації проєктів проводилися інформаційні кампанії (підвищення обізнаності населення про ризики торгівлі людьми, зокрема через соціальні мережі та друковані матеріали), налагоджена робота гарячої лінії з протидії торгівлі людьми (надання інформаційної допомоги та консультацій особам, які опинилися в небезпеці), проводиться реабілітація постраждалих (надається підтримка жінкам і дітям, які стали жертвами торгівлі людьми, включаючи юридичну допомогу, психологічну підтримку та тимчасове житло).

---

¹⁰⁸ Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда-Україна». URL: <https://la-strada.org.ua/>

3. *Проекти з гендерної освіти та просвітницької діяльності* мали на меті підвищення рівня обізнаності суспільства щодо гендерної рівності та захисту прав жінок. Ключовими ініціативами таких проектів стали організація навчальних тренінгів (організація тренінгів для освітян, соціальних працівників та активістів з питань гендерної рівності), запровадження освітніх програм для молоді (проведення інтерактивних заходів для підлітків та студентів, які спрямовані на подолання гендерних стереотипів), створення навчальних матеріалів (розробка посібників і методичних рекомендацій для шкіл, спрямованих на впровадження гендерного підходу в освітній процес).

4. *Проекти для захисту прав дітей і підлітків*, реалізація яких передбачала протидію насильству щодо дітей, включаючи булінг і сексуальне насильство, а також підтримку дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах. Ключовими ініціативами проектів стали відкриття гарячої лінії для дітей (Центр забезпечує доступ дітей до консультацій і допомоги в разі порушення їхніх прав), запровадження освітніх програм для батьків і педагогів (роз'яснення прав дітей, методів виховання без насильства та забезпечення захисту від булінгу), організація підтримки дітей із зони конфлікту (допомога дітям, які постраждали від війни, включаючи психологічну реабілітацію та правову підтримку).

5. *Проекти для адвокації змін у законодавстві*, реалізація яких передбачала запровадження системи заходів для поліпшення національного законодавства у сфері боротьби з гендерним насильством, торгівлею людьми та захистом прав жінок і дітей. В результаті реалізації цих проектів Центр сприяв впровадженню змін у законодавство щодо запобігання домашньому насильству та торгівлі людьми, а також мав можливість лобіювати впровадження гендерної рівності.

6. *Проекти щодо підтримки жінок із груп підвищеного ризику* мали на меті організацію допомоги жінкам, які перебувають у складних життєвих обставинах, включаючи мігранток, біженок, жінок із зони конфлікту та жертв домашнього насильства. В ході реалізації цих проектів були організовані центри підтримки жінок (організація кризових центрів, де постраждалі жінки можуть отримати тимчасове житло, консультації та реабілітацію),

запроваджені освітні програми (навчання жінок із груп ризику для підвищення їхньої фінансової незалежності та інтеграції в суспільство).

Отже, гендерні проекти, реалізовані «Ла Страда-Україна», охоплюють широке коло питань, спрямованих на забезпечення прав жінок і дітей, боротьбу з насильством і торгівлею людьми, а також просування гендерної рівності через освіту та адвокацію. Завдяки інтегрованому підходу та співпраці з державними та міжнародними партнерами, організація створює передумови для суттєвого покращення становища жінок в Україні.

Oxfam International¹⁰⁹ – одна з найбільших міжнародних організацій, що займається боротьбою з бідністю та нерівністю, включаючи питання гендерної рівності. Її діяльність в Україні зосереджена на підтримці вразливих груп населення, впровадженні гендерної політики, а також інтеграції жінок у процеси прийняття рішень.

1. *Проекти щодо забезпечення гендерно чутливої гуманітарної допомоги* започатковані для забезпечення потреб жінок і дівчат у межах гуманітарної допомоги в умовах конфлікту та криз. Реалізація проектів передбачала аналіз гендерних потреб у зоні конфлікту (проведення оцінок для визначення потреб жінок і дівчат, зокрема доступу до засобів гігієни, медичних послуг, засобів захисту та безпеки), розподіл ресурсів із врахуванням гендерного аспекту (забезпечення жіночих груп спеціальними наборами гуманітарної допомоги, адаптованими до їхніх потреб), надання гуманітарної допомоги для ВПО (підтримка внутрішньо переміщених жінок через надання харчових продуктів, товарів першої необхідності та доступу до медичних послуг). Так, проект «Програма гуманітарної підтримки жінок, постраждалих від конфлікту на сході України (2016–2020)» передбачав допомогу жінкам у зонах конфлікту та ВПО шляхом надання гігієнічних наборів, психологічної підтримки та консультування.

2. *Проекти щодо розширення економічних можливостей жінок* започатковані з метою підвищення рівня фінансової незалежності жінок, які перебувають у складних життєвих обставинах. Для їхньої реалізації проводилася підтримка жіночого підприємництва (організовувалося навчання

---

¹⁰⁹ Oxfam International. URL: <https://www.oxfam.org/en-us>

жінок підприємницьким навичкам, розвиток бізнес-ідей та забезпечення грантової підтримки для започаткування бізнесу), організовувалася допомога у створенні кооперативів (реалізовувалася підтримка об'єднань жінок, що займаються спільною діяльністю, наприклад, виробництвом сільськогосподарської продукції), запроваджувалися заходи для забезпечення фінансової грамотності (проведення тренінгів із бюджетного планування та управління фінансами). Так, проєкт «Програма підтримки жіночого бізнесу в сільських районах (2018–2022)» допомагав жінкам із сільської місцевості отримати доступ до фінансування та знань для запуску власних ініціатив.

3. *Проєкти для боротьби з гендерним насильством* мали на меті попередження гендерно зумовленого насильства та підтримку постраждалих жінок. Ключовими заходами таких проєктів були інформаційні кампанії (для підвищення обізнаності щодо проблеми гендерного насильства через медіа та громади), створення безпечних просторів для жінок (центри підтримки для жінок, які постраждали від насильства, із наданням послуг психологів і соціальних працівників), організація юридичної допомоги (консультації для жінок із питань захисту прав та подання заяв у випадках насильства). Так, ініціатива «Жінки без страху» (2020–2022) передбачала організацію безпечних просторів для жінок і підтримку у відновленні після насильства, особливо в громадах, постраждалих від конфлікту.

4. *Проєкти з гендерної освіти та адвокації* започатковані з метою сприяння зміні суспільних уявлень щодо ролі жінок та просування ідей гендерної рівності. Ключовими заходами таких проєктів стали запровадження навчальних програм (проведення тренінгів для освітян, місцевих лідерів і активістів з питань гендерної рівності), розробка політик гендерної рівності (консультації для місцевих громад та органів влади щодо впровадження гендерно чутливих підходів у політику та управління), підтримка жіночих організацій (забезпечення ресурсів і можливостей для громадських організацій, які займаються захистом прав жінок). Так, проєкт «Рівні права для кожного» (2019–2021) мав на меті змінити стереотипи про ролі жінок і чоловіків у суспільстві через інформаційні кампанії та тренінги.

5. *Проекти щодо підтримки жінок у постконфліктний період* планувалися для допомоги жінкам, які постраждали від конфліктів, у відновленні їхнього життя. В ході реалізації таких проєктів проводилася реабілітація та психологічна підтримка (організація груп підтримки для жінок, які пережили травматичний досвід), організовувалася професійна перепідготовка (допомога в здобутті нових навичок для працевлаштування), надавалися мікрогранти (для реалізації проєктів, які сприяють відновленню економічного потенціалу жінок). Так, ініціатива «Відновлення через можливості» (2017–2020) була спрямована на підтримку жінок із прифронтових зон через психологічну реабілітацію та навчання.

Загалом, гендерні проєкти, реалізовані Oxfam International в Україні, мали вагомий вплив на підтримку вразливих груп, зокрема жінок, які постраждали від конфлікту, насильства чи дискримінації. Завдяки інтегрованим підходам, гуманітарній допомозі, гендерно чутливим освітнім програмам та підтримці підприємництва, Oxfam сприяв поліпшенню становища жінок і дівчат, а також загальному розвитку гендерної рівності в Україні.

Міжнародний фонд «Відродження» (МФВ)¹¹⁰ є одним із провідних благодійних фондів в Україні, що підтримує ініціативи, спрямовані на демократичний розвиток, забезпечення прав людини та гендерну рівність. Організація активно реалізує та фінансує гендерні проєкти, спрямовані на боротьбу з дискримінацією, підтримку жінок у складних життєвих обставинах, а також на сприяння гендерно чутливій політиці.

1. *Проекти з підтримки жінок, постраждалих від гендерного насильства* започатковані з метою забезпечення допомоги жінкам, які постраждали від гендерно зумовленого насильства, через доступ до юридичних, соціальних та психологічних послуг. Серед основних заходів таких проєктів реалізовувалося фінансування кризових центрів для жінок, які зазнали насильства, організація програм реабілітації та соціалізації для постраждалих, проведення інформаційних кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності про проблему гендерного насильства.

---

¹¹⁰ Міжнародний фонд «Відродження». URL: <https://www.irf.ua/>

2. *Проекти щодо інтеграції гендерного підходу в місцеву політику* реалізовувалися для впровадження гендерно чутливих підходів у місцеві стратегії та бюджети для розвитку громад. Ключовими заходами реалізації проєктів стали проведення навчальних тренінгів для представників органів місцевого самоврядування щодо інтеграції гендерного компоненту, аналіз місцевих бюджетів на предмет врахування потреб жінок і чоловіків, розробка рекомендацій для впровадження гендерного бюджетування. Так, проєкт «Гендерне бюджетування для місцевого розвитку» (2018–2021) допоміг кільком громадам впровадити аналіз бюджетів із врахуванням потреб різних соціальних груп.

3. *Проекти з освіти та просвітницької діяльності з гендерної рівності* започатковувалися для підвищення рівня обізнаності серед громадян про гендерну рівність і боротьбу з дискримінацією. В ході реалізації проєктів організовувалися тематичні заходи, лекції та воркшопи для студентів, громадських активістів та працівників освіти, випуск посібників і методичних матеріалів із гендерної рівності для освітніх закладів, проводилися соціальні інформаційні кампанії. Так, навчальний курс «Школа гендерної грамотності» (2019) для молодих активістів із різних регіонів України був спрямований на формування розуміння основних принципів гендерної рівності.

4. *Проекти щодо підтримки жінок-лідерок та жіночих організацій* започатковувалися для сприяння участі жінок у прийнятті рішень на місцевому та національному рівнях. В ході їх реалізації проводилося навчання жінок-лідерок навичкам адвокації, управління та політичної діяльності, організовувалася грантова підтримка жіночих громадських організацій, започатковувалася підтримка ініціатив, спрямованих на збільшення представництва жінок у політичних і соціальних процесах. Так, проєкт «Рівний доступ до політики» (2017–2020) передбачав реалізацію заходів для збільшення кількості жінок на виборних посадах і в органах влади через освітні та інформаційні кампанії.

5. *Проекти щодо гендерного моніторингу медіа* мали на меті популяризацію гендерно чутливого висвітлення у засобах масової інформації та боротьбу зі стереотипами в медіа. В ході виконання проєктів проводився

моніторинг українських медіа на наявність сексистського контенту та гендерних стереотипів, організовувалося навчання журналістів принципам етики та гендерно чутливої мови, відзначалися найкращі медіа-ініціативи, які сприяють гендерній рівності. Так, результатом проєкту «Гендер у медіа» (2021–2022) стало створення рекомендацій для журналістів і видань щодо висвітлення гендерних питань.

6. *Проекти щодо організації протидії торгівлі людьми з гендерною складовою* мали на меті попередження торгівлі жінками та дівчатами і реабілітацію постраждалих. Основними заходами проєктів стали інформаційні кампанії, спрямовані на підвищення обізнаності щодо ризиків торгівлі людьми, забезпечення психологічної, юридичної та матеріальної допомоги постраждалим, організація співпраці з правоохоронними органами для виявлення і запобігання злочинам. Так, проєкт «Безпечна міграція для жінок» (2016–2020) мав на меті захист жінок від потрапляння в ситуації торгівлі людьми через навчання безпечної поведінки під час міграції.

Загалом, гендерні проєкти, реалізовані Міжнародним фондом «Відродження» в Україні, зосереджені на покращенні становища жінок у суспільстві, боротьбі з гендерним насильством, впровадженні гендерно чутливих підходів у політику та економіку, а також на просвітництві щодо питань гендерної рівності. Завдяки інтеграції різних підходів та фінансовій підтримці фонд сприяв значному поступу у досягненні гендерної рівності в Україні.

Таким чином, гендерні проєкти міжнародних громадських організацій в Україні мають значний вплив на соціальні трансформації. Їхні ініціативи сприяли покращенню обізнаності щодо гендерної рівності, підвищенню ролі жінок у суспільстві та економіці, запобігання гендерно зумовленому насильству. Ці проєкти стали важливими кроками для інтеграції європейських та міжнародних стандартів гендерної рівності в українське суспільство.

Гендерні проєкти українських організацій та інституцій

Актуальність впровадження гендерної рівності в українському суспільстві зумовлена як міжнародними зобов'язаннями держави, так і внутрішньою потребою у створенні справедливого, демократичного й інклюзивного соціуму. На цьому шляху вагому роль відіграють національні організації та установи, які

є ключовими виконавцями та ініціаторами численних гендерно орієнтованих проєктів. Вони створюють унікальний майданчик для реалізації місцевих ідей у контексті глобальних викликів, сприяючи розв'язанню проблем гендерної нерівності, подоланню стереотипів і підвищенню обізнаності населення щодо питань рівноправності.

Особливістю гендерних ініціатив українських організацій є їх багатофункціональність і адаптивність до умов сучасної України. Це включає допомогу жінкам, які постраждали від війни, гендерно орієнтоване бюджетування, боротьбу з насильством, просування жінок у політичному й економічному житті, а також підтримку ЛГБТ+ спільноти. Крім того, в умовах соціальних трансформацій та конфліктів значна увага приділяється проєктам, спрямованим на підтримку внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та ветеранок війни.

Ця частина розділу досліджує діяльність українських організацій та інституцій у сфері гендерної рівності, аналізуючи їх внесок у розв'язання ключових проблем, з якими стикаються жінки та чоловіки в Україні. Мета розділу – розкрити найкращі практики, продемонструвати результати реалізованих проєктів, а також виявити виклики, які стоять перед цими ініціативами. Аналіз національних проєктів є важливим елементом для розуміння шляхів адаптації успішних практик на регіональному рівні, а також розробки нових ініціатив, що відповідають потребам сучасного українського суспільства.

Отже, українські організації та установи активно впроваджують гендерні проєкти, спрямовані на утвердження рівних прав і можливостей для жінок і чоловіків, боротьбу з гендерно зумовленим насильством, посилення участі жінок у політичному житті та економіці, а також зміну суспільних стереотипів.

1. Гендерні проєкти українських організацій та установ, спрямовані на підтримку жінок у конфліктних регіонах.

Збройний конфлікт на сході України та повномасштабна війна, що розпочалася у 2022 році, значно посилили соціальні, економічні та психологічні

виклики для жінок у конфліктних регіонах¹¹¹. Українські організації активно реалізують проєкти, спрямовані на підтримку жінок, які зазнали впливу війни, включаючи внутрішньо переміщених осіб (ВПО), ветеранок війни, жінок із тимчасово окупованих територій і постраждалих від насильства.

Цілями таких проєктів стали: а) психологічна реабілітація – надання підтримки жінкам, які пережили травматичний досвід унаслідок військових дій; б) економічна адаптація – допомога у працевлаштуванні, започаткуванні власного бізнесу чи здобутті нових професійних навичок; в) соціальна інтеграція – сприяння адаптації внутрішньо переміщених жінок до нових умов життя; г) юридична підтримка – забезпечення доступу до правової допомоги для вирішення питань, пов'язаних із документами, соціальними виплатами та захистом прав.

Громадська організація «Інститут партнерства та сталого розвитку» за технічної підтримки ООН Жінки в Україні та за фінансування Жіночого фонду миру та гуманітарної допомоги ООН (WPHF) реалізовує проєкт «Сила жінок» (2022–2024 рр.)¹¹². Це освітня грантова програма підтримки жіночих гуманітарних ініціатив, спрямована на налагодження взаємодії громадянського суспільства із місцевою владою та бізнесом в нових умовах, вирішення нагальних гуманітарних потреб в громадах, розвиток компетенцій і сприяння згуртованості жінок з різних сфер, підвищення стійкості цивільного населення в Україні. Основними компонентами програми є освітня, консультаційна, адвокаційна та фінансова підтримка місцевих жіночих ініціатив для визначення та адресування наявних криз та потреб у гуманітарній допомозі цивільному населенню, а також забезпечення ефективного відновлення України. В рамках програми «Сила жінок» з лютого 2022 року скоординовано зусилля, налагоджено взаємодію між 150 жіночими командами громадянського суспільства, місцевого самоврядування, локального бізнесу; реалізовано 72 жіночі ініціативи та забезпечено нагальні критичні гуманітарні потреби 46 тис. осіб в різних регіонах України. За час програми, використовуючи знання, набуті навички, нові партнерства, організації-учасниці програми надали підтримку більше 600 тис. осіб.

---

¹¹¹ Жіночий ветеранський рух. URL: <https://uwvm.org.ua/uk/>

¹¹² Сила жінок. URL: <https://wmnpower.org/>

Рух VETERANKA (як громадська організація «Жіночий ветеранський рух» (2019–2024 рр.)¹¹³) був зареєстрований у 2019 році за ініціативи ветеранок-активісток кампанії «Невидимий батальйон», які повернулися в цивільне життя і прагнули об'єднати спільноту для захисту прав жінок в армії та адвокації важливих змін у суспільстві. З початком російсько-української війни 2014 року багато жінок, пішовши добровільно на фронт, зіткнулися із нормативними бар'єрами: забороною посад, а також певним чоловічим спротивом – зокрема, упередженим ставленням вищого військового керівництва. Сьогодні, незважаючи на офіційний дозвіл обіймати бойові посади, жінки стикаються з низкою перепон, а організація працює заради розширення прав жінок у секторі безпеки і оборони, та сприяє якісним змінам послуг для ветеранів та ветеранок, які задовольнятимуть їхні потреби у поверненні до мирного життя. Основними напрямками діяльності організації є підтримка жінок у війську, реабілітація ветеранок, підтримка жінок, які постраждали внаслідок війни, соціальне підприємництво, жіноче лідерство та залучення ветеранок у суспільні процеси. Протягом свого функціонування організацією реалізовано майже 40 різноманітних великих і малих проєктів допомоги ветеранкам та фронту на загальну суму понад 100 млн. гривень.

«Центр Жіночі перспективи» (1998–2024 рр.)¹¹⁴ зареєстрований, як громадська організація 06 квітня 1998 року з метою захисту прав жінок та забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків у всіх сферах суспільного життя. Діяльність організації спрямована на впровадження Гендерної політики в Україні, зменшення рівня насильства, підвищення конкурентоздатності жінок на ринку праці та просування їх на рівень прийняття рішень в Україні. За час своєї діяльності Центр реалізував понад 30 різних проєктів, надавав безпосередню допомогу понад 5 тис. клієнтам, здійснив різноманітні соціологічні дослідження, активно співпрацював з місцевими органами влади, надавав правову, освітню та інформаційну допомогу різним цільовим групам, в тому числі жінкам-ВПО з тимчасово окупованих територій і зон бойових дій. Пріоритетними напрямками діяльності організації є гендерна рівність, протидія домашньому насильству, протидія торгівлі людьми, підтримка жіночих та правозахисних організацій. Так, організацією за підтримки

¹¹³ Жіночий ветеранський рух. URL: <https://uwvm.org.ua/uk/>

¹¹⁴ Центр Жіночі перспективи. URL: <http://www.women.lviv.ua/>

Ради Європи протягом першої половини 2016 року був реалізований проєкт «Сприяння ратифікації Конвенції Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами». А з лютого 2015 року до цього часу організацією за підтримки Сігрід Траст Фонду реалізується проєкт щодо підтримки діяльності, спрямованої на подолання та попередження насильства щодо жінок.

Громадська організація «Фонд розвитку громади» – платформа для розвитку громадських ініціатив і громадських організацій. Поширює свою діяльність на населені пункти Донецької та Луганської областей. Співпрацює як з громадськими організаціями, так й з органами місцевої влади, державними соціальними службами, культурними та освітніми закладами. Проєкт «Центри підтримки жінок у зоні конфлікту» (2019–2023) був реалізований у прифронтових регіонах Донецької та Луганської областей. Ключовими заходами стали відкриття кризових центрів для жінок, які постраждали від насильства; освітні тренінги про права жінок і можливості їхнього захисту; організація програм взаємодії між громадами для інтеграції жінок-ВПО. В результаті реалізації проєкту були створені 5 кризових центрів із безкоштовними послугами психолога, юриста й соціального працівника; забезпечений доступ до життєво необхідної допомоги для тисяч жінок у конфліктних регіонах; знижений рівень соціальної ізоляції жінок, постраждалих від війни, через розвиток мереж підтримки; розширені можливості для економічної незалежності жінок, які втратили роботу чи засоби для існування.

Загалом, українські організації продемонстрували ефективність у впровадженні гендерно орієнтованих ініціатив, адаптованих до умов конфлікту та воєнного стану. Їхня діяльність спрямована на посилення соціальної, економічної та психологічної стійкості жінок, які проживають у конфліктних регіонах чи зазнали впливу війни. Ці проєкти слугують важливим інструментом для відновлення соціальної рівноваги, подолання травматичного досвіду та зміцнення спільнот у складних умовах.

2. Гендерні проєкти українських організацій та установ, спрямовані на вирішення проблем з гендерного бюджетування.

Гендерне бюджетування – це інструмент, що дозволяє інтегрувати принципи рівності чоловіків і жінок у процес формування, розподілу та виконання бюджетів. В Україні цей підхід стає дедалі актуальнішим, зважаючи на зобов'язання держави в межах міжнародних угод і потребу враховувати гендерні аспекти у сфері фінансування соціальних, економічних та освітніх програм.

Основними цілями проєктів з гендерного бюджетування є такі: а) інтеграція гендерних підходів у бюджетний процес; б) зменшення гендерних дисбалансів у фінансуванні секторів, що впливають на різні групи населення; в) підвищення прозорості та підзвітності бюджетів; г) посилення спроможності місцевих органів влади враховувати потреби жінок і чоловіків у своїх програмах.

Українські організації активно впроваджують проєкти, спрямовані на підвищення обізнаності щодо гендерного бюджетування, навчання ключових стейкхолдерів і розробку ефективних механізмів його застосування на національному та регіональному рівнях.

Громадська організація «Бюро гендерних стратегій і бюджетування»¹¹⁵ заснована у 2013 й об'єднує експертну спільноту з гендерних питань. Організаційна діяльність спрямована на жінок-лідерок та чоловіків, які підтримують ідеї гендерної рівності, а також на осіб, які приймають рішення в національних та місцевих органах влади та ЗМІ. Проєкт цієї організації «Гендерне бюджетування в Україні» (далі – Проєкт ГОБ) виконувався протягом 2014–2020 років¹¹⁶. Проєкт реалізувався за фінансової підтримки Уряду Королівства Швеції через Шведське агентство міжнародного розвитку (SIDA) для забезпечення консультативної підтримки Міністерства фінансів України у процесі впровадження гендерно-чутливого бюджетування в Україні. Це був один з найбільших проєктів у світі із впровадження гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі, метою якого було підвищення економічної ефективності й результативності видатків бюджету, що враховують потреби чоловіків і жінок та їх різних груп. Системний підхід до застосування ГОБ на державному й місцевому рівні поєднує фінансовий та соціальний аспекти

¹¹⁵ Бюро гендерних стратегій і бюджетування. URL: <https://genderburo.info/>

¹¹⁶ Проєкт «Гендерне бюджетування в Україні». URL: <https://genderburo.info/library/>

бюджету, а також сприяє скороченню гендерних розривів в Україні. Ціль Проєкту ГОБ полягала у забезпеченні консультативної підтримки Міністерства фінансів України (далі – Мінфін) у процесі впровадження ГОБ. Головна мета розвитку проєкту – підвищення економічної ефективності й результативності видатків бюджету, що враховують потреби чоловіків і жінок та/ або їхніх груп. У ширшому контексті Проєкт прагнув усунути розрив між міжнародними зобов'язаннями України та фінансуванням політики щодо гендерної рівності шляхом визначення стратегій врахування гендерного аспекту в рамках діючих бюджетних програм. Інтеграція ГОБ у бюджетний процес допомагає подолати прогалину між проголошеною політикою щодо гендерної рівності та виділенням ресурсів на її реалізацію. Це стосується не лише прямого фінансування політики щодо гендерної рівності (як от Державної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків), а й непрямого фінансування, тобто інтеграції гендерного аспекту до процесу формування політики, стратегій, планів і програм у різних галузях. Запроваджуючи потужний процес гендерного бюджетного аналізу, розробки рекомендацій та внесення змін до бюджетних програм, ГОБ забезпечує фінансову ефективність і результативність надання послуг (це стосується як адресності послуг, так і більш справедливого розподілу видатків між жінками і чоловіками) у таких галузях, як охорона здоров'я, освіта, спорт, безпека, сільське господарство тощо. Отже, ГОБ покликане бути ефективним інструментом досягнення стратегічних цілей щодо гендерної рівності, зокрема Цілей сталого розвитку, встановлених Організацією Об'єднаних Націй. Основними активностями проєкту було навчання представників органів місцевого самоврядування принципам гендерного бюджетування, аналіз існуючих бюджетів на врахування гендерної специфіки, розробка рекомендацій для інтеграції гендерного підходу в бюджетні процеси.

У межах цього ж проєкту «Гендерне бюджетування в Україні» був проведений критичний аналіз проблем гендерної рівності у секторі освіти¹¹⁷, які були оприлюднені в гендерному бюджетному аналізі програм, які

---

¹¹⁷ Проблеми гендерної рівності в галузі освіти. URL:

https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8_%D2%91%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%BE%D1%97_%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96_%D0%B2_%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%83%D0%B7%D1%96_%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8.pdf

фінансувалися з державного та місцевих бюджетів в Україні в період 2015–2017 років. В якості матеріалів були використані дані, представлені у звітах Робочих груп, які складаються з посадових осіб обласних державних адміністрацій, Міністерства освіти і науки України, закладів освіти, обласних управлінь статистики й Державної служби статистики України. Також були використані дані досліджень, державних документів та інших джерел. Гендерний бюджетний аналіз був проведений під керівництвом Міністерства фінансів України в рамках комплексної реформи, яка включає впровадження гендерного бюджетування в Україні. Гендерний бюджетний аналіз програм в галузі освіти здійснювався державними службовцями під керівництвом фінансових департаментів обласних державних адміністрацій та Міністерства освіти і науки України за підтримки експертів проекту «Гендерне бюджетування в Україні».

В результаті виконання таких проєктів були досягнуті такі підсумки: а) успішне впровадження гендерного бюджетування на різних рівнях – від державного до місцевого; б) підвищення рівня обізнаності державних службовців, громадськості та активістів щодо принципів гендерного бюджетування; в) зменшення гендерних дисбалансів у ключових секторах; г) інтеграція гендерних аспектів у процеси планування та звітності бюджетів.

Загалом, гендерні проєкти, спрямовані на впровадження гендерного бюджетування, стали важливим інструментом для досягнення соціальної справедливості та ефективного розподілу ресурсів. Вони сприяли підвищенню прозорості фінансування, врахуванню реальних потреб жінок і чоловіків та зменшенню диспропорцій у доступі до послуг і ресурсів. Українські організації та інституції продемонстрували значний прогрес у цій сфері, що є важливим кроком до інтеграції гендерної рівності в економічне та соціальне планування країни.

3. Гендерні проєкти українських організацій та установ, спрямовані на боротьбу з гендерно зумовленим насильством.

Гендерно зумовлене насильство є однією з найбільш серйозних соціальних проблем в Україні, яка вимагає комплексного підходу. Українські організації та установи активно реалізують проєкти, спрямовані на

профілактику, реагування на випадки насильства та забезпечення допомоги постраждалим. Ці ініціативи базуються на міжнародних стандартах, зокрема положеннях Стамбульської конвенції, а також спрямовані на зміну суспільних норм і підвищення обізнаності про проблему.

Основними цілями таких проєктів в Україні стали: а) запобігання гендерно зумовленому насильству через просвітницьку діяльність і зміну суспільних стереотипів; б) надання комплексної допомоги постраждалим – психологічної, соціальної, юридичної та медичної; в) розробка та впровадження ефективних механізмів реагування на випадки гендерно зумовленого насильства на державному та місцевому рівнях; г) підвищення спроможності державних органів і громадських організацій у боротьбі з гендерно зумовленим насильством.

Інформаційна кампанія «Розірви коло» (2018–2023 рр.)¹¹⁸ – це частина масштабної програми UNFPA, Фонду ООН у галузі народонаселення із протидії та запобігання домашнього та/і гендерно зумовленого насильства в Україні. Кампанія реалізується за підтримки уряду Великої Британії. З 2015 року кампанія кидає виклик переконанням, які виправдовують гендерно зумовлене насильство, та працює над тим, щоб до 2030 року в українському суспільстві була нульова толерантність до усіх його проявів. Щорічно кампанія переконує близько 15 мільйонів людей не терпіти насильство. Основними напрямками роботи кампанії є підготовка інформації про види та ознаки насильства у стосунках, надання порад для людей, що стали свідками або зазнали домашнього насильства, забезпечення доступу до контактів сервісів допомоги та корисні матеріали для завантаження. В межах кампанії проводяться тренінги, семінари та інформаційні сесії для підвищення обізнаності суспільства про гендерно зумовлене насильство. Основна увага приділяється молоді, вчителям, поліцейським, медичним працівникам і громадським активістам. Кампанія спрямована на зміну стереотипів, які виправдовують насильство. Вона включала масову інформаційну кампанію, лекції у школах та університетах, а також навчання для лідерів громад.

---

¹¹⁸ Розірви коло. URL: <https://rozirvykolo.org/campaign>

Український Жіночий Фонд¹¹⁹ був заснований у 2000 році і став надійним партнером для низки міжнародних донорських та громадських організацій. На сьогоднішній день фонд підтримує жіночі/феміністичні організації, сприяє їхній участі в розвитку потужного, ефективного і масового жіночого/феміністичного руху, що здатний захищати права жінок і просувати гендерну рівність в усіх сферах. Проєкт «Вистоїмо разом. Вдосконалення системи підтримки постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного з війною» (жовтень 2022 р. – жовтень 2024 р.) має на меті створення системи, яка ґрунтуватиметься на законодавчій базі щодо реагування на сексуальне насильство, пов'язане з війною, добре налагодженій системі співпраці, взаємодії та перенаправлення між інституціями, а також на спроможності ключових сторін надавати цільову підтримку постраждалим. Основними завданнями проєкту є: а) розбудова потенціалу ключових зацікавлених сторін для надання цільової підтримки постраждалим від сексуального насильства, пов'язаного з війною; б) створення ефективної системи запобігання та реагування на таке насильство на регіональному рівні; в) сприяння розвитку нормативно-правової бази з питань реагування на сексуальне насильство, пов'язане з війною, та адвокування її прийняття.

Центр Жіночі перспективи¹²⁰ з лютого 2015 року виконує проєкт, пов'язаний з подоланням та попередженням насильства щодо жінок. За підтримки Сігрід Траст Фонду заплановано проведення такої діяльності: а) юридичні та психологічні послуги для жінок-потерпілих від домашнього насильства та інших форм насильства і дискримінації; б) юридичні і психологічні послуги для жінок-членів сімей військовослужбовців, які брали участь в АТО, у зв'язку зі збільшенням ризиків агресії і насильства в сім'ї – консультування, групи взаємодопомоги; в) стратегічні судові справи, пов'язані з насильством щодо жінок; г) школа з захисту прав жінок і стратегічного судочинства для адвокатів і правозахисників, що працюють в галузі захисту прав жінок; д) започаткування феміністичної інформаційної платформи, яка спрямована на покращення онлайн-послуг для жінок та активістів із захисту прав жінок, покращення доступу жінок до правосуддя та захисту прав. Також Центром Жіночі перспективи був реалізований проєкт «Захист прав

¹¹⁹ Український Жіночий Фонд. URL: <https://uwf.org.ua/>

¹²⁰ Центр Жіночі перспективи. URL: <http://www.women.lviv.ua/>

жінок: програма правової допомоги та стратегічного судочинства» (квітень, 2012 – березень 2016), який був підтриманий Фондом Відкритого Суспільства. Основні цілі проекту були такими: а) забезпечити захист прав жінок у Львівській області та сільських районах Львівської області через надання правової допомоги для потерпілих від насильства та дискримінації; б) покращити захист прав жінок у суді через розвиток стратегічного судочинства, просування застосування міжнародних механізмів з прав людини у судовій практиці; в) провести дослідження та проаналізувати основні проблеми стосовно доступу до правосуддя та захисту жінок від насильства через аналіз справ та опитування потерпілих.

В результаті реалізації таких і їм подібних проєктів були досягнуті такі здобутки: а) схематично оформилася структура розробки національної системи запобігання гендерно зумовленому насильству, що охоплюватиме усі рівні – від місцевих громад до національних органів влади; б) запроваджені нові стандарти реагування на насильницькі дії, зокрема спеціалізовані притулки і кімнати кризового реагування; в) підвищений рівень обізнаності суспільства щодо проблеми насильства та ролі гендерної рівності у її вирішенні; г) поглиблена співпраця між громадськими організаціями, державними установами та міжнародними партнерами.

Загалом, українські організації зробили значний внесок у боротьбу з гендерно зумовленим насильством, створюючи інфраструктуру підтримки постраждалих і розвиваючи ефективні підходи до профілактики. Їхні зусилля стали важливим кроком до розбудови суспільства, де гендерно зумовлене насильство не лише визнається серйозною проблемою, але й активно вирішується через системну роботу.

4. Гендерні проєкти українських організацій та установ, спрямовані на розширення політичних та економічних можливостей жінок.

Розширення політичних і економічних можливостей жінок є ключовим аспектом досягнення гендерної рівності. Українські організації та установи активно реалізують проєкти, спрямовані на збільшення участі жінок у прийнятті рішень, зміцнення їхніх лідерських навичок і покращення доступу до економічних ресурсів. Ці ініціативи базуються на національних стратегічних

документах і міжнародних зобов'язаннях України, включно з Цілями сталого розвитку (ЦСР), зокрема ЦСР 5 – «Гендерна рівність».

Основні цілями таких проєктів є: а) збільшення представництва жінок у політичних органах та органах місцевого самоврядування; б) розвиток лідерських навичок жінок і їхнього потенціалу в управлінні; в) покращення доступу жінок до фінансових ресурсів, професійної освіти й підприємництва; г) усунення бар'єрів для кар'єрного зростання жінок у бізнесі та політиці.

Всеукраїнська громадська організація «Жіночий консорціум України»¹²¹ заснована влітку 2001 року. Передумовою її заснування був активний розвиток великої кількості жіночих організацій національного та місцевого значення, які мали на меті вирішення соціальних важливих проблем, пов'язаних із дотриманням прав жінок та дітей та недостатньою спроможністю жінок у суспільному, політичному та економічному житті країни. На сьогодні Жіночий консорціум налічує 15 обласних осередків та 25 жіночих громадських організацій практично в кожній із областей України. Це місцеві та регіональні незалежні організації, які працюють над вирішенням таких пріоритетних питань: а) отримання жінками рівного доступу до прийняття рішень; б) розширення соціально-економічних можливостей жінок; в) правова освіта для жінок та молоді; г) підтримка жінок у складних життєвих обставинах; г) нівелювання впливу гендерних стереотипів у всіх сферах приватного та професійного життя людини. 2016 року Жіночим консорціумом було проведене дослідження в межах проєкту «Вивчення громадської думки з питань участі жінок у політичних процесах», результати якого показали, що однією з проблем розвитку українського суспільства є декларативна можливість реалізації рівних прав жінок і чоловіків. Саме через декларативну сутність рівних прав Україна досі не досягла суттєвого прогресу у зменшенні гендерного розриву у різних сферах життєдіяльності жінок і чоловіків в Україні. Дане дослідження допомогло знайти відповіді на багато запитань та демонструє, що саме з приводу політичної участі жінок думають громадяни і громадянки, та які подальші кроки потрібно здійснити для того, щоб заявлена в Конституції України стаття 24 щодо надання жінкам і чоловікам рівних прав і можливостей була реалізована. Для досягнення гендерної рівності в Україні Жіночий

---

¹²¹ Громадське об'єднання «Жіночий консорціум України». URL: <https://wcu-network.org.ua/ua>

консорціум підтримує співпрацю жіночих та гендерно-орієнтованих громадських організацій; відслідковує виконання міжнародних та національних зобов'язань Україною; проводить інформаційну роботу серед населення шляхом створення фільмів, друкованих матеріалів, публікацій в інтернеті, проведення навчань.

Українським Жіночим Фондом¹²² протягом 2019–2022 рр. був реалізований проєкт «Економічні можливості для жінок Східної України». Мета проєкту полягала у підтримці жінок Донецької та Луганської областей у розвитку бізнесу/самозайнятості, створенні робочих місць для себе та громади, досягненні економічної незалежності. Завданнями проєкту були такі: а) створення трьох Центрів підтримки жіночого підприємництва, які у співпраці з місцевими організаціями громадянського суспільства на Донеччині, Луганщині та трьох районів Запорізької області (Бердянський, Мелітопольський р-ни та м. Пологи), проводитимуть навчання із заснування та ведення бізнесу, допомагатимуть напрацювати практичні навички, надаватимуть консультаційну підтримку та сприятимуть мотивації жінок-підприємниць; б) підготовка команди тренерів/ок з урахуванням гендерно-чутливого підходу до бізнес-навчання; в) проведення навчальних курсів із започаткування власної справи, бізнес-комунікацій, позиціонування продукції та опанування технік продажів; г) надання консультаційної, юридичної та менторської підтримки випускницям навчальних курсів та іншим жінкам, що планують відкриття бізнесу.

Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва¹²³ належить до провідних аналітичних центрів в Україні, який вдало поєднує дослідження громадської думки з аналізом політики та ключових суспільно-політичних процесів, розробляє аргументовані пропозиції для інстанцій, які ухвалюють рішення, а також для громадськості у царині демократичної трансформації України та її інтеграції у спільноту європейських демократій. Жінки на рівні з чоловіками страждають від війни, економічної кризи та корупції і мають потенціал сприяти процесам встановлення миру, відбудови та реформування країни. Відкладати питання рівноправної участі жінок в ухваленні рішень –

---

¹²² Український Жіночий Фонд. URL: <https://uwf.org.ua/>

¹²³ Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/about>

відкладати реформи та втрачати величезний потенціал. Фонд протягом 2019–2022 рр. виконував аналітичний проєкт «Гендерна рівність у процесі децентралізації», метою якого було дослідження факту посилення участі жінок у місцевому самоврядуванні та органах влади в умовах реформи децентралізації. В ході виконання проєкту проявлялися такі активності: а) організація навчальних програм для жінок-активісток у громадах; б) підготовка рекомендацій для органів місцевого самоврядування щодо інтеграції гендерних підходів; в) інформаційні кампанії з просування жінок у політиці.

В результаті виконання таких та подібних проєктів основні досягнення можна описати так: а) збільшення рівня політичної участі жінок, особливо у місцевих громадах; б) покращення економічної спроможності жінок через доступ до фінансів, навчання та підтримки бізнесу; в) підвищення рівня обізнаності суспільства щодо важливості гендерної рівності в економічній та політичній сферах; г) посилення мережі жіночих організацій і платформ для обміну досвідом.

Загалом, гендерні проєкти українських організацій і установ є ключовим інструментом для підтримки жінок у досягненні їхньої політичної та економічної самореалізації. Завдяки таким ініціативам дедалі більше жінок отримують можливості брати участь у прийнятті рішень, розвивати бізнес і будувати кар'єру, сприяючи створенню більш інклюзивного та справедливого суспільства.

5. Гендерні проєкти українських організацій та установ, спрямовані на гендерну просвіту та зміну стереотипів.

Одним із важливих напрямів забезпечення гендерної рівності є гендерна просвіта та боротьба зі стереотипами. Українські організації та установи активно впроваджують проєкти, спрямовані на підвищення обізнаності населення щодо гендерних питань, зміну суспільних уявлень про ролі жінок і чоловіків, а також формування культури рівності. Такі ініціативи охоплюють широкий спектр аудиторій, включно з молоддю, освітянами, роботодавцями, державними службовцями та широкою громадськістю.

Основними цілями таких проєктів є: а) формування суспільної свідомості, яка підтримує принципи гендерної рівності; б) подолання традиційних

стереотипів про ролі чоловіків і жінок у сім'ї, на роботі та в суспільстві; в) розширення доступу до знань з гендерних питань через освітні програми, тренінги та інформаційні кампанії; г) створення гендерно чутливого освітнього середовища та медійного простору.

Платформа «Жінки – це 50% успіху України»¹²⁴ – це соціальний проєкт, спрямований на активізацію та підтримку жінок в громадському та політичному житті, врівноваження представництва жінок та чоловіків на ключових позиціях заради пришвидшення створення справді європейської моделі суспільства. На сайті платформи можна знайти добірку з 12 проєктів – онлайн-курсів для самоосвіти на тематику гендерної рівності: «Жінки та чоловіки: гендер для всіх» (мета курсу – допомогти освітянам та всім зацікавленим розібратися у гендерних питаннях; навчитися фахово аналізувати події та суспільні явища з гендерної точки зору, уникати дискримінацій, краще розуміти свої права і способи їх захисту, активно та ефективно використовувати здобуті знання в публічних дискусіях та повсякденному житті), «Реалізація принципів гендерної рівності при наданні адміністративних та соціальних послуг» (Онлайн-курс рекомендовано для представників/ць органів влади та місцевого самоврядування, фахівців/чинь сфери надання соціальних та адміністративних послуг, членів/кинь громадських організацій та всіх зацікавлених у цій тематиці) та інші.

Інститут масової інформації¹²⁵ – українська медійна громадська організація, що відстоює права журналістів, аналізує медіасферу, висвітлює пов'язані з медіа події, протидіє пропаганді та дезінформації, забезпечує медіа засобами захисту для відряджень у зону бойових дій під час російсько-української війни з 2014 року. Має представників у 20 регіонах України та мережу хабів «Медіабаза». ІМІ долучається до розроблення законопроєктів і медійних реформ, а також наказів та інших документів, які регулюють діяльність медіа та інформаційний простір в Україні. Сприяє розслідуванню злочинів проти журналістів, активно працює у робочих групах із правоохоронцями. Із 2013 року ІМІ системно моніторить дотримання гендерного балансу українськими національними онлайн-медіа. Фіксує

¹²⁴ Платформа «Жінки – це 50% успіху України». URL: <https://50vidsotkiv.org.ua/about/>

¹²⁵ Інститут масової інформації. URL: <https://imi.org.ua/>

представленість жінок-експерток в ключових темах, присутність жінок як героїнь, стереотипи, сексизм, дискримінаційну лексику, ейджизм. Серед найбільш відомих проєктів ІМІ – «Гендерна рівність через 134 роки. Як українські онлайн утверджують сексизм у медіапросторі», «Гендерний дисбаланс у пропагандистських медіа. Моніторингове дослідження», «Господинька, берегинька, горе-мати та сексі-кішечка: третина медіа продовжує вживати стереотипи та сексизм» та інші¹²⁶. ІМІ першим почав проводити гендерний моніторинг в Україні та розробив унікальну методологію. Його ціль – вказати медіа на помилки для досягнення гендерного балансу, що сприятиме покращенню видимості та представленості українських жінок.

Громадська організація «Центр розвитку бізнесу» протягом 2019–2020 рр виконувала проєкт «Гендерно чутливий бізнес». Проєкт спрямований на інтеграцію принципів гендерної рівності у корпоративну культуру підприємств. Основними заходами проєкту були проведення семінарів і консультацій для керівників компаній, розробка гендерно чутливих політик для бізнесу та впровадження механізмів рівної оплати праці для жінок і чоловіків.

Проєкт «Гендерні стереотипи та молодь» громадської організації «Молодь за права людини» (2018–2021) мав на меті подолання поширених гендерних стереотипів серед молоді та сприяння формуванню нової культури гендерної рівності. У рамках проєкту були реалізовані освітні, інформаційні та просвітницькі заходи, які охоплювали як безпосередню роботу з молоддю, так і залучення широкої громадськості через сучасні комунікаційні платформи.

Основні цілі проєкту полягали у підвищенні рівня обізнаності молоді про гендерну рівність і пов'язані з нею права, у розвінчанні гендерних стереотипів, що обмежують можливості молодих жінок і чоловіків, у заохоченні молоді до активної участі у вирішенні соціальних і гендерних проблем, а також у популяризації ідей рівних можливостей для всіх у суспільстві незалежно від статі. У процесі виконання проєкту проводилися освітні заняття (інтерактивні уроки, семінари й тренінги у школах і закладах вищої освіти), інформаційні кампанії (у соціальних мережах із використанням відеороликів, інфографік і постерів, запуск флешмобів і челенджів із хештегами, що привертати увагу до

---

¹²⁶ Гендерний баланс. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/hendernyj-balans>

проблем гендерних стереотипів, залучення молодіжних лідерів і блогерів до поширення інформації про проєкт), використовувалися медіапродукти (короткометражні відеоролики, які демонстрували шкідливий вплив гендерних стереотипів, тематичні буклети й плакати для молодіжних центрів, шкіл і громадських організацій), проводилися конкурси та публічні заходи.

Результатом виконання таких та подібних їм проєктів стали такі досягнення: а) розширення доступу до знань із гендерних питань серед молоді, освітян і широкої громадськості; зменшення кількості гендерних стереотипів у ЗМІ, освітніх програмах і корпоративній культурі; в) створення нових навчальних матеріалів, які відповідають принципам гендерної рівності; г) формування гендерно чутливих громад через просвітницькі кампанії.

Загалом, гендерні проєкти, спрямовані на просвіту та зміну стереотипів, відіграють ключову роль у трансформації суспільної свідомості в Україні. Завдяки цим ініціативам зростає обізнаність населення про гендерні питання, що сприяє створенню інклюзивного суспільства, де забезпечуються рівні можливості для жінок і чоловіків у всіх сферах життя.

6. Гендерні проєкти українських організацій та установ, спрямовані на підтримку ЛГБТ+ спільноти.

В Україні гендерні проєкти, спрямовані на підтримку ЛГБТ+ спільноти, є важливим інструментом для подолання дискримінації, забезпечення рівних прав і свобод, а також зміцнення толерантного ставлення до цієї соціальної групи. Ініціативи реалізуються громадськими організаціями, адвокаційними групами, правозахисними інституціями та міжнародними партнерами. Основна увага приділяється боротьбі з упередженнями, покращенню доступу до соціальних і медичних послуг, а також зміцненню видимості ЛГБТ+ спільноти в суспільстві.

Основними цілями таких проєктів є: а) захист прав ЛГБТ+ осіб і попередження дискримінації на основі сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності; б) зміцнення доступу до медичних, психологічних та юридичних послуг для представників ЛГБТ+ спільноти; в) підвищення обізнаності суспільства про питання гендерної ідентичності та сексуальної орієнтації; г)

формування безпечного та толерантного середовища для ЛГБТ+ осіб у різних сферах життя, включаючи освіту, культуру, роботу та політику.

КиївПрайд – українська громадська організація, на меті якої є обізнаність щодо ЛГБТ+ спільноти серед українців. ГО «КиївПрайд» було засновано у 2016 році. Окрім своєї діяльності протягом року, ГО «КиївПрайд» організовує щорічно подію під назвою ПрайдТиждень, що містить цілу серію культурно-просвітницьких заходів, мета яких – розповісти про життя і проблеми ЛГБТ+ спільноти в Україні. Протягом тижня проходять дискусії, тренінги, воркшопи, виставки та покази фільмів. Основними заходами є проведення публічної ходи в центрі Києва та супровідних заходів, включаючи освітні лекції, дискусії та кінопокази; підтримка регіональних прайдів, зокрема в Одесі, Харкові та Запоріжжі. Результатом діяльності ГО «КиївПрайд» стало збільшення видимості ЛГБТ+ спільноти в медіа та суспільному дискурсі, зростання кількості учасників – з кількох сотень у перші роки до понад 7 000 у 2021 році, активізація суспільних дискусій про права людини.

Громадська організація Інсайт¹²⁷ – це українська громадська організація, головними цінностями якої є рівноправ'я, фемінізм, свобода, інклюзивність, різноманіття для усіх соціальних груп. Організація займається правозахисною та просвітницькою діяльністю, надає допомогу та підтримку ЛГБТК+ людям, які прагнуть до становлення справжнього демократичного та толерантного суспільства. Організація забезпечує психологічну, юридичну й медичну допомогу трансгендерним людям в Україні й надає консультації з питань, пов'язаних з трансгендерним переходом: надсилає безплатно гормональні препарати для продовження ЗГТ, працює з лікарями задля підвищення їхніх знань у сфері надання послуг трансгендерним людям, представляє інтереси трансгендерних людей під час судових справ у ситуаціях, що стосуються порушень прав людини за ознакою гендерної ідентичності, проводить заходи з підвищення обізнаності ЛГБТ+ спільноти в питаннях трансгендерності, проводить дослідження щодо проблем, з якими стикаються трансгендерні люди в Україні, організовує публічні акції, щоб додатково привернути увагу

---

¹²⁷ Громадська організація Інсайт. URL: <https://www.insight-ukraine.org/uk/>

суспільства до трансгендерної проблематики та необхідності змін, підвищує видимість трансгендерних людей шляхом роботи зі ЗМІ.

Громадська організація «Наш світ»¹²⁸ в межах виконання проєкту «Гендер і права» мала ціллю підвищення рівня обізнаності про права ЛГБТ+ осіб серед широкої громадськості та попередження дискримінації. Основні заходи, які проводила організація – моніторинг випадків дискримінації та насильства проти ЛГБТ+ осіб, підготовка доповідей про стан дотримання прав ЛГБТ+ в Україні, адвокація змін у законодавстві, спрямованих на захист прав ЛГБТ+. В результаті виконання проєкту випущено десятки досліджень і звітів, які стали основою для національних і міжнародних дискусій, а також сформовано базу даних випадків дискримінації для подальшої адвокаційної діяльності.

Громадська організація «Точка опори»¹²⁹ в своїй діяльності (проєкти – «Адвокація цивільних партнерств», «Українські ЛГБТКІ+ військові за рівні права», «Почати спочатку» та інші) керується метою сприяння гендерній рівності та створення умов для відкритої роботи ЛГБТ+ осіб без дискримінації. Це досягається шляхом проведення таких заходів: проведення тренінгів для роботодавців і HR-фахівців щодо недискримінації та гендерної інклюзії, розробка корпоративних політик із підтримки ЛГБТ+ співробітників, організація платформ для працевлаштування представників ЛГБТ+. В результаті діяльності організації понад 100 компаній взяли участь у навчальних програмах, розроблено рекомендації щодо створення толерантного робочого середовища.

Громадська організація «Альянс.Глобал»¹³⁰ спеціалізується на наданні послуг з ВІЛ/СНІДу, вірусних гепатитів та інфекцій, що передаються статевим шляхом (ІПСШ) серед чоловіків, які практикують секс з чоловіками (ЧСЧ), зосереджена на розвитку та консолідації ЛГБТІК+ спільноти; захист прав людини та сприяння зменшенню гомо-, бі- та трансфобії в українському суспільстві. Основні заходи організації – проведення інформаційних кампаній щодо здоров'я ЛГБТ+ спільноти, створення мобільних клінік для надання

---

¹²⁸ Громадська організація «Наш світ». URL: <https://gay.org.ua/pro-tsentr-nash-svit/>

¹²⁹ Громадська організація «Точка опори». URL: <https://www.t-o.org.ua/>

¹³⁰ Громадська організація «Альянс.Глобал». URL: <http://ga.net.ua/ua/>

медичних послуг у регіонах, розробка матеріалів для лікарів із гендерно чутливого підходу.

Реалізація таких та подібних проєктів дала можливість досягнути таких результатів: а) збільшення видимості ЛГБТ+ спільноти в українському суспільстві; б) формування безпечних просторів і підтримуючих мереж для ЛГБТ+ осіб; в) посилення співпраці з міжнародними організаціями для реалізації адвокаційних ініціатив; г) вплив на зміну суспільних уявлень про ЛГБТ+ та розвиток толерантності.

Загалом, гендерні проєкти, спрямовані на підтримку ЛГБТ+ спільноти, стали ключовими для створення інклюзивного суспільства в Україні. Вони сприяють захисту прав людини, руйнуванню упереджень і забезпеченню доступу ЛГБТ+ осіб до ресурсів і можливостей. Незважаючи на численні виклики, такі ініціативи демонструють стійкий прогрес і значний вплив на суспільну свідомість.

7. Гендерні проєкти українських організацій та установ, спрямовані на проведення досліджень у сфері гендерної рівності.

Дослідницькі проєкти у сфері гендерної рівності, ініційовані українськими організаціями та установами, відіграють ключову роль у формуванні доказової бази для впровадження політик і заходів, спрямованих на забезпечення гендерної рівності. Ці проєкти допомагають визначити основні проблеми та тенденції, дослідити регіональні особливості, виявити структурні нерівності, а також оцінити ефективність реалізованих ініціатив.

Основними цілями дослідницьких проєктів у сфері гендерної рівності є: а) виявлення ключових бар'єрів у досягненні гендерної рівності в Україні; б) аналіз гендерних розривів у різних сферах життя: економіка, політика, освіта, медицина, трудові відносини тощо; в) оцінка ефективності державних та міжнародних програм із гендерної рівності; г) формування рекомендацій для покращення гендерної політики на регіональному та національному рівнях.

Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи¹³¹ заснований у 2002 році на підставі розпорядження Кабінету Міністрів України

---

¹³¹ Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи. URL: <https://idss.org.ua/about>

від 26.09.2002 № 556-р «Про утворення Інституту демографії та соціальних досліджень» та постанови Президії НАН України від 09.10.2002 № 246. Основними напрямками досліджень інституту є теоретичні проблеми демографії; відтворення демографічного потенціалу; причини та наслідки демографічної кризи; міграційні процеси; людський розвиток: методологічні проблеми та оцінювання на регіональному рівні; проблеми формування соціального капіталу; рівень життя, бідність і становлення середнього класу; ринок праці, трудові відносини та соціальне партнерство; соціальна політика та соціальний захист населення; гендерна політика; розвиток соціальної інфраструктури; соціально-демографічне прогнозування; інформаційно-статистичне забезпечення соціально-економічних та демографічних досліджень. 2016 року в інституті був виконаний проєкт «Оцінка гендерних питань в Україні». Мета цього дослідження полягала у визначенні та дослідженні основних проявів гендерної нерівності в контексті представництва, людського потенціалу та доступу до економічних можливостей населення України. Даний звіт підготовлено у відповідності до рамкової структури Звіту про світовий розвиток, присвяченого гендерній проблематиці розвитку. Гендерна оцінка ґрунтується на кількісному підході із використанням великої кількості міжнародних баз даних, серед яких – Показники світового розвитку Світового банку, База даних охоплення фінансовими послугами, Обстеження підприємств, Обстеження «Життя в умовах перехідної економіки», Дослідження європейських цінностей, а також додаткових статистичних даних Євростату, Всесвітньої організації охорони здоров'я, Європейської економічної комісії ООН та інших.

Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова¹³² – це недержавний аналітичний центр, заснований в 1994 р., що здійснює дослідження державної політики в таких сферах: внутрішня політика; державне управління; економічна політика; енергетика; земельні відносини; зовнішня політика; соціальна політика; міжнародна та регіональна безпека; національна безпека і оборона. Центр Разумкова об'єднав експертів у галузях економіки, енергетики, права, політології, міжнародних відносин, військової безпеки, земельних відносин, соціології, історії та філософії.

---

¹³² Центр Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/>

2016 року Центром Разумкова був опублікований звіт про виконання проєкту «Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України»¹³³. Проєкт був присвячений дослідженню гендерної проблематики в Україні. Проєктом проаналізовано широкий спектр актів, що стосуються впливу інституційних реформ, економічних стратегій, спрямованих на досягнення більшої рівності між чоловіками та жінками, а також різні аспекти гендерної дискримінації. У результаті проведення дослідження зроблено висновок, що ігнорування гендерних проблем призводить до значних суспільних витрат, завдає збитків добробуту людей, впливає на можливості сталого зростання та ефективності управління. Водночас, у політичному арсеналі достатньо інструментів, щоб сприяти досягненню гендерної рівності та ефективності розвитку. Сьогодні антидискримінаційна політика є одним з найактуальніших компонентів політик європейських країн, про що свідчать відповідні положення документів міжнародних організацій та аналітичні роботи провідних зарубіжних і вітчизняних експертів. Питання гендерної рівності на всіх ступенях – від участі жінок у політичному процесі держави до належної оплати праці для представників обох статей – є ключовим для суспільства. Матеріали проєкту характеризують поточну ситуацію в Україні, аналізують кращий європейський досвід виконання міжнародних норм і стандартів.

Український жіночий фонд¹³⁴ протягом 2021–2022 рр. провів дослідження «Читайте між рядками: (Пост)пандемічні економічні наслідки для жіночих правозахисних ОГС із Болгарії, Грузії та України», завданнями якого були: а) дослідити вплив COVID-19 та війни в Україні на організації, які захищають права жінок і сприяють гендерній рівності; б) запропонувати стратегії відповіді на виклики та інтеграції жіночого/феміністичного руху України у світовий мейнстрим; в) проаналізувати, як кризи, що накладаються одна на одну, впливають на захист і просування прав жінок. Збір статистичних даних та історій, які їх пояснюють, відбуватиметься одночасно у трьох країнах. Болгарський Жіночий Фонд, фонд «Тасо» (Грузія), Жіночий фонд у Грузії та Український Жіночий Фонд об'єдналися в ініціативу «Читай між рядками», щоб задокументувати економічні наслідки пандемії для жіночих/феміністичних

---

¹³³ Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України. URL: <https://razumkov.org.ua/upload/Gender-FINAL-S.pdf>

¹³⁴ Український Жіночий Фонд. URL: <https://uwf.org.ua/>

організацій, дати прогнози й запропонувати стейкхолдерам рекомендації та рішення. Досвід розроблення «Стратегії реагування жіночих громадських організацій та жіночого руху на COVID-19 і його наслідки»¹³⁵ 2020 року засвідчив: коли рух не лише відповідає на нагальні потреби, а має бачення розвитку, далекоглядні цілі, він стає стійкішим до атак і потрясінь. Співпраця між чотирма жіночими фондами дозволило жіночим/феміністичним рухам України, Грузії та Болгарії голосніше заявити про себе на місцевому, національному та міжнародному рівнях; поділитися найкращими моделями антикризового реагування та стійкості. Результатом виконання проекту стало видання звіту, який став основою для міжнародних ініціатив щодо підтримки жінок у кризові періоди, а також розробка заходів для покращення доступу до послуг і захисту жінок під час пандемій.

В результаті виконання таких та подібних їм проєктів була, по-перше, створена емпірична база для прийняття рішень щодо гендерної рівності, по-друге, активована адвокаційна робота на основі отриманих даних, по-третє, посилена співпраця з міжнародними організаціями, такими як UN Women, EIGE та USAID, по-четверте, опубліковані результати досліджень, які стали основою для громадських кампаній і освітніх проєктів.

Загалом, гендерні дослідницькі проєкти, реалізовані українськими організаціями, роблять значний внесок у розуміння гендерної нерівності та формування ефективної гендерної політики. Вони слугують не лише інструментом для ідентифікації проблем, але й важливим механізмом для зміни суспільних уявлень і впровадження інклюзивних рішень.

Отже, українські організації та установи реалізують багатогранні гендерні проєкти, спрямовані на вирішення ключових викликів у сфері рівності, прав і можливостей. Їхні ініціативи охоплюють освіту, соціальну підтримку, гендерне бюджетування та боротьбу зі стереотипами, що сприяє поступовому розвитку гендерної рівності в Україні.

---

¹³⁵ Стратегія реагування жіночих громадських організацій та жіночого руху на COVID-19 і його наслідки. URL: <https://uwf.org.ua/strategiya-reaguvannya-zhinochih-gromadskih-organizacij-ta-zhinochogo-ruhu-na-covid-19-i-jogo-naslidki/>

Гендерні освітні проєкти українських та міжнародних організацій та інституцій

Гендерна рівність є ключовою умовою для сталого розвитку суспільства, що вимагає системних змін у всіх сферах життя, зокрема в освіті. Освітні ініціативи відіграють важливу роль у формуванні суспільної свідомості, зміні стереотипів та інтеграції принципів рівності в соціальні, політичні та економічні процеси. Враховуючи це, українські та міжнародні організації активно впроваджують різноманітні проєкти, спрямовані на гендерну просвіту, розвиток гендерної компетентності, а також на створення інклюзивного освітнього середовища.

Ці проєкти зосереджуються на кількох ключових напрямках: підвищення обізнаності щодо гендерних прав і можливостей, інтеграція гендерного компоненту в освітні програми, навчання педагогів, боротьба з гендерними стереотипами та насильством, а також підтримка маргіналізованих груп населення. Важливість таких ініціатив особливо зростає в умовах соціальних трансформацій і викликів, пов'язаних із військовими конфліктами, економічною нестабільністю та необхідністю дотримання міжнародних зобов'язань у сфері прав людини.

Гендерні освітні проєкти в Україні реалізуються у співпраці з міжнародними партнерами, такими як ООН Жінки, UNFPA, Європейська комісія, а також за участі національних організацій і установ. Ці ініціативи не лише сприяють зміні стереотипних уявлень, але й закладають основи для формування нової культури взаємовідносин у суспільстві, орієнтованої на рівність, повагу та недискримінацію.

В цій частині розділу висвітлюється досвід реалізації таких проєктів, аналізується їхній вплив на українське суспільство та визначаються перспективи подальшого розвитку гендерної освіти як важливого компонента соціальних змін. Гендерні освітні проєкти, реалізовані українськими та міжнародними організаціями, охоплювали різноманітні напрями, спрямовані на підвищення обізнаності, зміну стереотипів, розвиток гендерної компетентності та створення інклюзивного освітнього середовища.

1. Гендерні проєкти українських та міжнародних організацій та інституцій щодо гендерної просвіти молоді.

Гендерна просвіта молоді є одним із ключових напрямів діяльності українських та міжнародних організацій, спрямованих на формування у молодого покоління усвідомлення важливості гендерної рівності та подолання стереотипів. Ці проєкти мають на меті не лише підвищення рівня обізнаності про права і можливості, але й активну участь молоді у процесах соціальних змін.

Представництво UNFPA в Україні¹³⁶ працює над розбудовою суспільства, вільного від гендерних стереотипів та насильства. У 2019 році UNFPA ініціював створення першої в Україні Коаліції бізнесу, якf активізує свої зусилля задля гендерної рівності та запобігання домашньому насильству: а) запровадження гендерно чутливих підходів в роботу компаній, створення умов для гідної праці та рівної зайнятості та впроваджувати політику, дружню до родини; б) сприяння запобіганню домашньому насильству та формуванню нетерпимості до всіх його проявів; в) розвиток і заохочення співробітництва задля розширення прав жінок, гендерної рівності та формування нетерпимості до домашнього насильства. Ініціативу впроваджують UNFPA, Фонд ООН у галузі народонаселення та експертна організація «Центр “Розвиток Корпоративної Соціальної Відповідальності».

У 2020 році UNFPA налагодив тісну співпрацю з урядом України, зокрема, з Міністерством молоді та спорту. Протягом року було розроблено ряд важливих документів, до яких долучився UNFPA: а) Національна молодіжна стратегія України до 2030 року; б) Концепція державної соціальної цільової програми «Молодь України» на 2021–2025 роки; в) Проєкт закону №3718 про основні принципи молодіжної політики.

UNFPA провів оцінку потреб для оновлення навчального модуля «Здоровий спосіб життя молоді під час COVID-19» для програми «Молодіжний працівник», яка реалізується за підтримки Міністерства молоді та спорту і ПРООН в Україні. Було також запуснено проєкт «Молодіжна політика в Україні: політика, практика, аналітика», розроблений у партнерстві з UNICEF і

---

¹³⁶ Представництво UNFPA в Україні. URL: <https://ukraine.unfpa.org/uk>

Міністерством молоді та спорту, метою якого є забезпечення ефективної політики та практичних інструментів у молодіжній сфері, зокрема на рівні села, міста й громади.

Безпосередній вплив на гендерні аспекти освітньої сфери мав соціальний проєкт UNFPA в рамках інформаційної кампанії «Щастя в чотири руки». Метою проєкту «Щастя в 4 руки» було донести до молодих людей, які вступають у подружжя, гендерно орієнтовані рецепти сімейного щастя та принципи гендерної рівності, на яких потрібно будувати сім'ю. Проєкт наголошує: у сім'ї – будь-які проблеми чи завдання приймаються як спільні та вирішуються спільними зусиллями чоловіка та дружини. І гендерна рівність – це універсальне правило побудови умов для сімейного щастя.

ЕРАЗМУС+ – це Програма міжнародної співпраці Європейського Союзу з іншими країнами світу у сфері освіти, молоді та спорту¹³⁷. Програма об'єднує попередні Програми ЄС у сферах освіти, які відкрились для України в 1994 р., професійної підготовки і молоді та додано сферу спорту. Програма має на меті підтримку освітнього, професійного та особистісного розвитку громадян ЄС і поза його межами задля внеску до стійкого зростання, якості робочих місць і соціального згуртування, для розвитку інновацій та посилення європейської ідентичності і активного громадянства. Молодіжні організації, заклади освіти та інші організації, що працюють у сфері молоді та займаються неформальною та інформальною освітою можуть бути партнерами проєктів і брати участь у конкурсах. Конкурси програми ЕРАЗМУС+ для молоді включають такі напрямки: а) проєкти навчальної мобільності у сфері молоді; б) віртуальні обміни у сферах вищої освіти та молоді; в) розвиток потенціалу у сфері молоді; г) проєкти співпраці у сфері спорту; д) проєкти співпраці у сферах освіти та молоді; е) проєкти співпраці у сфері молоді.

House of Europe («Дім Європи»)¹³⁸ – програма, що фінансується Європейським Союзом з 2020 року, створена для підтримки професійного та творчого обміну між українцями та їхніми колегами в країнах ЄС і Великій Британії. Програма зосереджена на культурі й креативному секторі, освіті та роботі з молоддю, соціальному підприємстві, медіа. Додаткову увагу

¹³⁷ National Erasmus+ Office in Ukraine. URL: <https://erasmusplus.org.ua/>

¹³⁸ House of Europe («Дім Європи»). URL: <https://houseofeurope.org.ua/>

приділяє підтримці національних спільнот України. Програма пропонує більш як 15 програм: гранти на персональні проекти, поїздки на конференції, курси й стажування в ЄС і Великій Британії. Команда House of Europe фінансує відновлення культурної інфраструктури, підтримує переклад літератури та творчу співпрацю між Україною та ЄС і Великою Британією. Команда опікується збереженням української культурної спадщини та розвитком креативних бізнесів, вкладається у медіа-проекти та культурні події поза найбільшими містами. Онлайн-лабораторії, воркшопи, дискусії, конференції, хакатони та інші заходи відбуваються регулярно в межах програми. Програму втілює Goethe-Institut Україна¹³⁹.

Міжнародна громадська організація «Школа рівних можливостей»¹⁴⁰ створена за ініціативою молоді і зареєстрована у Міністерстві юстиції у грудні 2000 року. Рівні Можливості – це гендерна рівність, рівні права і можливості для кожного й кожної, для юнаків і дівчат, для жінок і чоловіків, для матерів і батьків, для дітей і людей з особливими потребами. На заняттях, які зветься тренінгами, розкривається, що таке політика рівних прав і можливостей (інакше кажучи, гендерна політика. Мета діяльності Школи Рівних Можливостей – участь у творенні нового демократичного суспільства, що складається з таких особистостей, якими прагнемо стати ми - юнаки й дівчата третього тисячоліття. Школа Рівних Можливостей дуже важливим аспектом просвітницької роботи з протидії гендерному насильству вважає співпрацю з громадськими центрами «Чоловіки проти насильства», які утворилися в ряді областей за підтримки Програми рівних можливостей ПРООН. За їх прикладом у 2002 році Школа започаткувала молодіжний рух «Юнаки проти насильства», учасники якого у своїй щоденній роботі засуджують будь-які форми й прояви агресії і в сім'ї і в суспільстві, беруть активну участь у формуванні нової громадської думки і нових ненасильницьких стандартів життя. У співпраці з центрами чоловіків юнаки відпрацьовували підходи й методики, обмінювалися досвідом під час семінарів та міжнародних конференцій. У Херсонському центрі за підтримки Школи був створений власний гендерний інтерактивний театр та форум-театр. Вінницька організація опікувалася юнаками Школи у своєму регіоні. Нового змісту рух набув у 2007–2008 роках, коли Школа Рівних Можливостей спільно

¹³⁹ Goethe-Institut Україна/ URL: <https://www.goethe.de/ins/ua/uk/index.html>

¹⁴⁰ Міжнародна школа рівних можливостей. URL: <https://gender-ua.org/>

з Міністерством у справах сім'ї, молоді та спорту за підтримки Трастового фонду ООН здійснювала проект «Насильство стосовно жінок: ефективність та системність протидії». Участь чоловіків і юнаків у національному й регіональному механізмах з протидії насильству в сім'ї учасники Школи вважають важливою складовою боротьби з насильством. То ж рух «Юнаки проти насильства» у травні 2008 року цілком закономірно включився в Національну кампанію «Стоп насильству!».

Рух HeForShe¹⁴¹, започаткований ООН Жінки – це глобальний рух солідарності на підтримку гендерної рівності, в якому чоловіки та хлопчики стають головними агентами змін. Суть руху HeForShe – це запрошення для чоловіків і людей будь-якої статі проявити солідарність із жінками, щоб створити сміливу, помітну та об'єднану силу для гендерної рівності. Чоловіки HeForShe працюють з жінками та один з одною, щоб будувати бізнес, створювати сім'ї та віддавати користь своїм громадам. Рух HeForShe в Україні реалізується з 2019 року за фінансової підтримки Швеції. Серед реалізованих проєктів руху – HeForShe Art Week 2019–2021, HeForShe Congress 2019-2020, MediaForShe Congress, Women in Arts 2023–2024 та інші. Кампанія HeForShe – це частина глобальної ініціативи UN Women, яка залучає молодь до активної участі у підтримці ідей гендерної рівності через онлайн-активності, флешмоби та просвітницькі заходи.

Загалом, гендерна просвіта молоді в Україні є одним із найефективніших напрямів роботи організацій у сфері рівності статей. Завдяки інтерактивним методам, залученню до дискусій, культурних і навчальних заходів, молодь отримує необхідні знання та інструменти для створення гендерно рівноправного суспільства. Ці проєкти сприяють вихованню нового покоління, здатного критично мислити, поважати права інших та активно впливати на трансформацію суспільних норм.

2. Гендерні проєкти українських та міжнародних організацій та інституцій щодо запровадження освітніх програм для вчителів та освітян.

Запровадження гендерно орієнтованих освітніх програм для педагогів є важливим елементом у забезпеченні сталого впровадження принципів

---

¹⁴¹ Рух HeForShe. URL: <https://www.heforsheukraine.com/>

гендерної рівності в освітню систему. Такі програми спрямовані на підвищення обізнаності вчителів та освітян про гендерні питання, формування гендерно чутливого підходу у навчально-виховному процесі та сприяння подоланню стереотипів у сфері освіти.

Міністерством освіти і науки України, ГО «Ла Страда-Україна», спільно з Апаратом Урядової уповноваженої з питань гендерної політики за підтримки донорської організації «Хліб для світу» в рамках проєкту «Попередження гендерно зумовленого насильства, торгівлі людьми та порушення прав дитини» в грудні 2024 було презентовано результати дослідження «Стратегія впровадження гендерної рівності у сфері освіти в дії: гендерні компетенції педагогічних працівників і працівниць закладів загальної середньої освіти»¹⁴². Мета дослідження – дослідити наявні гендерні компетенції серед педагогічних працівників і працівниць закладів загальної середньої освіти для подальшого їхнього посилення. Його завдання були такими: а) визначити зміст найпоширеніших гендерних стереотипів у педагогічних працівників і працівниць, а також їхній вплив на підходи та принципи впровадження гендерної культури загалом в освітньому процесі; б) з'ясувати форми та методи роботи, спрямовані на подолання гендерних стереотипів і формування гендерної культури серед учасників/учасниць освітнього процесу; в) з'ясувати проблеми, з якими стикаються педагогічні працівники та працівниці в процесі роботи щодо подолання гендерних стереотипів і формування гендерної культури серед учасників/учасниць освітнього процесу; г) визначити перелік наявного в закладах освіти методичного інструментарію з подолання гендерних стереотипів і формування гендерної культури; д) проаналізувати стан імплементації закладами освіти цілей та завдань Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року, спрямованих на подолання гендерних стереотипів і формування гендерної культури¹⁴³.

---

¹⁴² Відбулась презентації дослідження «Стратегія впровадження гендерної рівності у сфері освіти в дії: гендерні компетенції педагогічних працівників і працівниць закладів загальної середньої освіти». URL: <https://mon.gov.ua/news/vidbulas-prezentatsii-doslidzhennia-stratehii-vprovadzhennia-hendernoi-rivnosti-u-sferi-osvity-v-dii>

¹⁴³ Відбулась презентації дослідження «Стратегія впровадження гендерної рівності у сфері освіти в дії: гендерні компетенції педагогічних працівників і працівниць закладів загальної середньої освіти». URL: <https://mon.gov.ua/news/vidbulas-prezentatsii-doslidzhennia-stratehii-vprovadzhennia-hendernoi-rivnosti-u-sferi-osvity-v-dii>

Інститут модернізації змісту освіти (ІМЗО)¹⁴⁴ впроваджує курси для вчителів, присвячені гендерному підходу в освіті, які акцентують увагу на створенні інклюзивного середовища в школах. Це реалізується пропозицією щодо опанування слухачами освітньої програми підвищення кваліфікації «Запобігання та протидія гендерно зумовленому насильству», яку спрямовано на розкриття теоретичних і практичних основ розвитку у педагогів сучасних технологій допомоги, запобігання професійному вигоранню та протидії гендерно зумовленому насильству. Метою програми є підвищення професійного рівня педагогічних працівників закладів освіти та установ з опанування ними сучасними технологіями психологічної допомоги, які допомагатимуть виявляти та професійно реагувати на сексуальне насильство, розробляти механізми протидії гендерно зумовленому насильству¹⁴⁵.

Протягом 2014 року реалізовувався проєкт «Сприяння поширенню гендерної рівності в системі освіти в 3 областях України: Київська, Запорізька, Тернопільська». Метою проєкту було сформувати у освітян компетентності, що дозволять їм розробляти та впроваджувати в освітянську практику навчальні курси з гендерним підходом. Основні завдання проєкту були такі: а) сприяння розвитку активної позиції дівчат і жінок у суспільстві; б) розвиток поінформованості дівчат і жінок щодо гендерного насильства, сексуальної експлуатації, торгівлі людьми; в) підтримка навчання після здобуття обов'язкової освіти задля економічного благополуччя; г) виокремлення проблеми рівного представництва жінок і чоловіків на всіх посадах у закладах середньої освіти¹⁴⁶.

Корисним і цікавим для освітян було виконання проєкту «Програми рівних можливостей та прав жінок в Україні», який реалізовувався в межах Програми розвитку ООН за фінансової підтримки Європейського Союзу. У межах проєкту було проведення низки заходів щодо розбудови гендерної рівності в освіті (тренінги, семінари, вебінари, круглі столи, школи). Також діяльність проєктної

---

¹⁴⁴ Інститут модернізації змісту освіти (ІМЗО). URL: <https://imzo.gov.ua/>

¹⁴⁵ Там само.

¹⁴⁶ Мустаєв Г., Грищенко Н. Сприяння гендерній рівності в освітньому середовищі України (В рамках проєкту «Сприяння поширенню гендерної рівності у системі освіти в 3-х областях України: Київська, Запорізька, Тернопільська») / Методичний посібник для фахівців. Київ: громадська організація «Фундація «Гармонізоване суспільство», 2014.

команди (Кобелянська Л.С., Гуцуляк І. Р., Ябченко М.Я., Янкаускайте М., Кургановська Н.) була висвітлена у ґрунтовних публікаціях з цієї тематики¹⁴⁷.

Потужним багатоетапним проєктом стало створення мережі осередків (спочатку в назві було – центрів) гендерної освіти¹⁴⁸. Ідея створення такої мережі виникла ще у процесі реалізації Програми рівних можливостей та прав жінок в Україні ЄС-ПРООН (2007–2011 рр.). Ініціатором її створення у 2012 році став Харківський обласний гендерний ресурсний центр¹⁴⁹ у партнерстві з представництвом Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні. 2014 року мережу гендерної освіти було перейменовано у Всеукраїнську мережу осередків гендерної освіти¹⁵⁰ (перейменування відбулося під час проведення науково-практичного семінару на тему «Гендерний аудит ВНЗ та уніфікація діяльності ЦГО») та затверджено нормативні документи цієї мережі (меморандум, статут та ін.) та Концепцію спільної діяльності.

Метою діяльності Всеукраїнської мережі осередків гендерної освіти є: а) об'єднання зусиль науковців і практиків з гендерної проблематики для забезпечення реалізації принципів гендерної рівності в освіту (запровадження здійснюється відповідно до міжнародних зобов'язань та нормативних документів, чинних в Україні); б) визначення спільних напрямів і завдань діяльності центрів гендерної освіти й закладів вищої освіти; в) обмін досвідом, напрацюваннями та методиками забезпечення реалізації принципів гендерної рівності; г) підтримка (організаційна та експертна) функціонування існуючих та сприяння у створенні нових осередків гендерної освіти¹⁵¹.

З 2014 р. Всеукраїнська мережа осередків гендерної освіти співпрацює з МОН України щодо впровадження гендерних підходів в систему вищої освіти.

На сучасному етапі до Всеукраїнської мережі осередків гендерної освіти входять 30 осередків гендерної освіти. Серед цих осередків – центри гендерної

---

¹⁴⁷ Програми рівних можливостей та прав жінок в Україні. URL: https://donmolod.gov.ua/downloads/prog_rivnyh_mojlyvostei.pdf

¹⁴⁸ Всеукраїнська мережа осередків гендерної освіти у ВНЗ. URL: <https://www.genderculturecentre.org/vseukrainska-merezha-centriv-gender/>

¹⁴⁹ ГО «Центр гендерної культури». URL: <https://www.genderculturecentre.org/khogo-khogrc/>

¹⁵⁰ Всеукраїнська мережа осередків гендерної освіти у ВНЗ. URL: <https://www.genderculturecentre.org/vseukrainska-merezha-centriv-gender/>

¹⁵¹ Всеукраїнська мережа осередків гендерної освіти: комплексний підхід до впровадження гендерної рівності. URL: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/osvita-i-prosvita/vseukrainska-merezha-oseredkiv-gendernoi-osviti-kompleksniy-pidhid-do-vprovadzhennya-gendernoi-rivnosti-134116.html>

освіти (гендерні центри, кафедри, лабораторії, студії). У довоєнний період (до 24.02.22) гендерні осередки ефективно функціонували на базі вишів Дніпропетровська, Донецька, Житомира, Запоріжжя, Києва, Кривого Рогу, Луцька, Маріуполя, Ніжина, Сум, Тернополя, Харкова, Черкас, Ужгорода. Діяльність мережі осередків гендерної освіти забезпечує вертикальну та горизонтальну взаємодію в системі освіти, оскільки поширюється не лише на виші, а й на заклади вищої освіти I-II рівня акредитації та загальноосвітні навчальні заклади. Осередками ініціюються та реалізуються унікальні проекти з гендерної проблематики, котрі відображаються в електронному журналі «Ми» (це власний електронний журнал Всеукраїнської мережі осередків гендерної освіти).

Унікальну просвітницьку діяльність з гендерної тематики в освітній сфері проводить громадська організація «Харківський обласний гендерний ресурсний центр». Стисло окреслимо лише окремі проекти, що реалізовувалися їхньою командою протягом 2019 року у напрямку гендерної освіти (Таблиця 2.1).

Таблиця 2.1. Проекти, що реалізовувалися ГО «Харківський обласний гендерний ресурсний центр» протягом 2019 року¹⁵²

Тема проекту	Цільова аудиторія	Форма проведення
«Зміни до Кримінального кодексу: знаємо, розуміємо, дотримуємось», «Європа починається з тебе», «Філософині Давньої Греції», «Зрозуміти, щоб припинити»	Школярство та студентство	Тематичне інтерактивне спілкування
«Гендерний відкритий університет».	Студентство, педагогічна спільнота	Просвітницький проект; всі заняття у формі тренінгів
Майстерня гендерночутливого вчительства	Учнівство та вчительство (25 базових навчальних закладів м. Харкова та Харківської області)	Тренінги

¹⁵² ГО «Центр гендерної культури». URL: <https://www.genderculturecentre.org/khogo-khogrc/>

«Будуємо гендерночутливу школу»	Для адміністрації шкіл, працівників/-ць районних управлінь (відділів) освіти	Тренінги
«Готуємося бути шкільними експертами/-ками»	Для шкільних експертів/-ок	Тренінг
Гендерночутливе освітнє середовище	Для шкільних експертів/-ок	Тренінги роздатковими матеріалами (посібники, методичні рекомендації, презентації) 3
«Будуємо гендерночутливу школу»	Для адміністрації шкіл і працівників/-ць районних управлінь (відділів) освіти	22 тренінги
«Дитина в колі насильства»,	Для адміністрації шкіл і працівників/-ць районних управлінь (відділів) освіти	Семінари і воркшопи
«Вдягаємо гендерні окуляри	Для вчительства	Семінар
«365 жіночих історій Харкова»,	Для вчительства	Семінар
«Жіночий активізм в освіті»	Для вчительства	Семінар
«Обирай професію за покликанням»,	Для вчительства	Інформаційна компанія
«Гендерний підхід у здоров'язбережувальній діяльності вчительства»	Для вчительства	5-денний навчальний візит до Фінляндії для 15 представниць системи загальної середньої освіти
Обласний конкурс гендерночутливих розробок уроків, позакласних заходів і дитячої літератури.	Для вчительства	Конкурс
«Розірви коло»	Для учнівства і вчительства	Флеш-моб у соціальних мережах
«Захист Вітчизни – жіноча справа», «Мистецтво – жіноча справа», «ІТ – жіноча справа», «Державне управління – жіноча справа».	Для учнівства і вчительства	Оффлайн події і комунікація у соціальних мережах фейсбук та інстаграм

Харківська громада активно працює в напрямку розбудови гендерної рівності в освітній сфері. Протягом 2015–2017 рр. у школах Харківської області

реалізовувався Гендерний освітній експеримент¹⁵³. Це дослідження здійснювалося за підтримки фонду ім. Г. Бьоля в Україні. Координатор проекту – Олег Марущенко. Метою гендерного освітнього експерименту було створення у восьми школах Харківської області навчального простору без гендерних стереотипів і дискримінацій. Це освітній простір, де люди здатні й готові виявляти, помічати, аналізувати та реагувати своїми думками і діями на все, пов'язане з гендерною нерівністю, гендерними стереотипами, сексизмом. Аналогічних проєктів не було ні в Україні, ні в європейських країнах. Основними цільовими групами проєкту були педагогічні колективи, учні та учениці. Гендерний освітній експеримент мав специфічну методологію, що не передбачала безпосередньо роботу з учнівством, а спрямований був на те, щоб силами учительства змінити підвалини школи, що призведе до структурних змін.

У межах Гендерного освітнього експерименту робота була організована одразу у декількох напрямках. По-перше, було проведено комплекс (більше 30) тренінгів для вихователок дитячих садочків і для вчительства. У експериментальних школах було створено експертні групи (експерти також пройшли попередню підготовку в межах проєкту) по 4-5 осіб, які провели гендерний аудит освітніх установ, де вони безпосередньо працюють. При проведенні гендерного аудиту досліджувався освітній процес навчальних закладів задля виявлення проявів гендерної дискримінації, стереотипності, сексизму, андроцентризму тощо¹⁵⁴. Конструктивним результатом гендерного аудиту освітнього процесу й освітнього простору було не лише виокремлення гендерних проблем, а й розроблення гендерно чутливої «настінної» і навчальної наочності (окремі розробки такої наочності є у вільному доступі. Цікавим етапом Гендерного освітнього експерименту стала пересувна експозиція Музею жіночої і гендерної історії, представлена в експериментальних школах. У цій експозиції було представлено вісім арт- і фотопроектів з гендерної тематики фотопроектів («Торттури для жінок», «Жінки в армії», «Жіноче обличчя війни», «Жіноча кімната», «Батьківство — це...», , , «Бути батьком — це...», «Гендер очима дітей», «Гендер у малюнках». У межах

---

¹⁵³ Гендерний освітній експеримент: шкільна революція від ГІАЦ «КРОНА» і партнерів. URL: <https://ua.boell.org/uk/2017/09/01/genderniy-osvitniy-eksperiment-shkilna-revolyuciya-vid-giac-krona-i-partneriv>

¹⁵⁴ Там само.

проекту проводилися конкурси для вчительства щодо власних гендерночутливих розробок і матеріалів. Також Гендерний освітній експеримент супроводжувався соціологічними дослідженнями думок вчительства й учнівства. Вдалому проведенню Гендерного освітнього експерименту сприяв значний досвід роботи з гендерної тематики учасників проектної команди (протягом 2010-2013 рр. було проведено п'ять трирівневих тренінгових гендерних шкіл для освітян)¹⁵⁵.

Проекти з просування гендерної рівності в системі освіти реалізуються не лише на рівні середньої загальної та вищої освіти, вони поширюються і на представників сфери профосвіти. МОН України разом із Програмою ЄС «EU4Skills: Кращі навички для сучасної України» розпочало створення дорожньої карти просування гендерної рівності¹⁵⁶. Тривалість програми-проекту: 2019–2023 роки. Програму в Україні виконують Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ), Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW), а також установи з країн, що співфінансують EU4Skills (Німеччина, Фінляндія, Польща та Естонія). Дорожня карта визначить: основні цілі, завдання та план заходів, котрі необхідно запровадити на регіональному рівні задля забезпечення гендерної рівності в системі профосвіти. Створення цієї дорожньої карти відбувається в межах проекту «Підтримка пілотних регіонів щодо просування гендерної рівності»; її реалізація сприятиме підвищенню рівню обізнаності представників сфери профосвіти в гендерних питаннях. Пілотну версію карти буде впроваджено в 7 областях Програми EU4Skills: Вінницькій, Полтавській, Запорізькій, Рівненській, Львівській, Миколаївській та Чернівецькій. На першому етапі учасники розглянули сучасні тренди гендерної рівності та успішний досвід європейських країн щодо реалізації гендерних ідей у сфері професійної освіти.

2021 року у видавництві «Вістка» побачив світ Словник Європейського інституту з гендерної рівності¹⁵⁷, який був розроблений Європейським інститутом із гендерної рівності та з його дозволу перекладений українською. Переклад виконали експертки в сфері забезпечення рівних прав та

---

¹⁵⁵ Там само.

¹⁵⁶ EU4Skills. URL: <https://mon.gov.ua/tag/eu4skills?&type=all&tag=eu4skills>

¹⁵⁷ Словник Європейського інституту з гендерної рівності / пер. М. Бабак, О. Давліканової, М. Дмитрієвої, М. Козир, Л. Компанцевої, К. Левченко, М. Скорик, О. Суислової. Київ, «Вістка», 2021. 170 с.

можливостей жінок та чоловіків в рамках спільного проєкту Урядової уповноваженої з питань гендерної політики та Представництва Фонду імені Фрідріха Еберта. Розробники словника вказують, що це спеціалізований термінологічний інструмент, орієнтований на сферу гендерної рівності. Він має на меті сприяти спільному розумінню термінів гендерної рівності в усьому ЄС та просувати справедливу та інклюзивну мову для покращення рівності між жінками та чоловіками. Ця мета абсолютно відповідає і є близька українським потребам і ситуації.

Методичні програми для педагогів від ГО «Ла Страда-Україна»¹⁵⁸ зосереджені на запобіганні дискримінації в шкільному середовищі, методах навчання про права людини та подоланні стереотипів: а) Програма спецкурсу підвищення кваліфікації керівників/керівниць та педагогічних працівників/працівниць закладів освіти «Підготовка фахівців/фахівчинь до впровадження відновного підходу, посередництва, медіації та практики функціонування служб порозуміння в закладах освіти»; б) Програма «Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти»; в) Програма електронного курсу «Вирішую конфлікти та будує мир навколо себе» з підвищення кваліфікації за освітньою програмою спеціалізованої освітньо-професійної підготовки «Базові навички медіатора/медіаторки в закладах освіти. Створення та координація діяльності служб порозуміння з числа учнів/учениць для впровадження медіації за принципом «рівний – рівному/рівна – рівній»»¹⁵⁹.

EdEra¹⁶⁰ – українська студія онлайн-освіти, яка заснована 2014 року. За переконанням команди компанії навчання має бути ефективним, а не «для галочки». Тому в основі кожного продукту учасники команди закладають глибинне дослідження. Їхня мета – робити освіту в Україні сучасною, якісною, інтерактивною та дійсно ефективною. Серед різноманіття online-курсів помітними є курси з гендерної рівності (спільна ініціатива МОН України та EdEra), де вчителі отримують доступ до інтерактивних матеріалів, відеолекцій і тестів, що дають змогу поглибити знання з гендерної тематики в зручний спосіб: а) «Бути собі ціллю: онлайн-курс про лідерство жінок і дівчат з

¹⁵⁸ Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда-Україна». URL: <https://la-strada.org.ua/>

¹⁵⁹ Освітні програми. URL: <https://la-strada.org.ua/osvitnya-platforma/osvitni-programy>

¹⁶⁰ EdEra. URL: <https://ed-era.com/>

інвалідністю»; б) Порядок денний «Жінки, мир, безпека»; в) «Гендерно орієнтоване врядування»; г) «Жіноче лідерство та політична участь жінок»; д) «Гендерно орієнтований підхід у бюджетному процесі».

Таким чином, гендерно орієнтовані освітні програми для вчителів та освітян сприяють створенню інклюзивного, недискримінаційного навчального середовища. Завдяки спільним зусиллям українських та міжнародних організацій підвищується рівень гендерної компетентності педагогів, що має важливий вплив на формування нової культури взаємодії в освітній системі.

3. Гендерні проєкти українських та міжнародних організацій та інституцій щодо інтеграції гендерного компоненту до освітніх стандартів, в навчальні програми та підручники.

Інтеграція гендерного компоненту до освітніх стандартів, навчальних програм і підручників є важливим напрямом діяльності українських та міжнародних організацій, що спрямований на формування гендерно чутливого навчального середовища. Ці проєкти мають на меті усунення гендерних стереотипів у освітньому процесі, виховання принципів рівності статей і створення можливостей для всебічного розвитку всіх учасників навчання. Проблема впровадження гендерного підходу в освіту є однією з найменш розроблених в українських гендерних психолого-педагогічних дослідженнях. Труднощі пов'язані передусім з відносно недавнім долученням гендерного підходу до освітніх практик, неоднозначним трактуванням як гендерної термінології, так і її змістовного наповнення. Усунення гендерної різниці в початковій та середній освіті до 2015 року було проголошено на Саміті тисячоліття ООН (2000 р.) одним з найважливіших завдань та цілей розвитку громадянського суспільства.

Проведення гендерного аналізу стандартів дошкільної та початкової освіти дасть можливість інтегрувати гендерний підхід в освітню практику для того, щоб дотримуватися принципів гендерної рівності, уникати будь-яких проявів упередженості та дискримінації дітей за статевою ознакою, диференціювати вимоги щодо їхнього розвитку, навчання та поведінки на підставі належності до певної статі, створювати умови для максимального розкриття здібностей та інтересів дівчаток і хлопчиків під час педагогічної

взаємодії. У рамках спільних ініціатив МОН України та ООН Жінки розроблялися рекомендації щодо впровадження гендерної рівності до державних освітніх стандартів усіх рівнів. Ці рекомендації включають перегляд освітніх програм для забезпечення недискримінаційного підходу¹⁶¹.

У 2022 році Урядом схвалено Державну стратегію забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року, а також план заходів із її реалізації до 2030 року. Це одне з п'яти зобов'язань України як учасниці ініціативи «Партнерство Біарріц», мета якої – посилити відповідальність та об'єднати міжнародну спільноту, аби припинити насильство щодо жінок, забезпечити якісні освіту та охорону здоров'я, сприяти розширенню економічних можливостей та участі жінок у державній політиці. Тема рівності в освіті – не нова для України. Рівноцінні можливості для жінок і чоловіків у різних сферах, припинення всіх форм дискримінації – одна з цілей сталого розвитку ООН. У 2017 році МОН запровадило антидискримінаційну експертизу навчальних матеріалів¹⁶² і раніше розробило проєкт Стратегії «Освіта: гендерний вимір 2020»¹⁶³, яка передбачала моніторинг впровадження гендерно-чутливого підходу в закладах освіти.

Протягом 2020–2022 рр. був реалізований проєкт «Гендерна рівність у стандарті Нової української школи» (UNICEF та МОН України)¹⁶⁴, метою якого було включення гендерного компоненту до стандартів початкової та середньої освіти, що забезпечує раннє формування гендерної свідомості у школярів. Представництво UNFPA¹⁶⁵ в Україні підтримує Уряд на шляху до формування рівноправного суспільства та впровадження цінностей гендерної рівності у сфері освіти, зокрема щодо законодавчого забезпечення реалізації та

---

¹⁶¹ Кікінеджі О., Будій Н., Тимчишин О., Жирська Г., Моргун Я., Ковальчук Л., Гречин І., Голояд Л. Рекомендації щодо впровадження гендерних підходів у систему дошкільної та початкової освіти України; Власов В., Євтушенко Р., Семиколонова О., Вихор С., Бакка Т., Данилевська О., Майорський В., Городнова Н., Мелещенко Т., Дятленко О. Рекомендації щодо впровадження гендерних підходів у державний стандарт базової і повної освіти; Магдюк Л., Галустьян Ю., Гук Л. Рекомендації щодо впровадження гендерних підходів у систему професійно-технічної освіти України та державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних професій; Ладиченко Т., Малиновський В., Ладиченко В., Салата О., Желіба О. Рекомендації щодо впровадження гендерних підходів у навчальні програми вищої освіти. Гендерні стандарти сучасної освіти: збірка рекомендацій. Частина 1. / ред. рада Кікінеджі О.М., Власов В.С., Магдюк Л.Б., Ладиченко Т.В. – Київ: Програма розвитку ООН в Україні, 2010. – 328 с.

¹⁶² Антидискримінаційна експертиза підручників – для чого вона та як її проводять. URL:

<https://nus.org.ua/articles/antydyskryminatsijna-ekspertyza-pidruchnykyv-shho-varto-znaty/>

¹⁶³ Стратегія упровадження гендерної рівності та недискримінації у сфері освіти «Освіта: гендерний вимір – 2020». URL:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennja/2016/proekt-gendernoyi-strategiyi.doc>

¹⁶⁴ ЮНІСЕФ для кожної дитини. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/>

¹⁶⁵ Представництво UNFPA в Україні. URL: <https://ukraine.unfpa.org/uk>

системного дотримання рівних прав і можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії будь-якій дискримінації у сфері освіти для всіх учасниць/ків освітнього процесу на всіх рівнях освіти шляхом запровадження змін у структурному та змістовному аспектах. Програма UNFPA щодо гендерного компоненту в шкільній освіті передбачала реалізацію проєкту, що охоплював аналіз діючих навчальних програм з різних дисциплін на предмет гендерної чутливості. За результатами було надано рекомендації щодо уникнення упередженого висвітлення гендерних ролей у шкільних матеріалах.

«ООН-Жінки» — організація ООН, яка займається питаннями гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок. Організація «ООН-Жінки», яка є глобальним чемпіоном для жінок і дівчат, була створена, щоб прискорити прогрес у задоволенні їхніх потреб у всьому світі.

ООН-Жінки¹⁶⁶ підтримує держави-члени ООН, які встановлюють глобальні стандарти для досягнення гендерної рівності, і співпрацює з урядами та громадянським суспільством для розробки законів, політики, програм і послуг, необхідних для забезпечення ефективного впровадження стандартів і справжньої користі для жінок і дівчат у всьому світі. Він працює в усьому світі, щоб зробити бачення Цілей сталого розвитку реальністю для жінок і дівчат і виступає за рівноправну участь жінок у всіх аспектах життя. Навчання з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок є важливим компонентом зобов'язань ООН Жінки просувати гендерну рівність і розширення прав і можливостей жінок. Навчання гендерній рівності – це трансформаційний процес, який має на меті надати знання, методи та інструменти для розвитку навичок і змін у ставленні та поведінці. Це безперервний і довгостроковий процес, який вимагає політичної волі та відданості всіх сторін для створення інклюзивних суспільств, які визнають необхідність просування гендерної рівності. Розроблені матеріали від ООН-Жінки включають вправи, кейси та приклади, які допомагають учням і вчителям аналізувати гендерну рівність у повсякденному житті¹⁶⁷.

---

¹⁶⁶ UN WOMEN. URL: <https://www.unwomen.org/en>

¹⁶⁷ Тренінг для гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок. URL: <https://www.unwomen.org/en/how-we-work/capacity-development-and-training>

Загалом, завдяки спільним зусиллям українських та міжнародних організацій гендерний компонент поступово інтегрується в освітні стандарти, навчальні програми та підручники. Ці ініціативи сприяють створенню інклюзивного навчального середовища, у якому враховуються права, потреби й можливості всіх учасників освітнього процесу, що є запорукою побудови гендерно рівноправного суспільства.

4. Гендерні проєкти українських та міжнародних організацій та інституцій щодо розвитку гендерної культури в університетах України.

Розвиток гендерної культури в університетах є ключовим напрямом гендерної політики, що сприяє формуванню толерантного, рівноправного та недискримінаційного середовища в закладах вищої освіти. Гендерні проєкти українських і міжнародних організацій спрямовані на інтеграцію гендерних підходів у всі аспекти університетського життя – від навчальних програм до управлінських практик.

2015 року Всеукраїнською мережею осередків гендерної освіти закладів вищої освіти почато проєкт «Гендерний мейнстримінг у вищих навчальних закладах України»¹⁶⁸. У межах проєкту було передбачено проведення гендерного аудиту у 15-и вищих навчальних закладах з 10-и регіонів України (Харківського національного педагогічного університету ім. Сковороди; Харківського політехнічного інституту; Луцького педагогічного коледжу; Національного гірничого університету; Сумського державного університету; Запорізького національного університету; Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка; Національного університету «Львівська політехніка»; Луцького національного технічного університету; Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка; Київського національного університету ім. Т. Шевченка; Острозької академії; Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії). Головною метою проєкту було визначено сприяння досягненню гендерної рівності та реалізації гендерночутливих підходів в українських вишах. Передбачалося, що проведення гендерного аудиту українських закладів вищої освіти приверне увагу до питання гендерної рівності в суспільстві та в університетах, а також

---

¹⁶⁸ Впровадження гендерного підходу в систему вищої освіти України: досвід та кращі практики Всеукраїнської мережі осередків гендерної освіти 2012–2014 рр. http://gendercenter.sumdu.edu.ua/images/docs/vpr_g_p.pdf

мотивуватиме адміністрації вишів до реалізації політики рівних прав та можливостей хлопчиків та дівчат, жінок і чоловіків. І ця політика рівних прав і можливостей допоможе самореалізації кожної особистості у виші, незалежно від статі. Серед основних завдань проєкту було підвищення компетентності гендерних експертів у питаннях гендерного аудиту на рівні вишів; здійснення у вишах – учасниках проєкту гендерного аудиту та представлення основних результатів проєкту на всеукраїнській конференції. У кінцевому результаті від процедури гендерного аудиту отримали з однієї сторони отримали позитивний ефект співробітники, студенти та адміністрація закладів вищої освіти, оскільки якість роботи й навчання у гендерованому університеті суттєво покращується, а з іншого – громадянське суспільство, оскільки, рівні права й можливості жінок і чоловіків сприяє розвитку та процвітанню суспільства в цілому¹⁶⁹.

Гендерний проєкт «Діалог між активізмом та університетом» реалізовувався 2016 року¹⁷⁰; його фінансування здійснювалося за підтримки ДААД, Міністерства закордонних справ Німеччини в межах проєкту «Побудова співпраці у громадянських суспільствах в країнах східного партнерства та Росії». Проєктну команду складали 20 фахівців-активістів чоловічої та жіночої статі, котрі займаються питаннями гендерної рівності та у процесі реалізації проєкту вибудовували діалог між активістським і академічним та громадським середовищами, які працюють над питаннями забезпечення гендерної рівності. Метою проєкту було проведення семінарів і видання журналу, де оприлюдняться цієї результати роботи. Проєктні зустрічі проводилися у неформальній атмосфері у форматі виступів та дискусій. До роботи у проєктній команді була запрошена Юлію Зіберт – експертка з Німеччини, яка розповіла про досвід розросту гендерних студій у німецьких університетах. Під час проведення семінарів обговорювалися такі питання:

- Як оптимально поєднати гендерні дії, акції, дослідження з навчальним процесом?
- Які переваги й недоліки функціонування структур із гендерних питань при університетах? Чи потрібно їх створювати?

---

¹⁶⁹ Там само.

¹⁷⁰ Світайло Н., Савельєва Ю., Давліканова О. Гендерний аудит діяльності вищих навчальних закладів. Практичний посібник. Київ, Фонд ім. Фрідріха Еберта, 2016.

- Чи потрібні в Україні чоловічі студії, як вони функціонують?
- Як ефективно обмінюватися досвідом гендерних досліджень і їхніми результатами?
- Роль громадських організацій у гендерних ініціативах. Взаємодія громадських організацій, громадянського суспільства й академічного середовища.

До реалізації проєкту були залучені: Центр гендерної культури (Gender Culture Centre); Музей жіночої та гендерної історії; Запорізький благодійний фонд «Єдність» за майбутнє»; Харківська платформа «Культура рівності»; Гендерний інформаційно-аналітичний центр «КРОНА»; Гендерні центри вишів України (Миколаївського Національного університету ім. В.О. Сухомлинського, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Запорізького національного університету, Сумського державного університету, лабораторія гендерних досліджень Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка, Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка, «Харківської гуманітарно-педагогічної академії», Харківського національного університету міського господарства імені О.М.Бекетова, Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка); учасники центрів гендерної освіти при: Ужгородському національному університеті, Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини; Луцькому національному технічному університеті. Аналізували впровадження гендерної складової у навчальний процес представники: Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна»; Луцького педагогічного коледжу; Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії; Житомирського державного університету імені Івана Франка; Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького; Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького; Чернігівського національного технологічного університету. детально була представлена магістерська освітня програма «Гендерні студії» в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка.

У закладах вищої освіти з'явилися курси з гендерних студій у сфері вищої освіти – серія лекцій, тренінгів та семінарів, які проводилися для студентів

різних спеціальностей. Учасники отримували знання про гендерну рівність, роль жінок у науці та суспільстві, а також механізми боротьби з гендерно зумовленим насильством. Так, в межах проекту за програмою Європейського Союзу ERASMUS-JMO-2021-MODULE «Subnational gender equality: balance of EU values and Ukrainian realities» (Субнаціональна гендерна рівність: баланс цінностей ЄС та українських реалій) студентам різних спеціальностей ЦДУ ім. В. Винниченка викладаються курси за вибором – «Методологічні основи гендерного мейнстрімінгу» та «Гендерний аналіз, аудит та бюджетування» загальним обсягом 4,5 кредити кожний¹⁷¹. Цілі вивчення курсів були визначені так: ознайомлення з європейськими стандартами, організаційними підходами, методами та інструментами гендерного мейнстрімінгу та критичними концепціями як засобом для рефлексії та поглиблення власної роботи. У Центрі українсько-європейського наукового співробітництва – громадській організації, створеній в 2010 році в м. Одесі – з вересня 2022 року розпочато читання курсу онлайн-лекцій у межах всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації «Гендерні студії у вищій школі: сучасні виклики та досягнення»¹⁷². У Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка викладається курс за вибором студентів «Гендерні студії», мета якого – дослідження специфіки гендерних проблем та впливу гендерної диференціації на різні сфери суспільного життя; осмислення місця та значення жінок в політичних, соціальних та культурних процесах; формування гендерної толерантності та критичний аналіз актуальних проблем гендерної філософії¹⁷³.

Крім можливості прослухати курси з гендерної тематики студенти ЗВО України мали змогу взяти участь у конкурсах, воркшопах і дебатах на тему гендерної рівності. Ініціатива сприяла популяризації гендерної культури серед молоді. Так, весною 2023 року на базі ЦДУ ім. В. Винниченка відбувся Всеукраїнський студентський професійний творчий конкурс наукових робіт із галузі «Гендерні дослідження»¹⁷⁴. Конкурс проводився з метою виявлення

---

¹⁷¹ Учасники проекту завершили викладання курсів з гендерного мейнстрімінгу для магістрів. URL:

<https://cusu.edu.ua/ua/mizhnarodni-proekty/novyny-proektu-subgend/15573-uchasnyky-projektu-zavershyly-vykladannia-kursiv-z-hendernoho-meinstrymingu-dlia-mahistriv>

¹⁷² Розпочато курс онлайн-лекцій з гендерних студій у вищій школі. URL: <https://cuesc.org.ua/rozpochato-kurs-onlajn-lektsij-z-gendernih-studij-u-vishnij-shkoli/>

¹⁷³ Силабус курсу «Гендерні студії». URL: <https://politkaf.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/09/sylabus-henderni-studii.pdf>

¹⁷⁴ Команда проекту взяла участь в організації Всеукраїнського конкурсу. URL: <https://cusu.edu.ua/ua/mizhnarodni-proekty/novyny-proektu-subgend/16480-komanda-projektu-vziala-uchast-v-orhanizatsii-vseukrainskoho-konkursu>

інтелектуального потенціалу талановитої молоді, підтримки наукової та творчої роботи студентів (курсантів), стимулювання їхнього інтересу до дослідницької роботи в галузі гендерних досліджень.

Загалом, проекти, спрямовані на розвиток гендерної культури в університетах України, сприяють усуненню дискримінаційних практик і створенню рівних можливостей для студентів, викладачів і адміністративного персоналу¹⁷⁵. Завдяки співпраці українських та міжнародних організацій формується новий підхід до забезпечення гендерної рівності у сфері вищої освіти.

5. Гендерні проекти українських та міжнародних організацій та інституцій щодо гендерної просвіти серед працівників державного сектору.

Гендерна просвіта для працівників державного сектору є важливим інструментом забезпечення ефективної реалізації державної гендерної політики. Такі проекти спрямовані на формування гендерної чутливості, забезпечення рівних можливостей у державному управлінні та інтеграцію гендерного підходу до процесів прийняття рішень.

Проект «Інтеграція гендерної рівності до державної політики» (за підтримки UN Women)¹⁷⁶ мав на меті навчання державних службовців принципам гендерної рівності та розвитку інструментів інтеграції гендерних підходів у розробку й реалізацію державних програм. Основними заходами проекту стали: а) тренінги для працівників державних установ; б) підготовка методичних рекомендацій для органів виконавчої влади; в) розробка гендерно чутливих індикаторів оцінки ефективності державної політики.

Проект «Гендерно орієнтоване бюджетування в Україні» (за підтримки SIDA)¹⁷⁷ реалізовувався у партнерстві з Міністерством фінансів України та місцевими органами влади. Його метою було навчання державних службовців принципам гендерно орієнтованого бюджетування. В результаті виконання проекту проведено тренінги для фінансових управлінь у регіонах, реалізована

---

¹⁷⁵ Відбулася підсумкова науково-практична конференція в галузі гендерних досліджень. URL: <https://cusu.edu.ua/ua/news/16305-vidbulasia-pidsumkova-naukovo-praktychna-konferentsiia-v-haluzi-hendernykh-doslidzhen>

¹⁷⁶ UN WOMEN. URL: <https://www.unwomen.org/en>

¹⁷⁷ Шведське Агентство з питань міжнародної співпраці та розвитку. URL: <https://www.sida.se/en>

інтеграція гендерних компонентів до місцевих бюджетів, проведена підготовка посібників і методичних матеріалів з ГОБ.

Програма «Гендерна рівність у судовій системі України» (спільно з ПРООН)¹⁷⁸ спрямована на підвищення обізнаності суддів, прокурорів та адвокатів щодо гендерних питань, особливо у випадках, пов'язаних із гендерно зумовленим насильством. Основними заходами програми стали проведення спеціалізованих семінарів, підготовка рекомендацій для врахування гендерного компоненту в судових рішеннях, публікація аналітичних досліджень із гендерної рівності в правосудді.

Проєкт «Гендерна просвіта для соціальних працівників» (за підтримки UNFPA)¹⁷⁹ передбачав організацію серії тренінгів для працівників соціальних служб, які працюють із постраждалими від гендерно зумовленого насильства. Основними темами навчання були: а) гендерна чутливість у роботі з вразливими групами; б) надання психологічної та соціальної допомоги постраждалим; в) протидія дискримінаційним практикам у соціальній сфері.

Проєкт «Гендерна рівність на місцевому рівні» (спільно з GIZ)¹⁸⁰ реалізований у партнерстві з обласними державними адміністраціями та міськими радами. Проєкт сприяв впровадженню гендерно чутливих підходів у регіональне управління. Основними заходами були організація семінарів для місцевих управлінців, створення гендерних рад при місцевих органах влади, розробка гендерно орієнтованих стратегій регіонального розвитку.

До програми «Запобігання та протидія насильству в державному секторі»¹⁸¹ (Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда-Україна») залучалися працівники поліції, освітніх установ, медичних закладів та інших структур, які взаємодіють із постраждалими від насильства. Програма передбачала такі активності: розробку тренінгових програм для різних категорій працівників, створення алгоритмів реагування на випадки насильства, проведення інформаційних кампаній для підвищення обізнаності працівників.

---

¹⁷⁸ Програма розвитку ООН. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine>

¹⁷⁹ Представництво UNFPA в Україні. URL: <https://ukraine.unfpa.org/uk>

¹⁸⁰ Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit. URL: <https://www.giz.de/en/worldwide/32413.html>

¹⁸¹ Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда-Україна». URL: <https://la-strada.org.ua/>

Кампанія «Рівність прав у державному секторі» (за підтримки Amnesty International)¹⁸² мала на меті навчання держслужбовців принципам недискримінації та гендерної рівності шляхом проведення інтерактивних лекцій і тренінгів, поширення посібників про права жінок, проведення моніторингів дотримання принципів рівності в державних установах.

Таким чином, гендерні проекти, спрямовані на працівників державного сектору, забезпечують розвиток їхньої компетенції у сфері гендерної рівності, сприяють інтеграції гендерного компоненту до державної політики та допомагають ефективно реагувати на сучасні виклики, пов'язані з дотриманням прав жінок і боротьбою з дискримінацією.

6. Гендерні проекти українських та міжнародних організацій та інституцій щодо проведення публічних кампаній серед громадськості з підвищення обізнаності про гендерні права.

Публічні кампанії є ключовим інструментом для зміни суспільного ставлення до гендерної рівності, подолання стереотипів і підвищення обізнаності громадськості про права жінок, чоловіків та представників ЛГБТ+ спільноти. В Україні реалізовано низку проектів українських та міжнародних організацій, які охоплювали широке коло аудиторії та сприяли формуванню гендерно чутливого суспільства.

Кампанія «16 днів активізму проти гендерно зумовленого насильства» (UN Women¹⁸³, UNFPA¹⁸⁴, Amnesty International¹⁸⁵) організована з метою підвищення обізнаності громадян про проблеми насильства за ознакою статі, його наслідки та механізми захисту постраждалих. Основними активностями під час кампанії були такі заходи: а) організація публічних заходів: флешмобів, акцій, виставок; ю) поширення інформаційних матеріалів: буклетів, плакатів, відеороликів; в) проведення круглих столів та дискусій з експертами; г) залучення медіа для поширення соціальних роликів і статей. В результаті проведення кампанії організатори певною мірою добилися підвищення

---

¹⁸² Amnesty International. URL: <https://www.amnesty.org.ua/>

¹⁸³ UN WOMEN. URL: <https://www.unwomen.org/en>

¹⁸⁴ Представництво UNFPA в Україні. URL: <https://ukraine.unfpa.org/uk>

¹⁸⁵ Amnesty International. URL: <https://www.amnesty.org.ua/>

обізнаності громадськості про види насильства та шляхи його попередження. Цей факт засвідчило зростання кількості звернень до гарячих ліній допомоги.

Проєкт «Гендерні ролі під питанням» (ГО «Театр для діалогу»¹⁸⁶, за підтримки EED¹⁸⁷) організований з метою розвінчання стереотипів про традиційні ролі жінок і чоловіків у суспільстві. В ході виконання проєкту проводилися інтерактивні театральні вистави, де глядачі мали змогу долучитися до обговорення, організовувалися тренінги для молоді з критичного мислення щодо гендерних стереотипів, випускалися інформаційні матеріали для шкіл та університетів. В результаті реалізації задач проєкту була створена мережа активістів для подальшого проведення подібних заходів.

Метою кампанії «Я за рівність» (за підтримки ПРООН¹⁸⁸ і Європейського Союзу) було пропагування ідей рівних прав та можливостей для жінок і чоловіків у всіх сферах життя. В ході кампанії були організовані фотоконкурси та виставки на тему гендерної рівності, проведенні онлайн-кампанії у соціальних мережах із залученням відомих особистостей, опубліковані історії успіху жінок і чоловіків, які подолали гендерні бар'єри. Результатом кампанії стало залучення до дискусій про гендерну рівність понад 1-го мільйона людей та поширення меседжів про рівність у популярних медіа.

Інформаційна кампанія «Знай свої права» (ГО «Центр Жіночі Перспективи»¹⁸⁹, підтримка Міжнародного фонду «Відродження»¹⁹⁰) була проведена з метою інформування жінок, зокрема вразливих груп, про їхні права, можливості захисту та правову підтримку. Для цього здійснено розповсюдження інформаційних буклетів у регіонах України, проведені консультації у громадських приймальнях, організовані освітні семінари для громадських активістів. Як результат інформаційної компанії організатори відзначили підвищення обізнаності про юридичні інструменти захисту прав й активізацію участі жінок у громадських ініціативах.

---

¹⁸⁶ Театр для діалогу. URL: <https://tdd.org.ua/>

¹⁸⁷ European Endowment for Democracy. URL: <https://www.democracyendowment.eu/>

¹⁸⁸ Програма розвитку ООН. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine>

¹⁸⁹ Центр Жіночі перспективи. URL: <http://www.women.lviv.ua/>

¹⁹⁰ Міжнародний фонд «Відродження». URL: <https://www.irf.ua/>

Кампанія «Рівність у політиці» (Національний Демократичний Інститут, NDI)¹⁹¹ була проведена для заохочення жінок до активної участі у політичному житті. Для цього проводилися тренінги для майбутніх жінок-лідерок, організовувалися інформаційні заходи про гендерну рівність у політиці, залучалися медіа до висвітлення історій жінок у владі. В результаті, як відмічали організатори, спостерігалось підвищення рівня представленості жінок у місцевих виборах та зростання інтересу до гендерно чутливої політики серед громадян.

Кампанія «Гендерна рівність на роботі» (ILO)¹⁹² проводилася з метою підвищення обізнаності про права працівників і працівниць, забезпечення рівності умов праці та оплати. В ході її проведення проводилися тренінги для роботодавців та працівників, організовувалися інформаційні заходи у форматі семінарів та круглих столів, публікувалися звіти й рекомендації щодо забезпечення рівності на робочому місці. Результатом кампанії стало підвищення уваги до питань гендерної дискримінації у сфері праці та планування й реалізація пілотних проєктів із забезпечення рівності у великих компаніях.

Загалом, гендерні публічні кампанії відіграють важливу роль у поширенні ідей рівності, формуванні гендерної культури та подоланні стереотипів у суспільстві. Вони залучають громадян різного віку та соціального статусу, сприяють зміцненню громадянського суспільства та поширенню знань про права й можливості, доступні кожному, незалежно від статі.

7. Гендерні проєкти українських та міжнародних організацій та інституцій для навчання протидії гендерному насильству.

Протидія гендерному насильству є також одним із ключових напрямів роботи багатьох українських та міжнародних організацій. Їхні проєкти спрямовані на підвищення обізнаності, розвиток практичних навичок захисту, формування відповідних поведінкових моделей у суспільстві, а також на навчання фахівців різних галузей.

---

¹⁹¹ Національний демократичний інститут міжнародних справ. URL: <https://www.ndi.org/eurasia/ukraine>

¹⁹² Міжнародна організація праці. URL: <https://www.ilo.org/>

Проект «Безпека жінок у громадах» (UN Women)¹⁹³ у якості мети мав посилення захисту жінок від гендерно зумовленого насильства шляхом інтеграції інструментів безпеки у локальні стратегії. Для цього організатори проводили тренінги для органів місцевого самоврядування щодо врахування гендерного компоненту, розробляли локальні плани дій для протидії насильству, проводили освітні заходи для громади, спрямовані на формування культури нетерпимості до насильства. Результатом виконання проекту стали впровадження інноваційних підходів до забезпечення безпеки у громадах і посилення співпраці між місцевими владою, поліцією та активістами.

Програма «Школа без насильства» (Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда-Україна»)¹⁹⁴ для реалізації мети – запобігання гендерно зумовленому насильству серед дітей і підлітків через освіту – організували проведення інтерактивних уроків і тренінгів у школах, випуск методичних матеріалів для вчителів із запобігання булінгу та гендерному насильству, поширювали інформаційні буклети для батьків. Результатом виконання програми стало зменшення рівня агресії та насильства в шкільному середовищі й розвиток культури ненасильницької комунікації серед молоді.

Виконання проекту «Безпечний простір для жінок» (CARE International)¹⁹⁵ передбачало надання підтримки жінкам, які постраждали від насильства, та створення умов для запобігання повторним випадкам. Основними активностями в проекті стали створення центрів безпеки у громадах, навчання соціальних працівників роботі із постраждалими, проведення освітніх заходів для громадян про права жінок. В результаті організатори відзначили як результат реалізації завдань проекту покращення доступу постраждалих до соціальної та психологічної допомоги й створення умов для реабілітації та соціальної адаптації жінок.

Метою організації навчання для медичних працівників щодо роботи з постраждалими від насильства (Міжнародний фонд «Відродження»)¹⁹⁶ було підвищення професійних навичок медиків у сфері роботи з жертвами насильства. Для цього проводилися навчальні семінари з питань медичної

---

¹⁹³ UN WOMEN. URL: <https://www.unwomen.org/en>

¹⁹⁴ Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда-Україна». URL: <https://la-strada.org.ua/>

¹⁹⁵ CARE International. URL: <https://www.care-international.org/>

¹⁹⁶ Міжнародний фонд «Відродження». URL: <https://www.irf.ua/>

допомоги постраждалим, розроблялися протоколи роботи з випадками насильства, випускалися навчальні посібники для медичних закладів. В результаті виконання цього заходу підвищилася якість медичних послуг для постраждалих і покращилася координація медиків із правоохоронними органами.

Загалом, гендерні проєкти в Україні спрямовані не лише на підвищення обізнаності, але й на формування стійкої інфраструктури для протидії насильству, створення безпечного середовища та підготовку професіоналів, які можуть надати якісну допомогу постраждалим. Ці ініціативи охоплюють всі верстви населення, сприяючи сталим змінам у суспільстві.

Отже, гендерні освітні проєкти в Україні мають широкий спектр напрямів і реалізуються як на рівні національних організацій, так і за підтримки міжнародних партнерів. Вони сприяють поступовій зміні стереотипів, формуванню гендерно чутливого середовища та створенню умов для рівного доступу до можливостей у суспільстві.

Таким чином, підбиваючи підсумки цієї частини розділу, можна висновити, що розгляд ключових національних і міжнародних проєктів, спрямованих на вирішення гендерних проблем в Україні, демонструє значний прогрес у цій сфері. У співпраці з міжнародними організаціями та інституціями українські ініціативи зосереджуються на таких критично важливих напрямках, як запобігання гендерно зумовленому насильству, підтримка жінок у конфліктних регіонах, забезпечення економічної та політичної рівності, а також впровадження гендерно орієнтованого бюджетування.

Аналіз проєктів показав їхній комплексний підхід, що включає просвітницькі кампанії, створення нових інституційних механізмів, інтеграцію гендерних аспектів у політики та програми, а також активну участь громадянського суспільства. Завдяки цьому досягнуто таких результатів:

- підвищено обізнаність населення про права жінок і гендерну рівність;
- створено спеціалізовані інституції для підтримки постраждалих від насильства;

- посилено взаємодію між державними структурами, громадськими організаціями та міжнародними партнерами.

Важливим є те, що багато з цих ініціатив були спрямовані на довгострокову перспективу та мають стійкий вплив, створюючи умови для подальших позитивних змін. Водночас, аналіз виявив необхідність подальшого вдосконалення механізмів імплементації проєктів, особливо в аспектах моніторингу ефективності, забезпечення фінансування та адаптації міжнародного досвіду до українських реалій.

Розглянуті проєкти також підтверджують важливість гендерного підходу для побудови справедливого, стійкого та інклюзивного суспільства. Отже, досвід їхньої реалізації може слугувати основою для подальших досліджень і рекомендацій щодо розробки нових ініціатив у сфері гендерної рівності як на національному, так і на міжнародному рівні.

Дослідження міжнародного досвіду – визначення найкращих практик, використаних в міжнародних гендерних проєктах

Гендерна рівність є одним із фундаментальних принципів сталого розвитку, що визнаний на міжнародному рівні. Впродовж останніх десятиліть міжнародні організації, уряди країн, наукові установи та громадські організації активно впроваджували ініціативи, спрямовані на подолання гендерної нерівності. Результати цих проєктів значно вплинули на підвищення рівня соціальної справедливості, економічної стабільності та суспільної інтеграції в багатьох країнах світу.

Дослідження міжнародного досвіду у сфері гендерної рівності дозволяє виявити ефективні підходи та методи, які можуть бути адаптовані для впровадження в інших контекстах. Вивчення найкращих практик допомагає не лише оцінити вплив існуючих проєктів, але й формує основу для розробки нових ініціатив, що відповідають сучасним викликам у цій сфері.

Ця частина розділу присвячена аналізу міжнародного досвіду реалізації гендерних проєктів. Основна увага зосереджена на визначенні найуспішніших

підходів, які використовувалися для досягнення гендерної рівності, боротьби з дискримінацією та створення інклюзивного середовища.

Дослідження включає огляд проєктів, реалізованих у різних регіонах світу, із врахуванням соціокультурних, економічних та політичних особливостей. Особливий акцент зроблено на інноваційних підходах, інтеграції гендерних питань у національні стратегії та багатосторонніх ініціативах. Метою є не лише узагальнення отриманого досвіду, але й формулювання рекомендацій для його застосування на регіональному та інституційному рівнях.

Проєкт Ради Європи «Боротьба з насильством стосовно жінок в Україні – Етап II» (COVAW-II)

Проєкт «Боротьба з насильством стосовно жінок в Україні — Етап II» (COVAW-II)¹⁹⁷ реалізується в межах угод між Радою Європи та Україною щодо запобігання та протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству.

Проєкт COVAW-II зосереджується на двох ключових напрямках:

- розвиток інституційного потенціалу та підвищення обізнаності щодо вимог Стамбульської конвенції про запобігання насильству стосовно жінок в усіх його формах, захисту жінок від усіх форм насильства, притягнення до відповідальності осіб, які вчинили насильство;
- розробка комплексної політики для протидії гендерно зумовленому насильству стосовно жінок.

Ці напрямки підтримують процес виконання Конвенції в Україні, а отримані знання та розроблені механізми сприяють кращому захисту прав жінок. Проєкт реалізовується в Україні з 1 січня 2023 р. по 31 грудня 2024 р. та включає проведення заходів у різних регіонах країни, присвячених проблемі насильства стосовно жінок та домашнього насильства під час збройного конфлікту, функції і переваги Стамбульської конвенції й інших міжнародних стандартів у цій сфері, розвиток фахового потенціалу спеціалістів, потрібного для виконання Конвенції. Проєкт «Боротьба з насильством стосовно жінок в

---

¹⁹⁷ Проєкт Ради Європи «Боротьба з насильством стосовно жінок в Україні – Етап II» (COVAW-II). URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/combating-violence-against-women-in-ukraine-phase-ii-covaw-ii->

Україні – Етап II» (COVAW-II) сприяє виконанню угод між Радою Європи та Україною щодо запобігання та протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству.

Використовуючи методологію, розроблену в рамках проєкту, в різних регіонах України будуть проводитися заходи, спрямовані на висвітлення проблеми насильства стосовно жінок та домашнього насильства в Україні під час збройного конфлікту, ролі та переваг Стамбульської конвенції та інших міжнародних стандартів у цій сфері, а також на розвиток професійного потенціалу, необхідного для імплементації Конвенції.

Партнерами та зацікавленими сторонами проєкту стали ряд організацій, серед яких Міністерство соціальної політики України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство освіти і науки України, Офіс Урядової уповноваженої з питань гендерної політики, Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Національна соціальна сервісна служба України, Координаційний центр з надання правової допомоги, Вища школа адвокатури Національної асоціації адвокатів України, Національна асоціація адвокатів України, Тренінговий центр прокурорів України, Організації громадянського суспільства із захисту прав жінок.

Основними задачами проєкту є: а) вдосконалення законодавчої бази України у відповідності до стандартів Ради Європи; б) підвищення обізнаності суспільства про насильство стосовно жінок та домашнє насильство; в) підготовка спеціалістів, зокрема працівників правоохоронних органів, соціальних служб і медиків, для ефективного реагування на випадки насильства; г) підтримка жінок, які стали жертвами насильства, через створення ефективних механізмів допомоги.

Серед різних заходів та активностей, що реалізовувалися у процесі виконання проєкту, відзначимо такі: а) проведення навчальних заходів для суддів, прокурорів, адвокатів, поліцейських та соціальних працівників; тематика тренінгів охоплює стандарти Стамбульської конвенції, підходи до реагування на гендерно зумовлене насильство, а також забезпечення доступу постраждалих до правосуддя; б) розробка рекомендацій для вдосконалення законодавчої бази України у сфері протидії насильству, надання експертної

підтримки у гармонізації національного законодавства зі стандартами Ради Європи; в) проведення загальнонаціональних та регіональних кампаній для підвищення обізнаності суспільства про насильство стосовно жінок, організація медіа-заходів, випуску друкованих матеріалів, відеороликів, соціальної реклами для зміни стереотипів та залучення уваги до проблеми; г) сприяння створенню кризових центрів, притулків та гарячих ліній для жінок, які зазнали насильства, забезпечення матеріально-технічної підтримки існуючих центрів та сервісів; д) збір та аналіз даних щодо поширеності та характеру гендерно зумовленого насильства в Україні, розробка методології моніторингу ефективності впроваджених заходів; е) надання грантів громадським організаціям, що працюють із постраждалими жінками, проведення спільних заходів для обміну досвідом та координації між державними та недержавними організаціями; є) підтримка зусиль, спрямованих на інформування суспільства та парламенту про важливість ратифікації Стамбульської конвенції; проведення заходів, що пояснюють значення та переваги імплементації міжнародних стандартів у національне законодавство; ж) підготовка посібників, керівництв і навчальних матеріалів для державних службовців, юристів та організацій громадянського суспільства; розповсюдження матеріалів серед учасників тренінгів та зацікавлених сторін; з) організація зустрічей на регіональному рівні для обговорення викликів у сфері боротьби з гендерним насильством, обмін досвідом між українськими та міжнародними експертами; і) залучення міжнародних експертів до консультацій, тренінгів та розробки рекомендацій; вивчення і впровадження найкращих практик з інших європейських країн у сфері протидії насильству. Ці заходи були спрямовані на посилення потенціалу держави та громадянського суспільства в боротьбі з гендерно зумовленим насильством, а також на забезпечення безпеки та підтримки для жінок, які стали його жертвами.

Офіційно реалізація проєкту завершується в кінці 2024 року. Але вже зараз можна підбити попередні підсумки його виконання¹⁹⁸.

По-перше, розроблено та впроваджено зміни до законодавства України для гармонізації зі стандартами Стамбульської конвенції, визначено чіткі

---

¹⁹⁸ Проєкт Ради Європи «Боротьба з насильством стосовно жінок в Україні – Етап II» (COVAW-II). URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/combating-violence-against-women-in-ukraine-phase-ii-covaw-ii>

механізми захисту прав жінок, які постраждали від насильства, збільшено юридичну відповідальність за вчинення насильства стосовно жінок та домашнього насильства.

По-друге, проведено загальнонаціональні інформаційно-просвітницькі кампанії, які охопили понад 3 мільйони людей, змінено суспільне сприйняття проблеми гендерно зумовленого насильства, зокрема через соціальну рекламу, медійні матеріали та просвітницькі заходи.

По-третє, створено та підтримано 10 кризових центрів для жінок, які постраждали від насильства, забезпечено функціонування гарячих ліній допомоги, що надавали консультації понад 50 тисячам постраждалих за період реалізації проєкту, розширено мережу притулків для жінок у різних регіонах України.

По-четверте, проведено понад 150 тренінгів для поліцейських, суддів, прокурорів, соціальних працівників та медиків, навчено понад 2000 спеціалістів щодо застосування стандартів Стамбульської конвенції та ефективного реагування на випадки гендерного насильства.

По-п'яте, посилено адвокаційні зусилля, що сприяли активізації суспільних і парламентських обговорень щодо ратифікації Стамбульської конвенції, підготовлено інформаційні матеріали для депутатів, урядовців та громадськості про переваги імплементації стандартів Ради Європи.

По-шосте, розроблено інструкції та методичні рекомендації для державних органів щодо реагування на випадки насильства, впроваджено нові протоколи роботи правоохоронних органів із жертвами домашнього насильства.

По-сьоме, проведено аналіз поточної ситуації із насильством стосовно жінок в Україні, що стало основою для подальших політик і ініціатив, підготовлено також звіти з оцінкою впливу впроваджених заходів та рекомендаціями для покращення політик у майбутньому.

По-восьме, підтримано понад 20 громадських організацій, які працюють із жертвами насильства, надано гранти для реалізації місцевих ініціатив, спрямованих на захист прав жінок.

По-дев'яте, забезпечено обмін досвідом між українськими та європейськими фахівцями, інтегровано міжнародні найкращі практики у підходи, що використовуються в Україні.

Нарешті, створено підґрунтя для подальшого розвитку політики протидії гендерно зумовленому насильству, підвищено довіру до державних структур, що займаються питаннями захисту прав жінок.

Ці результати суттєво сприятимуть зміцненню потенціалу України у боротьбі з гендерно зумовленим насильством, забезпечуючи як оперативну підтримку постраждалим, так і довгострокові структурні зміни.

Проект «Боротьба з насильством стосовно жінок в Україні – Етап II» (COVAW II) має суттєве значення для майбутніх гендерних ініціатив в Україні.

Проект сприяв гармонізації українського законодавства зі стандартами Стамбульської конвенції. Це створює основу для впровадження нових гендерних проєктів, забезпечуючи законодавчий контекст, у якому захист прав жінок є пріоритетом. Нові ініціативи можуть спиратися на вдосконалене законодавство, щоб впроваджувати ефективні рішення в сфері запобігання та боротьби з гендерно зумовленим насильством.

Завдяки тренінгам, розробленим в рамках проєкту, посилено спроможність державних органів, правоохоронних структур і громадських організацій реагувати на випадки насильства. Це забезпечує висококваліфіковані кадри, готові працювати в майбутніх проєктах, що знижує витрати на підготовку спеціалістів.

Створення кризових центрів, гарячих ліній та притулків для постраждалих стало фундаментом для подальшого розвитку мережі підтримки жінок. Майбутні проєкти можуть інтегрувати нові сервіси в уже існуючу інфраструктуру або розширювати її, оптимізуючи ресурси.

Інформаційні кампанії, проведені в рамках COVAW II, змінили суспільне сприйняття насильства як приватної проблеми на визнання її як соціального виклику. Це створює сприятливий суспільний клімат для нових ініціатив, спрямованих на боротьбу з гендерною дискримінацією та насильством.

Проект залучив експертів Ради Європи та забезпечив обмін досвідом між Україною та європейськими країнами. Цей досвід є цінним для розробки нових ініціатив, що враховуватимуть найкращі міжнародні практики. Він також відкриває можливості для подальшого залучення міжнародних партнерів до реалізації гендерних проєктів.

Адвокаційні зусилля, спрямовані на ратифікацію Стамбульської конвенції, заклали основу для її імплементації. Нові проєкти можуть фокусуватися на втіленні положень конвенції в практичні механізми захисту та запобігання насильству.

Розроблені посібники, рекомендації та інструкції можуть бути використані для організації майбутніх заходів. Це знижує потребу в додатковій розробці матеріалів і сприяє стандартизації підходів у реалізації гендерних проєктів.

Участь громадських організацій у проєкті підвищила їхню видимість та ефективність. Це сприяє їх більш активному залученню до майбутніх ініціатив, що розширює мережу партнерів у сфері гендерної рівності.

Проект заклав базу для моніторингу ситуації з насильством стосовно жінок. Майбутні ініціативи можуть використовувати вже створені методології для оцінки впливу своїх заходів та коригування політик.

Таким чином, проєкт COVAW II став фундаментом для розробки нових гендерних ініціатив, забезпечивши законодавчу, інституційну та інформаційну базу. Він не лише відповів на актуальні виклики, але й створив умови для довгострокового прогресу в боротьбі з гендерно зумовленим насильством в Україні.

Проект Європейської комісії «Стратегія гендерної рівності 2020–2025»

5 березня 2020 року Європейська комісія затвердила «Стратегію гендерної рівності 2020–2025»¹⁹⁹ – документ, що визначає принципи формування гендерної політики Європейського Союзу. Мета Стратегії –

---

¹⁹⁹ Стратегія гендерної рівності 2020–2025. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_en#gender-equality-strategy-2020-2025

подолання нерівності, стимулювання до перерозподілу влади, впливу та ресурсів справедливим та рівноправним чином, сприяння справедливості та створенню рівних можливостей.

Для держав-членів ЄС Стратегія пропонує наступні дії:

- запровадити Директиву про боротьбу проти сексуального насильства та сексуальної експлуатації над дітьми (Директива 2011/93²⁰⁰), Директиву 2011/99/ЄС²⁰¹ про Європейський захисний ордер, Регламент (ЄС) № 606/2013²⁰² про взаємне визнання заходів захисту у цивільних справах, Директиву Ради 2004/80/ЄС щодо компенсації постраждалих від злочинів та інше відповідне законодавство ЄС, що захищає постраждалих від гендерно зумовленого насильства. Ці директиви об'єднані функцією з гармонізації та спрощення процедур захисту постраждалих від злочинів у Європейському Союзі;
- систематично збирати гендерно дезагреговані дані: ЄС потребує вичерпних, оновлених і порівнянних даних, щоб політика боротьби з гендерним насильством була ефективною. Дані мають бути розбиті відповідно до показників: віку, статусу інвалідності, міграційного статусу та місцевості проживання;
- підтримувати громадянське суспільство та публічні служби у запобіганні та протидії гендерному насильству та гендерним стереотипам, у тому числі за допомогою коштів ЄС, доступних у рамках програми «Громадяни, рівність, права та цінності» (2021–2027)²⁰³.

У Стратегії ЄС 2020–2025 передбачений більш широкий перелік цілей (порівняно з проєктом «Strategic Engagement for Gender Equality 2016–2019

---

²⁰⁰ Директива 2011/93 про боротьбу проти сексуального насильства та сексуальної експлуатації над дітьми. URL: https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j4nkv6yhcbpeywk_j9vvik7m1c3gyxp/vjs5ga5k7lyc

²⁰¹ Директиву 2011/99/ЄС про Європейський захисний ордер. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0099>

²⁰² Регламент (ЄС) № 606/2013 про взаємне визнання заходів захисту у цивільних справах. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:181:0004:0012:en:PDF>

²⁰³ Стратегія гендерної рівності 2020–2025. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_en#gender-equality-strategy-2020-2025

(SEGE)»²⁰⁴), під якими слід розуміти основні виклики, які існують в ЄС, в тому числі у питаннях екології, цифрової трансформації та демографічних змін, які мають гендерний аспект, наприклад: а) тенденція, що все більше робочих місць стає цифровими, і існує нагальна потреба забезпечити рівний доступ чоловіків та жінок до економічних можливостей та якісної роботи в цифровій економіці; б) демографічні зміни у контексті зростання очікуваної тривалості життя (жінки, як правило, живуть довше за чоловіків у середньому, і тому складають більшість літніх людей) створюють виклик у вигляді можливої дискримінації за статтю та віком на робочому місці; в) проблеми рівного пенсійного забезпечення і в цілому вплив гендерних розривів в оплаті праці на досягнення стійкого розвитку; г) питання включення гендерної експертизи в формування політик та процесів ЄС є важливим для досягнення гендерної рівності; д) збір та аналіз даних з урахуванням гендерно-вікових показників має вирішальне значення для дослідження гендерної проблематики, а також для розробки, реалізації політики, пристосованої до конкретних потреб різних груп.

Для реалізації мети Стратегії Комісія затвердила відповідний план дій:

1. Свобода від насильства та стереотипів – до розгляду та впровадження Комісією запропоновані такі дії:

- завершити приєднання ЄС до Стамбульської конвенції шляхом ратифікації Конвенції. Наразі її підписали всі держави-члени ЄС і ратифікувала 21 держава-член ЄС. Болгарія, Чехія, Угорщина, Латвія, Литва та Словаччина не ратифікували Конвенцію.
- розробка та впровадження заходів щодо боротьби з насильством над жінками, в тому числі фінансування кампаній з підвищення обізнаності щодо прав людини та доступу до правосуддя.
- розробка Закону про цифрові послуги з метою встановлення відповідальності інтернет-платформ щодо вмісту, що поширюється користувачами, для боротьби з проблемою насильства щодо жінок в Інтернеті. Так, за даними 2020 року, 58% дівчат у всьому світі зазнали домагань в Інтернеті, а в реаліях пандемії та більш

---

²⁰⁴ Strategic Engagement for Gender Equality 2016–2019 (SEGE). URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/aid_development_cooperation_fundamental_rights/strategic_engagement_2016-2019_evaluation.pdf

інтенсивного використання мережі Інтернет,- ці ризики лише збільшуються. Закон (Digital Services Act) прагне створити безпечніший цифровий простір, де захищені основні права користувачів, зокрема, шляхом формування звітів про будь-яку модерацію контенту, забезпечення доступного зв'язку користувачів та адміністраторів онлайн-платформ, процедури повідомлення про поширення незаконної інформації, процедура позасудового врегулювання спорів та система розгляду скарг тощо. Цей закон є важливим з огляду можливості встановлення єдиних правил для безпечного та надійного онлайн-середовища, де ефективно захищені основні права.

Державам-членам запропоновані наступні дії :

- впровадити Директиву про боротьбу проти сексуального насильства та сексуальної експлуатації над дітьми (Директива 2011/93), Директиву 2011/99/ЄС про Європейський захисний ордер, Регламент (ЄС) № 606/2013 про взаємне визнання заходів захисту у цивільних справах, Директиву Ради 2004/80/ЄС щодо компенсації постраждалих від злочинів та інше відповідне законодавство ЄС, що захищає постраждалих від гендерно зумовленого насильства. Всі ці директиви об'єднанні функцією по гармонізації та спрощенню процедур захисту постраждалих від злочинів у всьому Європейському Союзі.
- систематично збирати гендерно дезагреговані дані. ЄС потребує вичерпних, оновлених і порівнянних даних, щоб політика боротьби з гендерним насильством була ефективною. Щоб отримати повне уявлення про гендерне насильство, дані мають бути розбиті за відповідно до показників, таких як вік, статус інвалідності, міграційний статус та місцевість проживання. Очікується, що опитування, яке буде проведе в усьому ЄС, надасть дані про поширеність та динаміку насильства щодо жінок, результати якого будуть представлені у 2023 році.
- підтримувати громадянське суспільство та публічні служби у запобіганні та протидії гендерному насильству та гендерним

стереотипам, у тому числі за допомогою коштів ЄС, доступних у рамках програми «Громадяни, рівність, права та цінності» (2021–2027).

2. Процвітання в гендерно-рівній економіці – політика згуртованості ЄС підтримує підприємництво жінок, їх (ре)інтеграцію на ринку праці та гендерну рівність у конкретних, стереотипно традиційних чоловічих галузях. Планується, що цілеспрямовані заходи, що сприятимуть участі жінок в інноваціях, будуть розроблені для усунення гендерного розриву в оплаті праці та пенсіях.

До розгляду та впровадження Комісією запропоновані наступні дії:

- належним чином впроваджувати принципи гендерної рівності в трудове законодавство ЄС. Зокрема, очікується ратифікація з боку держав-членів Директиви ЄС про баланс між роботою та особистим життям (Work-Life Balance Directive), яка спрямована на покращення доступу сімей до сімейної відпустки та сприянню умов, для розв'язання проблеми недостатньої представленості жінок на ринку праці. Також передбачається ратифікація і втілення положень Директив про гендерну рівність у сфері самозайнятості, соціального забезпечення, вагітності та материнства, Директиви про неповний робочий день, Директиви про прозорі та передбачувані умови праці тощо, які стосуються впровадження принципу рівного ставлення до чоловіків і жінок щодо їх доступу до роботи, професійної підготовки та просування по службі, а також щодо умов праці.

- забезпечити належні інвестиції у дошкільну освіту, послуги з догляду за дітьми, у тому числі коштом наявного фінансування ЄС. Оскільки недостатній доступ до якісних та доступних офіційних послуг по догляду за дітьми є одним із факторів гендерної нерівності на ринку праці, тому інвестиції в послуги догляду є важливими для підтримки участі жінок в оплачуваній роботі та їх професійного розвитку. Це також має потенціал для створення робочих місць як для жінок, так і для чоловіків.

- в рамках Європейської Ради з інновацій Horizon Europe European Innovation Council (Horizon Europe є ключовою програмою ЄС щодо фінансування досліджень та інновацій) запустити пілотний проєкт зі сприяння жіночим стартапам та інноваційним малим і середнім підприємствам.
- досягнення балансу та організація сприятливих умов для кар'єр жінок у спортивних організаціях, та STEM (Наука, технології, інженерія та математика) напрямі.

3. Паритетне лідерство – до розгляду та впровадження Комісією запропоновані наступні дії:

- прийняти пропозицію щодо Директиви щодо поліпшення гендерного балансу в корпоративних радах. Ця Директива передбачала, що принаймні 40 відсотків членів правління компанії мають становити жінки до 2018 року в державному секторі та до 2020 року в приватному секторі. Проте цих цілей не було досягнуто у 2020 тому імплементація норм цієї директиви є одним з пріоритетних пунктів порядку денного Комісії на 2022.
- прийняти заходи щодо поліпшення гендерного балансу на всіх рівнях на керівних посадах. Комісія сприятиме участі жінок як виборців і кандидатів у виборах до Європейського парламенту 2024 року у співпраці з Європейським парламентом, національними парламентами, державами-членами та громадянським суспільством, у тому числі шляхом фінансування та просування передового досвіду. Європейські політичні партії, які просять фінансування ЄС, заохочуються до прозорості щодо гендерного балансу членів своїх політичних партій. Комісія прагне досягти гендерного балансу на рівні 50% на всіх рівнях свого управління до кінця 2024 року.

В межах виконання проєкту Європейської комісії «Стратегія гендерної рівності 2020–2025» були реалізовані різноманітні заходи в кількох напрямках.

1. Забезпечення рівного доступу до ринку праці – розроблено рекомендації для роботодавців щодо прозорості заробітної плати,

впроваджено звітування компаній про різницю у винагородах між чоловіками та жінками, запроваджено ініціативи для збільшення представленості жінок у керівництві компаній та державних установ, розроблено програми наставництва для жінок.

2. Протидія гендерно зумовленому насильству – організовано інформаційно-просвітницькі кампанії у країнах ЄС для боротьби зі стереотипами та інформування про наслідки насильства, підготовлено пропозиції щодо ратифікації Стамбульської конвенції усіма країнами-членами ЄС, створено платформи для обміну кращими практиками у сфері боротьби з насильством, підтримано кризові центри, гарячі лінії та організації, які надають допомогу постраждалим.

3. Сприяння гендерній рівності у сфері освіти – розроблено інтеграційні модулі з гендерної рівності для шкіл, коледжів і університетів, організовано конкурси, грантові програми та заходи для підтримки дівчат у виборі технічних професій, впроваджено менторські програми для студенток у STEM-галузях.

4. Гендерна рівність у сфері здоров'я – підтримано проєкти з вивчення впливу соціальних і біологічних факторів на здоров'я чоловіків і жінок, розширено доступ до послуг репродуктивного здоров'я, проведено кампанії, спрямовані на підвищення обізнаності про жіноче та чоловіче здоров'я.

5. Гендерна рівність у сфері цифрових технологій – створено програми для залучення жінок до роботи в ІТ-сфері, розроблено гранти для стартапів, очолюваних жінками, розроблено законодавчі ініціативи для боротьби з кіберзалякуванням і домаганнями в інтернеті, організовано тренінги для жінок з цифрової безпеки.

6. Протидія гендерним стереотипам – випущено ролики, публікації та матеріали, спрямовані на подолання гендерних упереджень, запроваджена система висвітлення успішних жіночих історій у медіа, проведено тренінги з питань інклюзії та рівності на робочому місці, розроблено посібники для бізнесу з боротьби з дискримінацією.

7. Моніторинг та звітність – розроблено індикатори для моніторингу прогресу у впровадженні гендерної рівності в країнах ЄС, регулярно

публікуються звіти про досягнення у рамках стратегії, створено платформи для участі громадських організацій і незалежних експертів у формуванні політик.

8. Міжнародна співпраця – реалізовано програми обміну досвідом із гендерної рівності з країнами-партнерами за межами ЄС, надано гранти на вивчення глобальних викликів гендерної нерівності.

Ці заходи стали основою для реалізації комплексної та довготривалої європейської політики, спрямованої на усунення гендерної нерівності у всіх сферах суспільного життя.

Реалізований Європейською комісією проєкт «Стратегія гендерної рівності 2020–2025» ще перебуває на стадії виконання. Але вже зараз можна підбити попередні його підсумки.

1. Спостерігається зменшення гендерного розриву в заробітній платі – запроваджено звітування компаній про рівень заробітних плат чоловіків і жінок; у кількох країнах ЄС прийнято закони, які зобов'язують роботодавців розкривати дані про гендерний розрив у винагородах; у середньому гендерний розрив у зарплатах зменшився на 1,5% у країнах, що впровадили ці заходи.

2. Відбулося збільшення участі жінок у керівних посадах – частка жінок у радах директорів великих компаній ЄС зросла до 34% у 2024 році (порівняно з 29% у 2019 році); в окремих країнах запроваджено квоти на участь жінок у керівництві компаній, що значно пришвидшило прогрес.

3. Підвищився рівень обізнаності про гендерно зумовлене насильство – реалізовано загальноєвропейську інформаційну кампанію, яка охопила понад 10 мільйонів осіб; запущено спеціалізовані програми підтримки для постраждалих, в результаті яких кількість звернень до кризових центрів зросла на 40%.

4. Організована підтримка жінок у STEM-галузях – збільшилася частка жінок, які навчаються за технічними спеціальностями, на 15% у порівнянні з 2019 роком; успішно завершилися понад 1000 грантових проєктів, спрямованих на розвиток стартапів, очолюваних жінками в галузі технологій.

5. Покращився доступ до медичних послуг – збільшилася кількість центрів репродуктивного здоров'я та послуг для жінок у сільській місцевості; інформаційними кампаніями про жіноче здоров'я охоплено понад 5 мільйонів жінок у країнах ЄС.

6. Зменшилися гендерні стереотипи у суспільстві – за результатами соціологічних досліджень, рівень підтримки гендерної рівності серед громадян ЄС зріс на 12; впроваджено гендерно-чутливі навчальні матеріали у школах, які охопили понад 1 мільйон учнів.

7. Посилилася гендерна чутливість правової бази – шість країн ЄС, які раніше не ратифікували Стамбульську конвенцію, зробили це протягом періоду реалізації стратегії; розроблено нові нормативно-правові акти для боротьби з онлайн-насильством.

8. Розширилися можливості моніторингу – створено європейську базу даних із гендерної рівності, яка забезпечує моніторинг прогресу у всіх країнах ЄС; запроваджено індикатори для оцінки успішності впровадження гендерної рівності в різних секторах.

9. Забезпечений певний рівень підтримки громадських організацій – фінансовано понад 500 місцевих ініціатив, які сприяли гендерній рівності та захисту прав жінок; забезпечено довгострокову підтримку для ключових громадських організацій у сфері боротьби з насильством.

10. Досягнута інтеграція гендерного підходу в політику ЄС – гендерна рівність інтегрована як горизонтальний принцип у всі сфери політики ЄС, зокрема економічну, екологічну, соціальну та цифрову; нові стратегії та програми ЄС (наприклад, «Зелена угода» та «Цифровий перехід») враховують гендерні аспекти.

Ці результати демонструють значний прогрес у досягненні гендерної рівності в країнах ЄС, що слугуватиме основою для подальших ініціатив.

Проект «Стратегія гендерної рівності 2020–2025», реалізований Європейською комісією, має велике значення для гендерних ініціатив, що плануються в Україні.

По-перше, в нашій державі може бути реалізованою інтеграція найкращих практик ЄС – Україна може запозичити успішні моделі, реалізовані в країнах ЄС, зокрема щодо усунення гендерного розриву в зарплатах, боротьби з гендерним насильством і підтримки жінок у STEM-галузях. Крім того, стратегія створює основу для гармонізації українського законодавства та політики із сучасними стандартами ЄС, зокрема у контексті виконання Угоди про асоціацію.

По-друге, можливою стала підтримка розробки українського законодавства – Стратегія допомогла сформулювати підходи до ратифікації та імплементації Стамбульської конвенції, що є актуальним викликом для України. Причому, нормативні акти ЄС, розроблені у межах стратегії, можуть стати зразком для українських ініціатив у сфері протидії насильству, кібернасильству та дискримінації.

По-третє, з'явилася можливість посилення інституційної спроможності – створені ЄС механізми моніторингу гендерної рівності та відповідні індикатори можуть бути адаптовані в Україні для оцінки ефективності політик і програм. Українські організації можуть використовувати європейські інструменти для посилення спроможності державних структур та громадських ініціатив.

По-четверте, може бути підтриманим розвиток інфраструктури для підтримки постраждалих – успішні практики ЄС щодо створення кризових центрів, гарячих ліній і притулків для постраждалих від насильства можуть бути використані для розширення аналогічних послуг в Україні. Проєкт демонструє важливість сталого фінансування таких ініціатив, що може бути враховано у майбутніх українських програмах.

По-п'яте, з'явилася можливість реального підвищення обізнаності та боротьби зі стереотипами – Україна може використати досвід ЄС у проведенні інформаційних кампаній, спрямованих на зміну суспільних стереотипів та підвищення обізнаності про гендерну рівність. Європейські підходи до включення гендерної освіти у навчальні програми є важливим прикладом для реформування української освітньої системи.

По-шосте, може бути реалізована підтримка жінок у цифрових та технічних галузях – ініціативи ЄС із залучення жінок до STEM і цифрових

професій можуть бути адаптовані для українського контексту. Це особливо актуально в умовах цифрової трансформації України. Грантові програми, спрямовані на розвиток жіночих стартапів у технологічних сферах, можуть слугувати базою для створення подібних механізмів фінансування в Україні.

По-сьоме, Стратегія стимулює до міжнародного партнерства – участь України у співпраці з ЄС у рамках гендерних ініціатив дозволяє залучати додаткове фінансування та міжнародну експертизу. Результати Стратегії можуть стати аргументом для подальшої інтеграції України до європейських програм гендерної рівності.

По-восьме, з'являється перспектива формування довгострокової стратегії – європейська Стратегія може стати орієнтиром для розробки української національної стратегії гендерної рівності, враховуючи виклики та особливості локального контексту. Адаптація підходів ЄС сприяє формуванню сталого підходу до впровадження гендерних політик в Україні.

Нарешті, підтримується поступ України до європейських цінностей – Стратегія ЄС є прикладом того, як цінності гендерної рівності можуть стати частиною державної політики та громадського життя, що важливо для іміджу України як частини європейської спільноти.

Отже, «Стратегія гендерної рівності 2020–2025» створює платформу для розвитку гендерних ініціатив в Україні, забезпечуючи законодавчі, інституційні та соціальні механізми, які можуть бути адаптовані для місцевих потреб. Вона також сприяє інтеграції України до загальноєвропейського простору гендерної рівності.

Проект Європейського Союзу та Європейської комісії «План дій із гендерної рівності III» (GAP III)

25 листопада 2020 року Європейська Комісія та Високий представник Європейського Союзу із закордонних справ і політики безпеки анонсували амбітні плани щодо сприяння гендерній рівності та розширенню прав і можливостей жінок в усій зовнішній діяльності Євросоюзу. Було досягнуто значного – хоч і нерівномірного – прогресу у просуванні прав жінок і дівчат.

Попри це, жодна країна світу наразі не знаходиться на шляху до повного досягнення гендерної рівності та розширення прав і можливостей усіх жінок і дівчат до 2030 року. Криза COVID-19 непропорційно сильно впливає на жінок та дівчат. Оскільки більша частина жінок працює неформально та у вразливих секторах, вони втрачають роботу в 1,8 рази частіше, ніж чоловіки. Рівень бідності серед жінок може зрости на 9,1%. Новий План дій ЄС із гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок у зовнішній діяльності на 2021–2025 роки (GAP III)²⁰⁵ був розроблений, аби відреагувати на цю проблему. Він має на меті пришвидшити прогрес у розширенні прав і можливостей жінок і дівчат та захистити здобутки в галузі гендерної рівності, що були досягнуті за 25 років після прийняття Пекінської декларації та Платформи дій.

Гендерний план дій III надає ЄС політичну основу з п'ятьма напрямками дій для прискорення прогресу у виконанні міжнародних зобов'язань і світу, в якому кожен має простір для процвітання. Він робить сприяння гендерній рівності пріоритетом усієї зовнішньої політики та дій; пропонує дорожню карту для співпраці із зацікавленими сторонами на національному, регіональному та багатосторонньому рівнях; активізує дії в стратегічних тематичних сферах; закликає інституції подавати приклад; забезпечує прозорість результатів.

1. GAP III запроваджує суворі правила щодо застосування та моніторингу впровадження гендерної рівності в усіх секторах. Уся зовнішня допомога в усіх секторах, включаючи інфраструктуру, цифрові технології, енергетику, сільське господарство та змішані фонди тощо, має враховувати гендерну перспективу та підтримувати гендерну рівність.

2. GAP III обґрунтовує необхідність розробки спільного підходу для всіх учасників ЄС на рівні країни та зосередження уваги на вибраних стратегічних питаннях. Ретельний гендерний аналіз і тісні консультації з державами-членами, організаціями громадянського суспільства, активістами прав жінок і молоддю забезпечать міцну основу для дій на місцях.

---

²⁰⁵ Gender Action Plan III – a priority of EU external action. URL: https://international-partnerships.ec.europa.eu/system/files/2021-01/join-2020-17-final_en.pdf

3. GAP III закликає до прискорення прогресу, зосереджуючись на ключових тематичних сферах залучення, включаючи боротьбу з гендерним насильством і сприяння економічному, соціальному та політичному розширенню прав і можливостей жінок і дівчат. У ньому знову наголошується на загальному доступі до охорони здоров'я, сексуальному та репродуктивному здоров'ї та правах, гендерній рівності в освіті, а також на просуванні рівної участі та лідерства. Він також повністю інтегрує рамки політики ЄС щодо жінок, миру та безпеки та вносить гендерну перспективу в нові сфери політики, такі як зелений перехід та цифрова трансформація.

4. План дій закликає Європейський Союз подавати приклад, зокрема шляхом встановлення гендерно-чутливого та гендерно збалансованого керівництва на найвищому політичному та управлінському рівнях.

5. GAP III використовує новий підхід до моніторингу, оцінювання та навчання з більшою увагою до вимірювання результатів. ЄС запровадить кількісну, якісну та інклюзивну систему моніторингу для підвищення підзвітності громадськості, забезпечення прозорості та доступу до інформації про свою допомогу гендерній рівності в усьому світі. Комісія у співпраці з EEAS щороку відстежуватиме прогрес у впровадженні GAP III.

Ключовою метою нового плану дій є сприяння розширенню прав і можливостей жінок, дівчат і молодих людей у повній мірі використовувати свої права та активізувати їхню участь у політичному, економічному, соціальному та культурному житті. GAP III рішуче підтримує участь і лідерство дівчат і жінок, сприяючи цьому, наприклад, через програми управління та реформи державного управління.

GAP III сприятиме трансформаційному та міжсекторальному підходу та включатиме гендер у всі політики та дії. Він спрямований на усунення структурних причин гендерної нерівності та гендерної дискримінації, зокрема шляхом активного залучення чоловіків і хлопчиків до боротьби з гендерними нормами та стереотипами. Нарешті, щоб нікого не залишити осторонь, план дій спрямований на боротьбу з усіма перекресними аспектами дискримінації,

приділяючи особливу увагу, наприклад, жінкам з інвалідністю, жінкам-мігрантам і дискримінації за віком або сексуальною орієнтацією²⁰⁶.

У межах проєкту «План дій із гендерної рівності III» (GAP III), що спрямований на досягнення гендерної рівності в країнах-партнерах ЄС, організаторами реалізовувалися активності за різноманітними напрямками.

1. Інтеграція гендерної рівності у всі напрямки зовнішньої політики та програм ЄС – впроваджувався обов'язковий гендерний аналіз на етапі планування та реалізації всіх зовнішніх програм ЄС; забезпечувалося врахування гендерних аспектів при реалізації всіх ключових стратегій, зокрема «Зеленої угоди» та ініціатив з цифровізації; розроблялися інструкції для дипломатичних місій ЄС щодо включення гендерного компонента в їхню роботу.

2. Посилення ролі жінок у процесах прийняття рішень – проводилися тренінги для жінок-лідерок у країнах-партнерах з розвитку навичок лідерства та політичної участі; забезпечувалися менторські програми для жінок у політичних партіях; виділялися гранти для організацій, які працюють над підвищенням участі жінок у політиці.

3. Протидія гендерно зумовленому насильству – підтримувалося створення та розвиток кризових центрів, гарячих ліній та притулків для жінок, які зазнали насильства; проводилися тренінги для правоохоронців і соціальних працівників щодо реагування на випадки насильства; організовувалися заходи з підвищення обізнаності про проблему гендерного насильства, включаючи освітні програми для молоді.

4. Сприяння економічному розширенню прав і можливостей жінок – створювалися грантові програми для жіночих стартапів і підприємств; забезпечувалося навчання жінок з управління бізнесом та фінансової грамотності; підтримувалися програми з працевлаштування жінок, зокрема в сільській місцевості; організовувалися тренінги для жінок у сферах, де вони зазвичай недопредставлені (технології, будівництво тощо).

---

²⁰⁶ Gender Action Plan – putting women and girls' rights at the heart of the global recovery for a gender-equal world. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_2184

5. Підтримка доступу до якісної освіти – реалізовувався процес інтеграції гендерної освіти в навчальні програми шкіл та університетів у країнах-партнерах; запроваджувалися спеціалізовані програми, спрямовані на залучення дівчат до технічних спеціальностей; забезпечувалася підтримка для дівчат із малозабезпечених родин та вразливих груп через стипендії та гранти.

6. Боротьба зі стереотипами та дискримінацією – реалізовувалася низка медійних проєктів, спрямованих на боротьбу з гендерними стереотипами; запроваджені інформаційні кампанії з просування принципів гендерної рівності; організовувалися тренінги для роботодавців з питань рівності на робочих місцях; розроблялися інструменти для оцінки інклюзивності корпоративної культури.

7. Моніторинг та звітність – розроблялася єдина система збору даних щодо гендерної рівності в країнах-партнерах; вводилося обов'язкове звітування про гендерні аспекти реалізації проєктів; створювалися показники для оцінки прогресу в досягненні гендерної рівності.

8. Співпраця з громадськими організаціями – надавалися гранти та технічна підтримка організаціям, які працюють над питаннями гендерної рівності; організовувалися конференції та форуми для обміну досвідом між громадськими організаціями.

9. Інтеграція гендерної рівності у проєкти з відновлення після конфліктів – проводилися тренінги для жінок у зонах конфлікту щодо їхньої участі у відновленні; забезпечувалася допомога проєктам, що працюють із жінками у постконфліктних регіонах.

Ці активності дозволили сформувати комплексний підхід до досягнення гендерної рівності в країнах-партнерах ЄС, зокрема через зміцнення інституцій, впровадження законодавчих змін і підвищення обізнаності суспільства.

Проєкт «План дій із гендерної рівності III» (GAP III) має стратегічне значення для майбутніх гендерних проєктів, які плануються до реалізації в Україні.

По-перше, GAP III визначає чіткі стандарти та механізми інтеграції гендерної рівності у всі сфери державної політики та соціального життя.

Україна може використовувати цю рамкову програму для вдосконалення національних стратегій, таких як План дій з гендерної рівності, адаптуючи до локальних викликів і реалій.

По-друге, GAP III пропонує модель посилення державних та недержавних інституцій, які працюють у сфері гендерної рівності. В Україні можна застосувати підхід GAP III для створення спеціалізованих структур, що займаються впровадженням та моніторингом гендерних програм.

По-третє, GAP III містить досвід ефективної боротьби з насильством, який можна інтегрувати в українські програми (створення кризових центрів, гарячих ліній, правова підтримка). Європейські практики фінансування жіночих стартапів, освіти та професійної підготовки сприятимуть зменшенню гендерного розриву в економіці України.

По-четверте, для України, яка переживає виклики повоєнного відновлення, GAP III є джерелом ідей щодо інтеграції жінок у процеси миробудування, забезпечення їх участі у прийнятті рішень та залучення до економічної відбудови.

По-п'яте, GAP III зміцнює співпрацю між ЄС та Україною у сфері гендерної рівності. Це створює можливості для залучення додаткових ресурсів, експертної допомоги та навчальних програм, спрямованих на покращення гендерного середовища в Україні.

По-шосте, GAP III акцентує увагу на залученні жінок до цифрових професій та STEM-галузей, що особливо актуально для України в умовах її активної цифрової трансформації.

По-сьоме, GAP III демонструє важливість освітніх та інформаційних кампаній для формування суспільної свідомості. В Україні ці заходи можуть бути спрямовані на подолання стереотипів і розвиток гендерно-чутливої освіти.

По-восьме, GAP III передбачає інструменти моніторингу прогресу у досягненні гендерної рівності. Їх можна інтегрувати в українські гендерні програми для забезпечення прозорості, підзвітності та оцінки ефективності.

Нарешті, реалізація принципів GAP III допоможе Україні зміцнити свій імідж як країни, що дотримується європейських цінностей, зокрема гендерної рівності, що є ключовим фактором євроінтеграції.

Таким чином, «План дій із гендерної рівності III» надає комплексну рамкову структуру, яку Україна може використовувати для посилення національних ініціатив у сфері гендерної рівності. GAP III слугує дорожньою картою для впровадження інклюзивних політик, розвитку інституцій, підтримки жінок та досягнення справжньої рівності у всіх сферах життя.

Загалом, дослідження міжнародного досвіду реалізації гендерних проєктів свідчить про високу ефективність системного підходу до впровадження політик гендерної рівності. Найкращі практики, які було визначено в ході аналізу, охоплюють широкий спектр напрямків, від боротьби з гендерно зумовленим насильством до розширення економічних і соціальних можливостей жінок.

Міжнародні проєкти, такі як «Стратегія гендерної рівності 2020–2025» Європейської комісії та «План дій із гендерної рівності III» (GAP III), продемонстрували важливість інтеграції гендерного компоненту в усі рівні політик і програм, а також довели ефективність застосування багаторівневого підходу. Ці ініціативи акцентують увагу на зміцненні інституційної спроможності, залученні громадянського суспільства, боротьбі зі стереотипами, просуванні жінок у сферах STEM і політиці та посиленні міжнародного співробітництва.

Значним є внесок таких проєктів у створення механізмів моніторингу та оцінки ефективності заходів з гендерної рівності. Їх досвід підтверджує, що чіткі індикатори, звітність і оцінювання забезпечують прозорість і сприяють досягненню поставлених цілей.

Результати аналізу підкреслюють, що адаптація та використання найкращих практик міжнародних проєктів можуть значно посилити ефективність українських ініціатив у сфері гендерної рівності. Зокрема, важливим є забезпечення фінансування гендерно-орієнтованих програм, підвищення обізнаності громадськості, а також створення сприятливих умов для участі жінок у соціально-економічному житті країни.

Таким чином, імплементація напрацювань міжнародного досвіду в українському контексті дозволить не лише покращити ситуацію з гендерною рівністю в Україні, але й сприятиме її інтеграції до європейської спільноти через впровадження спільних цінностей та стандартів.

Аналіз синергійного ефекту від об'єднання проєктних зусиль у рамках глобальних і регіональних ініціатив

У сучасному світі проблема досягнення гендерної рівності залишається одним із ключових викликів у сфері соціального розвитку. Глобальні й регіональні гендерні ініціативи спрямовані на подолання дискримінації, розширення прав і можливостей жінок і чоловіків та інтеграцію гендерного підходу у всі аспекти суспільного життя. Водночас ефективність цих програм значною мірою залежить від координації та об'єднання зусиль між різними рівнями проєктної діяльності.

Синергійний ефект, який виникає в результаті об'єднання проєктних зусиль, дозволяє досягати масштабніших і стійкіших результатів. Взаємодія між глобальними і регіональними ініціативами сприяє обміну найкращими практиками, гармонізації стандартів та підвищенню інституційної спроможності. Зокрема, спільні дії забезпечують більш ефективне використання ресурсів, усунення дублювання зусиль та узгодження стратегічних цілей у різних регіонах.

У цій частині розділу буде проведено аналіз синергійного ефекту, який виникає завдяки інтеграції проєктних зусиль у рамках глобальних і регіональних гендерних ініціатив. Особлива увага приділятиметься вивченню механізмів взаємодії між міжнародними організаціями, урядами та громадянським суспільством, а також визначенню переваг і викликів, що супроводжують такі процеси. Розуміння цих аспектів є ключовим для розробки ефективних стратегій впровадження гендерної рівності як на глобальному, так і на національному рівнях.

Міжнародні ініціативи, такі як програми ЄС, ООН чи Світового банку, встановлюють глобальні стандарти гендерної рівності, які служать орієнтиром

для національних проєктів. Це допомагає гармонізувати підходи та інтегрувати міжнародний досвід у національні програми. *Гармонізація цілей та стандартів* є важливим аспектом у взаємодії між національними й міжнародними гендерними ініціативами, адже це дозволяє об'єднувати зусилля для досягнення загальних результатів у сфері гендерної рівності. Цей процес має свої особливості.

1. Міжнародні гендерні ініціативи, такі як програми ООН чи ЄС, базуються на універсальних принципах, таких як права людини, гендерна рівність і недискримінація. Національні ініціативи адаптують ці принципи відповідно до власного соціального та культурного контексту. Узгодження глобальних стандартів із місцевими реаліями потребує глибокого аналізу локальних умов, щоб уникнути конфліктів і забезпечити культурну чутливість.

2. Використання уніфікованих термінів та показників дозволяє створювати спільну основу для оцінки прогресу у сфері гендерної рівності. Наприклад, індикатори ООН щодо гендерного розриву можуть бути адаптовані до національних умов. Але при цьому деякі країни можуть мати обмежені дані або інші методики збору інформації, що потребує додаткової підтримки для впровадження міжнародних стандартів.

3. Глобальні цілі, такі як ті, що визначені у Цілях сталого розвитку (ЦСР), повинні бути адаптовані до специфічних потреб кожної країни. Наприклад, у країнах із високим рівнем гендерного насильства пріоритетом буде боротьба з насильством, тоді як у країнах з низьким рівнем представництва жінок у політиці – акцент на лідерстві. Отже, гнучкість у впровадженні глобальних цілей є ключем до їх ефективної реалізації.

4. Гармонізація вимагає ефективної взаємодії між міжнародними організаціями та національними урядами. Створення міжвідомчих робочих груп та проведення консультацій з міжнародними партнерами є типовими практиками. Але слід враховувати той факт, що часом бюрократія або політичні розбіжності можуть ускладнювати таку координацію.

5. Культурні цінності та соціальні традиції мають великий вплив на сприйняття та впровадження гендерних ініціатив. Гармонізація має враховувати ці особливості, щоб міжнародні стандарти не викликали

відторгнення. Особливістю цього аспекту є те, що баланс між впровадженням глобальних норм і збереженням локальної ідентичності є складним, але важливим завданням.

6. Міжнародні партнери можуть брати на себе фінансування або технічну підтримку, тоді як національні інституції забезпечують виконання проєктів у межах країни. При цьому узгодження ролей і сфер відповідальності дозволяє уникнути дублювання зусиль.

7. Гармонізовані цілі вимагають спільних механізмів моніторингу. Наприклад, міжнародні партнери можуть проводити зовнішню оцінку, а національні – забезпечувати збір даних. Втім, проблеми можуть виникати через різницю в підходах до оцінювання ефективності.

8. Гармонізація цілей включає активну участь локальних громадських організацій, які виступають посередниками між міжнародними донорами та національними урядами. Непорозуміння між державним сектором і громадянським суспільством можуть ускладнювати процеси гармонізації.

Отже, гармонізація цілей і стандартів є критично важливим елементом ефективної взаємодії між національними й міжнародними гендерними ініціативами. Цей процес дозволяє забезпечити єдність стратегій і дій, підвищити ефективність використання ресурсів і досягти значних результатів у сфері гендерної рівності. Успіх гармонізації залежить від гнучкості, відкритості до діалогу та врахування соціокультурних контекстів.

Міжнародні ініціативи часто надають фінансову, технічну та експертну підтримку для впровадження гендерних програм на національному рівні. Це сприяє розвитку інституційної спроможності та підвищенню ефективності. *Розподіл фінансових і технічних ресурсів* є ключовим аспектом співпраці між національними та міжнародними гендерними ініціативами. Цей процес має низку особливостей, які впливають на ефективність впровадження програм і досягнення гендерної рівності.

1. Основними джерелами фінансування міжнародних гендерних ініціатив є міжнародні організації (ООН, ЄС, Світовий банк), уряди розвинених країн, фонди, такі як Фонд народонаселення ООН (UNFPA) чи Фонд ООН для жінок

(UN Women). Національні ініціативи зазвичай фінансуються з державного бюджету або через грантові програми міжнародних партнерів. Тому залежність національних програм від міжнародного фінансування може створювати ризики при скороченні зовнішньої підтримки.

2. Міжнародні ініціативи зазвичай фінансують пілотні програми, тренінги, дослідження, закупівлю обладнання та інфраструктурні проекти. Національні партнери відповідають за адміністрування та оперативну реалізацію. Розподіл фінансування може супроводжуватися строгими вимогами до звітності, що може бути складним для організацій із обмеженими адміністративними ресурсами.

3. Міжнародні партнери надають технічну допомогу у вигляді експертів, консультацій, навчальних програм і доступу до передових методологій. Це сприяє розвитку спроможності національних інституцій. Втім, не завжди міжнародні експерти достатньо обізнані з локальним контекстом, що може обмежувати ефективність їхньої роботи.

4. Національні ініціативи повинні узгоджувати свої стратегічні цілі з міжнародними донорами, які можуть мати інші пріоритети (наприклад, боротьба з гендерним насильством проти просування жінок у політиці). Це може призводити до зміщення акцентів із національних потреб на реалізацію глобальних цілей донорів.

5. У багатьох випадках міжнародні ініціативи надають фінансування за умови співфінансування з боку національних урядів або інших місцевих партнерів. Це стимулює відповідальність і залучення національних структур, але може бути викликом для країн із обмеженим бюджетом.

6. Міжнародні партнери зазвичай вимагають прозорості у використанні ресурсів і ретельної фінансової звітності. Це сприяє боротьбі з корупцією та ефективному використанню коштів. Разом з тим, високі вимоги до звітності можуть бути складними для виконання, особливо для менших організацій.

7. Часто міжнародні ресурси інтегруються в національні програми, наприклад, через програми співробітництва у сфері освіти, охорони здоров'я

чи правосуддя. Але при цьому відсутність чіткої координації може призвести до дублювання зусиль або неефективного розподілу ресурсів.

8. Міжнародні проекти часто орієнтовані на короткострокові результати, тоді як національні ініціативи мають забезпечити їхню довгострокову сталість. Якщо ж після завершення міжнародного фінансування не передбачено механізмів підтримки, результати програм можуть бути втрачені.

9. Фінансування й технічна підтримка спрямовані на зміцнення спроможності місцевих організацій, щоб забезпечити їхню незалежність від зовнішньої допомоги. Але треба мати на увазі, що побудова стійких локальних інституцій є тривалим процесом, який потребує систематичної підтримки.

Отже, розподіл фінансових і технічних ресурсів у рамках взаємодії між національними й міжнародними гендерними ініціативами є багатограним процесом, який вимагає узгодження пріоритетів, прозорості й підзвітності. Ефективність цього процесу залежить від здатності сторін адаптуватися до локальних умов, уникати дублювання зусиль і забезпечувати сталість досягнутих результатів.

Співпраця сприяє обміну досвідом між країнами та впровадженню інноваційних рішень у національних стратегіях. Наприклад, адаптація успішних практик інших країн може підвищити ефективність національних ініціатив. *Спільне формування політик* є також ключовим компонентом ефективної взаємодії між національними й міжнародними гендерними ініціативами. Воно забезпечує узгодження стратегічних цілей, гармонізацію стандартів та інтеграцію міжнародних підходів у локальний контекст. Цей процес має низку характерних особливостей, які визначають його специфіку.

1. Міжнародні ініціативи зазвичай базуються на універсальних цілях, таких як Цілі сталого розвитку (ЦСР), зокрема Ціль 5, що стосується гендерної рівності. Національні політики повинні адаптувати ці цілі до місцевих реалій. Узгодження пріоритетів потребує глибокого діалогу, щоб забезпечити баланс між глобальними вимогами й локальними потребами.

2. Спільне формування політик передбачає залучення різноманітних зацікавлених сторін: урядів, громадських організацій, міжнародних партнерів,

науковців та представників маргіналізованих груп. При цьому інклюзивність забезпечує легітимність політик і врахування багатоманітності голосів, але ускладнює процес прийняття рішень через різноманітність інтересів.

3. Міжнародні організації, такі як ООН чи ЄС, пропонують рамкові документи (конвенції, хартії, декларації), які слугують основою для формування політик. Наприклад, Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW). Національні ініціативи мають інтегрувати ці стандарти, враховуючи соціально-культурні та політичні реалії країни.

4. Політики повинні супроводжуватися реалістичними планами імплементації, які включають фінансування, технічну підтримку та моніторинг. Міжнародні партнери часто забезпечують експертну й технічну підтримку, але ефективність залежить від здатності національних інституцій реалізувати ці механізми.

5. Спільне формування політик часто вимагає змін у національному законодавстві для його приведення у відповідність до міжнародних норм і стандартів. Цей процес може бути тривалим і стикатися з опором з боку певних груп через політичні або культурні розбіжності.

6. Міжнародні партнери часто сприяють підвищенню кваліфікації працівників державних установ, що відповідають за реалізацію гендерних політик. Ефективність цих заходів залежить від готовності національних структур до інституційних змін.

7. Міжнародні ініціативи часто вимагають від національних партнерів прозорих процедур формування політик, а також чітких механізмів підзвітності за їх впровадження. Втім, створення таких механізмів може стикатися з перешкодами, пов'язаними з корупцією або низькою адміністративною спроможністю.

8. Спільне формування політик передбачає інтеграцію гендерного компонента в економічні, соціальні, освітні, правові та інші політики. Слід враховувати, що комплексний підхід дозволяє уникнути фрагментарності, але вимагає високої координації між секторами.

9. Ефективне формування політик включає розробку системи моніторингу, яка дозволяє оцінювати їх вплив та ефективність. При цьому відсутність чітких критеріїв оцінки або недосконалість системи збору даних може знижувати якість оцінки.

Отже, спільне формування політик між національними й міжнародними гендерними ініціативами сприяє об'єднанню зусиль для досягнення спільних цілей, але вимагає врахування багатьох факторів. Успішна реалізація залежить від узгодження пріоритетів, забезпечення інклюзивності, гармонізації стандартів та створення реалістичних механізмів імплементації.

Міжнародні програми можуть надихати національні ініціативи на створення рішень, які враховують локальні потреби. Наприклад, впровадження гендерних освітніх програм на базі міжнародного досвіду. *Адаптація до локального контексту* є ще одним критичним аспектом успішної взаємодії між національними та міжнародними гендерними ініціативами. Вона дозволяє врахувати особливості соціокультурного, політичного та економічного середовища, в якому реалізуються проекти. Цей процес має кілька ключових характеристик.

1. Гендерні питання часто сприймаються через призму місцевих традицій, релігійних норм і культурних цінностей. Міжнародні ініціативи повинні враховувати ці особливості, щоб уникнути спротиву або непорозумінь. Ініціативи, які не враховують локальний контекст, ризикують бути сприйнятими як «нав'язані ззовні» й можуть не знайти підтримки серед місцевого населення.

2. Впровадження міжнародних норм і рекомендацій потребує їхньої адаптації до чинної законодавчої бази країни. Наприклад, імплементація Конвенції CEDAW вимагає змін у національних законах щодо прав жінок. Слід враховувати, що цей процес може бути тривалим через бюрократичні або політичні обмеження.

3. Інформаційно-просвітницькі кампанії повинні враховувати специфіку місцевих діалектів, способів комунікації та рівня доступу до інформації. Використання зрозумілої мови й адаптованих повідомлень підвищує ефективність комунікаційних активностей.

4. Успішна адаптація вимагає активної співпраці з локальними організаціями, які мають довіру та вплив на місцевому рівні. Це можуть бути громадські рухи, жіночі асоціації, релігійні або етнічні лідери. Інтеграція саме місцевих учасників дозволяє підвищити легітимність ініціатив і сприяє їхній сталості.

5. Міжнародні ініціативи повинні залишати простір для модифікацій проєктів залежно від змін локальних умов. Їх гнучкість дозволяє швидко реагувати на виклики, але вимагає додаткових ресурсів і координації.

6. Розвиток потенціалу місцевих спеціалістів через тренінги та освітні програми є важливою умовою для ефективної адаптації міжнародних підходів. Це забезпечує сталість результатів після завершення проєкту, але разом з тим вимагає значного інвестування часу й ресурсів.

7. Місцеві партнери можуть запропонувати унікальне розуміння ситуації, що допомагає врахувати специфічні виклики та можливості. Використання локального досвіду справді підвищує ефективність ініціатив, але потребує чіткого узгодження ролей і обов'язків.

8. У країнах із великим територіальним розмаїттям необхідно враховувати різні умови в регіонах (урбаністичних і сільських районах, регіонах із різними етнічними або релігійними групами). Це значно ускладнює планування, але дозволяє розробляти адресні й ефективні заходи.

9. Бенефіціари ініціатив (жінки, вразливі групи населення) повинні мати можливість брати участь у плануванні та впровадженні програм. Це сприяє більшій відповідності ініціатив реальним потребам, але потребує додаткових зусиль для організації участі.

10. Система моніторингу проєктів повинна враховувати специфічні індикатори, які відображають прогрес у локальних умовах. Це дозволяє більш точно оцінити результати й скоригувати стратегії.

Отже, адаптація міжнародних гендерних ініціатив до локального контексту є критично важливим процесом, який потребує врахування соціокультурних, економічних і політичних реалій. Ефективна адаптація сприяє

підвищенню довіри до проєктів, забезпечує їхню сталість і максимізує вплив на досягнення гендерної рівності.

Міжнародні ініціативи часто запроваджують чіткі системи моніторингу, що дозволяє оцінювати прогрес та вплив гендерних програм. Це може бути корисним для національних ініціатив, які впроваджують подібні інструменти. *Моніторинг і оцінка* є важливими компонентами взаємодії між національними й міжнародними гендерними ініціативами. Вони забезпечують об'єктивний аналіз ефективності програм, виявлення успішних практик і визначення напрямів для покращення. У процесі такої взаємодії моніторинг і оцінка мають кілька особливих характеристик.

1. Міжнародні партнери зазвичай використовують універсальні методології оцінки, які базуються на таких рамках, як логіко-структурний підхід (Logical Framework) чи результати Цілей сталого розвитку (ЦСР). Адаптація цих стандартів до національних умов потребує узгодження методів збору даних, критеріїв оцінки й показників результативності.

2. Національні та міжнародні партнери розробляють набір спільних індикаторів для моніторингу прогресу, таких як показники участі жінок у прийнятті рішень, доступ до освіти, зменшення рівня насильства тощо. Тому індикатори повинні бути чіткими, вимірюваними та узгодженими з місцевими реаліями, що часто вимагає компромісу між універсальністю й локальною релевантністю.

3. Моніторинг та оцінка у гендерних ініціативах часто включає кількісні (опитування, статистичні дані) та якісні (інтерв'ю, фокус-групи) методи дослідження. Разом з тим, комбінований підхід дозволяє отримати більш повну картину впливу ініціатив, але потребує значних ресурсів і високої кваліфікації персоналу.

4. Моніторинг і оцінка повинні враховувати гендерно-дезагредовані дані, які розкривають різний вплив ініціатив на чоловіків і жінок. Але в багатьох країнах збір таких даних може бути обмеженим через слабку статистичну базу або недостатнє розуміння важливості цього аспекту.

5. У процесі моніторингу та оцінки залучаються як національні органи влади й громадські організації, так і міжнародні експерти. Це забезпечує прозорість і легітимність процесу, але може створювати складнощі через різні підходи й очікування.

6. Моніторинг і оцінка служать основою для звітування про досягнуті результати перед донорами, національними урядами та громадськістю. Підзвітність підвищує довіру до ініціатив, але разом з тим вимагає чіткої структури звітів і прозорих процедур їхнього підготовки.

7. Гендерні ініціативи часто мають довготривалий вплив, наприклад, на зменшення дискримінації чи посилення ролі жінок у суспільстві. Але слід враховувати, що оцінка довгострокових результатів вимагає системи відкладеного моніторингу (*ex-post evaluation*), яка включає періодичний аналіз після завершення проєкту.

8. Взаємодія національних і міжнародних ініціатив може створювати додаткові результати, які перевищують очікувані завдяки об'єднанню зусиль. Зрозуміло, що синергійні ефекти важко виміряти, але вони є важливим показником успішності співпраці.

9. Сучасні системи моніторингу та оцінки дедалі частіше використовують цифрові платформи для збору, обробки та аналізу даних. Це значно підвищує ефективність моніторингу, але потребує технічної інфраструктури та спеціальних знань.

10. Результати моніторингу та оцінки використовуються для покращення майбутніх ініціатив, а також для поширення успішних практик серед інших учасників. Але слід враховувати той факт, що процес розповсюдження потребує ефективної комунікаційної стратегії, яка враховує аудиторію на локальному та міжнародному рівнях.

Отже, моніторинг і оцінка у процесі взаємодії між національними й міжнародними гендерними ініціативами є ключовими інструментами для забезпечення прозорості, ефективності та стійкості проєктів. Особливості цього процесу вимагають комплексного підходу, залучення зацікавлених сторін і постійного вдосконалення методологій.

Міжнародні програми часто активно залучають локальні громадські організації, що сприяє підвищенню їхнього потенціалу. *Громадянське суспільство* (громадські організації, активісти, правозахисні групи) відіграє важливу роль у забезпеченні ефективної взаємодії між національними й міжнародними гендерними ініціативами. У процесі такої співпраці роль громадянського суспільства зазнає трансформацій, які відображають зміну пріоритетів, підходів і стратегій реалізації ініціатив.

1. Громадські організації активно виступають за інтеграцію міжнародних стандартів гендерної рівності в національну політику, використовуючи механізми адвокації. Розширення доступу до міжнародних ресурсів і підтримки дозволяє громадянському суспільству ефективніше впливати на державну політику й суспільну думку.

2. Громадянське суспільство все частіше виступає не лише як виконавець проєктів, але й як партнер міжнародних організацій у плануванні, реалізації та оцінці гендерних ініціатив. Це дозволяє враховувати локальні потреби й специфіку, проте вимагає високого рівня професійної підготовки й організаційного розвитку громадських організацій.

3. У процесі співпраці громадські організації виконують функцію моніторингу дотримання міжнародних стандартів і звітують перед донорами й громадськістю. Це підвищує рівень прозорості та довіри до ініціатив, але створює додаткове навантаження на громадські організації.

4. Міжнародна підтримка дозволяє локальним громадським ініціативам брати участь у масштабних гендерних програмах, розширюючи їхній вплив і охоплення. Так громадянське суспільство стає важливим інструментом для залучення маргіналізованих груп і регіонів.

5. Громадянські організації отримують доступ до фінансової підтримки, тренінгів і експертної допомоги від міжнародних партнерів. Це сприяє зміцненню організаційної спроможності, але водночас може створювати залежність від зовнішнього фінансування.

6. Громадські організації у співпраці з міжнародними партнерами переймають мультикультурний підхід до вирішення гендерних проблем. Цей

підхід дозволяє враховувати різноманітність гендерних викликів, але вимагає глибокого розуміння різних культурних контекстів.

7. Громадянське суспільство бере на себе функції просвітницької роботи, спрямованої на підвищення обізнаності щодо гендерної рівності. Ця діяльність сприяє зміні суспільних стереотипів, але вимагає значних ресурсів і довіри громадян.

8. Громадянські організації часто виконують роль посередника, забезпечуючи взаєморозуміння між міжнародними донорами та національними партнерами. Слід враховувати, що цей процес може бути ускладненим через різницю в очікуваннях і підходах сторін.

9. Громадянське суспільство дедалі більше спрямовує зусилля на боротьбу з причинами гендерної нерівності, а не лише з її наслідками. Саме такий підхід вимагає довготривалої підтримки й стратегічного планування.

10. Для посилення впливу громадянське суспільство формує мережі й коаліції, які об'єднують локальних і міжнародних партнерів. Це дозволяє обмінюватися досвідом і ресурсами, але може ускладнювати координацію діяльності.

Отже, зміна ролі громадянського суспільства у процесі взаємодії між національними й міжнародними гендерними ініціативами відображає його зростаюче значення як партнера, посередника й агента змін. Ці трансформації сприяють підвищенню ефективності гендерних програм, але також створюють нові виклики, пов'язані з організаційною спроможністю й стійкістю громадянського суспільства.

Міжнародні ініціативи сприяють також вдосконаленню законодавства у сфері гендерної рівності, підтримуючи впровадження ратифікованих міжнародних документів, таких як Конвенція CEDAW. У процесі взаємодії між національними й міжнародними гендерними ініціативами *нормативно-правова база зазнає трансформацій*, спрямованих на узгодження національного законодавства з міжнародними стандартами гендерної рівності. Цей процес має кілька особливостей, які характеризують його динаміку, виклики та результати.

1. У процесі гармонізації законодавства з міжнародними стандартами національні нормативно-правові акти адаптуються відповідно до міжнародних документів, таких як Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) або Цілі сталого розвитку (ЦСР). Цей процес вимагає детального аналізу наявного законодавства та створення механізмів для його узгодження з міжнародними нормами.

2. У рамках співпраці із міжнародними партнерами національне законодавство може отримувати нові підходи, такі як гендерно-орієнтоване бюджетування, антидискримінаційна політика тощо. Введення нових підходів вимагає навчання державних службовців і роз'яснювальної роботи серед населення.

3. Результатом впливу міжнародних гендерних ініціатив є створення чи посилення національних інституцій, відповідальних за реалізацію гендерної політики. Практика показує, що ухвалення законодавства часто супроводжується створенням органів із моніторингу та контролю його виконання.

4. Країни, що співпрацюють із ЄС, адаптують своє законодавство до вимог таких документів, як Стамбульська конвенція про запобігання насильству щодо жінок. Це потребує глибокої роботи над змінами в законах і підзаконних актах, а також забезпечення ресурсів для їхньої реалізації.

5. Міжнародні ініціативи сприяють внесенню норм про недискримінацію за ознакою статі в конституції, закони про працю, освіту, охорону здоров'я тощо. Законодавчі зміни мають забезпечувати ефективні механізми правового захисту для постраждалих від дискримінації.

6. У процесі взаємодії з міжнародними партнерами запроваджуються механізми залучення громадськості до формування та моніторингу нормативно-правової бази. Це забезпечує прозорість і підзвітність процесу, але потребує організаційних зусиль та залучення ресурсів.

7. Під впливом міжнародних ініціатив законодавство охоплює ширший спектр питань, таких як права маргіналізованих груп, гендерна чутливість у освіті та охороні здоров'я. Законодавство стає більш інклюзивним, але іноді

стикається з опором у суспільстві через стереотипи чи політичну нестабільність.

8. Зміни у нормативно-правовій базі супроводжуються створенням механізмів регулярного моніторингу виконання законів і звітності перед міжнародними організаціями. Це підвищує якість реалізації законів, але разом з тим вимагає ефективної координації між урядовими та неурядовими структурами.

9. У рамках міжнародних ініціатив ухвалюються закони, спрямовані на боротьбу з домашнім насильством, сексуальними домаганнями, торгівлею людьми тощо. Але слід враховувати, що реалізація цих законів вимагає створення інфраструктури підтримки постраждалих (притулки, гарячі лінії) та навчання правоохоронців.

10. Під впливом міжнародних ініціатив у країнах закріплюються юридичні гарантії рівності чоловіків і жінок у всіх сферах суспільного життя. При цьому юридичні зміни стають основою для подальшої роботи над викоріненням нерівності, але часто потребують супутніх соціально-економічних реформ.

Отже, процес взаємодії між національними й міжнародними гендерними ініціативами має значний вплив на нормативно-правову базу, стимулюючи її гармонізацію з міжнародними стандартами та сприяючи посиленню гарантій гендерної рівності. Ці зміни підвищують ефективність реалізації гендерної політики, забезпечують більшу прозорість і відкривають нові можливості для досягнення рівності у всіх сферах життя.

Співпраця з міжнародними партнерами відкриває доступ до глобальної мережі знань, інновацій та практик, що підвищує ефективність національних ініціатив. *Розширення міжнародного співробітництва* є ще одним ключовим аспектом взаємодії між національними й міжнародними гендерними ініціативами. Цей процес спрямований на зміцнення глобальної солідарності, обмін досвідом і ресурсообмін для досягнення спільних цілей гендерної рівності.

1. У рамках гендерних ініціатив створюються нові партнерства між урядами, міжнародними організаціями (ООН, ЄС, ОБСЄ), громадськими

організаціями та бізнесом. Такі партнерства дозволяють синхронізувати зусилля на глобальному й локальному рівнях, забезпечуючи масштабні й стійкі результати.

2. Розширення доступу до міжнародних фінансових і технічних ресурсів сприяє залученню грантів, технічної допомоги, експертної підтримки й інвестицій у проекти, пов'язані з гендерною рівністю. Це дозволяє компенсувати недостатність національних ресурсів, але також вимагає відповідності міжнародним стандартам звітності та підзвітності.

3. Міжнародне співробітництво створює платформу для обміну досвідом у впровадженні ефективних гендерних політик і практик. Локальні ініціативи можуть адаптувати успішні моделі з інших країн, уникаючи типових помилок і скорочуючи час на впровадження.

4. Розширення співпраці дозволяє національним виконавцям брати участь у міжнародних форумах, конференціях і платформах (наприклад, Гендерний саміт, Форум CEDAW). Це сприяє покращенню комунікації між учасниками, залученню нових партнерів і зміцненню глобальної мережі підтримки.

5. Міжнародне співробітництво стимулює реалізацію таких глобальних програм, як Цілі сталого розвитку (ЦСР) або «Гендерний план дій III» (GAP III), у національному контексті. Це в свою чергу дозволяє інтегрувати локальні особливості в реалізацію глобальних цілей, але разом з тим вимагає значної координації з міжнародними партнерами.

6. Інтеграція в регіональні мережі, участь у регіональних об'єднаннях, таких як Східне партнерство або Балканські гендерні ініціативи, сприяє розширенню співробітництва на субрегіональному рівні. Це дозволяє розв'язувати спільні виклики в рамках спільного культурного й політичного контексту.

7. Міжнародне співробітництво сприяє проведенню спільних досліджень, організації конференцій, обміну науковцями й підготовці експертів з гендерних питань. Як наслідок, це дозволяє збагачувати національні дослідження й

політики інноваційними ідеями, але потребує створення ефективних механізмів передачі знань.

8. Розширення співпраці дозволяє реалізовувати масштабні проекти протидії домашньому насильству, торгівлі людьми та гендерній дискримінації. Такі ініціативи стають більш ефективними завдяки синхронізації дій різних країн і організацій.

9. Національні уряди й громадські організації використовують міжнародну платформу для просування гендерної рівності як дипломатичного пріоритету. Це дозволяє досягати політичних домовленостей і залучати більше міжнародної підтримки для вирішення гендерних викликів.

10. Участь у міжнародному співробітництві допомагає інтегрувати національні зусилля у глобальний контекст, зокрема в досягнення ЦСР або виконання резолюцій ООН щодо жінок, миру та безпеки. Національні ініціативи отримують додаткові імпульси для розвитку, але також зобов'язуються дотримуватися високих стандартів і цілей.

Отже, розширення міжнародного співробітництва є важливим фактором у підвищенні ефективності національних гендерних ініціатив. Воно забезпечує доступ до ресурсів, знань і партнерств, сприяє впровадженню інноваційних підходів і підвищує рівень відповідності глобальним стандартам. Разом із тим, цей процес вимагає високого рівня координації та адаптації до локального контексту, щоб максимально використати можливості й подолати потенційні виклики.

Таким чином, ефективна взаємодія між національними й міжнародними гендерними ініціативами можлива за умови гармонізації цілей, адаптації міжнародних стандартів до локального контексту та активної співпраці між усіма зацікавленими сторонами. Це сприятиме сталому впровадженню гендерної рівності на національному рівні з урахуванням глобального досвіду. Більше того, це уможливлює синергійний ефект, який виникає в результаті інтеграції національних і міжнародних зусиль, коли об'єднання ресурсів, досвіду й стратегій забезпечує результати, що перевищують суму індивідуальних зусиль. У контексті гендерних ініціатив цей ефект дозволяє досягати більшої ефективності, масштабності та стійкості.

По-перше, посилюється інституційний потенціал – національні інституції отримують доступ до експертної підтримки, технічних знань і ресурсів міжнародних партнерів. Як наслідок, вдосконалюються організаційні процеси, створюються нові структури й механізми для реалізації гендерної політики. Наприклад, запровадження гендерно орієнтованого бюджетування на рівні місцевих органів влади за підтримки програм ЄС.

По-друге, підвищується ефективність політик і стратегій – національні ініціативи інтегруються в рамки глобальних стандартів і підходів, таких як Цілі сталого розвитку (ЦСР) чи Пекінська платформа дій. Внаслідок цього забезпечується краща відповідність політик сучасним викликам, зростає якість їх реалізації. Як приклад можна навести розробку національних стратегій запобігання домашньому насильству на основі рекомендацій CEDAW і Стамбульської конвенції.

По-третє, розширюється доступ до фінансових ресурсів – міжнародні донори та партнери надають фінансування для реалізації масштабних гендерних проєктів. Внаслідок цього зростає можливість реалізовувати комплексні програми, зокрема в регіонах із обмеженими ресурсами. Наприклад, реалізація проєктів ООН Жінки в Україні, які фінансуються ЄС, забезпечують фінансову підтримку місцевим ініціативам.

По-четверте, залучаються інновації й передові практики – міжнародні партнери пропонують перевірені моделі й інноваційні підходи, які адаптуються до локального контексту. Як наслідок, підвищується результативність програм, зменшується кількість помилок на етапі впровадження. Прикладом може бути використання цифрових платформ для збору даних про гендерну нерівність аналогічно до того, як це відбувалося у проєктах Європейської комісії.

По-п'яте, створюється мережа обміну досвідом – національні й міжнародні організації взаємодіють у межах спільних платформ, форумів, навчань і конференцій. При цьому забезпечується постійний обмін знаннями, підвищується кваліфікація національних фахівців. Прикладом цього фактору може бути факт участі українських організацій у Гендерному саміті ЄС, яка значно сприяла покращенню їхніх проєктів.

По-шосте, масштабуються успішні практики – успішні національні ініціативи можуть бути розширені до рівня регіональних або глобальних програм завдяки міжнародній підтримці. Як наслідок, більша кількість людей отримує доступ до ефективних рішень, покращується загальний рівень гендерної рівності. Наприклад, розширення локальних програм із підтримки жінок-підприємців через програми UNDP.

По-сьоме, посилюється громадянське суспільство – міжнародна підтримка допомагає зміцнити позиції громадських організацій, які реалізують гендерні ініціативи. Наслідком цього є той факт, що громадянське суспільство стає ефективнішим у моніторингу, лобіюванні й реалізації гендерних програм. Прикладом може бути фінансування НУО в рамках програм ЄС для реалізації місцевих проєктів боротьби з насильством.

По-восьме, прискорюються нормативно-правові зміни – міжнародні партнери стимулюють адаптацію законодавства до міжнародних стандартів. Внаслідок цього відбувається швидше прийняття законів і створення механізмів для їх виконання. Наприклад, ратифікація Стамбульської конвенції Україною під впливом міжнародного співробітництва.

По-дев'яте, зростає суспільна обізнаність – спільні інформаційні кампанії сприяють підвищенню обізнаності суспільства про гендерні права та проблеми. Як наслідок змінюються суспільні стереотипи, підвищується підтримка гендерних ініціатив. Наприклад, кампанії з протидії домашньому насильству, підтримані UN Women і місцевими медіа.

Нарешті, забезпечується стійкість результатів – об'єднання ресурсів і зусиль дозволяє створити міцні основи для довгострокової дії гендерних програм. Це сприяє тому, що результати стають більш стабільними, навіть після завершення міжнародного фінансування. Прикладом може слугувати інституалізація практик гендерного аналізу в національних політиках.

Таким чином, синергійний ефект від об'єднання національних і міжнародних зусиль у гендерних ініціативах полягає в покращенні якості, ефективності та стійкості програм. Це забезпечує масштабний вплив, сприяє швидшому досягненню результатів і створює умови для сталого розвитку.

Разом із тим, успішність такого об'єднання залежить від координації, взаємної довіри й готовності до адаптації.

2.2. Аналіз динаміки зміни та прогнозні значення складних гендерних індексів для України

Аналіз динаміки Індексу людського розвитку та похідних від нього гендерних індексів для України

Індекс людського розвитку. Почнемо саме з аналізу Індексу людського розвитку та його складових показників, щоб побачити динаміку його зміни та оцінити перспективи.

Аналіз Індексу людського розвитку ми будемо виконувати на основі моделювання часових рядів, а також для кожного індексу та його складових показників виконаємо прогнозування на 5 років.

Індекс людського розвитку вимірюється з 1990 року. Останній Звіт на момент написання монографії містив дані за 2022 рік. Тому змодельуємо часові ряди для самого індексу і його складових показників на основі часового ряду з 1990 по 2022 рік.

У таблиці 2.2 наведені найкращі моделі, які були отримані для Індексу людського розвитку та його складових показників.

Як бачимо, найкраще моделюють наші часові ряди моделі експоненційного згладжування (Хольта і Брауна).

Далі окремо проаналізуємо динаміку зміни та прогноз щодо Індексу людського розвитку та його складових на основі отриманих моделей.

На графіках будемо використовувати наступні позначення:

червоним – емпіричні значення;

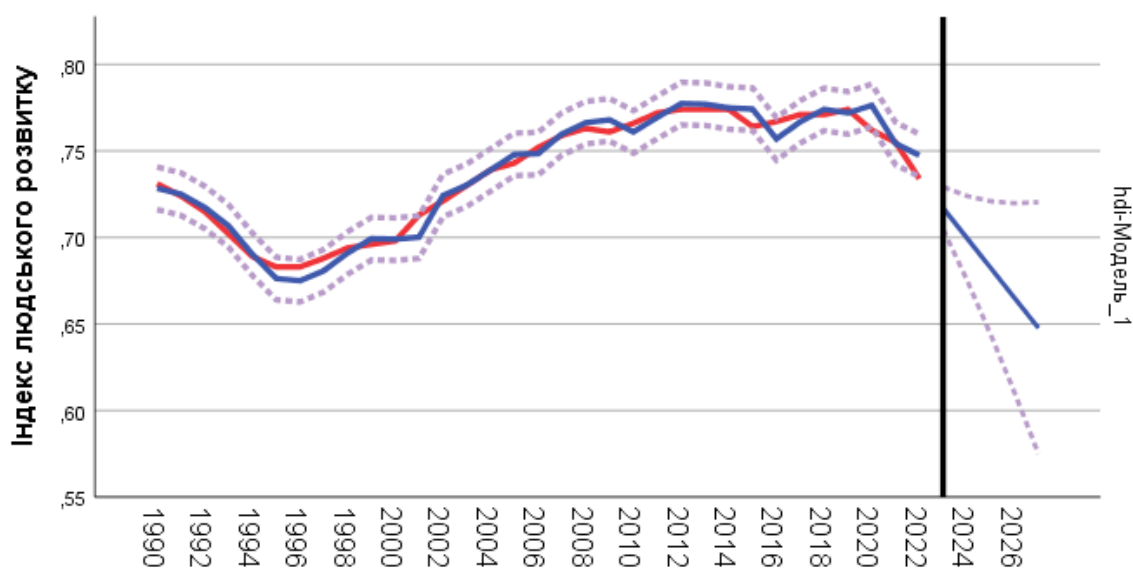
синім – теоретичні значення найкращої моделі;

пунктиром – нижні і верхні границі змодельованих значень на рівні достовірності 95%.

Таблиця 2.2. Найкращі моделі для Індексу людського розвитку та його складових показників

Модель	Статистики підгонки моделі		Q-статистика Льюнга-Бокса		
	Стаціонарний R-квадрат	R-квадрат	Статистика	DF	Значущість
Індекс людського розвитку – модель Брауна	,088	,964	10,870	17	,863
Очікувана тривалість життя при народженні – модель Хольта	,256	,934	13,528	16	,634
Очікувана тривалість шкільного навчання – модель Брауна	,298	,925	19,216	17	,316
Середня тривалість шкільного навчання – модель Брауна	-,050	,998	3,244	17	1,000
ВНД на душу населення – модель Брауна	,063	,911	10,319	17	,890

З рис. 2.1 бачимо, що значення Індексу людського розвитку для України не були стабільними і не характеризуються однозначною динамікою щодо зростання чи спадання.

Рис. 2.1. Емпіричні та змодельовані значення Індексу людського розвитку для України (1990–2022 рр.)

Протягом 1990-1996 років показник ІЛР значно знижується. Це можна пояснити економічними кризами, спадом рівня життя, погіршенням доступу до освіти, медичних послуг та іншими соціальними труднощами після розпаду СРСР.

З 2000 по 2014 роки ІЛР поступово зростає, відображаючи покращення соціально-економічної ситуації, стабілізацію економіки, покращення доступу до базових послуг, зростання тривалості життя та покращення рівня освіти.

З 2014 по 2022 роки характеризується коливанням і спадом індексу. Період характеризується зниженням ІЛР після 2014 року. Це пов'язано з політичною кризою, війною на Донбасі, економічною нестабільністю, а також пандемією COVID-19, яка мала значний вплив на всі аспекти людського розвитку.

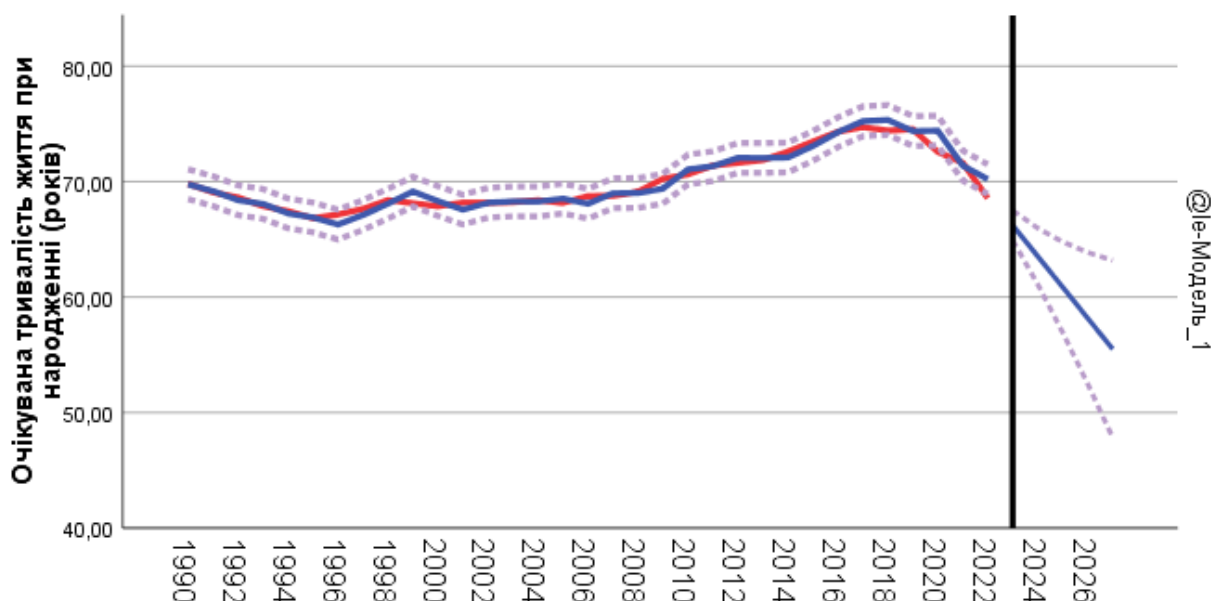
Прогноз демонструє значну невизначеність. Можливе як різке зниження, так і відновлення показника залежно від умов (економічна стабільність, закінчення військових дій, відновлення країни після кризи).

Також у прогнозі бачимо, що Індекс людського розвитку має зменшуватися у наступні 5 років. У таблиці 2.3 наведені прогнозні значення для Індeksu людського розвитку та його складових на 5 років.

Таблиця 2.3. Прогнозні значення для Індeksu людського розвитку та його складових показників

Модель	2023	2024	2025	2026	2027
Індекс людського розвитку – модель Брауна	,72	,70	,68	,66	,65
Очікувана тривалість життя при народженні – модель Хольта	66,22	63,54	60,85	58,17	55,49
Очікувана тривалість шкільного навчання – модель Брауна	13,22	13,12	13,03	12,93	12,84
Середня тривалість шкільного навчання – модель Брауна	11,12	11,12	11,12	11,12	11,12
ВНД на душу населення – модель Брауна	10496,85	9564,28	8631,71	7699,14	6766,57

На рис. 2.2 бачимо динаміку індикатора *Очікувана тривалість життя при народженні*.

Рис. 2.2. Емпіричні та змодельовані значення індикатора *Очікувана тривалість життя при народженні* (1990–2022 рр.)

З 1990 по 1996 рік очікувана тривалість життя знижується. Це може бути результатом складних соціально-економічних умов після розпаду СРСР, економічної кризи, погіршення медичного обслуговування та загальної якості життя. З 1997 по 2019 рік спостерігається стабільне зростання тривалості життя. Причинами могли бути економічна стабілізація, покращення медичної допомоги, зниження рівня бідності та підвищення якості життя.

Починаючи з 2020 року, знову спостерігається спад очікуваної тривалості життя, що співпадає з анексією Криму, війною на Донбасі та загальною політичною й економічною нестабільністю. COVID-19 (2020–2022 роки) також міг внести свій внесок у значне зниження тривалості життя через зростання смертності. Зазначені фактори вплинули на загальну смертність населення, що, звичайно, вплинуло на даний показник, так як він розраховується на основі кількості померлих у кожній віковій групі.

Також і у прогнозі бачимо, що показник може стрімко зменшуватися у наступні 5 років. Рис. 2.2 демонструє невизначеність у прогнозах. Розходження між верхньою та нижньою межами довірчого інтервалу у прогнозі вказує на різні сценарії. У разі стабілізації політичної та економічної ситуації можна очікувати на відновлення показника, проте за несприятливих умов тривалість життя може знижуватися.

Відповідно для покращення ситуації необхідні інвестиції в охорону здоров'я, боротьба з наслідками війни та підвищення рівня життя населення.

Далі на рис. 2.3 зображена динаміка показника *Очікувана тривалість шкільного навчання*.

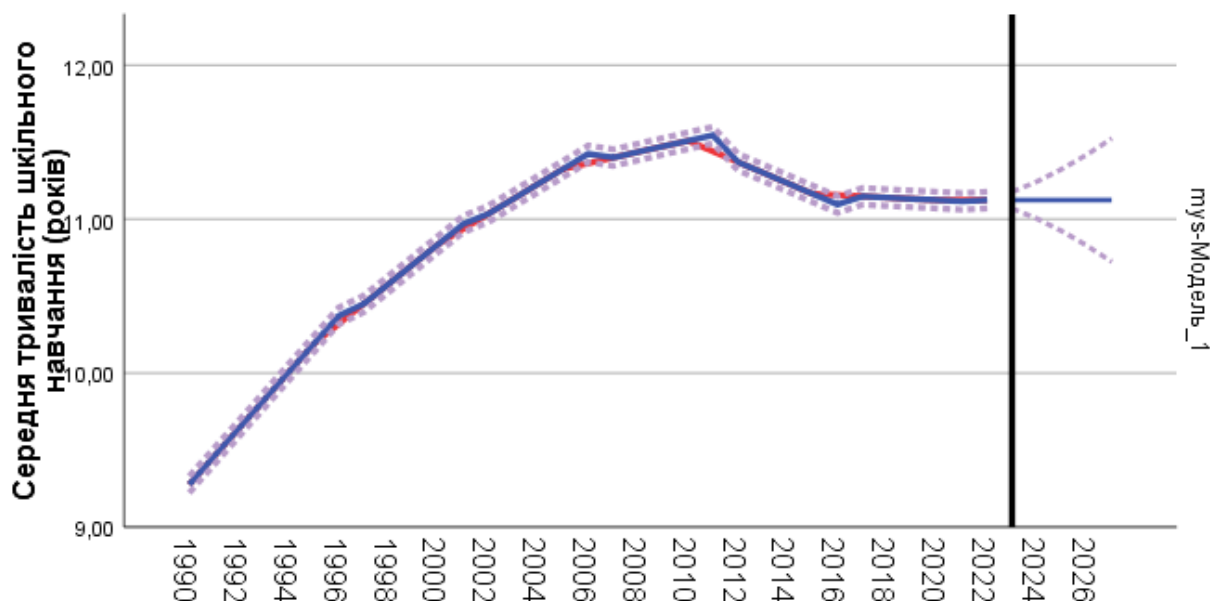
Рис. 2.3. Емпіричні та змодельовані значення індикатору *Очікувана тривалість шкільного навчання* (1990–2022 рр.)

Протягом 1990–1995 років відзначається зниження очікуваної тривалості шкільного навчання. Це, ймовірно, пов'язано із соціально-економічною кризою, яка настала після розпаду Радянського Союзу. Зниження фінансування освіти, міграція населення та соціальна нестабільність могли вплинути на доступність і якість освіти. Протягом 1996-2014 років відзначається помітне покращення, де очікувана тривалість навчання зростає. Тут можна відмітити стабілізацію

економіки, зростання фінансування освітньої системи та впровадження освітніх реформ. Помітно збільшилася увага до середньої освіти й почалося упровадження сучасних освітніх стандартів. З 2015 року починається різке падіння очікуваної тривалості навчання, що, найімовірніше, пов'язано з подіями Революції Гідності, анексією Криму та війною на Донбасі. Ці події спричинили скорочення доступу до освіти для частини населення, особливо в регіонах, охоплених бойовими діями.

Прогноз демонструє невизначеність. Розходження між верхньою та нижньою межами прогнозу свідчить про значні ризики. Якщо економічна та політична ситуація стабілізується, тривалість навчання може зрости. У разі погіршення умов — показник може продовжити падати.

На рис. 2.4 зображена динаміка показника *Середня тривалість шкільного навчання*.

Рис. 2.4. Емпіричні та змодельовані значення індикатору *Середня тривалість шкільного навчання* (1990–2022 рр.)

У період з 1990 до 2005 року спостерігається стабільне збільшення середньої тривалості шкільного навчання, що може бути пов'язано з освітніми реформами після здобуття незалежності та підвищенням доступності освіти.

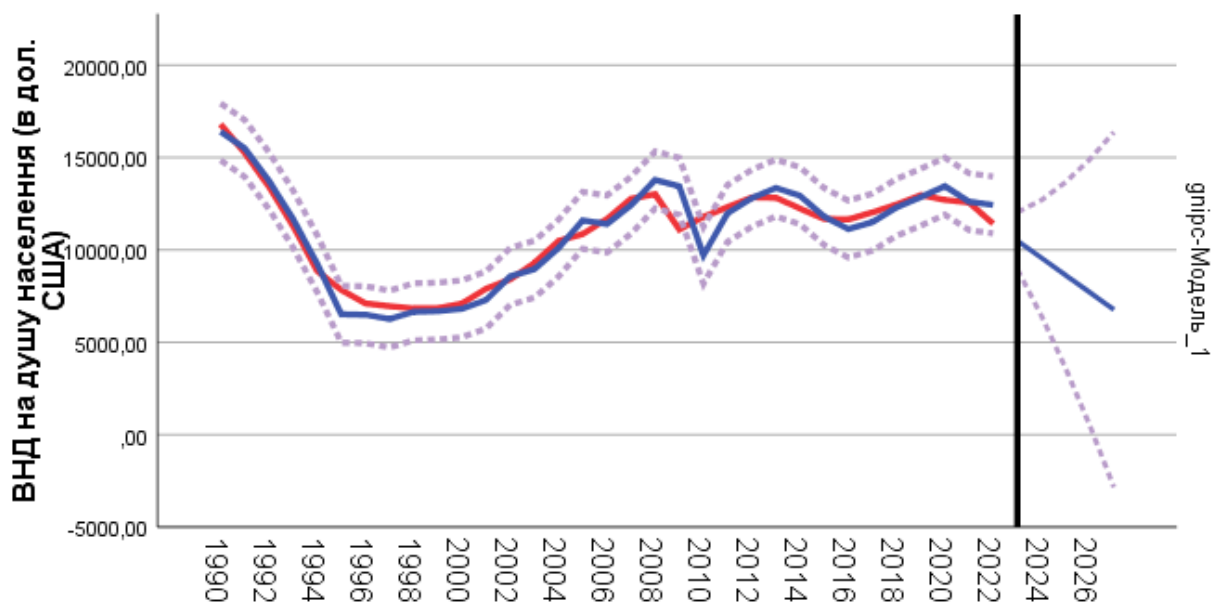
Після 2005 року середня тривалість навчання почала стабілізуватися, а згодом злегка знижуватися. Це може свідчити про соціально-економічні виклики, які вплинули на освітню систему, наприклад, зменшення кількості випускників, а також міграцію молоді через події, яка пов'язані з військовими діями на території України.

На графіку видно, що після 2022 року модель прогнозує як можливе стабілізування показника, так і ймовірність його зниження. Це позначено пунктирними лініями, які відображають невизначеність прогнозу.

В цілому бачимо, що середня тривалість навчання в Україні зазнала позитивної динаміки в перші роки незалежності, але стикається з певними викликами після 2005 року.

Для покращення ситуації можуть бути необхідні подальші інвестиції в освіту, адаптація освітньої системи до сучасних викликів і вирішення соціально-економічних проблем.

На рис. 2.5 зображена динаміка показника *ВНД на душу населення*.

Рис. 2.5. Емпіричні та змодельовані значення індикатору *ВНД на душу населення* (1990-2022 рр.)

На початку 1990-х років спостерігається суттєве зниження ВНД на душу населення. Це пов'язано з економічною кризою після розпаду СРСР і переходом до ринкової економіки.

З 2000 року до 2008 року ВНД поступово зростає, що свідчить про економічну стабілізацію та відновлення. Цей період можна пов'язати зі зростанням зовнішньої торгівлі та інвестицій.

Світова фінансова криза 2008 року відображена в падінні ВНД. Наступне відновлення тривало, однак криза 2014 року, пов'язана з військовими діями та економічною нестабільністю, знову спричинила спад.

Після 2014 року спостерігається поступове зростання ВНД до 2021 року. Проте події 2022 року (війна та економічна криза) призвели до різкого падіння.

Прогноз на 2023–2026 роки має високу невизначеність. Тут можливі як сценарії відновлення, так і подальшого спаду. Для стабілізації та зростання показника необхідні ефективні реформи, інвестиції та вирішення військового конфлікту на території України.

Індекс гендерного розвитку

Індекс гендерного розвитку вимірюється з 1995 року. Тому змоделюємо часові ряди для самого індексу і його складових показників на основі часового ряду з 1990 по 2022 рік.

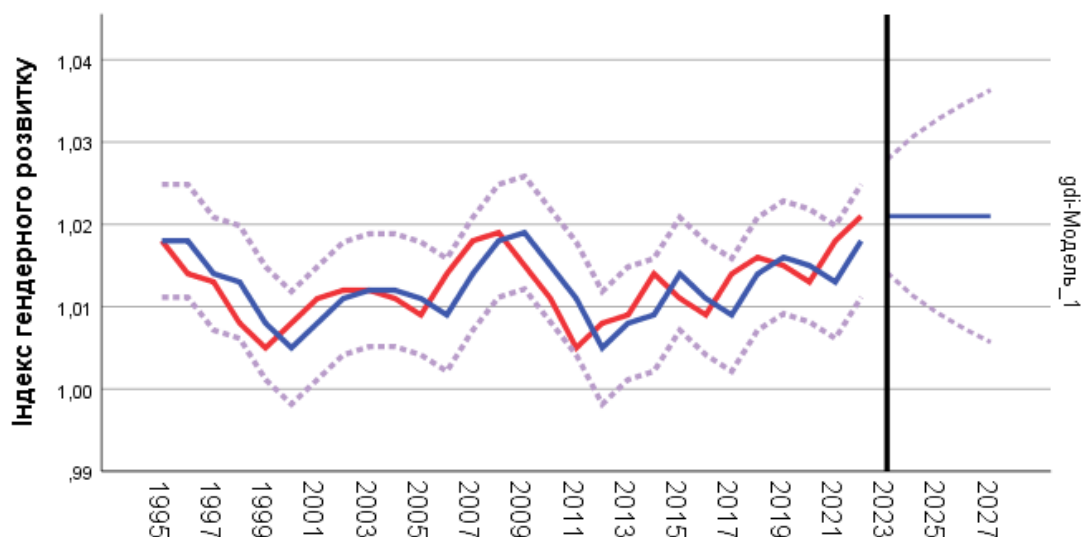
У таблиці 2.4 наведені найкращі моделі, які були отримані для Індексу гендерного розвитку та його складових показників.

Таблиця 2.4. Найкращі моделі для Індексу гендерного розвитку та його складових показників

Модель	Статистики підгонки моделі		Q-статистика Льюнга-Бокса		
	Стаціонарний R-квадрат	R-квадрат	Статистика	DF	Значущість
Індекс гендерного розвитку – модель експоненційного згладжування	-,001	,344	13,615	17	,694
Індекс гендерного розвитку жінок – модель Брауна	,249	,959	11,405	17	,835
Очікувана тривалість життя при народженні жінок – модель Хольта	,410	,930	14,125	16	,589
Очікувана тривалість шкільного навчання жінок - модель експоненційного згладжування	-,002	,910	37,907	17	,003
Середня тривалість шкільного навчання жінок – модель Брауна	-,057	,999	14,228	17	,651
ВНД на душу населення жінок - модель експоненційного згладжування	-,040	,899	14,261	17	,649
Індекс гендерного розвитку чоловіків – модель Брауна	,127	,969	12,029	17	,798
Очікувана тривалість життя при народженні чоловіків – модель Брауна	,123	,926	10,746	17	,869
Очікувана тривалість шкільного навчання чоловіків – модель Брауна	,362	,930	12,241	17	,785
Середня тривалість шкільного навчання чоловіків – модель Брауна	-,017	,993	14,116	17	,659
ВНД на душу населення чоловіків - модель експоненційного згладжування	-,034	,903	11,260	17	,843

З рис. 2.6 бачимо, що значення Індексу гендерного розвитку для України не були стабільними і не характеризуються однозначною динамікою щодо зростання чи спадання.

У період з 1995 по 2005 рік спостерігається нестабільність індексу. Причинами спаду стали економічні труднощі, які виникли після розпаду СРСР і мали різний вплив на жінок і чоловіків. У ці роки знизився рівень життя, що відобразилося на доступі до ресурсів і соціальних послуг. Гендерні нерівності були пов'язані з нерівним доступом до ринку праці та зміною соціальних ролей.

Рис. 2.6. Емпіричні та змодельовані значення Індексу гендерного розвитку для України (1995–2022 рр.)

У період з 2005 по 2015 рік прослідковується період стабілізації. Показники почали вирівнюватися, що свідчить про певне покращення умов у сферах освіти та здоров'я. У цей час зростала роль жінок у суспільстві, і політика гендерної рівності набувала більшого значення.

У 2016–2022 роках спостерігається незначне, але стає покращення індексу. Це пов'язано зі зростанням уваги до гендерних питань у державній політиці, розширенням доступу до освіти та участі жінок у ринку праці. Програми, спрямовані на розширення економічних і політичних прав жінок, також вплинули на покращення гендерного балансу.

Чинники, що впливають на динаміку:

Динаміка Індексу гендерного розвитку в Україні демонструє, що країна досягла значного прогресу в забезпеченні гендерної рівності.

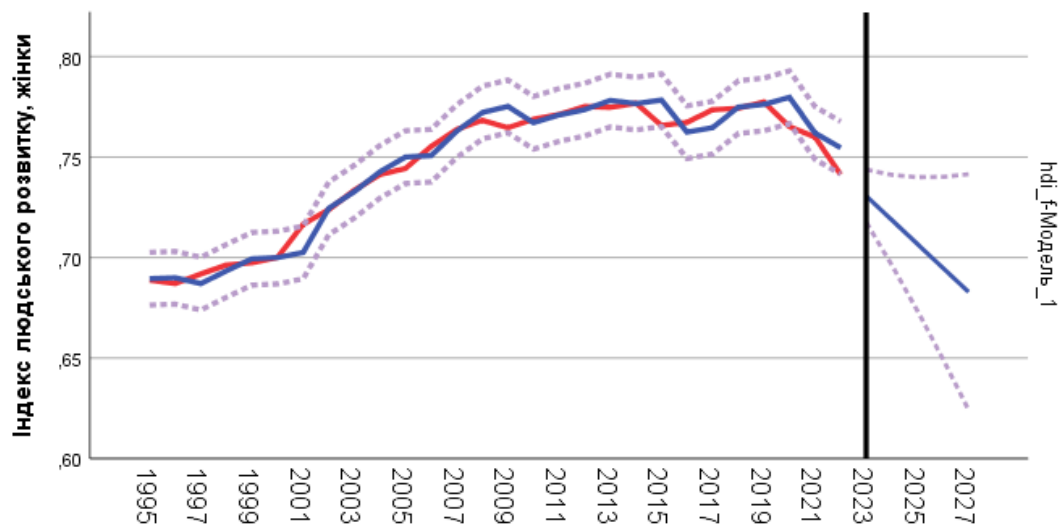
Прогноз на 2023–2027 роки вказує на підтримання поточного дисбалансу, який поки що лишається на користь жінок.

У таблиці 2.5 наведені прогностні значення для Індексу гендерного розвитку та його складових на 5 років.

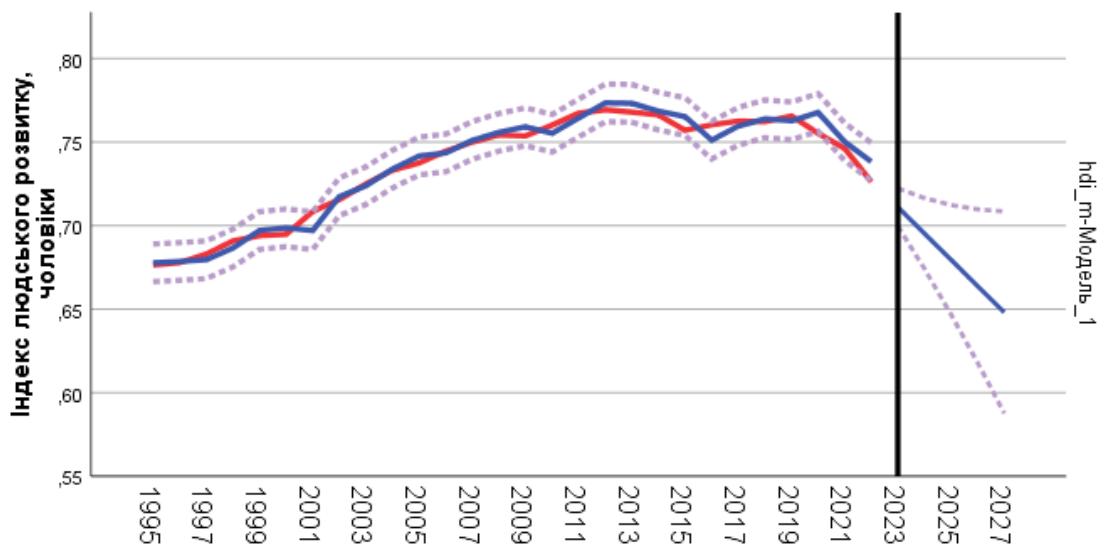
Таблиця 2.5. Прогнозні значення для Індексу гендерного розвитку та його складових показників

Модель	2023	2024	2025	2026	2027
Індекс гендерного розвитку – модель експоненційного згладжування	1,02	1,02	1,02	1,02	1,02
Індекс гендерного розвитку жінок – модель Брауна	,73	,72	,71	,69	,68
Очікувана тривалість життя при народженні жінок – модель Хольта	71,98	69,67	67,35	65,04	62,72
Очікувана тривалість шкільного навчання жінок - модель експоненційного згладжування	13,54	13,54	13,54	13,54	13,54
Середня тривалість шкільного навчання жінок – модель Брауна	11,44	11,44	11,44	11,44	11,44
ВНД на душу населення жінок - модель експоненційного згладжування	9024,57	9024,57	9024,57	9024,57	9024,57
Індекс гендерного розвитку чоловіків – модель Брауна	,71	,70	,68	,66	,65
Очікувана тривалість життя при народженні чоловіків – модель Брауна	61,17	58,77	56,36	53,95	51,54
Очікувана тривалість шкільного навчання чоловіків – модель Брауна	13,02	12,92	12,83	12,73	12,63
Середня тривалість шкільного навчання чоловіків – модель Брауна	10,72	10,72	10,72	10,72	10,72
ВНД на душу населення чоловіків - модель експоненційного згладжування	14233,06	14233,06	14233,06	14233,06	14233,06

На рис. 2.7 та 2.8 відображено динаміку Індексу людського розвитку для жінок і чоловіків в Україні з 1995 до прогнозованого періоду (2023–2027).

Рис. 2.7. Емпіричні та змодельовані значення Індексу людського розвитку для жінок України (1995–2022 рр.)

Рис. 2.8. Емпіричні та змодельовані значення Індексу людського розвитку для чоловіків України (1995–2022 рр.)

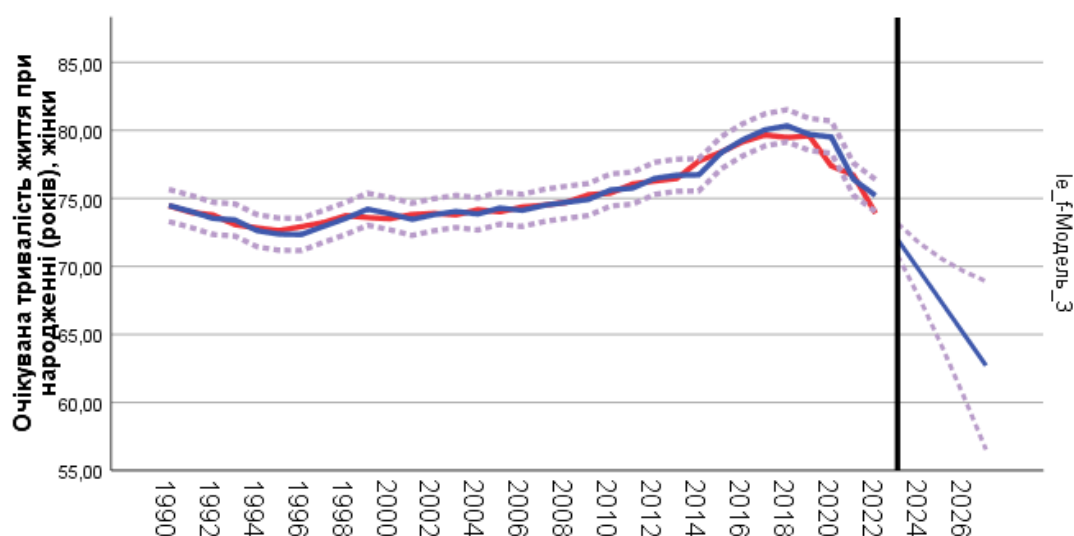
ІЛР для жінок з 1995 до 2010 року стабільно зростає, досягаючи пікових значень близько 0,78 у 2014 році. Після цього спостерігається стабілізація зі злегка знижувальною тенденцією в останні роки.

Аналогічно жінкам, ІЛР для чоловіків зростав у період 1995–2010 років, але нижчими темпами. У 2020–2022 роках помітна тенденція до зниження.

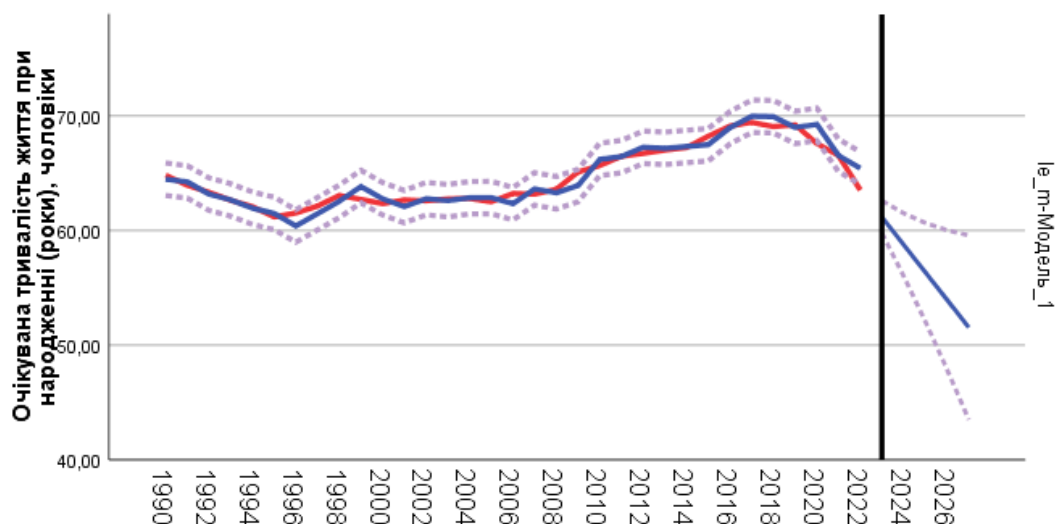
У прогнозі на 2023–2027 роки для обох статей спостерігається падіння ІЛР.

Зауважимо, що жінки завжди мають вищий ІЛР, ніж чоловіки, завдяки вищій тривалості життя та рівню освіти. І цей гендерний розрив, імовірно, збільшиться в майбутньому.

На рис. 2.9 та 2.10 відображено динаміку індикатора *Очікувана тривалість життя при народженні* для жінок і чоловіків в Україні з 1995 до прогнозованого періоду (2023–2027).

Рис. 2.9. Емпіричні та змодельовані значення індикатора *Очікувана тривалість життя при народженні* для жінок України (1995–2022 рр.)

Рис.2. 10. Емпіричні та змодельовані значення індикатора *Очікувана тривалість життя при народженні для чоловіків України (1995–2022 рр.)*

Тривалість життя жінок демонструє поступове зростання з 1990 року, починаючи з 72,64 років і досягнувши піку в 2017 році на рівні 79,66 років. Стабільне зростання тривало приблизно до 2010 року, після чого воно стало більш стрімким. У 2020 році тривалість життя знизилася до 77,37 років, що можна пов'язати з пандемією COVID-19. Далі продовжився стрімкий спад показника. У 2022 році значення впало до 73,90 років, що свідчить про серйозний вплив соціально-економічних і військових факторів.

Тривалість життя чоловіків збільшувалася більш поступово, починаючи з 61,19 років у 1990 році до піку в 2017 році на рівні 69,42 років. Відставання від жінок завжди було стабільним і коливалося в межах 10 років. У 2018 році тривалість життя знизилася до 69,06 років. Далі стрімкий спад. У 2022 році значення впало до 63,53 років, що є значним скороченням у порівнянні з піковими значеннями.

Значне зниження тривалості життя для обох статей після 2019 року, ймовірно, спричинено пандемією, війною та економічними потрясіннями.

Очікувана тривалість життя жінок у прогнозі має тенденцію до різкого спаду: з 71,98 років у 2023 році до 62,72 років у 2027 році. Це є тривожною тенденцією і вказує на значні соціально-економічні проблеми та негативний вплив кризових подій.

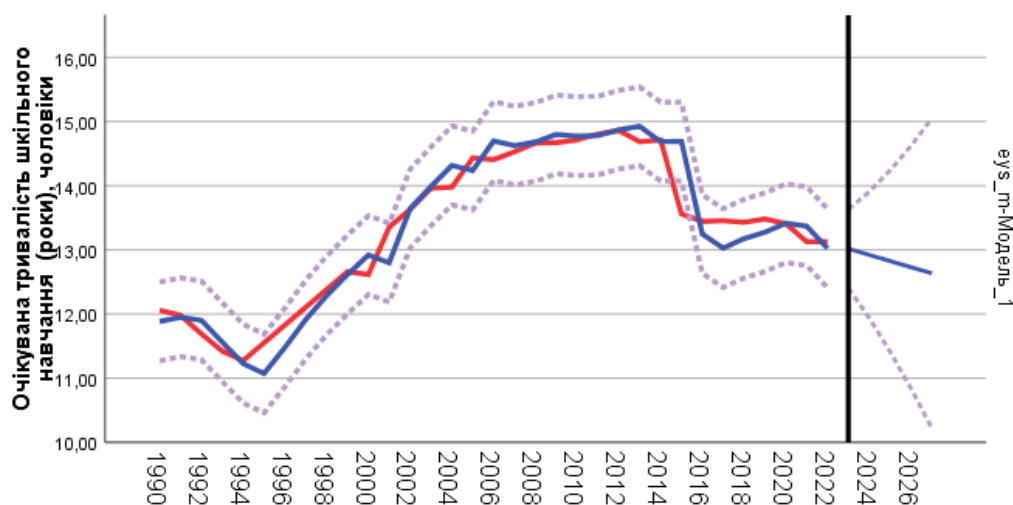
Тривалість життя чоловіків також у прогнозі суттєво скорочується: з 61,17 років у 2023 році до 51,54 років у 2027 році. Це ще більше підкреслює уразливість чоловічого населення до кризових умов.

Загалом, скорочення тривалості життя у прогнозі є більш суттєвим у чоловіків, що зберігатиме значний гендерний розрив.

На рис. 2.11 та 2.12 відображено динаміку індикатора *Очікувана тривалість шкільного навчання* для жінок і чоловіків в Україні з 1995 до прогнозованого періоду (2023–2027).

Рис. 2.11. Емпіричні та змодельовані значення індикатора *Очікувана тривалість шкільного навчання* для жінок України (1995–2022 рр.)

Рис. 2.12. Емпіричні та змодельовані значення індикатора *Очікувана тривалість шкільного навчання* для чоловіків України (1995–2022 рр.)

З 1990-х років до 2010-х спостерігається поступове зростання очікуваної тривалості шкільного навчання жінок, що може бути пов'язано із загальним покращенням доступу до освіти. Після піку у 2010-х роках показник починає поступово знижуватись.

У майбутньому очікується стабілізація тривалості на рівні приблизно 13,54 року. Це свідчить про те, що жінки матимуть стабільний рівень доступу до освіти без значного покращення або погіршення.

Подібно до жінок, очікувана тривалість навчання чоловіків зростала до 2010-х років. Зростання було стабільним і продовжувалося навіть у період соціально-економічних змін. Після піку у 2010–2015 роках також починається спад, однак трохи помітніший, ніж у жінок. У 2023–2027 роках прогнозується поступове зниження тривалості навчання з 13,02 року (2023) до 12,63 року (2027). Зниження свідчить про те, що чоловіки можуть зіткнутися з більшою кількістю перешкод у доступі до тривалої освіти. Тренд для чоловіків демонструє більшу вразливість до кризових явищ, що підтверджується більшою мінливістю прогнозних даних.

Наступний показник нашого аналізу – це середня тривалість шкільного навчання. Висвітлимо основні характеристики для показників *Очікувана тривалість шкільного навчання* та *Середня тривалість шкільного навчання*, а також пояснимо основні відмінності у змістовному поясненні цих показників.

Очікувана тривалість шкільного навчання – це прогнозована кількість років навчання, яку дитина може очікувати пройти протягом усього життя, за умови, що поточні вікові коефіцієнти участі в освіті залишаться незмінними. Вона показує, наскільки довго дитина може залишатися в системі освіти від початкової школи до вищої освіти.

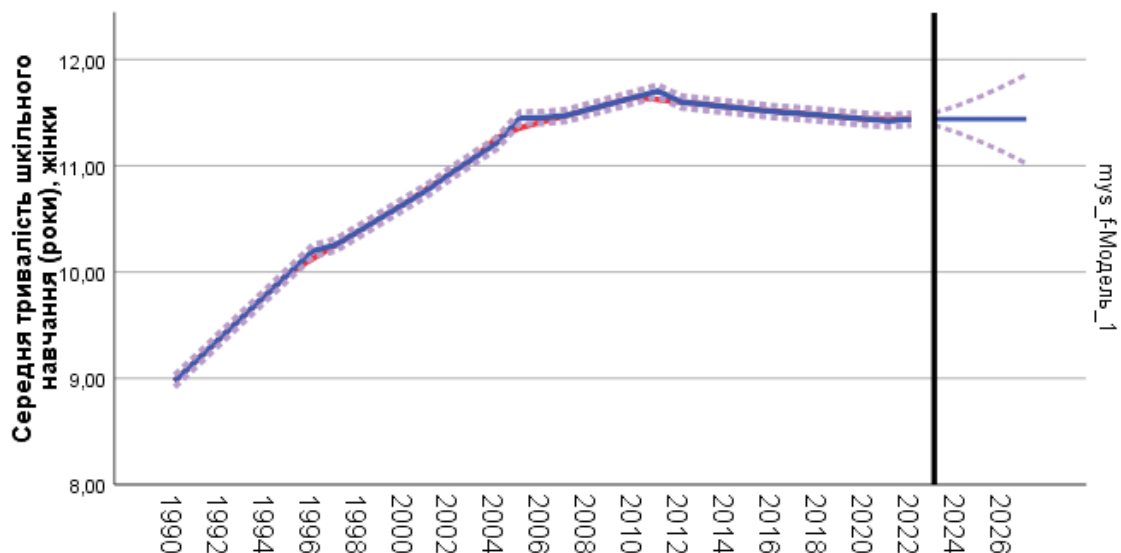
Середня тривалість шкільного навчання – це фактична середня кількість років навчання, яку вже завершили дорослі віком 25 років і старше. Показник базується на реальних даних про те, скільки часу люди провели в освітніх закладах. Фактично, це ретроспективний показник, що відображає минулий стан освітньої системи.

Якщо очікувана тривалість зростає (діти залишаються в школі довше), то з часом середня тривалість також збільшиться, коли молодше покоління завершить освіту. Очікувана тривалість – це орієнтир на майбутнє, а середня тривалість відображає минуле. Тобто зміни в очікуваній тривалості навчання відобразяться на середньому показнику через кілька десятиліть.

Якщо умови для здобуття освіти покращуються (наприклад, будуються нові школи або зростає фінансування), очікувана тривалість зростає. Але середня тривалість одразу не зміниться, оскільки вона залежить від освіти дорослого населення.

Середня тривалість змінюється повільніше, оскільки базується на освіті старшого покоління. Очікувана тривалість є більш чутливою до змін в освітній політиці та економічному середовищі.

Перейдемо до аналізу індикатора Середня тривалість шкільного навчання для жінок і чоловіків України (рис. 2.13 і рис. 2.14).

Рис. 2.13. Емпіричні та змодельовані значення індикатора *Середня тривалість шкільного навчання для жінок України* (1995–2022 рр.)

Рис. 2.14. Емпіричні та змодельовані значення індикатора *Середня тривалість шкільного навчання* для чоловіків України (1995–2022 рр.)

Зростання середньої тривалості шкільного навчання жінок було стабільним з 1990 до 2005 року, після чого показник вирівнявся на рівні близько 11,5 років. У прогнозі з 2023 року модель передбачає збереження цього рівня без суттєвих змін, що може вказувати на стабільність у доступі жінок до освіти.

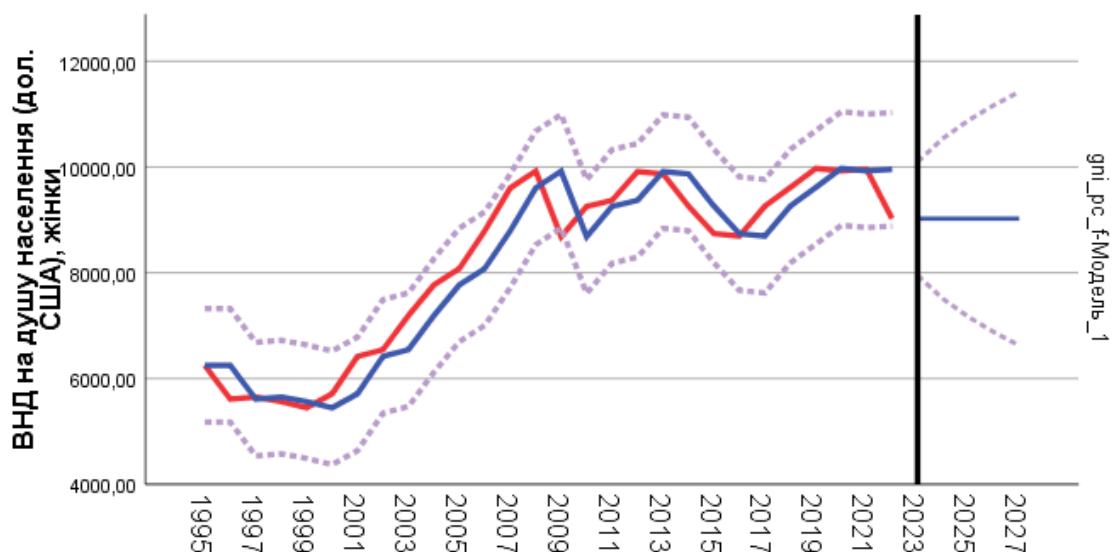
Чоловіки також демонструють стабільне зростання цього показника з 1990 року до 2005, після чого він досягає трохи нижчого рівня, ніж у жінок (близько 10,7 років). Після 2012 року спостерігається деякий спад, але в прогнозі з 2023 року модель також передбачає стабільність на цьому рівні.

Жінки в цілому демонструють трохи вищий рівень середньої тривалості навчання порівняно з чоловіками. Для обох статей спостерігається подібна тенденція — період зростання до середини 2000-х років і стабілізація в подальші роки. У найближчі роки значних змін у середній тривалості навчання для обох статей не очікується.

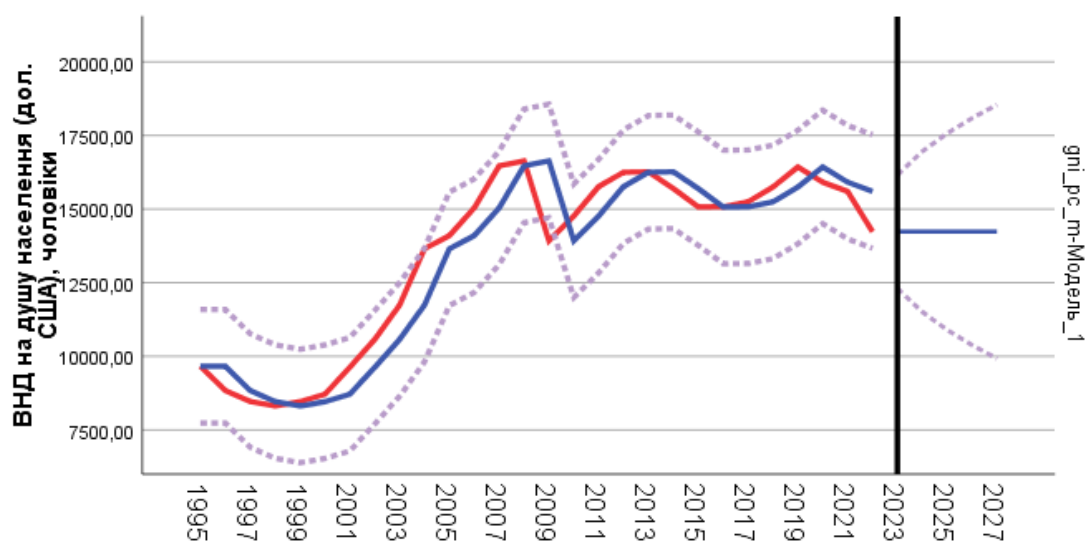
Проаналізуємо останній індикатор ВНД на душу населення для жінок і чоловіків України (рис. 2.15 і рис. 2.16).

Валовий національний дохід на душу населення серед жінок демонструє стабільне зростання з 1995 до 2021 року. Після цього прогноз показує фіксацію на рівні близько 9000 доларів США до 2027 року. Наявні незначні коливання у

період 2008–2013 років, що можна пов'язати з глобальною економічною кризою. Проте після 2015 року зростання знову стало стабільним.

Рис. 2.15. Емпіричні та змодельовані значення індикатора *ВНД на душу населення для жінок України (1995–2022 рр.)*

Рис.2.16. Емпіричні та змодельовані значення індикатора *ВНД на душу населення для чоловіків України (1995–2022 рр.)*

Відсутність подальшого росту після 2023 року може свідчити про стабілізацію економічних можливостей жінок або вплив зовнішніх факторів, які не дозволяють ВНД зростати.

Схожа картина зростання спостерігається серед чоловіків, але їхній рівень ВНД на душу населення традиційно вищий, ніж у жінок (приблизно на 50% більше). Чоловічий ВНД також зазнав помітних коливань у кризовий період 2008–2013 років, але демонструє більше стрибків і падінь у порівнянні з жіночим показником. Починаючи з 2023 року, ВНД серед чоловіків стабілізується на рівні приблизно 14 тисяч доларів США, що може свідчити про стабільність або відсутність суттєвих змін у доходах.

Прогноз на 2023–2027 роки демонструє відсутність зростання як серед жінок, так і серед чоловіків, що може сигналізувати як про досягнення певної межі економічного розвитку, а також про вплив глобальних економічних викликів.

Індекс гендерної нерівності

Індекс гендерної нерівності вимірюється з 2010 року. Але для України наявні дані для розрахунку індексу з 1995 року, а для деяких індикаторів і з 1990 року. Тому змодельюємо часові ряди для самого індексу і його складових показників на основі часового ряду з 1995 по 2022 рік (або з 1990 по 2022 рік).

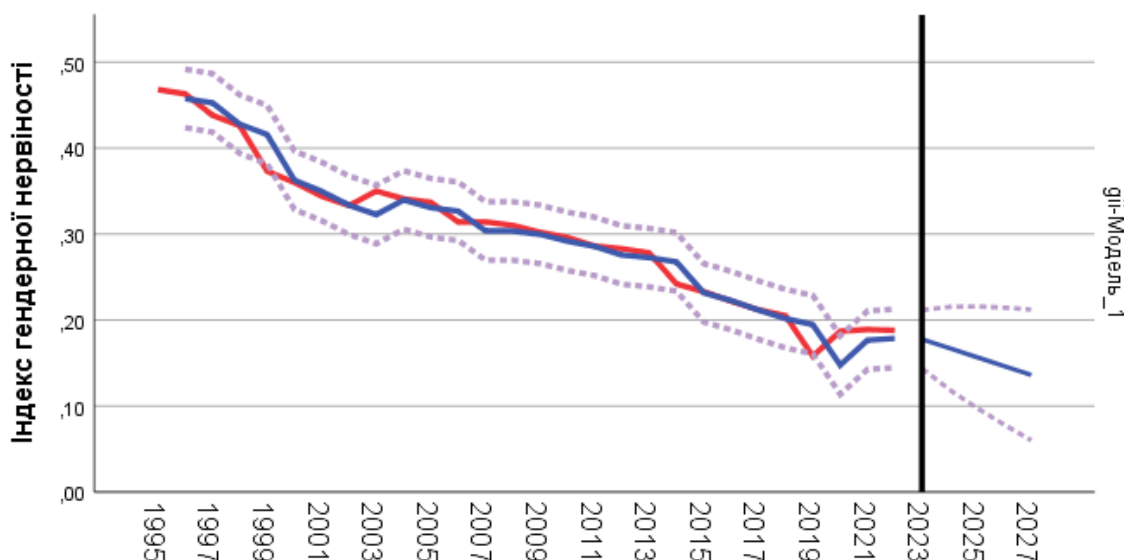
У таблиці 2.6 наведені найкращі моделі, які були отримані для Індексу гендерної нерівності та його складових показників.

З таблиці 2.6 видно, що більшість індикаторів Індексу гендерної нерівності і сам індекс найкраще моделюють ARIMA моделі, а також моделі експоненційного згладжування Брауна.

Таблиця 2.6. Найкращі моделі для Індексу гендерної нерівності та його складових показників

Модель	Статистики підгонки моделі		Q-статистика Льюнга-Бокса		
	Стаціонарний R-квадрат	R-квадрат	Стаціонарний R-квадрат	R-квадрат	Значущість
Індекс гендерної нерівності - модель ARIMA(0,1,0)	1,110E-16	,958	15,857	18	,603
Коефіцієнт материнської смертності - модель ARIMA(0,1,0)	3,331E-16	,941	9,782	18	,939
Підліткова народжуваність - модель Брауна	-,004	,989	11,911	17	,805
Населення з принаймні середньою жінок - модель ARIMA(5,2,0)	,468	,997	3,316	17	1,000
Населення з принаймні середньою жінок чоловіків - модель Брауна	-,063	,999	5,450	17	,996
Частка місць у парламенті жінок - модель ARIMA(0,1,0)	2,220E-16	,879	18,128	18	,447
Частка місць у парламенті чоловіків - модель ARIMA(0,1,0)	,000	,883	14,521	18	,695
Рівень участі в робочій силі жінок - модель ARIMA(0,1,0)	5,551E-16	,666	4,094	18	1,000
Рівень участі в робочій силі чоловіків - модель ARIMA(0,1,0)	4,441E-16	,665	10,080	18	,929

Проаналізуємо динаміку зміни Індексу гендерної нерівності, яка зображена на рис. 2.17.

Рис. 2.17. Емпіричні та зamodelьовані значення Індексу гендерної нерівності для України (1995–2022 рр.)

Індекс гендерної нерівності для України демонструє постійне зниження з 1995 по 2022 рік, що свідчить про поступове покращення ситуації у сфері гендерної рівності.

У період із 1995 до 2005 року спостерігається більш різке зниження індексу, тоді як після 2005 року темпи зниження уповільнилися.

Зamodelьовані значення добре відповідають фактичним до 2022 року, що свідчить про адекватність моделі.

Після 2022 року модель прогнозує подальше зниження індексу, але зі значною невизначеністю, про що свідчить розширення діапазону прогнозних значень. Цей прогноз можна пояснити можливим впливом економічних, соціальних і політичних чинників.

Зменшення Індексу гендерної нерівності – це позитивний сигнал, що вказує на прогрес у забезпеченні рівних можливостей для чоловіків і жінок. Однак, наявність невизначеності у прогнозі (розширення діапазону) вказує на

необхідність додаткових заходів політики, спрямованих на підтримку позитивної тенденції.

Точні прогностичні значення для Індексу гендерної нерівності та його складових індикаторів наведені у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7. Прогностичні значення для Індексу гендерної нерівності та його складових показників

Модель	2023	2024	2025	2026	2027
Індекс гендерної нерівності - модель ARIMA(0,1,0)	,18	,17	,16	,15	,14
Коефіцієнт материнської смертності - модель ARIMA(0,1,0)	15,64	14,74	13,84	12,94	12,04
Підліткова народжуваність - модель Брауна	14,71	14,24	13,77	13,31	12,84
Частка місць у парламенті жінок - модель ARIMA(5,2,0)	95,66	95,66	95,67	95,28	94,90
Частка місць у парламенті чоловіків - модель Брауна	93,49	93,49	93,49	93,49	93,49
Населення з принаймні середньою освітою жінок - модель ARIMA(0,1,0)	21,83	23,44	25,17	27,03	29,02
Населення з принаймні середньою освітою чоловіків - модель ARIMA(0,1,0)	79,15	78,63	78,12	77,60	77,08
Рівень участі в робочій силі жінок - модель ARIMA(0,1,0)	47,14	46,50	45,87	45,23	44,60
Рівень участі в робочій силі чоловіків - модель ARIMA(0,1,0)	62,49	62,12	61,74	61,36	60,98

Далі перейдемо до аналізу показників сфери здоров'я. Дана сфера охоплює лише жіночі показники.

На рис. 2.18 зображена динаміка материнської смертності.

З 1990-х років коефіцієнт материнської смертності (кількість випадків на 100 000 живонароджених) демонструє загальну тенденцію до зниження. У період між 1990 та 2000 роками спостерігається більш нерівномірна динаміка, зі зростанням і падіннями. Це, ймовірно, пов'язано з економічними та соціальними труднощами перехідного періоду після здобуття незалежності.

Після 2000 року починається стійке зниження коефіцієнта, що свідчить про покращення системи охорони здоров'я та доступу до медичних послуг.

Рис. 2.18. Емпіричні та змодельовані значення індикатора *Коефіцієнт материнської смертності* для України (1995–2022 рр.)

Причинами зниження коефіцієнта могли бути наступні фактори:

- Покращення медичних послуг: впровадження сучасних стандартів допомоги вагітним і породіллям;
- Краще оснащення лікарень та збільшення кількості кваліфікованого медичного персоналу;
- Санітарно-гігієнічні умови: поліпшення умов у пологових будинках та кращий контроль за інфекціями.
- Підвищення рівня освіти жінок: освічені жінки частіше звертаються за своєчасною медичною допомогою.
- Міжнародна допомога та програми: ратифікація міжнародних угод і підтримка з боку міжнародних організацій у сфері охорони материнського здоров'я.

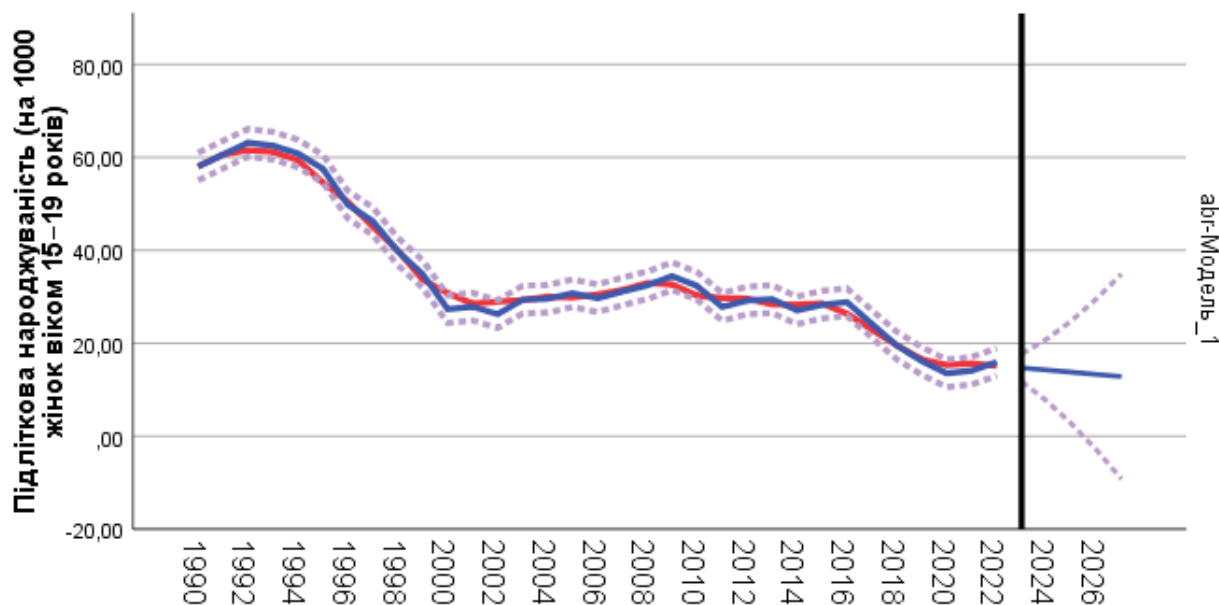
Починаючи з 2020 року показник виріс. Це пов'язано із впливом сучасних факторів:

- Пандемія COVID-19: тимчасове підвищення показників материнської смертності може бути пов'язане з пандемією, що ускладнило доступ до медичних послуг.
- Військові дії (з 2022 року): війна створює додаткові ризики для материнського здоров'я через переміщення населення, руйнування медичної інфраструктури та стресові фактори.

Модель прогнозує подальше зниження коефіцієнта, але з великим діапазоном можливих значень. Це свідчить про невизначеність щодо майбутнього розвитку подій.

Зниження коефіцієнта материнської смертності є позитивною тенденцією, яка свідчить про прогрес України у сфері охорони здоров'я. Однак на ситуацію можуть впливати як зовнішні фактори (війна, економічна криза), так і необхідність подальших реформ у медичній системі. Важливими заходами є підтримка вагітних жінок у кризових умовах і забезпечення доступу до якісних медичних послуг.

Далі проаналізуємо показний підліткової народжуваності (рис. 2.19).

Рис. 2.19. Емпіричні та змодельовані значення індикатора *Підліткова народжуваність* для України (1995–2022 рр.)

З 1990-х років підліткова народжуваність демонструє зниження, що є позитивною тенденцією. Особливо швидке падіння спостерігалось в період з 1995 до 2005 року. Після 2005 року зниження триває, але більш повільними темпами.

Фактори, що вплинули на зниження показника:

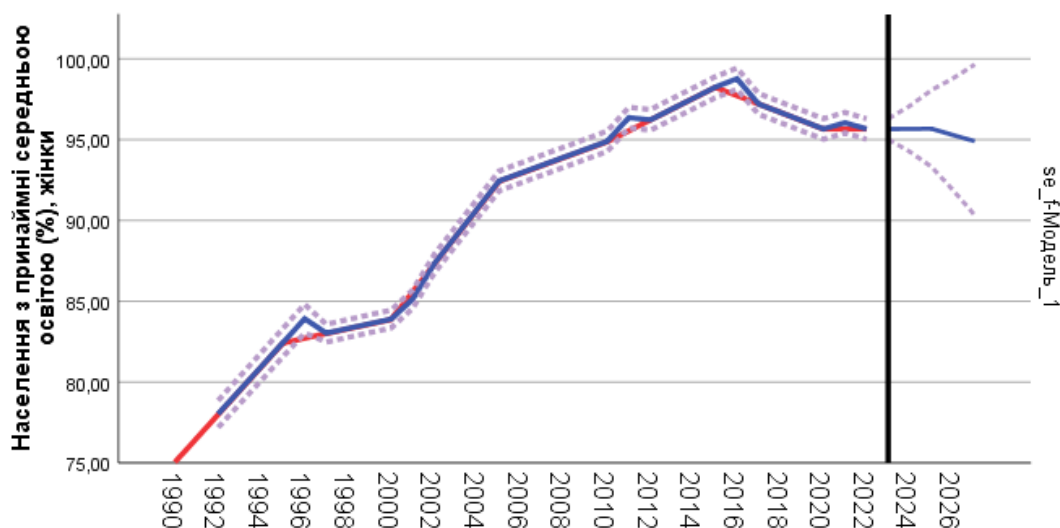
- Зростання рівня освіти серед жінок: освічені підлітки частіше обирають кар'єрний шлях або продовжують навчання, що відкладає народження дітей на пізніший період;
- Поширення інформації про контрацепцію: відкритий доступ до інформації про репродуктивне здоров'я та поширення засобів контрацепції зменшили кількість небажаних вагітностей;
- Зміни соціальних норм: зміни в сприйнятті ранніх шлюбів і вагітності як соціальної норми.
- Державна політика: впровадження освітніх програм у школах, спрямованих на профілактику підліткових вагітностей.

Змодельовані дані передбачають стабільність або подальше зниження підліткової народжуваності до 2027 року. Однак, діапазон невизначеності збільшується, що вказує на можливу залежність від зовнішніх факторів, таких як економічна стабільність та вплив війни.

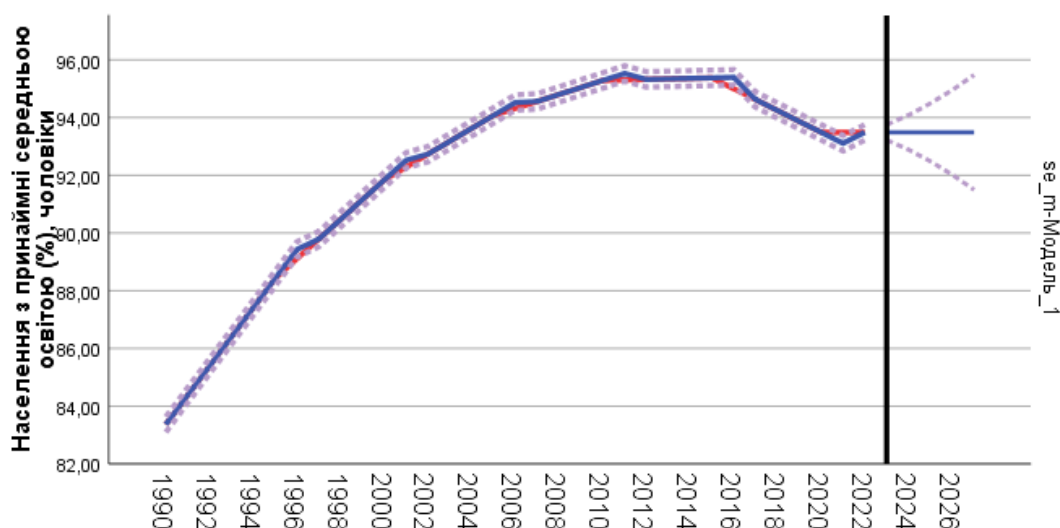
Зниження підліткової народжуваності в Україні є позитивним показником, що свідчить про підвищення рівня освіченості та усвідомленості серед молоді. Подальше зниження показника буде залежати від доступу до освіти, соціальної підтримки та збереження стабільності в країні.

Далі перейдемо до сфери розширення прав і можливостей. Проаналізуємо показники частки жіночого і чоловічого населення з середньою освітою (рис. 2.20 та рис. 2.21).

У 1990 році частка чоловіків із середньою освітою була значно вищою за частку жінок (83,36% проти 75,04%). Це може свідчити про нерівність у доступі до освіти на той час. Жінки досягли максимуму в 2015 році (98,24%), що перевищує аналогічний показник для чоловіків (95,37% у 2015 році).

Рис. 2.20. Емпіричні та змодельовані значення індикатора *Населення з принаймні середньою освітою* для жінок України (1995–2022 рр.)

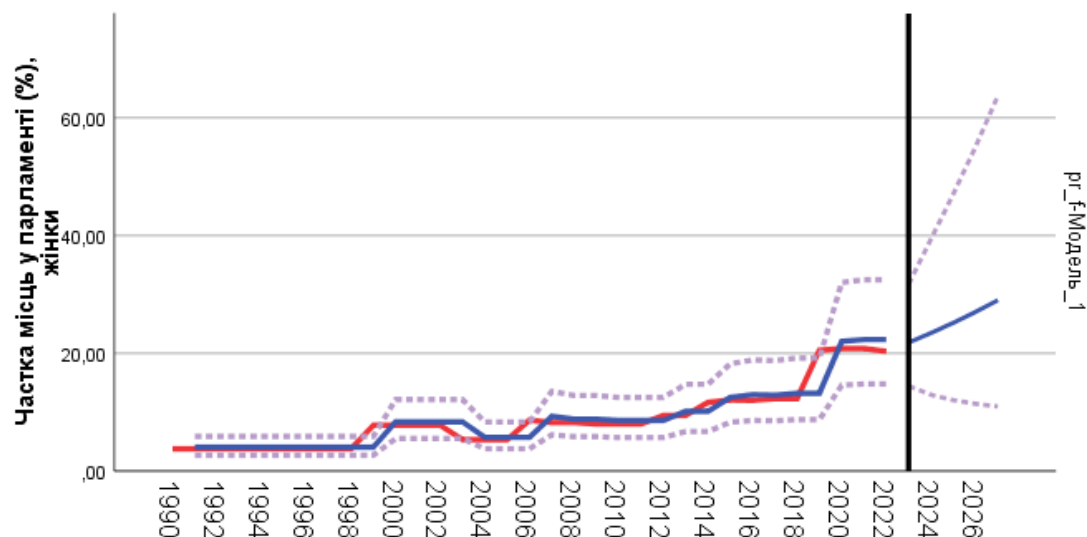
Рис. 2.21. Емпіричні та змодельовані значення індикатора *Населення з принаймні середньою освітою* для чоловіків України (1995–2022 рр.)

У жінок спад показника розпочався з 2016 року, але рівень залишився вищим за чоловічий. Чоловіки почали демонструвати спад також з 2015 року, і темпи зниження були дещо вищими.

У 2022 році різниця на користь жінок становить 2,16%. Отже, незважаючи на нижчий початковий рівень, жінки поступово досягли й перевищили чоловіків у частці населення з принаймні середньою освітою.

Рівень середньої освіти в обох групах почав знижуватися, що може свідчити про соціально-економічні проблеми або демографічні зміни.

Проаналізуємо один із самих проблемних показників для жінок – *Частка місць у парламенті* (рис. 2.22 та рис. 2.23).

Рис. 2.22. Емпіричні та змодельовані значення індикатора *Частка місць у парламенті* для жінок України (1995–2022 рр.)

Рис. 2.23. Емпіричні та змодельовані значення індикатора *Частка місць у парламенті* для чоловіків України (1995–2022 рр.)

Частка жінок у парламенті суттєво зросла за період із 1990 до 2022 року, з 3,78% до 20,33%. Частка чоловіків відповідно зменшилася, з 96,22% у 1995 році до 79,67% у 2022 році. Це свідчить про прогрес у гендерному балансі, хоча чоловіки все ще мають переважну більшість місць у парламенті.

Соціально-політичними факторами, які вплинули на таку позитивну динаміку, були наступні:

- ✓ Впровадження гендерних квот. У 2013 році Україна ухвалила Закон "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків", який включав рекомендації щодо гендерних квот у виборчих списках партій. Це сприяло залученню жінок до політичної діяльності.

- ✓ Євроінтеграційний курс. Україна взяла на себе зобов'язання у рамках співпраці з ЄС щодо дотримання гендерної рівності, що стало потужним стимулом для активізації політики рівних прав.

- ✓ Активізація жіночих організацій. Громадські організації та ініціативи, спрямовані на підтримку жінок у політиці, сприяли їхній підготовці до політичної кар'єри та просуванню в політичних партіях.

Культурними факторами, які вплинули на таку позитивну динаміку, були наступні:

- ✓ Зміна стереотипів. Суспільство поступово позбавляється стереотипів про роль жінки лише як домогосподарки. Все більше жінок сприймаються як активні учасниці політичних процесів.

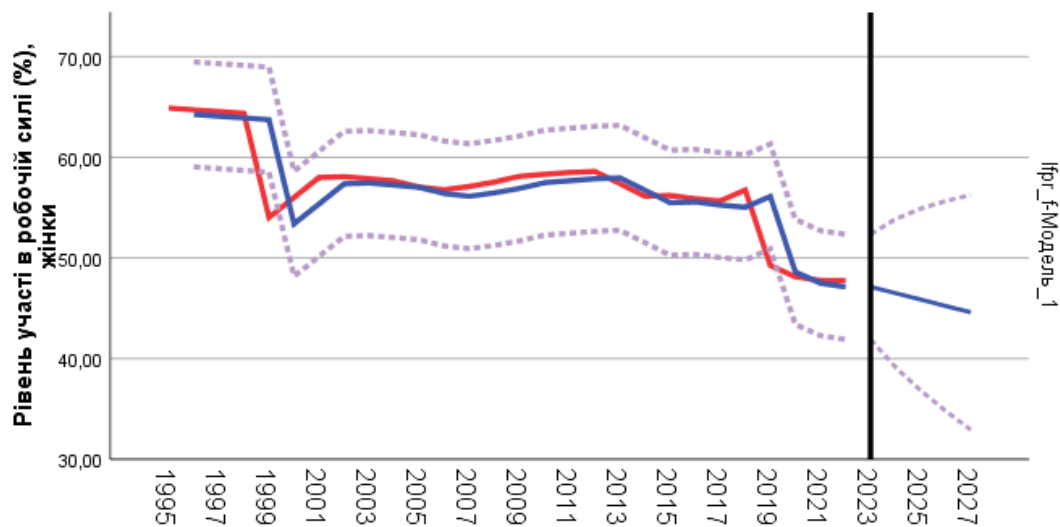
- ✓ Медіапідтримка гендерної рівності. ЗМІ відіграли важливу роль у популяризації ідей гендерної рівності та демонстрації успішних кейсів жінок-політиків.

Важливим також є вплив наступних зовнішніх і внутрішніх факторів:

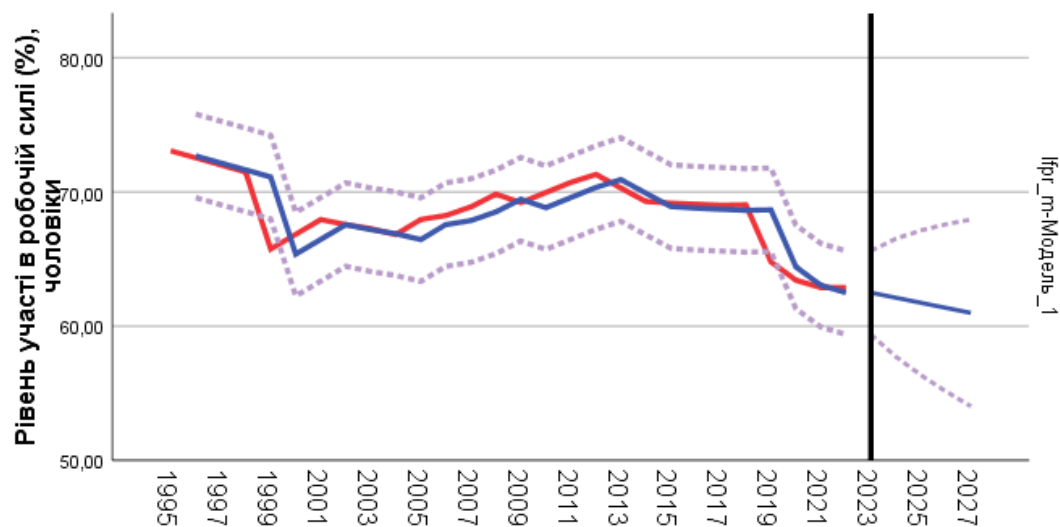
- ✓ Революція Гідності (2014). Ця подія активізувала громадянське суспільство, включно з жінками, які брали активну участь у протестах і подальших політичних трансформаціях.

- ✓ Військова агресія Росії. У періоди війни жінки часто відіграють провідну роль у громадянському суспільстві, що підвищує їхній вплив у політичному середовищі.

Останній показник висвітлює рівень участі у робочій силі жінок та чоловіків (рис. 2.24 та рис. 2.25).

Рис. 2.24. Емпіричні та змодельовані значення індикатора *Рівень участі у робочій силі* для жінок України (1995–2022 рр.)

Рис. 2.25. Емпіричні та змодельовані значення індикатора *Рівень участі у робочій силі* для чоловіків України (1995–2022 рр.)

Для даного показника можна виділити наступні періоди. Період початкового спаду (1995–1999). Рівень участі жінок знизився з 64,90% до

54,03%, а чоловіків з 73,06% до 65,74%. Це, ймовірно, пов'язано з економічними труднощами після розпаду СРСР.

Далі можна виділити період відновлення (1999–2008). Рівень участі жінок зростає з 54,03% до 57,55%, а у чоловіків до 69,83%. Період відображає стабілізацію економіки та поступове повернення до робочої сили.

Період відносної стабільності (2008–2018). Рівень участі жінок коливається між 55% і 58%, а рівень участі чоловіків утримується між 69% і 71%. Це може вказувати на застій у політиці стимулювання зайнятості.

І останній період – це період стрімкого спаду (2019–2022). Рівень участі жінок знижується до 47,77%, а чоловіків до 62,87%. Значний вплив мають фактори, пов'язані з війною, пандемією COVID-19, міграцією та економічними труднощами.

Якщо в цілому проаналізувати різницю між участю жінок і чоловіків, то помітимо, що найменший розрив прослідковувався у 1998 році - 7,11% (64,37% у жінок проти 71,48% у чоловіків). Найбільший розрив у 2019 році – 15,54% (49,25% у жінок проти 64,79% у чоловіків). Зростання розриву вказує на посилення гендерної нерівності у зайнятості за останні роки.

Обмеження, які були спричинені пандемією COVID-19 у 2020 році, сильно вплинули на сфери з великою кількістю жінок, такі як освіта, охорона здоров'я та роздрібна торгівля. Військові дії у 2014–2022 роках призвели до міграції населення, втрати робочих місць і зміщення трудових ресурсів.

У прогнозі бачимо, що для обох статей показник участі у робочій силі буде зменшуватися. Причому жіночий показник зменшуватиметься стрімкіше, що може посилити гендерний розрив.

Глобальний індекс гендерного розриву

Глобальний індекс гендерного розриву вимірюється з 2006 року. Тому змодельуємо часові ряди для самого індексу, а також для кожного індикатора розрахуємо індекс гендерного паритету та проаналізуємо отримані часові ряди з 2006 по 2022 р.

У таблиці 2.8 наведені найкращі моделі, які були отримані для Глобального індексу гендерного розриву та індексів гендерного паритету його складових показників.

Таблиця 2.8. Найкращі моделі для Індексу гендерної нерівності та індексів гендерного паритету його складових показників

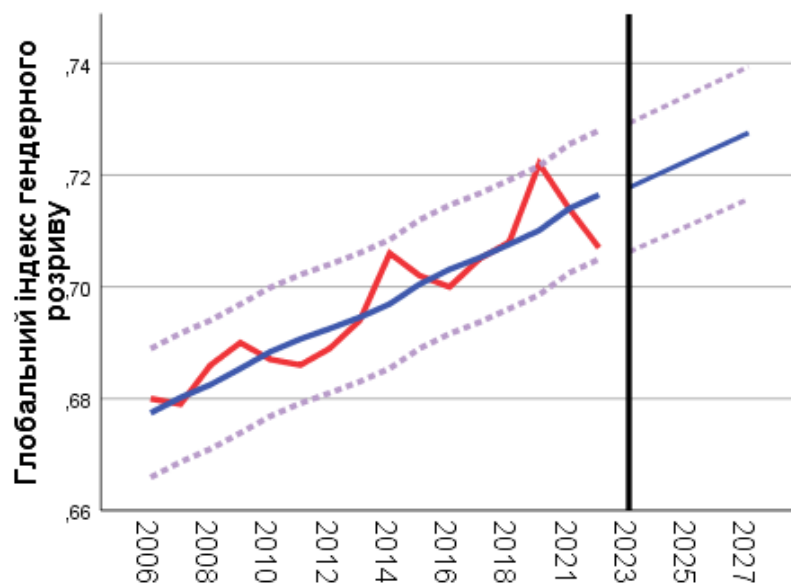
Модель	Статистики підгонки моделі	
	Стаціонарний R-квадрат	R-квадрат
Глобальний індекс гендерного розриву	,645	,831
Рівень зайнятості населення-Хольт	,633	,290
Рівність оплати за однакову роботу-ARIMA(0,0,0)	6,728E-14	6,728E-14
ВВП на душу населення в \$-ARIMA(0,1,0)	2,220E-16	,537
Частка законодавців, вищих чиновників та менеджерів- ARIMA(0,0,0)	-5,307E-14	-5,307E-14
Частка професійно-технічних працівників-ARIMA(0,0,0)	1,938E-13	1,938E-13
Рівень охоплення початковою освітою-Хольт	,829	,828
Рівень охоплення Середньою освітою-ARIMA(0,0,0)	-6,306E-14	-6,306E-14
Рівень охоплення вищою освітою-Проста	,009	,454
Співвідношення статей при народженні-ARIMA(0,0,0)	7,608E-13	7,608E-13
Очікувана тривалість здорового життя-ARIMA(0,1,0)	-2,220E-16	,841
Представництво у парламенті-Браун	,484	,751
Представництво на міністерських посадах-Хольт	,768	,513
Кількість років на чолі держави (президент/прем'єр міністр) протягом 50 років-Браун	-2,340E-5	,865

Із таблиці 2.8 бачимо, що значення коефіцієнтів детермінації для багатьох моделей дуже низькі. Це пов'язано з тим, що відповідні часові ряди характеризуються нестабільною динамікою. Також ми не можемо розрахувати значущість даних моделей, так як часові ряди дуже короткі. Але, на основі отриманих моделей, ми можемо проаналізувати загальну тенденцію кожного ряду, а також виконати короткострокове прогнозування на 5 років вперед.

Почнемо із аналізу самого Глобального індексу гендерного розриву. Із рис. 2.26 бачимо, що значення індексу по троху зростає для України, але динаміка зростання не стабільна. Індекс досяг свого піку у 2020 році. А після 2020 року почав різко знижуватися.

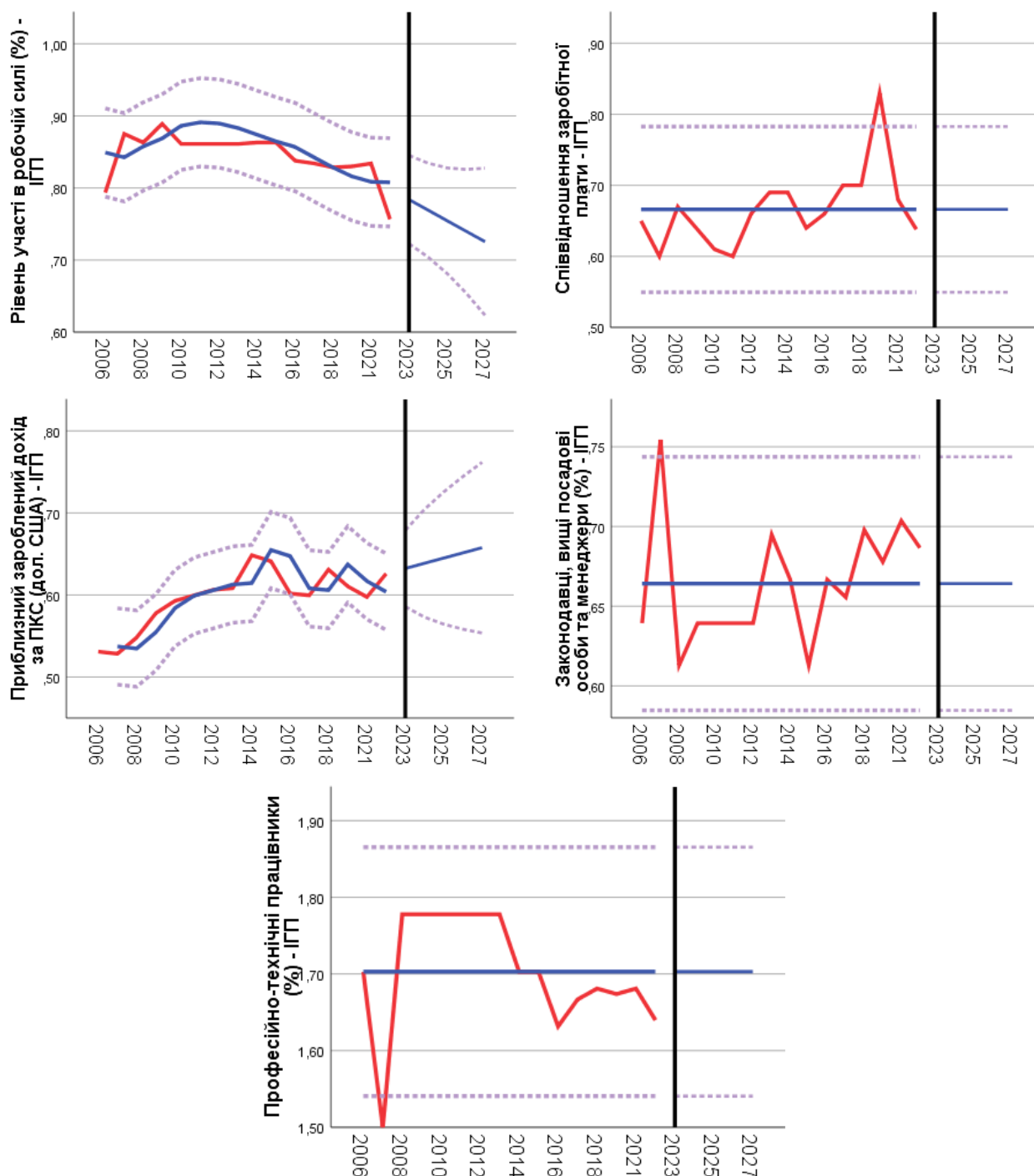
Тут також дуже чітко видно вплив пандемії COVID-19. Жінки часто працюють у секторах, які сильно постраждали від пандемії (освіта, охорона здоров'я, сфера обслуговування). Масове скорочення робочих місць у цих галузях обмежило їхню економічну участь. Також у зв'язку з закриттям шкіл і дитячих садків, тягар догляду за дітьми та старшими членами родини часто падав на жінок. Це зменшило їхню можливість працювати або брати участь у навчанні чи професійному розвитку.

Вплив воєнного конфлікту у 2022 році також надзвичайно вплинув на індекс. Війна створила надзвичайні соціальні та економічні умови, які непропорційно вплинули на жінок. Багато жінок були змушені стати біженками або втратили стабільний дохід через бойові дії. Через воєнні дії в багатьох регіонах було ускладнено доступ до медичних послуг, освіти та роботи. Це зменшило можливості жінок забезпечувати своє здоров'я, освіту і економічний добробут. Воєнний стан також мав вплив на політичне представництво та активність жінок, які зосередилися на сімейних і гуманітарних питаннях.

Рис. 2.26. Емпіричні та змодельовані значення Глобального індексу гендерного розриву для України (2006–2022 рр.)

Далі ми проведемо аналіз показників за індексами гендерного паритету за блоком *Економічна участь і можливості*.

Рис. 2.27. Емпіричні та змодельовані значення індексів гендерного паритету за блоком показників *Економічна участь і можливості* для України (2006–2022 рр.)

Показник *Рівень участі у робочій силі* ми проаналізували у попередньому індексі. Але тут ми чітко бачимо, як зменшується індекс гендерного паритету і

асиметрія у бік чоловіків стає все більшою. І у прогнозі має тенденцію до збільшення.

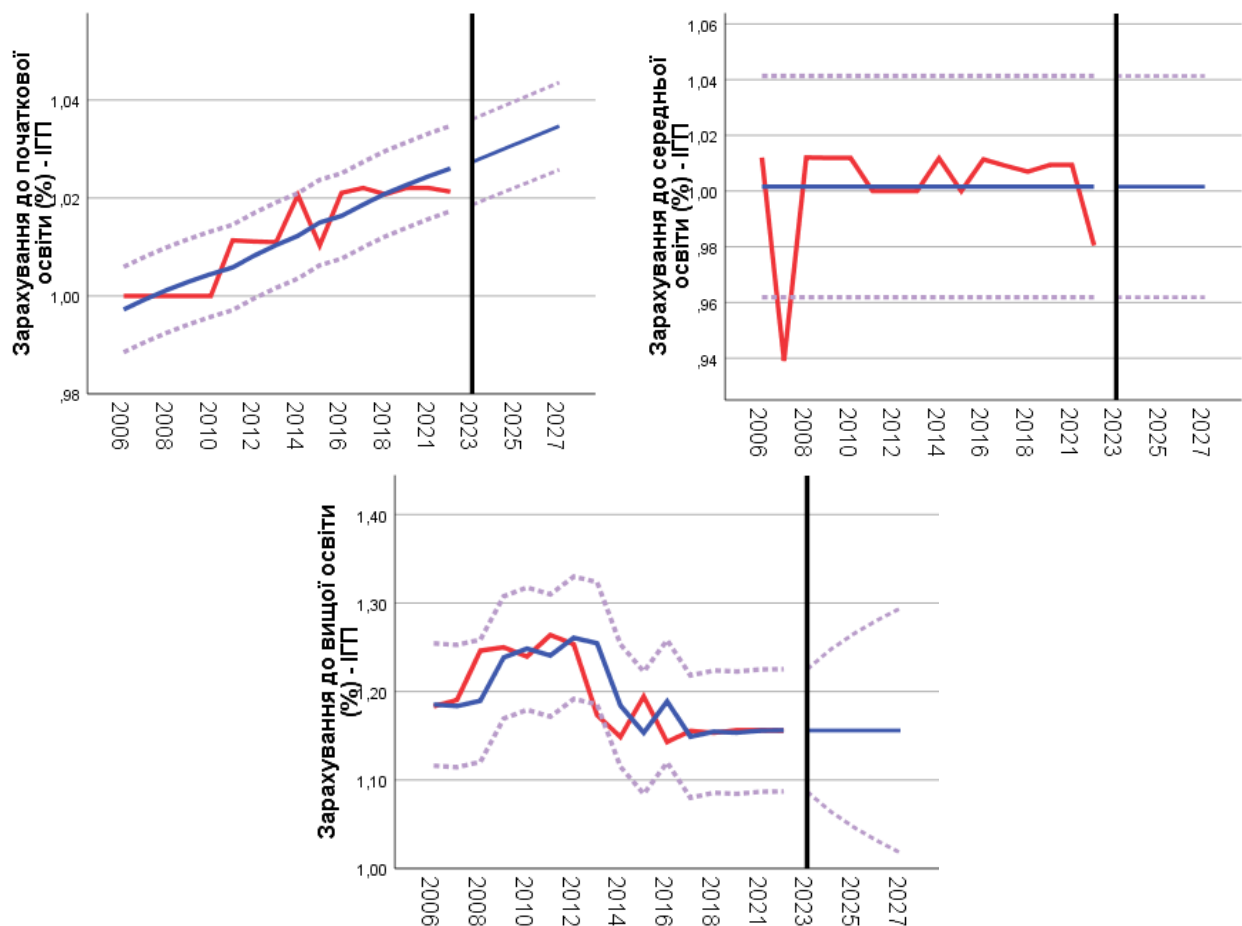
ІГП для показника *Співвідношення заробітної плати* не характеризується стабільністю і не піддається моделюванню. Тут можна виділити такі ключові моменти. У 2020 році значення ІГП різко зросло до 0,83, що є найвищим рівнем за весь період. Це може бути наслідком законодавчих змін, спрямованих на скорочення гендерного розриву та змін у структурі зайнятості. У 2021 році показник впав до 0,68, а в 2022 році – до 0,64. Це падіння можна пояснити впливом економічної кризи, викликаної пандемією COVID-19, та воєнними діями, які призвели до скорочення можливостей для жінок у певних секторах. У періоди економічного спаду гендерний розрив у зарплатах часто збільшується. Війна, пандемія та інші виклики також суттєво впливають на структуру зайнятості жінок.

Показник *Приблизний зароблений дохід* ми також проаналізували у Індексі гендерного розвитку. Але тут ми підкреслимо, що у прогнозі є позитивна динаміка щодо покращення індексу гендерного паритету, тобто гендерний розрив буде зменшуватися.

ІГП для показника *Законодавці, вищі посадові особи та менеджери* не характеризується стабільністю і не піддається моделюванню. Динаміка показника демонструє, що участь жінок у керівних ролях в Україні має тенденцію до зростання в останні роки, але вона залежить від політичної стабільності, економічної ситуації та програм із підтримки гендерної рівності. Значне зростання у 2007 році є винятком, що, ймовірно, було зумовлене короткостроковими змінами у політичному або соціальному контексті.

ІГП для показника *Професійно-технічні працівники* також не характеризується стабільністю і не піддається моделюванню. Але з 2014 року прослідковується тенденція до зменшення гендерного розриву між жінками та чоловіками.

Проаналізуємо показники за індексами гендерного паритету за блоком *Рівень освіти* (рис. 2.28).

Рис. 2.28. Емпіричні та змодельовані значення індексів гендерного паритету за блоком показників Рівень освіти для України (2006–2022 рр.)

ІГП за показником *Зарахування до початкової освіти* знаходиться на рівні гендерного паритету і завжди знаходиться в межах від 1 до 1,02.

ІГП за показником *Зарахування до середньої освіти* знаходиться на рівні гендерного паритету і завжди знаходиться в межах від 1 до 1,01 крім 2007 року та 2022 року. Причому у 2007 році не зрозуміло, що це за аномалія. Незначне збільшення гендерного розриву на користь хлопців спостерігалася у 2022 році.

ІГП за показником *Зарахування до вищої освіти* протягом 2006–2022 років стабільно перевищував 1, що означає, що дівчата стабільно домінують серед тих, хто вступає до вищих навчальних закладів.

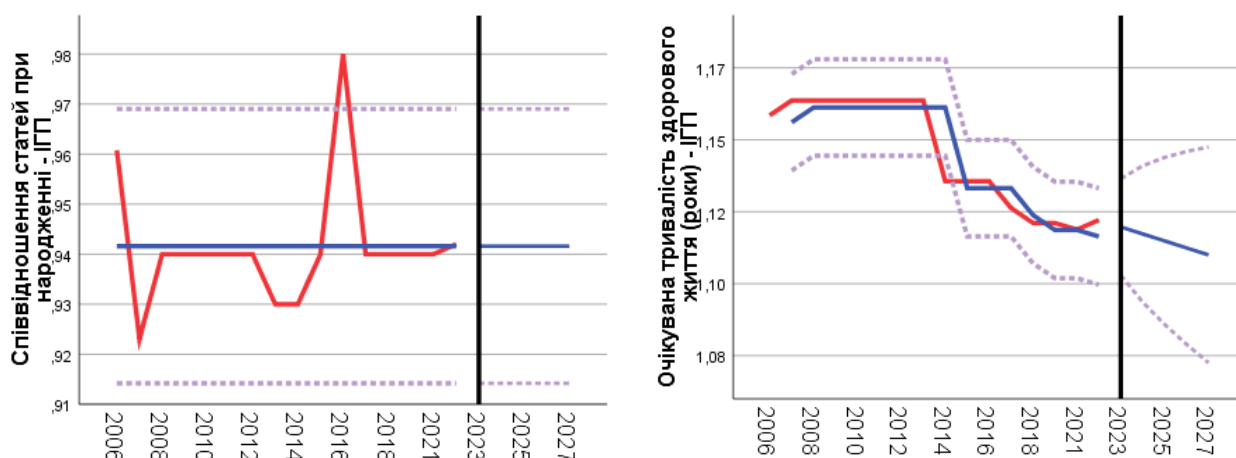
У 2012–2016 роках спостерігається зменшення ІГП із 1,25 до 1,14. Економічна криза 2014 року та початок війни на сході України могли вплинути на доступ до освіти в різних регіонах. Можливе збільшення кількості хлопців, які вступають до закладів вищої освіти, з метою уникнення мобілізації.

У 2017–2022 роках ІГП залишався на рівні 1,15–1,16. Це свідчить про те, що співвідношення між дівчатами та хлопцями серед студентів стало стабільним і продовжує демонструвати більшу частку дівчат.

Проаналізуємо показники здоров'я. Нагадаємо, що у випадку співвідношення статей при народженні еталон рівності встановлено на рівні 0,944, а у випадку здорової тривалості життя еталон рівності встановлено на рівні 1,06, щоб врахувати той факт, що жінки, як правило, живуть довше за чоловіків. Таким чином, паритет вважається досягнутим, якщо в середньому жінки живуть на п'ять років довше за чоловіків.

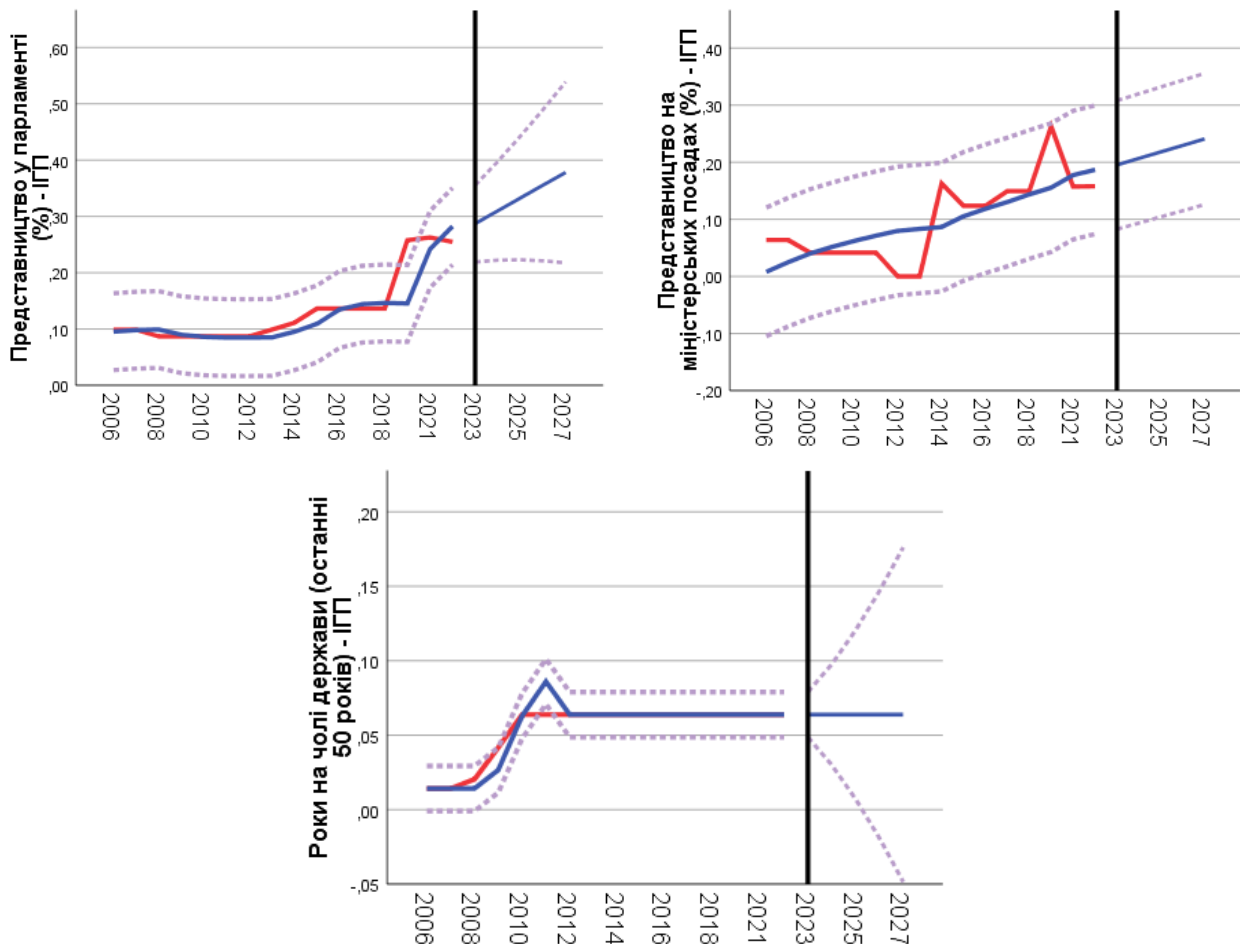
Показник *Співвідношення статей при народженні* знаходиться в середньому на рівні 0,94. Динамічний ряд не можна адекватно змодельовати, то ми просто оцінюємо середнє значення, яке практично характерне для більшості років. І, відповідно, це середнє значення відповідає еталонному значенню.

А ось ІГП показника *Очікувана тривалість здорового життя* прямує до гендерного паритету і у прогнозі це наближення також продовжиться. Якщо у 2006 році гендерний розрив у очікуваній тривалості здорового життя жінок та чоловіків був рівний 9 років (64 роки – жінки, 55 - чоловіки), то у 2022 році гендерний розрив став рівний 7 років (68 роки – жінки, 61 - чоловіки). Тобто і гендерний розрив зменшується і тривалість життя зростає, що є гарною тенденцією.

Рис. 2.29. Емпіричні та змодельовані значення індексів гендерного паритету за блоком показників *Здоров'я та виживання* для України (2006–2022 рр.)

Проаналізуємо останній блок показників *Розширення політичних можливостей*. Тут всі три динамічні ряди добре моделюються, так як характеризуються доволі зрозумілою динамікою.

Рис. 2.30. Емпіричні та змодельовані значення індексів гендерного паритету за блоком показників *Розширення політичних можливостей* для України (2006–2022 рр.)

Значення ІГП для представництва у парламенті у 2006–2013 роках коливалося на рівні 0,09–0,10. Це свідчить про вкрай низький рівень участі жінок у законотворчій діяльності. Такий стан справ характерний для багатьох країн, де історично політика домінувала чоловіками, а жінки мали обмежені можливості доступу до керівних посад.

У 2014 році значення підвищується до 0,11, що може бути наслідком активізації громадських рухів, реформаційного курсу після Революції Гідності, а також змін у суспільних настроях, які почали підтримувати гендерну рівність.

У 2015–2018 роках відбувається поступове підвищення ІГП. У цей період жінки почали отримувати більше місць у парламенті, що частково може бути пов'язано з міжнародним тиском, адже гендерна рівність є однією з вимог інтеграції до ЄС.

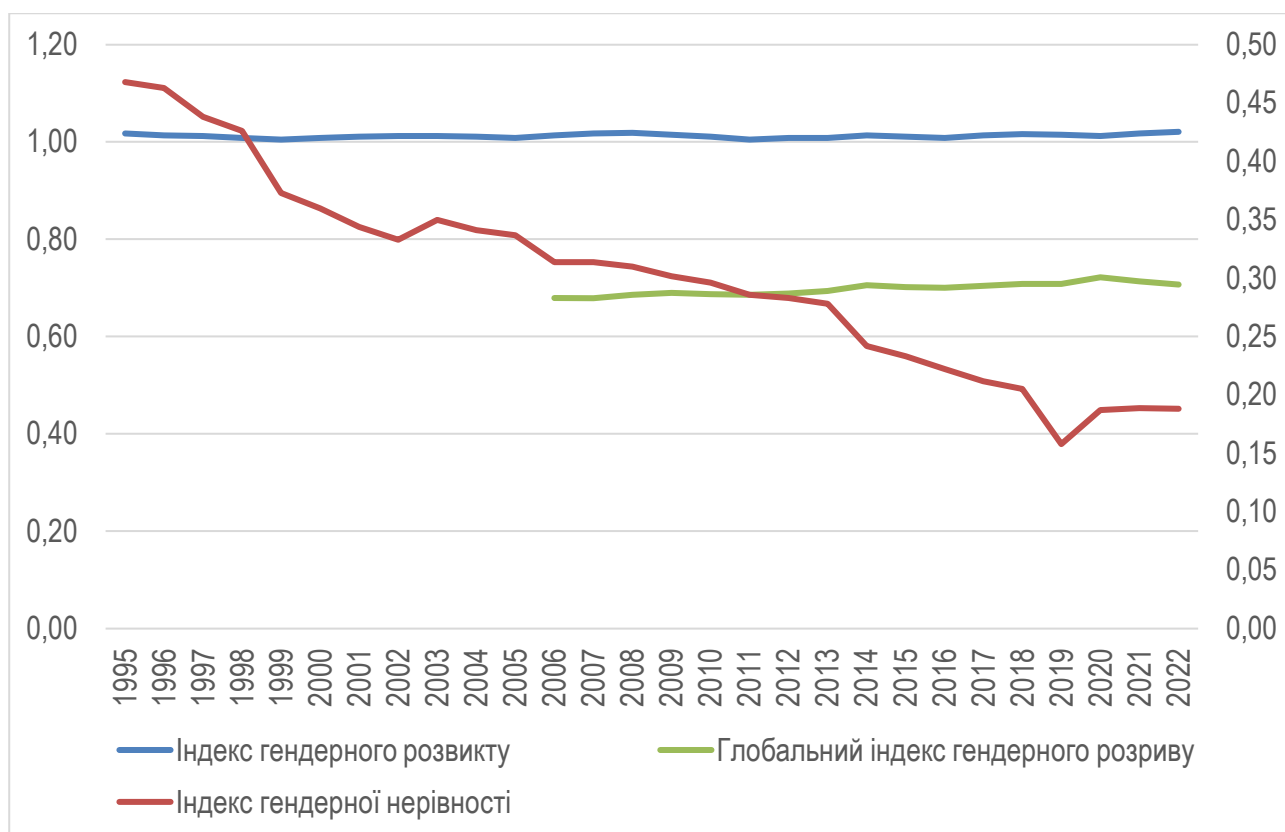
У 2020 році ІГП різко підвищується до 0,26. Це можна пояснити проведенням парламентських виборів і підвищенням кількості жінок-депутатів. Збільшення представництва жінок також могло бути результатом ухвалення законодавчих ініціатив, спрямованих на збільшення гендерної рівності у політиці.

Схожа ситуація і з ІГП показника *Представництво на міністерських посадах*. У 2014 році ІГП різко покращується і характеризується в цілому динамікою зростання. В прогнозі ситуація теж буде покращуватися.

Останній ІГП має найнижчі показники. ІГП не перевищив значення 0,06. І у прогнозі значення залишиться таким же. За останні 50 років лише одна жінка була прем'єр-міністром України. Це Юлія Тимошенко. І саме роки її прем'єрства були враховані при розрахунку даного показника.

Порівняльний аналіз динаміки індексів для України

Проведемо порівняльний аналіз динаміки розглянутих індексів для України. На рис. 2.31 бачимо, що Індекс гендерного розвитку та Глобальний індекс гендерного розриву повільно зростають, а Індекс гендерної нерівності навпаки спадає, що є дуже гарною динамікою.

Рис. 2.31. Динаміка Індексу гендерного розвитку, Індексу гендерної нерівності та Глобального індексу гендерного розриву для України (1995–2022 рр.)

У таблиці 2.9 наведені коефіцієнти кореляції Спірмена для індексів. Бачимо, що між Глобальним індексом гендерного розриву та Індексом гендерної нерівності дуже тісний значущий обернений зв'язок (коефіцієнт кореляції рівний -0,935). Це цілком логічно, так як ці два індекси мають на меті продемонструвати подолання гендерної нерівності, хоч і за різними характеристиками. Глобальний індекс гендерного розриву показує, на скільки країна подолала гендерну нерівність, А Індекс гендерної нерівності показує рівень цієї гендерної нерівності. Індекс гендерного розвитку демонструє нерівність у людському розвитку, тому не корелює з іншими двома індексами, так як має іншу ціль.

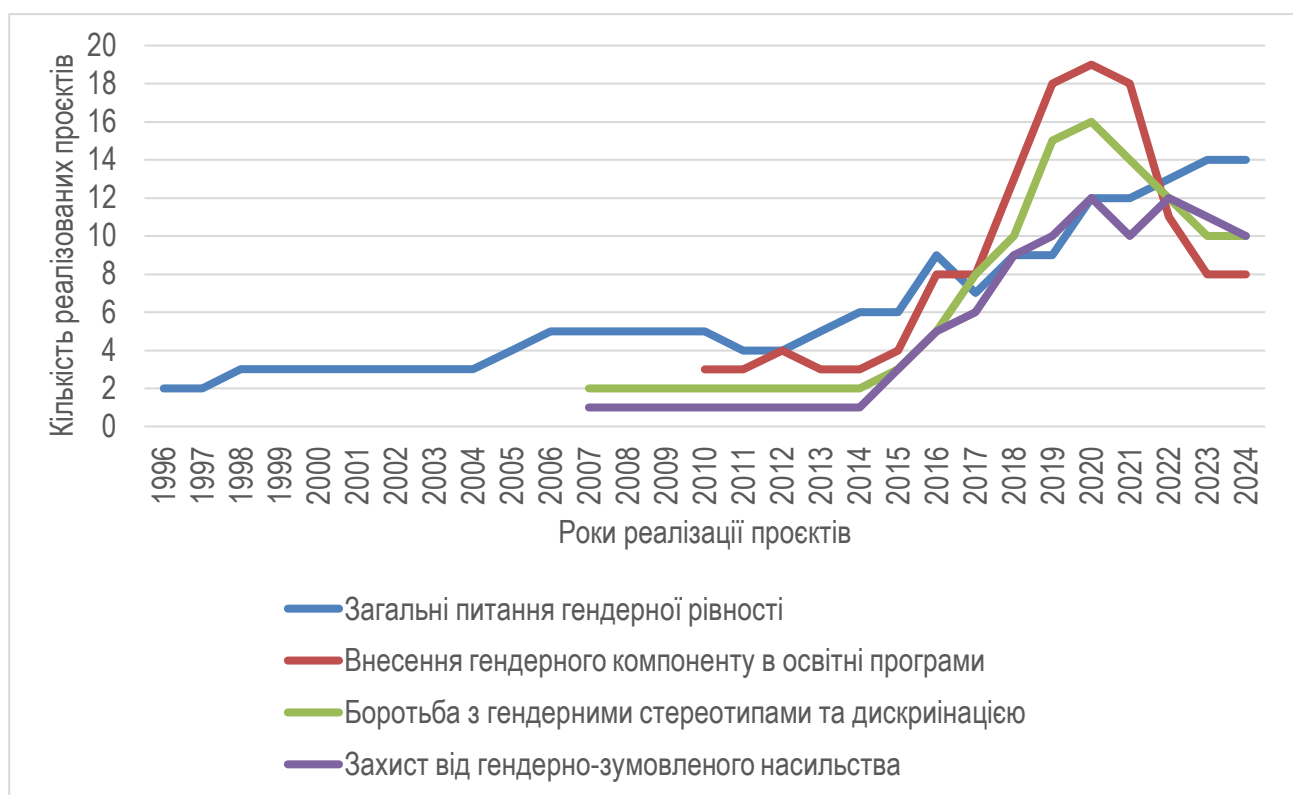
Таблиця 2.9. Кореляційна матриця між індексами для України

			Індекс гендерного розвитку	Індекс гендерної нерівності	Глобальний індекс гендерного розриву
Ро Спірмена	Індекс гендерного розвитку	Коефіцієнт кореляції	1,000	-,294	,159
		Знач. (двостороння)	.	,129	,543
		N	28	28	17
	Індекс гендерної нерівності	Коефіцієнт кореляції	-,294	1,000	-,935**
		Знач. (двостороння)	,129	.	,000
		N	28	28	17
	Глобальний індекс гендерного розриву	Коефіцієнт кореляції	,159	-,935**	1,000
		Знач. (двостороння)	,543	,000	.
		N	17	17	17

**. Кореляція значуща на рівні 0,01 (двостороння).

Проведемо елементарний статистичний аналіз кількісних показників реалізованих національних та міжнародних проєктів з гендерної проблематики, які були виконані різноманітними інституціям в Україні протягом 1996–2024 років (змістовну частину реалізованих проєктів дивіться в п. 2.1). Разом з тим зробимо спробу виявити наявність зв'язку між динамікою реалізації гендерних проєктів в Україні та динамікою складних гендерних індексів, що обраховувалися за міжнародними методиками для нашої держави. У процесі аналізу ми виділили такі групи проєктів: 1) проєкти з розробки гендерно-чутливого законодавства; 2) проєкти з проведення гендерного аудиту; 3) проєкти з внесення гендерного компоненту в освітні програми шкіл, університетів та курсової перепідготовки; 4) проєкти, спрямовані на боротьбу з гендерними стереотипами та дискримінацією; 5) проєкти для захисту від гендерно-зумовленого насильства; 6) проєкти з розробки алгоритмів гендерно-орієнтованого бюджетування; 7) проєкти, направлені на розв'язання стратегічних питань гендерної рівності. Зауважимо, що остання група проєктів

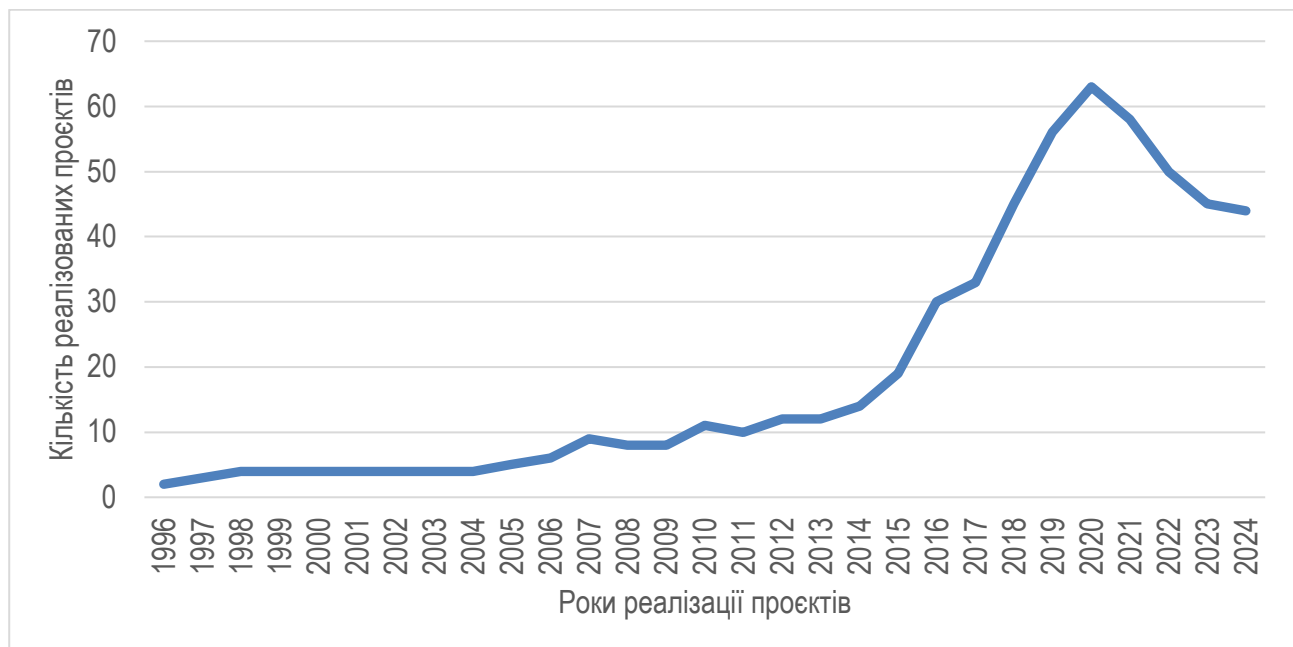
містила стратегічні політичні рішення державних органів управління нашої держави (Закони України, Укази Президента України, постанови та рішення Кабінету Міністрів України, концепції, стратегії), документи міжнародних інституцій (ініціативи місій ООН, Європейського Союзу), міжнародні угоди та конвенції (наприклад, Стамбульська конвенція), а також гендерні проєкти українських та міжнародних інституцій загального (багатовекторного) характеру. Всього нами було описано більше 570-ти проєктів з різноманітною тематикою. Найбільша кількість проєктів було реалізовано таких, які направлені на розв'язання стратегічних питань гендерної рівності (група 7) – 178. Багато було реалізовано також проєктів групи 3, направлених на внесення гендерного компоненту в освітні програми шкіл, університетів та курсової перепідготовки (131), проєктів групи 4, спрямованих на боротьбу з гендерними стереотипами та дискримінацією (119), а також проєктів групи 5 для захисту від гендерно-зумовленого насильства (96). Часові ряди динаміки зміни кількості реалізованих проєктів за названими групами зображені на рис. 2.32.

Рис. 2.32. Динаміка кількості гендерних проєктів груп 3, 4, 5 та 7 в Україні (1996–2024 рр.)

Як бачимо, часовий ряд проєктів, які були направлені на розв'язання стратегічних питань гендерної рівності (група 7), показує стабільне зростання. Регресійний аналіз його динаміки дає можливість виявити його поведінку – з достовірністю апроксимації 0,8299 його характеризує помірно зростаючий лінійний тренд з формулою $y = 0,399x + 0,1527$. Разом з тим часові ряди груп проєктів 3, 4 та 5 показують локальні максимуми 2020 року, а далі демонструють спадання показників кількості проєктів.

Часовий ряд динаміки зміни загальної кількості реалізованих в Україні гендерних проєктів зображений на рис. 2.33.

Рис. 2.33. Динаміка загальної кількості гендерних проєктів в Україні (1996–2024 рр.)

Відмітимо, що між динамікою Індексу гендерної нерівності в Україні (рис. 2.31) та динамікою загальної кількості реалізованих у нашій державі гендерних проєктів (рис. 2.33) спостерігається очевидний тісний обернений зв'язок. Цей факт підтверджується підрахунком коефіцієнта кореляції для зазначених часових рядів на проміжку 1996–2022 рр. (–0,841). Аналогічно, підрахунок коефіцієнта кореляції між часовими рядами, що відображають динаміку зміни Індексу глобального гендерного розриву для України та

динаміку загальної кількості реалізованих у нашій державі гендерних проєктів на проміжку 2006–2022 рр. дає результат 0,878, що також свідчить про наявність тісного зв'язку (але вже прямого) між цими рядами показників.

РОЗДІЛ 3. АДАПТАЦІЯ СКЛАДНИХ ГЕНДЕРНИХ ІНДЕКСІВ ДЛЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

У даному розділі монографії розглянемо адаптації Індексу гендерного розвитку, Індексу гендерної нерівності та Глобального індексу гендерного розриву на субнаціональний рівень, тобто на рівень регіонів України. Відразу зауважимо, що для деяких регіонів ми не маємо статистичних даних, або вони наявні частково. Це Донецька та Луганська області, а також автономна республіка Крим. Тому для коректних розрахунків ми не будемо включати дані регіони у дослідження.

Також серйозною проблемою є відсутність статистичних даних вибірових обстежень в Україні, які не проводились під час воєнних дій. Хоча саме ці дані входять до складу індексів, що розглядаються. Останні мікродані вибірових обстежень наявні за 2020 та 2021 роки. Відповідно у монографії представлена адаптація індексів з використанням статистичних даних станом на 1 січня 2021 року. Очевидно, що за умови появи нових даних їх можна використати й розрахувати оновлені значення індексів. Це дасть змогу відслідковувати динаміку субнаціональних індексів.

Поряд із великою кількістю звітів, які оприлюднюють ООН, Всесвітній економічний форум, Центр розвитку Організації економічного співробітництва та розвитку, журнал «Економіст» та ін. з'являється ряд публікацій, які узагальнюють методологію побудови гендерних індексів. Цією проблематикою²⁰⁷, а також методологією побудови складних гендерних індексів з подальшою деталізацією на субнаціональному рівні, тобто адаптацією цих індексів до регіональної специфіки, з метою рейтингування регіонів України за рівнем гендерного розвитку й гендерною нерівністю²⁰⁸ займалися і автори монографії.

---

²⁰⁷ Akbash K. S., Pasichnyk N. O., Rizhniak R. Y. Generalization of calculation methods for gender indices in demographic and social statistics // Regional Statistics. 2018. Vol. 8, No. 2. P. 170–183. DOI: 10.15196/RS080205; Акбаш К. С., Пасічник Н. О., Різняк Р. Я. Теоретико-прикладні основи гендерних досліджень: навч. посіб. Кропивницький: Видавець Лисенко В. Ф., 2019. 340 с.

²⁰⁸ Akbash K.S., Pasichnyk N.O., Rizhniak R.Ya. Adaptation of the UN's gender inequality index to Ukraine's regions. Regional Statistics, Vol. 9. No. 2. 2019. 1–23; DOI: 10.15196/RS090208; Акбаш К. С., Пасічник Н. О., Різняк Р. Я. Теоретико-прикладні основи гендерних досліджень: навч. посіб. Кропивницький: Видавець Лисенко В. Ф., 2019. 340 с.

Як ми вже зазначали раніше, серед складних гендерних індексів ми виділили Індекс гендерного розвитку (Gender Development Index, GDI), який відображає гендерний розрив в людському розвитку країни за трьома основними показниками: здоров'я, освіта та контроль над економічними ресурсами²⁰⁹. Тобто, Індекс гендерного розвитку охоплює аспекти тривалості життя (довголіття), освіти (знання) і гідного рівня життя. При підрахунку GDI за основу береться Індекс людського розвитку (Human Development Index, HDI) і концентрується увага на гендерних розривах. У доповіді експертів ООН «Концепція і вимірювання людського розвитку» за 1990 р. вперше була опублікована методика розрахунку Індексу людського розвитку²¹⁰, а 1995 року була опублікована методика розрахунку індексу розвитку людського потенціалу з урахуванням гендерного фактору – GDI²¹¹.

У Польщі та Китаї мали місце спроби оцінити регіональний людський розвиток (регіональний *HDI*) з використанням міжнародної методології²¹². У 2000 році спеціалісти НАН України розробили національну методику оцінки людського розвитку²¹³. Починаючи з 2001 року, Державний комітет статистики України здійснює щорічний моніторинг регіонального індексу людського розвитку, а пізніше оприлюднено першу доповідь про рівень людського розвитку в регіонах України, підготовлену вченими Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України і спеціалістами Державної служби статистики України²¹⁴. Ця методика базувалася на використанні 96 показників, які відображали дев'ять аспектів людського розвитку: умови проживання, соціальне середовище, стан ринку праці, фінансування соціальної сфери, демографічний розвиток, стан охорони здоров'я, освіту, матеріальне благополуччя, екологічний стан. Таким чином, з 2001 року Державний комітет статистики України почав щорічний моніторинг Регіонального індексу

---

²⁰⁹ Technical notes. Calculating the human development indices – graphical presentation. Human Development Indices and Indicators. Statistical Update. 2018. URL: http://www.hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2018_technical_notes.pdf.

²¹⁰ Human Development Report 1990. New York, Oxford: Oxford University Press, 1990. URL: http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/219/hdr_1990_en_complete_nostats.pdf.

²¹¹ Human Development Report. 1995. New York. URL: http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/256/hdr_1995_en_complete_nostats.pdf (дата звернення: 29.04.2022).

²¹² National Human Development Report. Poland 2012. Local and Regional Development. URL: http://issuu.com/undp_poland/docs/lhdi_report_poland_2012_eng; Sustainable and Liveable Cities: Toward Ecological Civilization. China National Human Development Report 2013. URL: http://hdr.undp.org/sites/default/files/china_nhdr_2013_en_final.pdf.

²¹³ Людський розвиток регіонів України: методика оцінки та сучасний стан / Лібанова Е. М. та ін.; ПРООН, Рада з вивчення продуктивних сил України НАН України. Київ: СПД Савчина, 2002. 123 с.

²¹⁴ Людський розвиток в Україні: 2003 рік: щорічна науково-аналітична доповідь / за ред. Е. М. Лібанової. Київ: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, Держкомстат України, 2004. 194 с.

людського розвитку, а вже 2003 року з'явилася перша доповідь про рівень людського розвитку в регіонах України²¹⁵. Даний підхід адаптації HDI є оригінальним, але при цьому виникло закономірне питання про можливу мультиколінеарність змінних в розрахунках, хоча в іншій роботі авторського колективу²¹⁶ зроблена спроба вирішити цю проблему за допомогою введення вагових коефіцієнтів. Водночас, поряд із визначенням індексу людського розвитку на рівні регіонів важливою є адаптація індексу гендерного розвитку до регіональної специфіки.

З 1990 року Програма розвитку ООН (ПРООН) видає всесвітні доповіді про людський розвиток. У технічних додатках цих документів з'являються методики розрахунку різних індексів для вимірювання людського розвитку. Ці індекси дозволяють проводити порівняльний аналіз прогресу як окремих країн, так і регіонів світу. З кожним роком кількість країн, для яких розраховуються дані індекси, зростає. На сьогоднішній день більше 180 країн представлено в статистичних додатках звітів. З 1994 року більшість з цих країн публікують щорічні національні доповіді про людський розвиток²¹⁷.

Отже, в доповіді експертів ООН «Концепція і вимірювання людського розвитку» за 1990 р. вперше була опублікована методика розрахунку Індексу Людського Розвитку (Human Development Index - HDI)²¹⁸, а в 1995 році була опублікована методика розрахунку двох індексів розвитку людського потенціалу з урахуванням гендерного фактору: Індекс Гендерного розвитку (Gender Development Index – GDI) і показник розширення можливостей жінок (Gender Empowerment Measure Index – GEM)²¹⁹. У 2010 році на зміну показника GEM був введений Індекс гендерної нерівності (Gender Inequality Index – GII)²²⁰. Ідея, закладена в цих індексах, ґрунтується на твердженні, що гендерна нерівність гальмує розвиток людини, і середній рівень досягнень в конкретній

²¹⁵ Людський розвиток в Україні: 2003 рік (колектив авторів) / Щорічна науково-аналітична доповідь / За ред. Е.М. Лібанової. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, Держкомстат України, 2004. – 194 с.

²¹⁶ Лібанова Е.М. Людський розвиток регіонів України: методика оцінки та сучасний стан / Лібанова Е.М., Власенко Н.С., Власюк О.С. та ін. / Рада з вивчення продуктивних сил України НАН України; ПРООН. – К.: СПД Савчина, 2002. – 123 с.

²¹⁷ Gender-sensitive Education Statistics and Indicators a practical Guide. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (1997).

²¹⁸ UNDP. Human Development Report 1990. New York. http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/219/hdr_1990_en_complete_nostats.pdf

²¹⁹ UNDP. Human Development Report 1995. New York. http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/256/hdr_1995_en_complete_nostats.pdf

²²⁰ UNDP. Human Development Report 2010. http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/270/hdr_2010_en_complete_reprint.pdf

країні не може бути адекватно оцінений без урахування нерівності між чоловіками і жінками.

У формулюванні «Концепції ...» закладена ідея про те, що розвиток – це процес, в центрі якого знаходиться людина. Отже, основними складовими частинами HDI на рівні ООН були визначені здоров'я, освіта та матеріальний добробут.

На сьогоднішній день HDI використовується як для побудови рейтингу країн за рівнем людського розвитку, так і для вивчення ситуації в регіонах за показниками цього індексу. Таким чином, можна говорити про адаптацію дослідниками HDI на регіональний рівень. Так як статистичні показники для обчислення HDI доступні, то набір показників, які характеризують людський розвиток в окремо взятій країні закономірно розширюється додатковими економічними, освітніми показниками і показниками в сфері здоров'я. Для країн, в яких регіональні показники в різних сферах дуже відрізняються, доцільно адаптувати не тільки HDI, а й індекси розвитку людського потенціалу з урахуванням гендерного фактору. Тим більше, що показники HDI в окремо взятій країні можуть приховувати досить серйозні регіональні диспропорції і диспаритети. Тому в даній праці запропонована методика адаптації GII на регіональний рівень.

Історія існування індексу глобального гендерного розриву (ІГГР) бере свій початок з травня 2005 року, коли учасники Всесвітнього економічного форуму розпочали своє перше дослідження, намагаючись оцінити розмір гендерного розриву в 58-ми країнах з допомогою економічних, освітніх, медичних і політичних критеріїв. У результаті цього дослідження перший звіт про гендерні розриви за 2006 рік містив унікальну методологію побудови ІГГР. Індекс охоплював понад 115 економік, включаючи всі поточні країни та країни – кандидати на вступ до Європейського Союзу (ЄС), 20 країн Латинської Америки та Карибського басейну, понад 20 країн Африки на південь від Сахари та 10 країн арабського світу. Дослідження оцінювало й оцінює гендерний розрив між чоловіками та жінками за трьома сферами: економічна участь і можливості; рівень освіти; здоров'я та виживання; розширення політичних прав, поєднуючи загальнодоступні дані міжнародних організацій та унікальні

дані опитування керівників Всесвітнього економічного форуму. Методологія обчислення індексу залишається стабільною з моменту розроблення його початкової концепції в 2006 році, забезпечуючи основу для надійного аналізу між країнами. Видання 2022 року вводить незначне, але обов'язкове оновлення показника субіндексу рівня освіти²²¹.

Зазначимо, що різні варіанти методологій субнаціональних адаптацій для країн з різноманітними особливостями розвитку пропонувалися як європейськими, так і українськими дослідниками. Розширений регіональний індекс гендерного розриву для Італії (Cascella, C., Williams, J., Pampaka, M.²²²), адаптація європейського індексу гендерної рівності на регіональний рівень для вивчення мінливості гендерних відносин в Італії (Bericat, E.²²³ та Di Bella, E., Leporatti, L., Gandullia, L., & Maggino, F.²²⁴), розрахунок індексу гендерної рівності для американських штатів та регіонів (Di Noia, J.²²⁵), вимір структурної гендерної рівності на рівні штату в Мексиці (Frias, S.M.²²⁶), аналіз створення регіонального індексу гендерної рівності у Норвегії (Kjeldstad, R., & Kristiansen, J.E.²²⁷), звіт на прикладі Іспанії про гендерну та регіональну нерівність у людському розвитку (Martinez Peinado, J., & Cairo Cespedes, G.²²⁸), вимірювання регіональної гендерної рівності у Великій Британії (Walby, S., & Armstrong, J.²²⁹). Особливості методики обрахунку ІГГР аналізувались у різних наукових та науково-популярних публікаціях. Серед всього різновиду праць виділимо серію статей Л. Жарової²³⁰, де авторка проводить оригінальний

²²¹ World Economic Forum. (2006–2022). The global gender gap report. Cologny: World Economic Forum. Retrieved from <https://www.weforum.org/reports?utf8=%E2%9C%93&query=global+gender+gap+report>

²²² Cascella, C., Williams, J., Pampaka, M. An Extended Regional Gender Gaps Index (eRGGI): Comparative Measurement of Gender Equality at Different Levels of Regionality. *Social Indicators Research*. 2022. 159. 757–800. <https://doi.org/10.1007/s11205-021-02764-x>

²²³ Bericat, E. The European Gender Equality index: Conceptual and analytical issues. *Social Indicators Research*. 2012. 108 (1). 1–28. <https://doi.org/10.1007/s11205-011-9872-z>

²²⁴ Di Bella, E., Leporatti, L., Gandullia, L., & Maggino, F. Proposing a regional gender equality index (R-GEI) with an application to Italy. *Regional Studies*. 2020. <https://doi.org/10.1080/00343404.2020.1836341>

²²⁵ Di Noia, J. Indicators of gender equality for American states and regions: An update. *Social Indicators Research*. 2002. 59. 35–77.

²²⁶ Frias, S.M. Measuring structural gender equality in Mexico: A state level analysis. *Social Indicator Research*. 2008. 88 (2). 215–246.

²²⁷ Kjeldstad, R., & Kristiansen, J.E. Constructing a Regional Gender Equality Index: Reflections on a First Experience with Norwegian Data. *Statistical Journal*. 2001. 18 (1). 41–49.

²²⁸ Martinez Peinado, J., & Cairo Cespedes, G. Gender and regional inequality in human development: The case of Spain. *Feminist Economics*. 2004. 10 (1). 37–64. <https://doi.org/10.1080/1354570042000182954>

²²⁹ Walby, S., & Armstrong, J. Measuring equalities: Data and indicators in Britain. *International Journal of Social Research Methodology*. 2010. 13 (3). 237–249. <https://doi.org/10.1080/13645579.2010.482259>

²³⁰ Жарова Л. «Хто їм не дає?»: усе про перешкоди для жінок у політиці. URL: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/polityka/hto-im-ne-dae-use-pro-pereshkodi-dlya-zhinok-u-polititsi-134900.html>; Жарова Л. В деталях: економічна дискримінація та економічне насильство. URL: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/genderne-nasilstvo/v-detalyah->

аналіз відповідності показників ІГГР за різними країнами реальному стану розвитку їх економіки та соціуму, а також статті М. Бліхар, Т. Мазур, І. Євхутич, О. Онишко²³¹, М. Наумової²³², О. Рудіка²³³, Я. Сало, Д. Пашути²³⁴, А. Табанової²³⁵, Г. Топчій, А. Литвиненко, І. Івженко²³⁶, Т. Червінської, М. Соболевської²³⁷, в яких автори(-ки) аналізували різні аспекти методики обрахунку ІГГР та загалом вплив гендерної рівності на економічний, соціальний та культурний розвиток країн та їх субрегіонів.

Загалом, використання базових методик та врахування регіональних показників дозволило авторам провести регіональну адаптацію складних гендерних індексів без кардинального розширення бази показників. Результати такої універсалізації регіональної адаптації дозволяють проводити порівняльний аналіз прогресу в гендерному розвитку як окремих регіонів країни, так і регіонів різних країн світу. Необхідність проведення регіональної адаптації гендерних індексів полягає в існуванні об'єктивної небезпеки, що показники складних індексів по країні не відображають досить широкі регіональні диспаритети. Як наслідок, за результатами обчислення загальних по країні індексів стає неможливим формулювання точних політичних, економічних і соціальних рекомендацій в контексті розвитку людського потенціалу з урахуванням гендерного фактору, які були б дієві й оптимальні для всіх регіонів країни. Отже, згадані рекомендації для кожного регіону повинні коректуватися з урахуванням результатів регіональної адаптації субнаціональних індексів.

---

ekonomichna-diskriminatsiya-134064.html; Жарова Л. Всесвітній економічний форум: гендерний вимір. URL:

<https://genderindetail.org.ua/season-topic/osvita-i-prosvita/vsesvitniy-ekonomichniy-forum-genderniy-vimir-134091.html>; Жарова Л. Глобальний гендерний розрив в 2019 році: висновки для України. Гендер в деталях. URL:

<https://genderindetail.org.ua/library/ekonomika/globalniy-genderniy-rozriv-v-2019-rotsi-visnovki-dlya-ukraini-1341342.html>

²³¹ Економіко-правові засади забезпечення гендерної рівності в Україні та країнах Європейського Союзу / Бліхар М., Мазур Т., Євхутич І., & Онишко О. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. 4 (45). 244–253.

<https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.45.2022.3837>

²³² Наумова М.А. (2017). Світовий досвід оцінювання гендерної нерівності. *Економіка і організація управління*. 1 (25). 123–132.

²³³ Рудік О.М. (2014). Стан та актуальні проблеми гендерної рівності крізь призму Глобального індексу гендерного розриву – 2014. *Теорія та історія публічного управління*. 11–12. 5–12.

²³⁴ Сало Я.В., Пашута Д.О. (2021). Аналіз гендерної рівності: зарубіжний досвід. *Економіка та суспільство*. 31. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-11>

²³⁵ Табанова А. (2017). Аналіз гендерної рівності та рекомендації щодо її забезпечення на ринку праці України та Одеської області. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 63–64. 92–103. DOI: [https://doi.org/10.33987/vsed.2-3\(63-64\).2017.92-103](https://doi.org/10.33987/vsed.2-3(63-64).2017.92-103)

²³⁶ Топчій Г.С., Литвиненко А.І., Івженко І.Б. (2022). Гендерна політика в Україні: сучасні трансформації. *Наукові перспективи*. 1. 233–245.

²³⁷ Червінська Т.Г., Соболевська М.О. (2021). Часовий вимір гендерної нерівності. *Актуальні проблеми філософії та соціології: Науково-практичний журнал*. 31. 74–78. DOI <https://doi.org/10.32837/apfs.v0i31.1006>

3.1. Регіональний Індекс гендерного розвитку

Проведемо адаптацію індексу гендерного розвитку для регіонів України. У таблиці 3.1 наведемо структуру Індексу гендерного розвитку, яку використовує ООН, а також набір індикаторів, які ми визначили як актуальні для регіональних розрахунків цього індексу по Україні²³⁸. Зауважимо, що змістовну частину вимірів “довголіття” та “гідний рівень життя” ми не змінювали, а ось змістовна частина виміру “знання” була заміненена на єдиний комплексний показник щодо охоплення населення освітою різних рівнів. Заміна освітніх показників очікуваної та середньої тривалості шкільного навчання була аргументована тим, що дані показники є сталими за всіма регіонами України й не охоплюють вищий рівень освіти. Обраний регіональний показник є більш інформативний як у контексті характеристики людського розвитку, так і для відображення гендерних розривів на рівні регіонів України.

Таблиця 3.1. Структура Індексу гендерного розвитку за методикою ООН та Регіонального Індексу гендерного розвитку для України

Вимір	Індикатори Індексу гендерного розвитку за методологією ООН	Індикатори Регіонального Індексу гендерного розвитку
Довголіття	Очікувана тривалість життя при народженні	Очікувана тривалість життя при народженні ²³⁹
Знання	Очікувана тривалість шкільного навчання та середня тривалість шкільного навчання	Частка населення, яке перебуває на середньому та вищому рівнях освіти (школи, коледжі, технікуми, училища, університети, академії, інститути) ²⁴⁰ , у віковій групі від 6 до 25 років ²⁴¹
Гідний рівень життя	ВНД на душу населення (в дол. США)	ВНД на душу населення (в дол. США)

²³⁸ Акбаш К. С. Статистичний аналіз гендерного розвитку регіонів України / К. С. Акбаш, Н. О. Пасічник, Р. Я. Ріжняк // Статистика України. - 2019. - № 3. - С. 90-99. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/su_2019_3_12

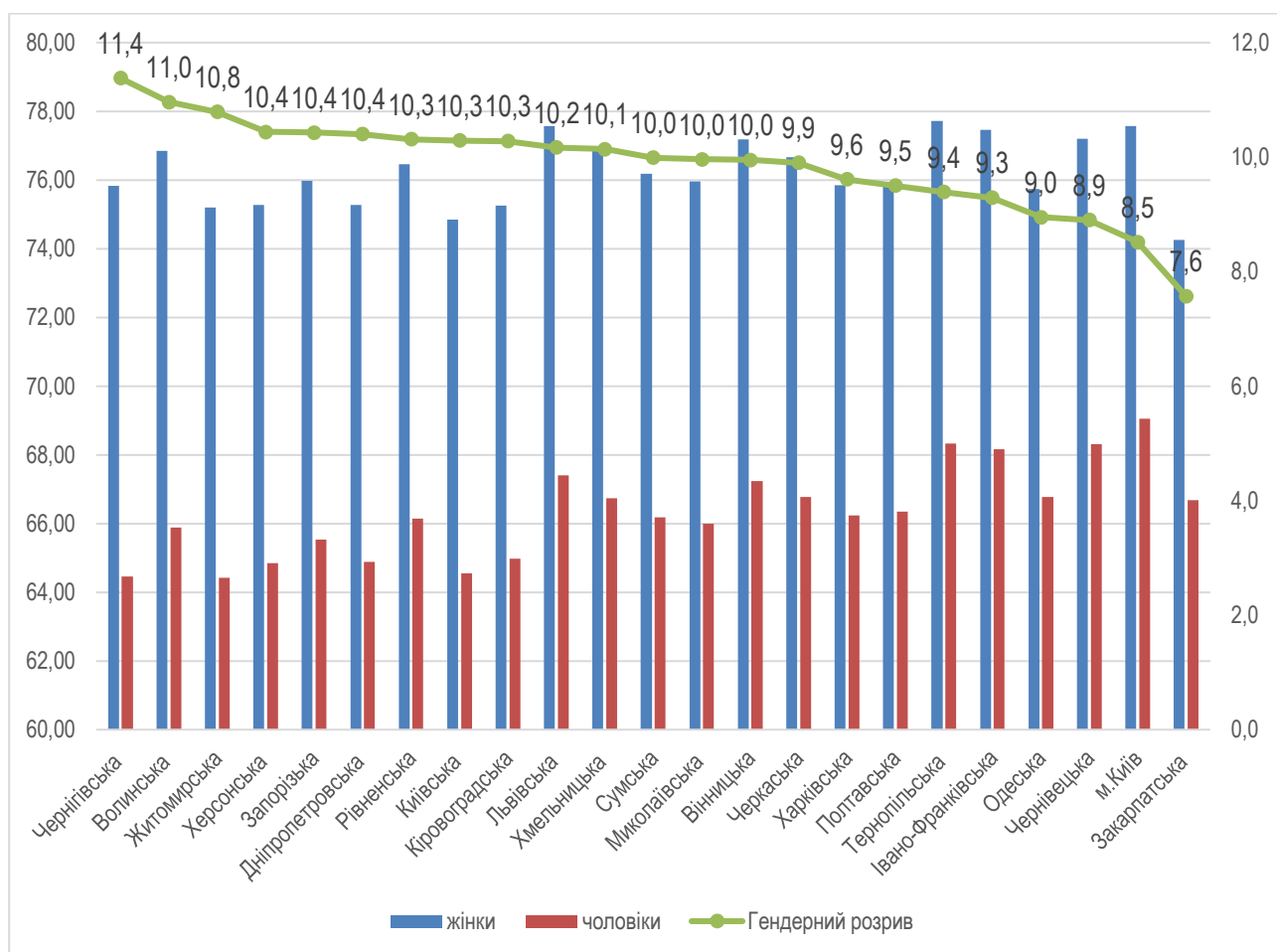
²³⁹ Державна служба статистики України. Жінки та чоловіки / Демографічна та соціальна статистика / Населення та міграція / Народжуваність, смертність та середня очікувана тривалість життя. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

²⁴⁰ Державна служба статистики України. Жінки та чоловіки / Демографічна та соціальна статистика / Освіта. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

²⁴¹ Державна служба статистики України. Жінки та чоловіки / Демографічна та соціальна статистика / Населення та міграція / Розподіл постійного населення України за статтю та віком. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

Перед розрахунком Регіонального Індексу гендерного розвитку проаналізуємо окремо кожен індикатор окремо та їх відмінності в регіонах України.

На рис. 3.1 наведені значення індикатора Очікувана тривалість життя при народженні для жінок та чоловіків України за 2021 рік, а також продемонстрований гендерний розрив між показником жінок та чоловіків.

Рис. 3.1. Значення індикатора *Очікувана тривалість життя при народженні* для жінок та чоловіків України у 2021 році

В цілому у всіх регіонах України жінки мають вищу тривалість життя, ніж чоловіки. Гендерний розрив становить у середньому близько 10 років у більшості регіонів.

Найвища очікувана тривалість життя для жінок характерна для Тернопільської області (77,72 років), Львівської області (77,57 років) та м. Київ (77,57 років), а найнижча для Київської (74,85 років) та Закарпатської (74,26 років) областей.

Найвища очікувана тривалість життя для чоловіків характерна для м. Київ (69,05 років), Тернопільської (68,33 років), Чернівецької (68,31 років) та Івано-Франківської областей (68,17 років), а найнижча для Чернігівської (64,45 років) та Житомирської (64,42 років) областей.

Найбільший гендерний розрив у Чернігівській (11,4 років) та Волинській (11 років) областях. А найменший гендерний розрив у Закарпатській області (7,6 років).

Аналізуючи регіональні відмінності можемо узагальнити висновки щодо гендерних відмінностей у регіонах України за даним показником.

Західні області України (Тернопільська, Івано-Франківська, Львівська) відзначаються вищою тривалістю життя як серед жінок, так і серед чоловіків, а також меншим гендерним розривом.

Центральні та східні області характеризуються середньою очікуваною тривалістю життя. І гендерний розрив у них коливається в межах 9,5–10 років.

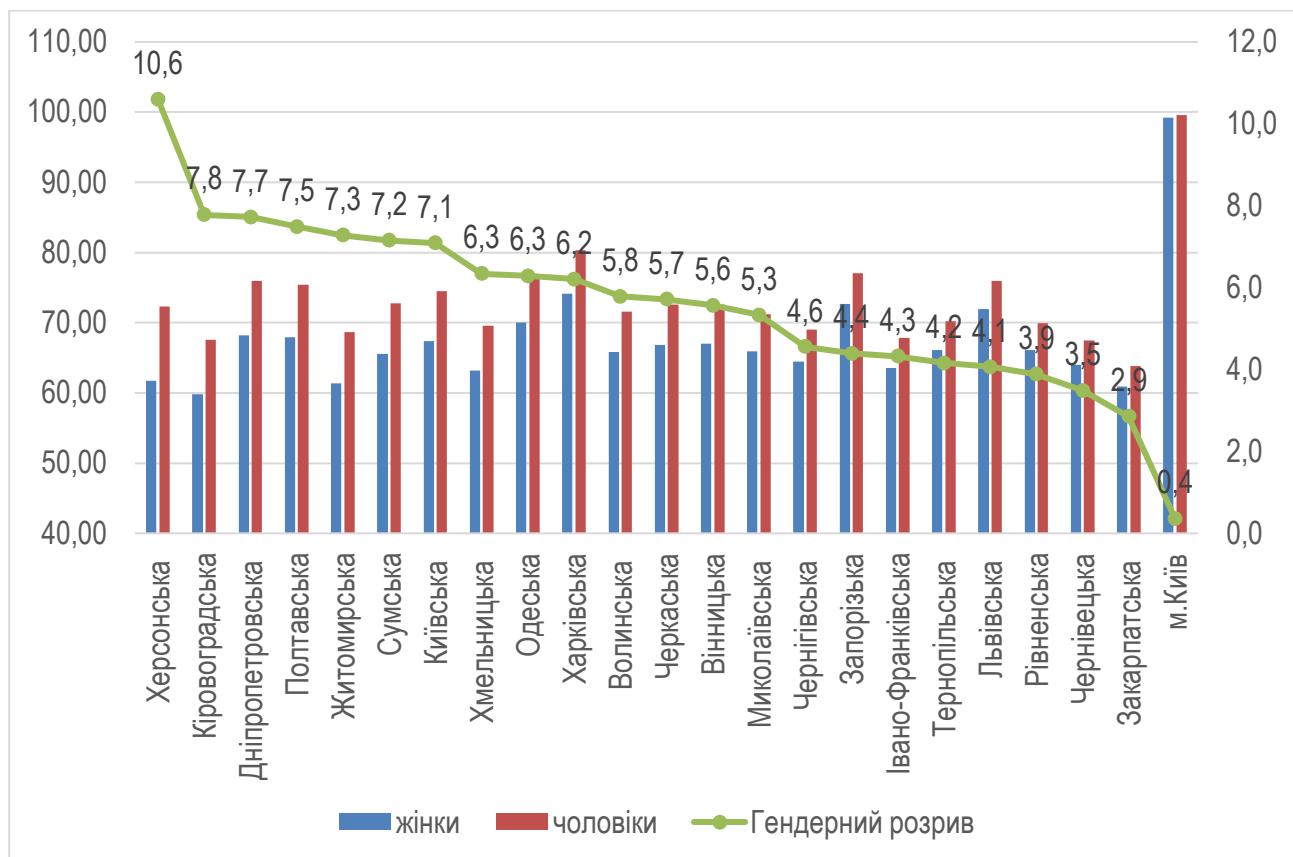
Нагадаємо, що екстремальні значення показників очікуваної тривалості життя при народженні, визначені ООН становлять:

- для жінок: максимальне – 87,5 року, мінімальне – 22,5 року;
- для чоловіків: максимальне – 82,5 року, мінімальне – 17,5 року.

Середнє значення гендерного розриву за регіонами України становить 9,9 років, що перевищує встановлений відповідний середньосвітовий розрив ($87,5 - 82,5 = 5,0$ років).

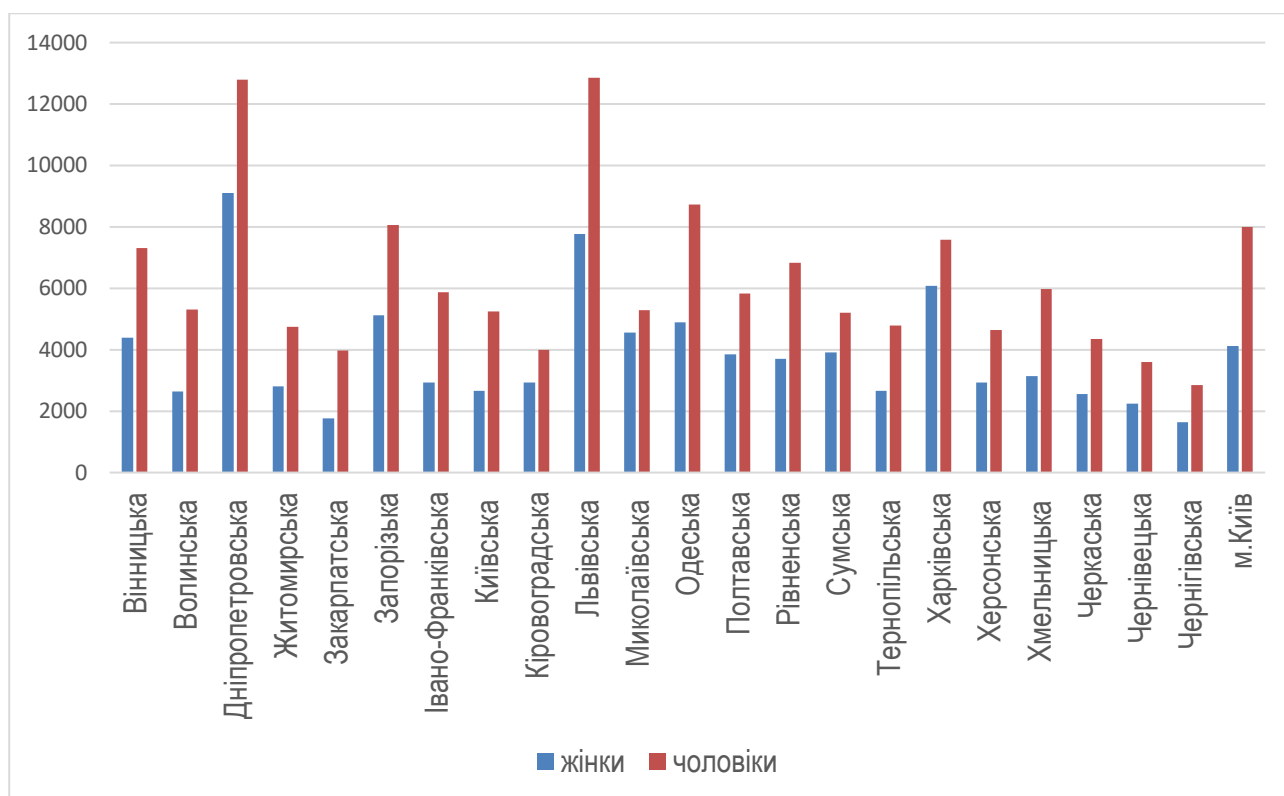
Отже, у контексті людського розвитку за регіонами України показники очікуваної тривалості життя при народженні не дуже високі та характеризуються великими гендерними розривами як для жінок, так і для чоловіків.

Далі проаналізуємо показник *Частка населення, яке перебуває на середньому та вищому рівнях освіти* (рис. 3.2). Зауважимо, що частка чоловіків у всіх областях вища, ніж жінок. Найбільший гендерний розрив має Херсонська область (10,6) і практично гендерний паритет характерний для м. Києва. Також видно, що велика частка студентів різних областей їдуть на навчання до Києва, за рахунок чого частка охоплення населення у віковій групі від 6 до 25 років становить майже 100%.

Рис. 3.2. Значення індикатора *Частка населення, яке перебуває на середньому та вищому рівнях освіти* для жінок та чоловіків України у 2021 році

Гендерний розрив у регіонах України на користь чоловіків пояснюється великими гендерними розривами у закладах професійно-технічної освіти та закладах фахової передвищої освіти. На рис. 3.3 наведемо кількісні показники жінок та чоловіків у закладах професійно-технічної освіти. Звідси бачимо, які великі розриви між показниками жінок та чоловіків, особливо у великих містах, де велика кількість закладів професійно-технічної освіти.

Рис. 3.3. Значення індикатора *Кількість студентів у закладах професійно-технічної освіти* для жінок та чоловіків України у 2021 році

Останній показник – це ВНД на душу населення (в дол. США). Детальна інформація щодо розрахунку показника наведена у першому розділі. У класичній методиці ООН для розрахунку наближеного показника доходу на рівні країн використовують валовий внутрішній продукт (ВВП). Для регіональних розрахунків будемо використовувати валовий регіональний продукт (ВРП) за паритетом купівельної спроможності (ПКС) у доларах США. Переведення ВРП у доларовий вимірник важливе для подальшого аналізу показника в річній динаміці.

Приблизний зароблений дохід за ПКС розраховується на основі показників:

- ✓ Співвідношення зарплати жінок до заробітної плати чоловіків²⁴²;
- ✓ Валовий регіональний продукт (млн. грн)²⁴³;

²⁴² Державна служба статистики України. Жінки та чоловіки / Ринок праці / Середньомісячна заробітна плата за статтю та регіонами. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

²⁴³ Державна служба статистики України. Регіональна статистика / Валовий регіональний продукт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

- ✓ Чисельність постійного населення (чоловіки, жінки)²⁴⁴;
- ✓ Частка у економічно активному населенні у віці 15-70 років (чоловіки, жінки)²⁴⁵;
- ✓ Курс долара на 1 січня року дослідження²⁴⁶;
- ✓ Валовий національний продукт України (за ПКС, у дол. США) та валовий національний продукт України (у дол. США)²⁴⁷.

Для розрахунку ВРП (за ПКС, у дол. США) скористаємося таким перетворенням²⁴⁸:

$$GNI_{pc} = \text{ВРП за ПКС} = \text{ВРП} \cdot \frac{\text{ВНП за ПКС}}{\text{ВНП}},$$

де ВНП за ПКС – валовий національний продукт України за ПКС, у дол. США, ВНП – валовий національний продукт України, у дол. США.

Частка жінок у сукупних виплатах заробітної плати розраховується за методикою, яка наведена у розділі 1:

$$S_f = \frac{W_f/W_m \cdot EA_f}{W_f/W_m \cdot EA_f + EA_m}$$

де W_f/W_m – співвідношення заробітної плати жінок і чоловіків, EA_f – частка жінок в економічно активному населенні, а EA_m – частка чоловіків.

Чоловіча частка фонду оплати праці розраховується як:

$$S_m = 1 - S_f.$$

Приблизний дохід жінок на душу населення (GNI_{pcf}) отримується з ВНД на душу населення (GNI_{pc}), спочатку шляхом множення його на частку жінок

²⁴⁴ Державна служба статистики України. Регіональна статистика / Населення та міграція / Чисельність населення по регіонах. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

²⁴⁵ Державна служба статистики України. Регіональна статистика / Ринок праці / Зайнятість та безробіття / Рівень зайнятості населення по регіонах. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

²⁴⁶ Сайт Міністерства фінансів. Архів валютних курсів. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/exchange/archive/>

²⁴⁷ World Bank. GDI, PPP та GNI, PPP. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD>

²⁴⁸ Sustainable and Liveable Cities: Toward Ecological Civilization. China National Human Development Report 2013. URL: <https://hdr.undp.org/system/files/documents/chinanhdr2013enfinal.pdf>

у фонді заробітної плати, S_f , а потім шляхом масштабування на частку жінок у населенні, $P_f = N_f / N$:

$$GNIpс_f = \frac{GNIpс \cdot S_f}{P_f}.$$

Приблизний дохід чоловіків на душу населення визначається таким же чином:

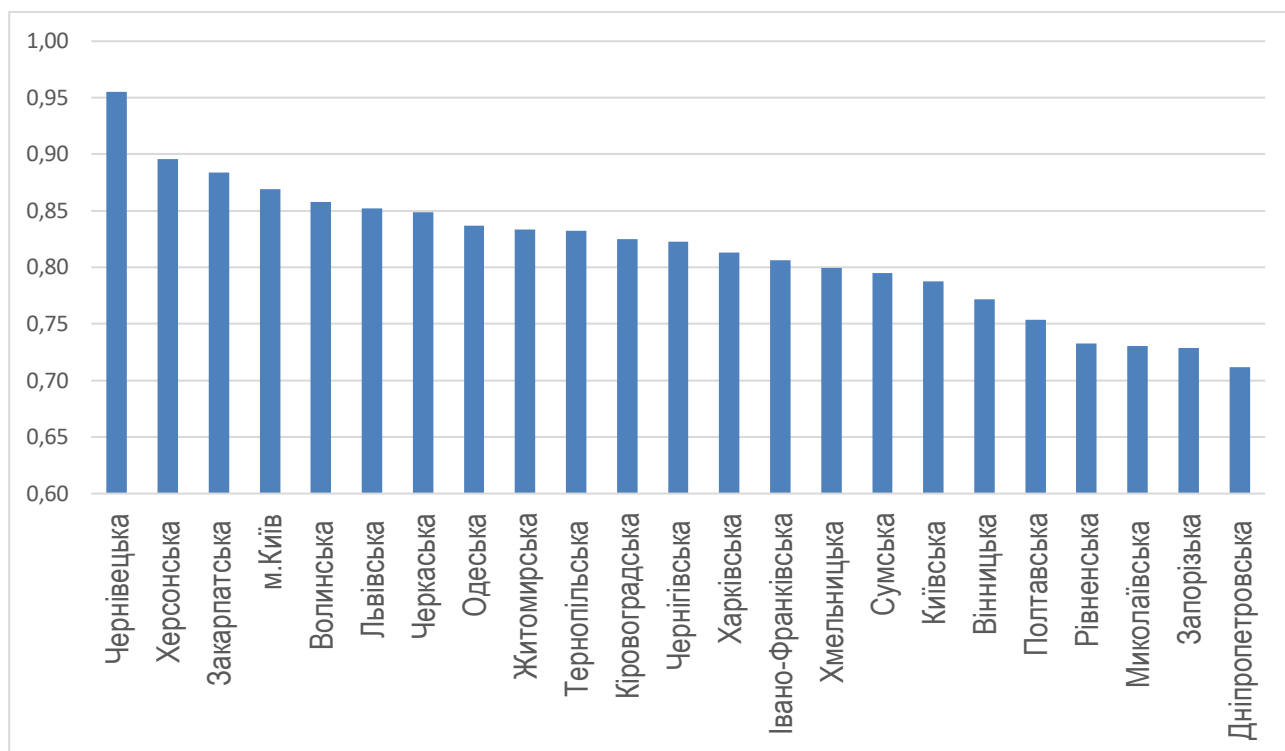
$$GNIpс_m = \frac{GNIpс \cdot S_m}{P_m}.$$

Таблиця 3.2. Індикатори для розрахунку приблизного заробленого доходу за ПКС для регіонів України (2021 рік)

	Співвідношення зарплати жінок до заробітної плати чоловіків	Валовий регіональний продукт (млн. грн)	Чисельність постійного населення, чоловіки	Чисельність постійного населення, жінки	Частка економічно активних жінок у віці 15-70 років, тис. осіб	Частка економічно активних чоловіків у віці 15-70 років, тис. осіб
Вінницька	0,77	135867	705574	816464	55,6	70,8
Волинська	0,86	77404	483610	541059	51,2	60,9
Дніпропетровська	0,71	398732	1432915	1705811	58,1	69,7
Житомирська	0,83	91365	557544	638720	58,4	66,1
Закарпатська	0,88	62022	599712	647584	51,1	69,6
Запорізька	0,73	167260	760319	905407	57,1	68,9
Івано-Франківська	0,81	90398	642296	716087	50,3	68,6
Київська	0,79	242406	816753	965998	55,5	69,5
Кіровоградська	0,83	75208	421594	492119	56,1	66,0
Львівська	0,85	236254	1174323	1305057	55,2	66,4
Миколаївська	0,73	96648	513661	594018	57,0	72,2
Одеська	0,84	220242	1110274	1246773	52,1	71,1
Полтавська	0,75	188424	630080	733611	57,3	67,8
Рівненська	0,73	71901	545177	602219	61,5	62,3
Сумська	0,80	80432	482498	568762	57,4	68,5
Тернопільська	0,83	62661	481100	546211	53,0	64,2
Харківська	0,81	257805	1213803	1404395	58,5	69,8
Херсонська	0,90	68467	471477	543798	56,8	72,2
Хмельницька	0,80	96380	576763	663861	54,6	67,7
Черкаська	0,85	108822	540227	634410	57,7	68,8
Чернівецька	0,96	45054	421186	472315	56,1	68,5
Чернігівська	0,82	84068	440284	527875	59,6	68,9
м. Київ	0,87	1014693	1347149	1573724	61,5	71,7

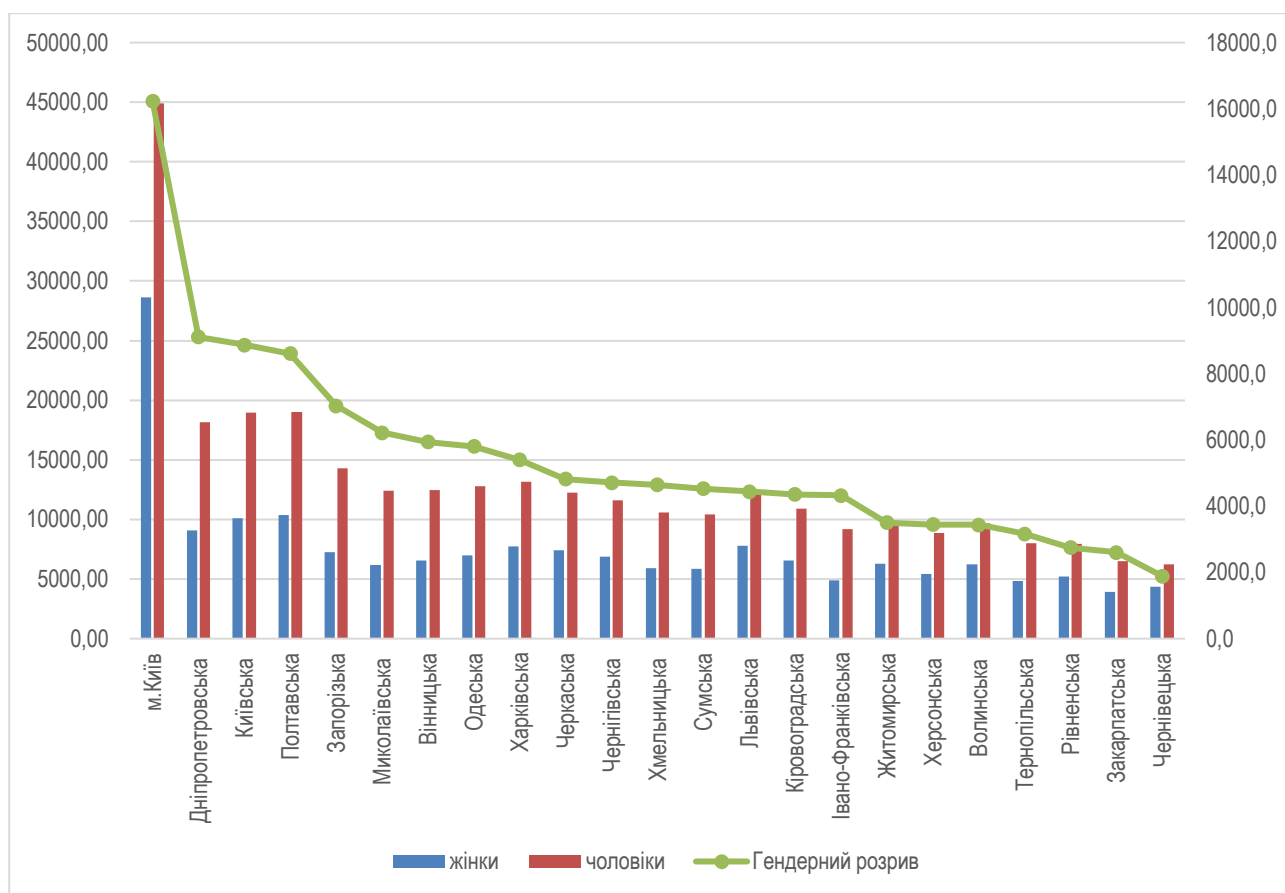
Якщо проаналізувати індикатори, на основі яких розраховується приблизний дохід жінок та чоловіків, то у регіонах України суттєво відрізняється співвідношення заробітної плати.

З рис. 3.4 бачимо, що ситуація найближча до гендерного паритету у Чернівецькій області (0,96), а найнижчий показник у Дніпропетровській області (0,71). Даний показник суттєво впливає на розподіл приблизного доходу жінок та чоловіків області.

Рис. 3.4. Значення індикатора *Співвідношення зарплати жінок до заробітної плати чоловіків* для України у 2021 році

На рис. 3.5 наведені вже розраховані значення *ВНД на душу населення* (в дол. США) для жінок та чоловіків України у 2021 році. З рисунку видно, що найвищі показники доходу у м. Київ, але там і найбільший гендерний розрив між чоловічим і жіночим значеннями. Найнижчі значення гендерного розриву характерні для західних областей України (Чернівецька, Закарпатська, Рівненська, Тернопільська та Волинська).

Рис. 3.5. Значення індикатора *ВНД на душу населення (в дол. США)* для жінок та чоловіків України у 2021 році

Далі наведемо готову таблицю з усіма даними за індикаторами розрахунку Регіонального Індексу гендерного розвитку (Таблиця 3.3).

Наведемо таблицю із значеннями Індексів людського розвитку жінок та чоловіків за регіонами, а також значення Регіонального Індексу гендерного розвитку у кожному регіоні (таблиця 3.4).

Таблиця 3.3. Індикатори для розрахунку Регіонального Індексу гендерного розвитку (за 2021 рік)

Регіон	Очікувана тривалість життя при народженні		Частка населення, яке перебуває на середньому та вищому рівнях освіти у віковій групі від 6 до 25 років		Наближений показник доходу	
	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки
Вінницька	77,18	67,23	67,05	72,62	6533,08	12470,62
Волинська	76,85	65,89	65,83	71,61	6236,48	9671,66
Дніпропетровська	75,28	64,88	68,24	75,97	9054,87	18166,10
Житомирська	75,21	64,42	61,37	68,65	6309,91	9817,30
Закарпатська	74,26	66,69	60,95	63,80	3920,41	6524,42
Запорізька	75,97	65,54	72,70	77,09	7236,35	14265,92
Івано-Франківська	77,46	68,17	63,52	67,85	4878,42	9201,18
Київська	74,85	64,56	67,39	74,48	10078,68	18952,17
Кіровоградська	75,25	64,97	59,81	67,59	6553,81	10906,06
Львівська	77,57	67,40	71,90	75,97	7808,80	12249,07
Миколаївська	75,96	66,00	65,89	71,22	6190,79	12412,75
Одеська	75,73	66,78	70,06	76,35	6984,82	12790,74
Полтавська	75,85	66,35	67,94	75,43	10393,64	19005,68
Рівненська	76,46	66,15	66,09	69,97	5211,73	7961,79
Сумська	76,18	66,19	65,57	72,73	5881,51	10407,11
Тернопільська	77,72	68,33	66,09	70,24	4859,94	8030,53
Харківська	75,84	66,23	74,14	80,35	7737,39	13141,08
Херсонська	75,28	64,84	61,73	72,33	5414,37	8860,79
Хмельницька	76,87	66,73	63,22	69,56	5919,64	10568,80
Черкаська	76,67	66,77	66,88	72,59	7420,84	12239,08
Чернівецька	77,21	68,31	63,98	67,47	4354,77	6243,61
Чернігівська	75,83	64,45	64,47	69,03	6886,87	11604,78
м. Київ	77,57	69,05	99,19	99,55	28647,78	44883,92
Середні значення	76,22	66,34	67,57	73,15	7587,60	13059,79
Максимум (за методикою)	87,50	82,50	100,00	100,00	75000,00	75000,00
Мінімум (за методикою)	22,50	17,50	0,00	0,00	100,00	100,00

Нагадаємо, що групи GDI базуються на абсолютному відхиленні GDI від гендерного паритету, тобто оцінюється величина:

$$100 \cdot |GDI - 1|.$$

Регіони з абсолютним відхиленням від гендерного паритету в 2,5 відсотка або менше вважаються країнами із дуже високою рівністю досягнень ІЛР між жінками та чоловіками та класифікуються як група 1.

Регіони з абсолютним відхиленням від гендерного паритету в 2,5–5 відсотків вважаються країнами із високою рівністю досягнень ІЛР між жінками та чоловіками та класифікуються як група 2.

Регіони з абсолютним відхиленням від гендерного паритету 5–7,5 відсотка вважаються країнами із середньою рівністю досягнень ІЛР між жінками та чоловіками та класифікуються як група 3.

Таблиця 3.4. Індекси людського та гендерного розвитку для регіонів України (за 2021 рік)

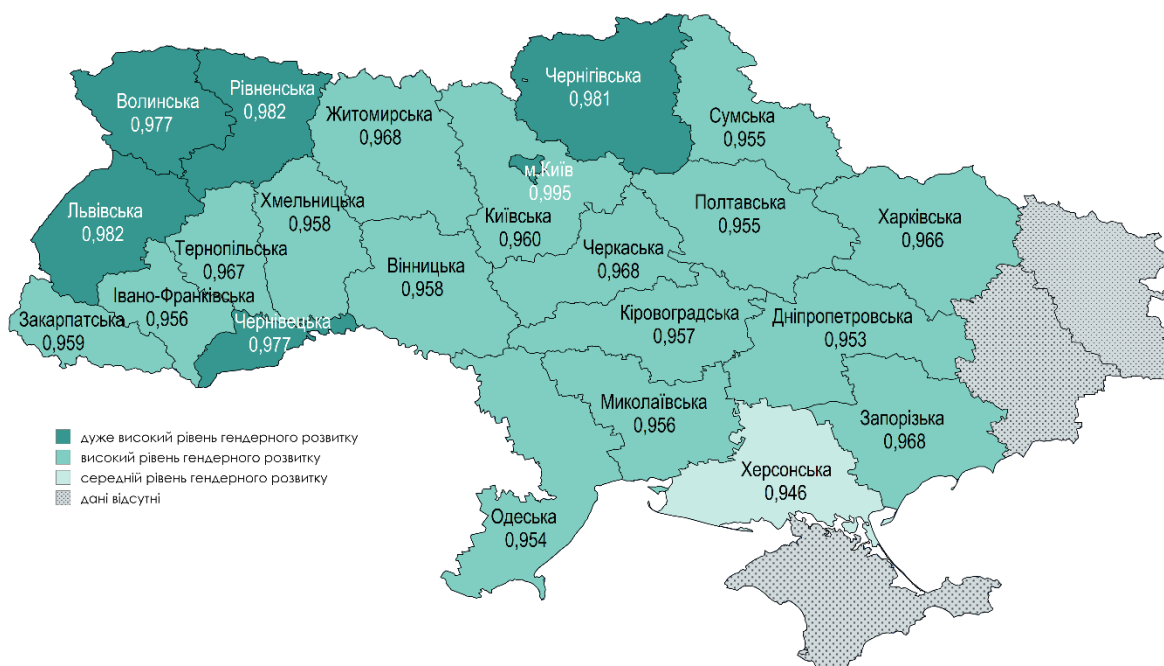
Регіон	<i>HDI_f</i>	<i>HDI_m</i>	<i>GDI</i>	Відсоток відхилення від паритету
м.Київ	0,896	0,900	0,995	0,5
Львівська	0,737	0,751	0,982	1,8
Рівненська	0,689	0,702	0,982	1,8
Чернігівська	0,697	0,710	0,981	1,9
Волинська	0,700	0,717	0,977	2,3
Чернівецька	0,675	0,691	0,977	2,3
Черкаська	0,713	0,737	0,968	3,2
Житомирська	0,678	0,700	0,968	3,2
Запорізька	0,729	0,753	0,968	3,2
Тернопільська	0,691	0,714	0,967	3,3
Харківська	0,737	0,763	0,966	3,4
Київська	0,723	0,753	0,960	4,0
Закарпатська	0,646	0,673	0,959	4,1
Вінницька	0,709	0,740	0,958	4,2
Хмельницька	0,688	0,718	0,958	4,2
Кіровоградська	0,674	0,705	0,957	4,3
Івано-Франківська	0,681	0,712	0,956	4,4
Миколаївська	0,696	0,729	0,956	4,4
Сумська	0,693	0,726	0,955	4,5
Полтавська	0,731	0,766	0,955	4,5
Одеська	0,717	0,751	0,954	4,6
Дніпропетровська	0,723	0,758	0,953	4,7
Херсонська	0,671	0,709	0,946	5,4

У таблиці 3.4 розраховані значення цих відхилень. Бачимо, що шість регіонів (м. Київ, Львівська, Рівненська, Чернігівська, Волинська та Чернівецька області) мають дуже високий рівень гендерного розвитку. Одна Херсонська

область має середній рівень. Інші області характеризуються високим рівнем гендерного розвитку.

Зауважимо, що найнижчий рівень людського розвитку як для жінок так і для чоловіків характерний для Закарпатської області ($HDI_f = 0,646, HDI_m = 0,673$), а найвищий рівень для м.Київ ($HDI_f = 0,896, HDI_m = 0,900$). Також відмітимо, що для всіх регіонів рівень людського розвитку чоловіків трохи вищий, ніж для жінок.

На рис. 3.6 зображені значення Регіональний індекс гендерного розвитку для України у 2021 році. З карти видно, що у північно-західній частині України значення показника вищі, а ось у південних областях вони значно нижчі.

Created with mapchart.net

Рис. 3.6. Регіональний Індекс гендерного розвитку для України у 2021 році

3.2. Регіональний Індекс гендерної нерівності

Проведемо адаптацію Індексу гендерної нерівності для регіонів України. У таблиці 3.5 наведемо структуру Індексу гендерної нерівності, яку використовує ООН, а також набір індикаторів, які ми визначили як актуальні для регіональних розрахунків цього індексу по Україні²⁴⁹.

Таблиця 3.5. Структура Індексу гендерної нерівності за методикою ООН та Регіонального Індексу гендерної нерівності (РІГН) для України

Вимір	Індикатори Індексу гендерної нерівності за методологією ООН	Індикатори Регіонального Індексу гендерної нерівності
Здоров'я (ЗД)	Коефіцієнт материнської смертності (смертність на 100000 живонароджених)	Коефіцієнт материнської смертності (смертність на 100000 живонароджених) (МС) ²⁵⁰
	Підліткова народжуваність (народжень на 1000 жінок віком 15–19 років)	Підліткова народжуваність (народжень на 1000 жінок віком 15–19 років) (ПН)
Розширення прав і можливостей (РПМ)	Частка місць у парламенті (%)	Частка жінок і чоловіків в обласній раді (ОР) ²⁵¹
		Частка жінок та чоловіків, що посідають посади законодавців, вищих державних службовців, керівників, менеджерів (ЗСМ) ²⁵²
	Населення з принаймні середньою освітою (%)	Частка жінок та чоловіків, які мають вищу освіту за спеціальністю «Професіонали» (ВОП)
		Частка жінок та чоловіків, які мають вищу освіту за спеціальністю «Фахівці» (ВОФ)

²⁴⁹ Акбаш К. С., Пасічник Н. О., Ріжняк Р. Я. Статистичний аналіз гендерного розвитку регіонів України // Статистика України. 2019. № 3. С. 90–99. Doi: 10.31767/su. 3(86)2019.03.10 URL: <https://su-journal.com.ua/index.php/journal/article/download/259/236/>

²⁵⁰ Населення України. Демографічний щорічник 2021. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/10/zb_nasel%20_2021.pdf

²⁵¹ Державна служба статистики України. Індикатори для моніторингу гендерної рівності. Суспільне життя та прийняття рішень. URL: https://ukrstat.gov.ua/gend_rivnist/metadata_gr/05/05.htm

²⁵² Державна служба статистики України. Файли мікроданих. Зайнятість та безробіття. Анонімні мікродані за показниками щодо робочої сили та їх характеристиками (2021 р.) URL: <https://ukrstat.gov.ua>

Ринок праці (РП)	Рівень участі в робочій силі (%)	Рівень участі в робочій силі (% РС) ²⁵³
		Частка жінок та чоловіків – професійних і технічних працівників (ПТП) ²⁵⁴
		Частка заробітної плати жінок та чоловіків (ЗП) (див. підрозділ 3.1 розрахунок показників S_f та S_m)

У табл. 3.6 наведемо уточнену методику розрахунку адаптованого РІГН.

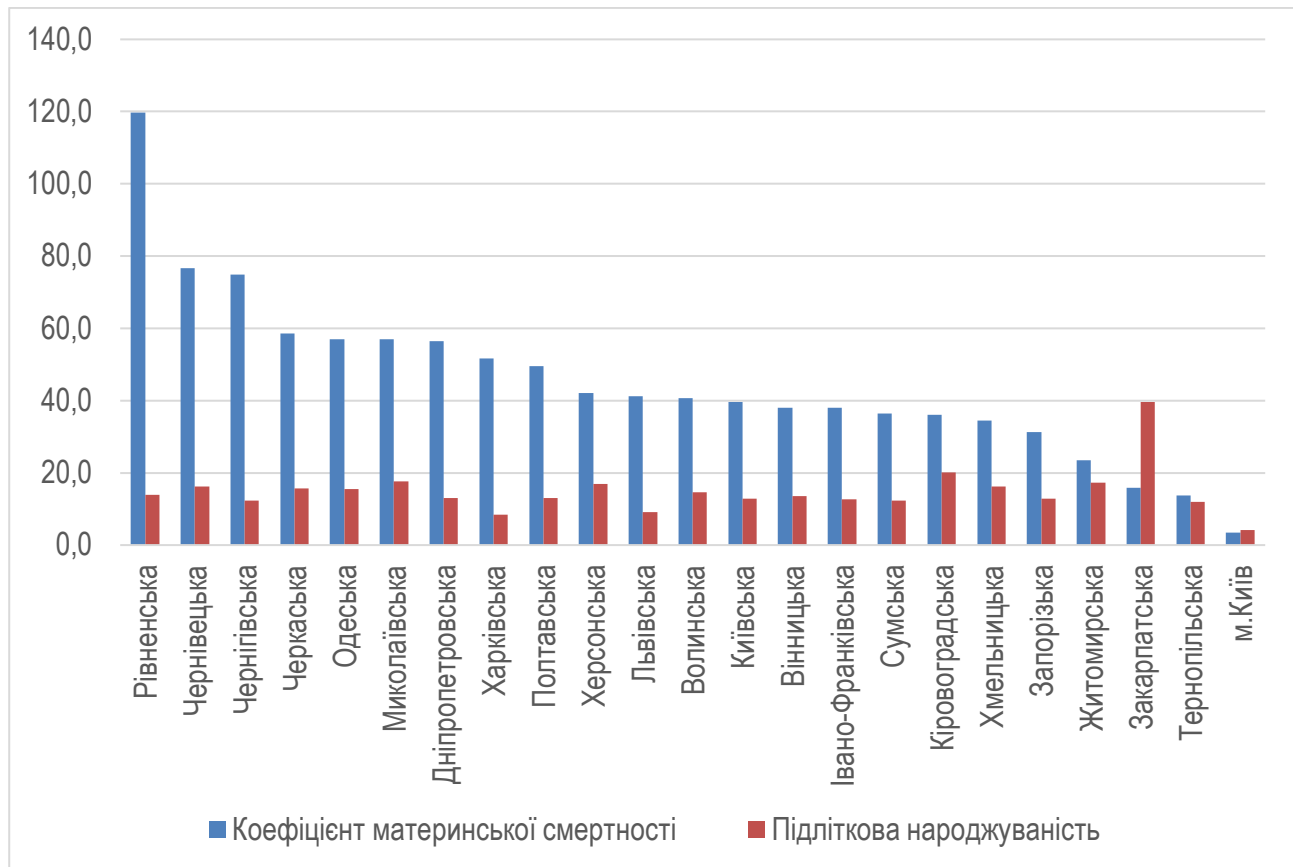
Таблиця 3.6. Алгоритм розрахунку адаптованого регіонального РІГН

№	Кроки	Розрахунок
1	Агрегування за вимірюваннями в рамках кожної гендерної групи з використанням середніх геометричних величин	Для жінок формула агрегування така: $CG_{ж} = \sqrt[3]{\left(\frac{10}{MC} \cdot \frac{1}{PH}\right)^{1/2} \cdot (OP_{ж} \cdot ВОП_{ж} \cdot ВОФ_{ж} \cdot ЗСМ_{ж})^{1/4} \cdot (РС_{ж} \cdot ПТП_{ж} \cdot ЗП_{ж})^{1/3}}$ а для чоловіків: $CG_{ч} = \sqrt[3]{1 \cdot (OP_{ч} \cdot ВОП_{ч} \cdot ВОФ_{ч} \cdot ЗСМ_{ч})^{1/4} \cdot (РС_{ч} \cdot ПТП_{ч} \cdot ЗП_{ч})^{1/3}}$
2	Агрегування з гендерних груп з використанням гармонійної середньої величини	$ГС(CG_{ж}, CG_{ч}) = \left[\frac{(CG_{ж})^{-1} + (CG_{ч})^{-1}}{2} \right]^{-1}$
3	Розрахунок середнього геометричного середніх арифметичних величин для кожного показника	$\overline{ЗД} = \frac{\left(\sqrt{\left(\frac{10}{MC}\right) \cdot \left(\frac{1}{PH}\right)} + 1\right)}{2};$ $\overline{РПМ} = \frac{1}{2} \cdot \left(\sqrt[4]{OP_{ж} \cdot ВОП_{ж} \cdot ВОФ_{ж} \cdot ЗСМ_{ж}} + \sqrt[4]{OP_{ч} \cdot ВОП_{ч} \cdot ВОФ_{ч} \cdot ЗСМ_{ч}} \right);$ $\overline{РП} = \frac{1}{2} \cdot \left(\sqrt[3]{РС_{ж} \cdot ПТП_{ж} \cdot ЗП_{ж}} + \sqrt[3]{РС_{ч} \cdot ПТП_{ч} \cdot ЗП_{ч}} \right);$ $CG_{ж,ч} = \sqrt[3]{\overline{ЗД} \cdot \overline{РПМ} \cdot \overline{РП}}$
4	Розрахунок Індексу гендерної нерівності РІГН	$PIGR = 1 - \frac{ГС(CG_{ж}, CG_{ч})}{CG_{ж,ч}}$

²⁵³ Державна служба статистики України. Статистична інформація. Публікації. Ринок праці. URL: <https://ukrstat.gov.ua>

²⁵⁴ Державна служба статистики України. Файли мікроданих. Зайнятість та безробіття. Анонімні мікродані за показниками щодо робочої сили та їх характеристиками (2021 р.) URL: <https://ukrstat.gov.ua>

Почнемо з аналізу складових показників РІГН. Проаналізуємо показники жінок та чоловіків, а також індекс гендерного паритету за кожною парою показників.

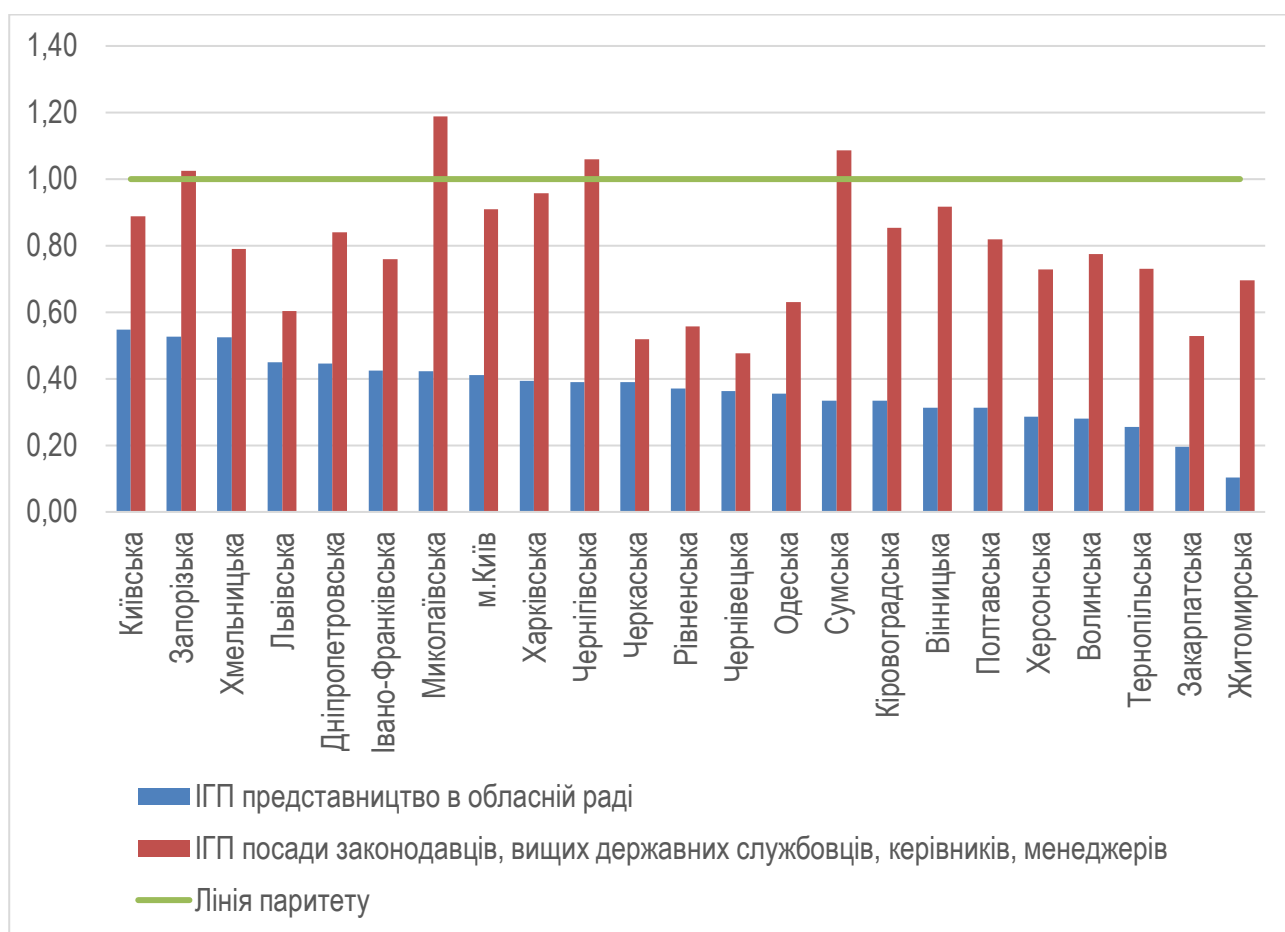
Рис. 3.7. Значення індикаторів *Коефіцієнт материнської смертності* та *Підліткова народжуваність* для жінок України у 2021 році

Для сфери «Здоров'я» ми маємо лише показники для жінок. Значення показників для жінок та чоловіків наведені у Додатку А. Як видно рис. 3.7, ситуація за регіонами України є різною. Найнижче значення коефіцієнта материнської смертності спостерігалось у м. Київ (МС = 3,4), а найвище – у Рівненській області, де близько 120 жінок (на 100 000 живонароджених дітей) на 100 000 їх загальної чисельності помирало при пологах або від причин, пов'язаних із пологами.

Показник підліткової народжуваності найнижчий знову ж таки у м. Київ (ПН = 4,1), а найвищий – у Закарпатській області, де у 2021 році народжували близько 40 жінок із 1 000 у віці до 19 років включно.

Далі проаналізуємо показники сфери «Розширення прав і можливостей» на основі індексів гендерного паритету. Значення показників для жінок та чоловіків наведені у Додатку Б.

Зауважимо, що за показниками ОР та ЗСМ частки жінок та чоловіків у сумі дають 100%. А за показниками ВОП і ВОФ розглядається частка жінок (чоловіків) із відповідною спеціальністю відповідним видом освіти серед усіх жінок (чоловіків), які мають вищу освіту. Для м. Київ для визначення показника ОР були обрані дані щодо представництва жінок і чоловіків у міській раді (у відсотках).

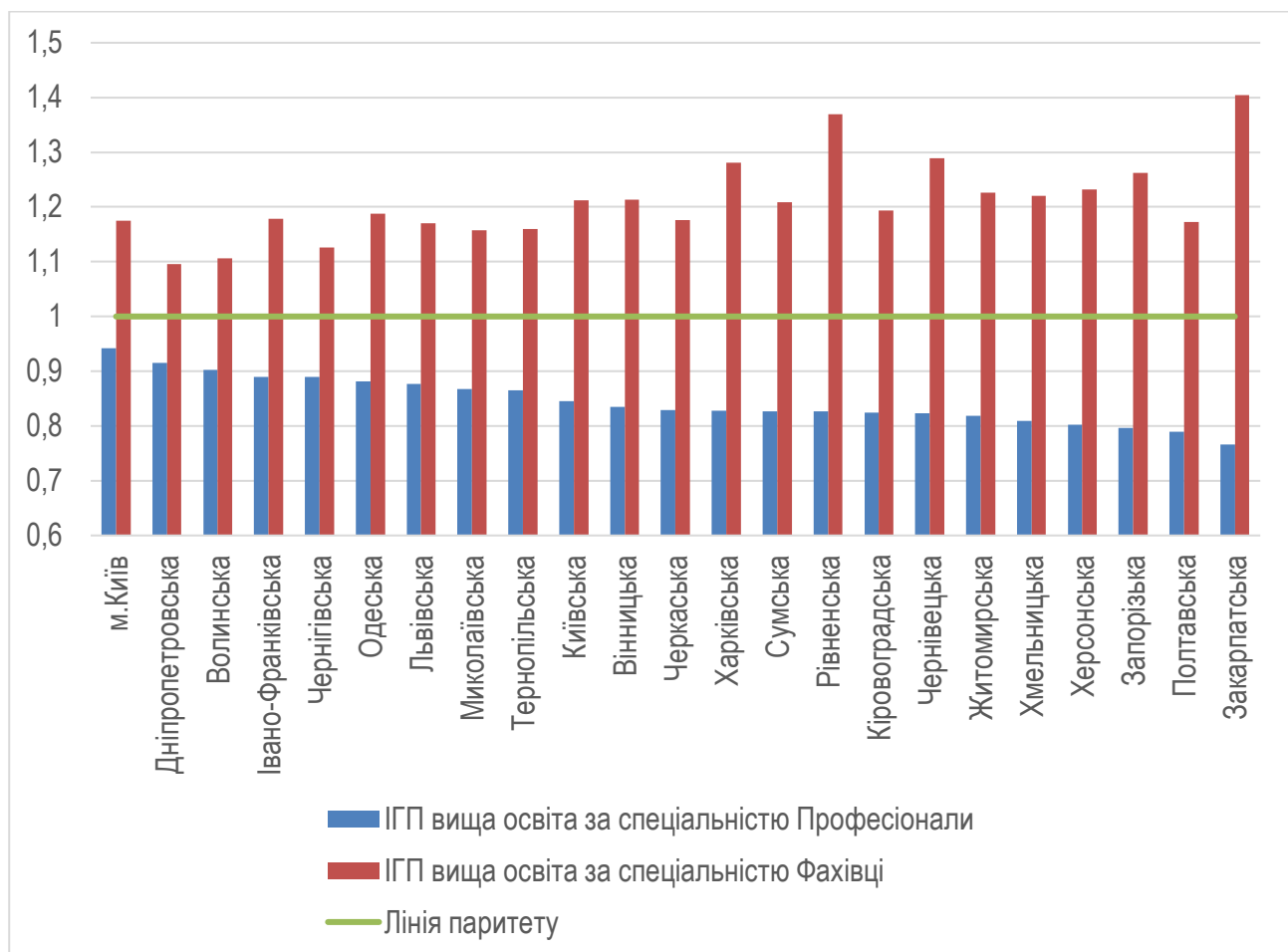

Рис. 3.8. Значення індексів гендерного паритету для індикаторів *Частка жінок і чоловіків в обласній раді* та *Частка жінок та чоловіків, що посідають посади законодавців, вищих державних службовців, керівників, менеджерів* в Україні у 2021 році

З рис. 3.8 видно, що за показником *Частка жінок і чоловіків в обласній раді* найбільше значення простежується у Київській області (35,4% жінок), але

індекс ІГП = 0,55 є досить далеким від гендерного паритету. А найменший показник має місце у Житомирській області, де представництво жінок в обласній раді дорівнює лише 9,4 %. Незважаючи на те, що ситуація за областями різна, в усіх обласних радах представництво чоловіків суттєво перевищує представництво жінок.

Щодо показника Частка жінок та чоловіків, що посідають посади законодавців, вищих державних службовців, керівників, менеджерів ситуація за регіонами України не є однозначною. Є чотири області, де жінок на таких посадах більше ніж чоловіків – це Запорізька (50,63% жінок), Миколаївська (54,30%), Сумська (52,07%) і Чернігівська (51,46%). В інших областях це представництво є нижчим за 50%, причому найнижчі показники ЗСМ для жінок мають місце у Закарпатській (34,56%) та Чернівецькій (32,26%) областях.

Рис. 3.9. Значення індексів гендерного паритету для індикаторів *Частка жінок та чоловіків, що посідають посади законодавців, вищих державних службовців, керівників, менеджерів та Частка жінок та чоловіків, які мають вищу освіту за спеціальністю «Професіонали»* в Україні у 2021 році

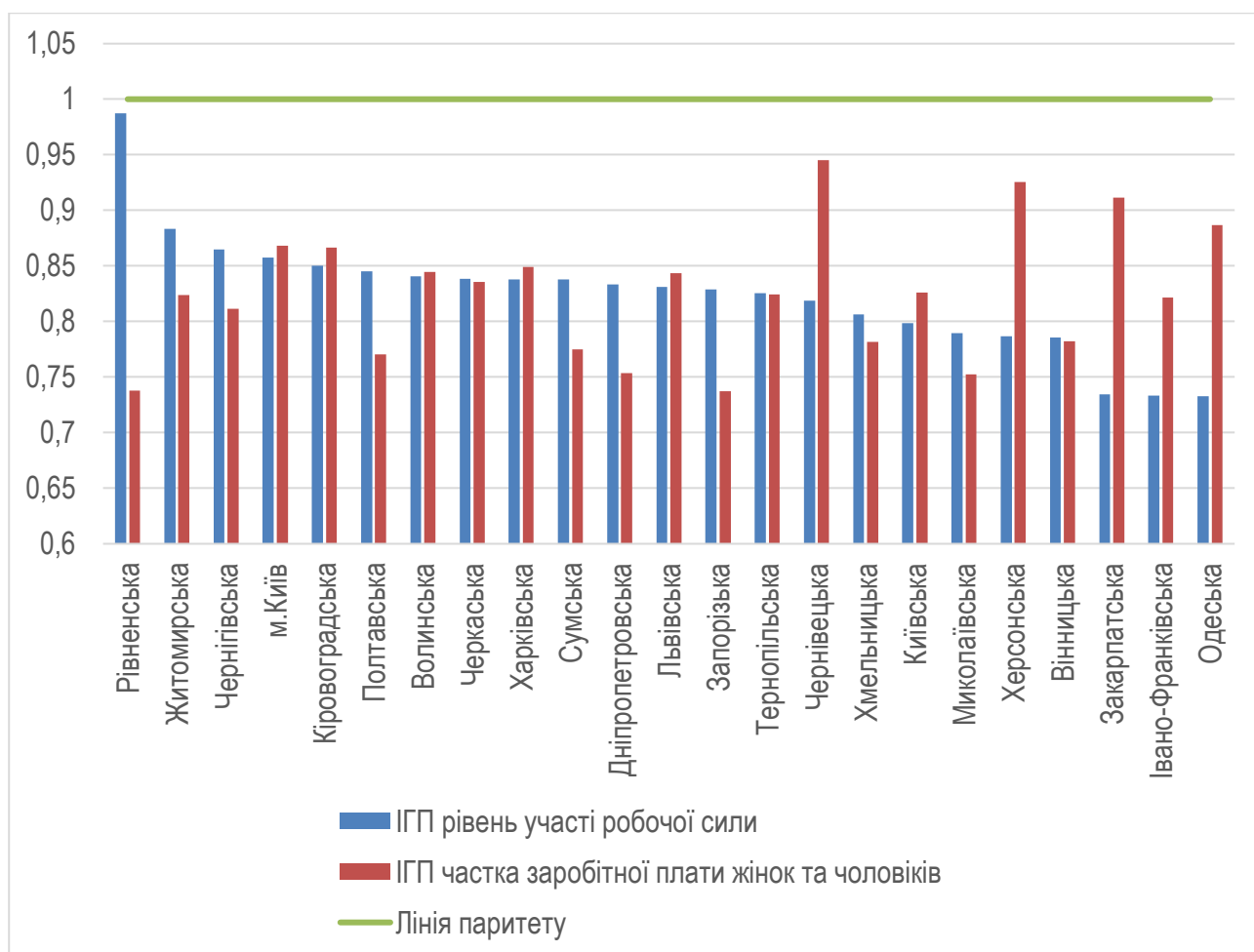
За показником *Частка жінок та чоловіків, які мають вищу освіту за спеціальністю «Професіонали»* найближча ситуація до гендерного паритету спостерігається у м. Київ (ІГП = 0,94). Протилежна ситуація у Закарпатській області, де показник ВОП для жінок становить 48,86% (ІГП = 0,756). Загалом, за цим показником маємо аналогічну картину – всі області мають вищу частку чоловіків.

За показником *Частка жінок та чоловіків, які мають вищу освіту за спеціальністю «Фахівці»* найближча ситуація до гендерного паритету простежується у Дніпропетровській області (ІГП = 1,1). Найнижче значення цього показника знову ж таки у Закарпатській області, де показник ВОФ для жінок становить 43,82% (а втім, ІГП = 1,4).

За регіонами ситуація обернена до попереднього вимірювання – усі області за показником ВОФ мають вищу частку жінок. Причому між ІГП за цими двома показниками наявний значущий обернений кореляційний зв'язок. Коефіцієнт кореляції Пірсона рівний -0,689.

Для показників сфери «Ринок праці» маємо два показники, які повністю характеризуються асиметрією в сторону чоловіків (*рівень участі в робочій силі, частка заробітної плати жінок та чоловіків*) і один показник із суттєвою асиметрією в сторону жінок (*частка жінок та чоловіків професійних і технічних працівників*). У Додатку В наведені всі значення показників за даною сферою. На рис. 3.10 наведені індекси гендерного паритету для показників *Рівень участі в робочій силі* та *Частка заробітної плати жінок та чоловіків*.

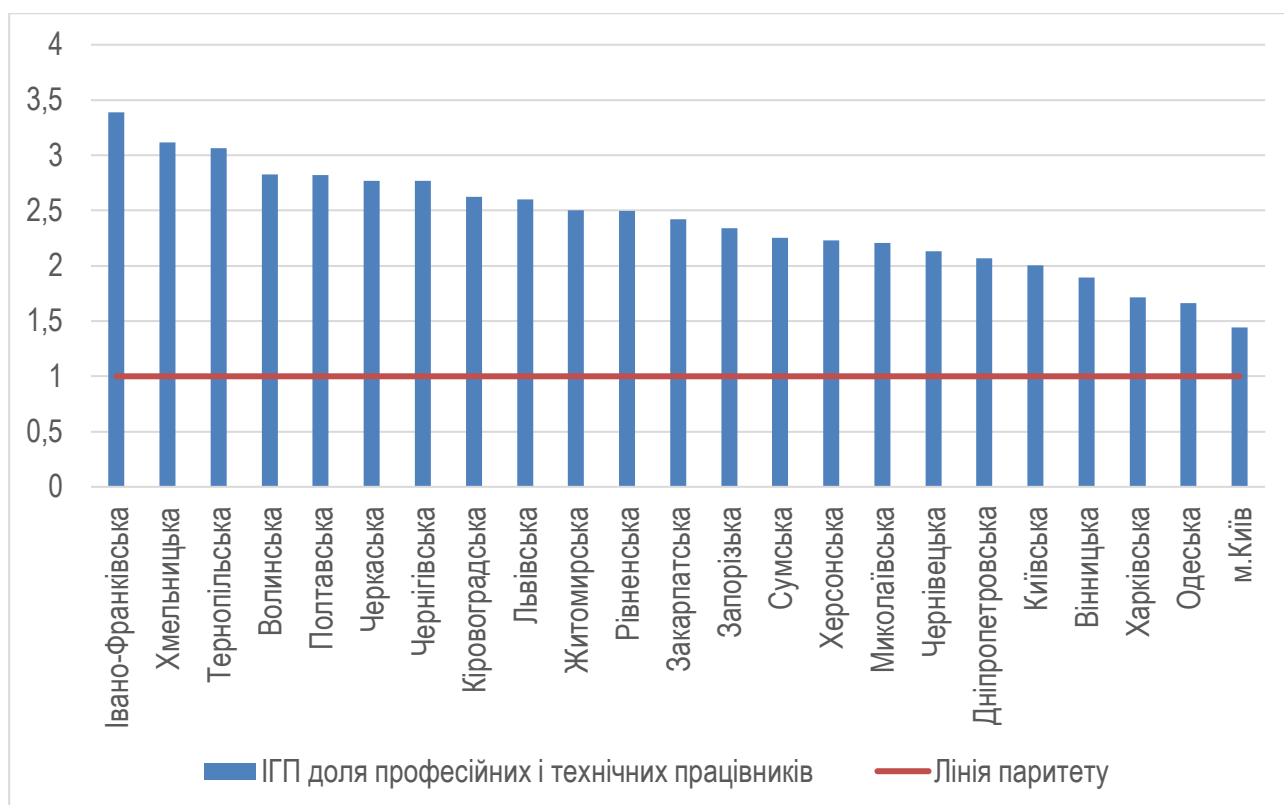
Аналіз сфери «Ринок праці» показав, що за показником *Рівень участі в робочій силі* для всіх областей України маємо жіночі показники нижчі, ніж чоловічі. Лише в одному регіоні маємо практично гендерний паритет – це Рівненська область, де рівень зайнятості чоловіків дорівнює 62,5%, а жінок – 61,5%. Для інших областей гендерні розриви суттєві, найбільші – у Закарпатській, Івано-Франківській та Одеській областях, де ІГП = 0,73 і показник зайнятості чоловіків майже на 20% перевищує відповідний показник для жінок.

Рис. 3.10. Значення індексів гендерного паритету для індикаторів *Рівень участі в робочій силі* та *Частка заробітної плати жінок та чоловіків* в Україні у 2021 році

Показник *Частка заробітної плати жінок та чоловіків* для всіх регіонів має асиметрію в бік чоловіків. Найближча до паритету ситуація – у Чернівецькій області, де ІГП = 0,94. Найнижчі ж значення індексу гендерного паритету – у Запорізькій і Рівненській областях (ІГП = 0,74), де частка заробітної плати жінок майже на 15% менша, ніж у чоловіків.

Далі проаналізуємо показник *Частка жінок та чоловіків професійних і технічних працівників*, для якого характерна помітна асиметрія у сторону жінок (рис. 3.11). Найменший розрив у значеннях показника спостерігається у м. Київ, де показник для жінок майже на 20% більший за показник для чоловіків, а найбільший розрив – в Івано-Франківській області, де показник для жінок майже на 50% більший за показник для чоловіків.

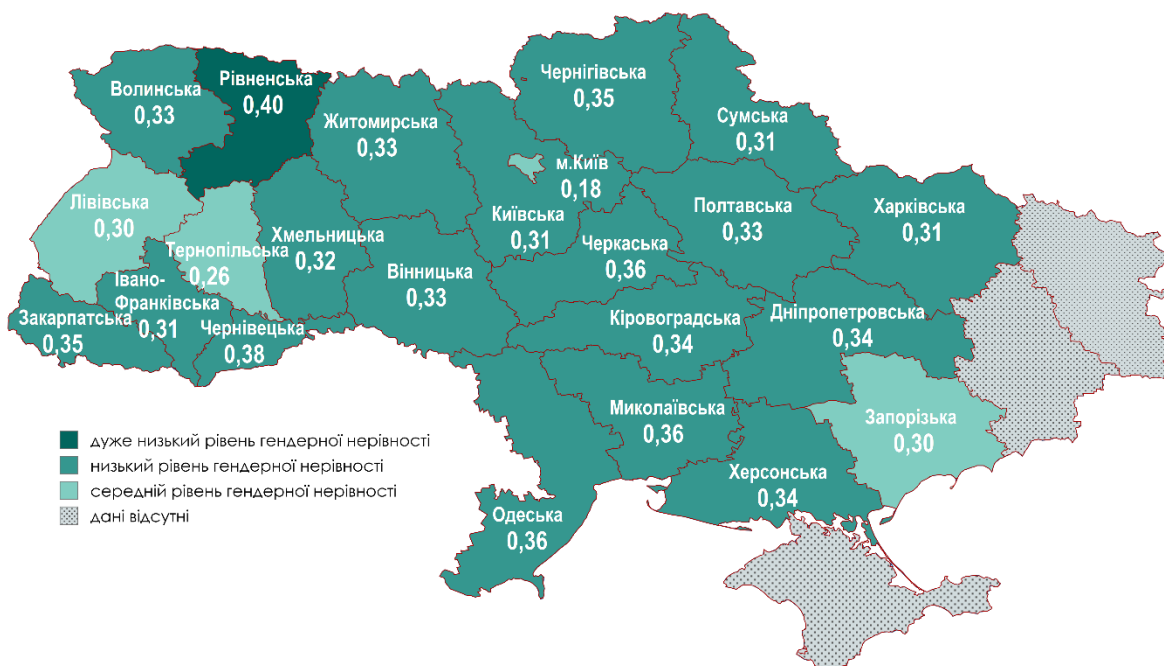
Рис. 3.11. Значення індексів гендерного паритету для індикатора *Частка жінок та чоловіків професійних і технічних працівників* в Україні у 2021 році

Перейдемо до визначення Регіонального Індексу гендерної нерівності для регіонів України. Для цього скористаємось алгоритмом розрахунку адаптованого регіонального РІГН (див. табл. 3.6) та даними, отриманими в результаті аналізу показників за сферами «Здоров'я» (див. Додаток А), «Розширення прав та можливостей» (див. Додаток Б) та «Ринок праці» (див. Додаток В). Результати визначення РІГН візуалізовано на рис. 3.12.

Виконаємо градацію за рівнями РІГН за методологією, закладеною у звітах про людський розвиток²⁵⁵:

- (0; 0,3) – дуже низький рівень гендерної нерівності;
- [0,3;0,4) – низький рівень гендерної нерівності;
- [0,4;0,6) – середній рівень гендерної нерівності;
- [0,6;0,7) – високий рівень гендерної нерівності;
- [0,7;1) – дуже високий рівень гендерної нерівності.

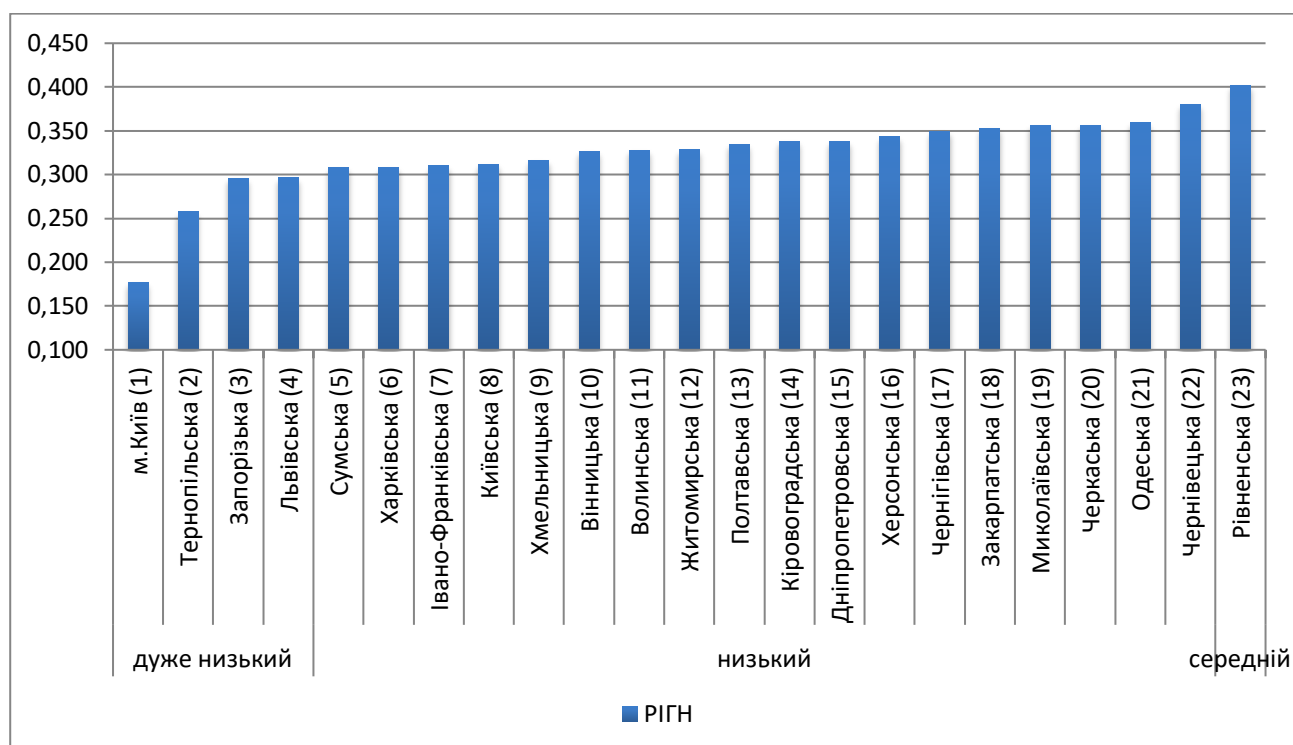
²⁵⁵ Human Development Report. Uncertain Times, Unsettled Lives: Shaping our Future in a Transforming World. New York: United Nations Development Programme, 2021/2022. URL: https://hdr.undp.org/system/files/documents/global-report-document/hdr2021-22reportenglish_0.pdf

Created with mapchart.net

Рис. 3.12. Регіональний Індекс гендерної нерівності для України у 2021 році

Також наведемо рейтинг регіонів за рівнем РІГН (рис. 3.13).

Рис. 3.13. Рейтинг регіонів України за РІГН, 2021 рік

За розрахованими значеннями РІГН бачимо, що чотири регіони (м. Київ, Тернопільська, Запорізька та Львівська області) мають дуже низький рівень гендерної нерівності. Для цих областей характерні невисокі показники підліткової народжуваності та материнської смертності. Переважна більшість областей України мають низький рівень гендерної нерівності. Але різниця в рамках цього рівня помітна. Лише одна область – Рівненська – характеризується середнім рівнем гендерної нерівності за рахунок високого показника материнської смертності, який дуже різко виділяється серед усіх регіонів України.

Відповідно до показників гендерного профілю України у Звіті про людський розвиток²⁵⁶, Індекс гендерної нерівності у 2021 році становив 0,20, що виводить нашу країну на 35 місце в Європі²⁵⁷. На фоні підрахунку регіональних показників РІГН значення індексу по всій Україні виглядає оптимістично. А щодо місця у європейському середовищі, то нижче нас лише 9 країн Європи. При цьому очевидним є факт невідповідності регіональних показників РІГН загальнодержавному. З чим же пов'язана така суперечливість кінцевих результатів нашого дослідження порівняно з загальними результатами підрахунку Індексу гендерної нерівності по Україні?

Уже у сфері «Здоров'я» (див. Додаток А), індикатори якої автори урахували відповідно до методології ООН, можна спостерігати велику варіацію для обох складових за сукупністю регіонів нашої держави (за індикатором *Коефіцієнт материнської смертності* коефіцієнт варіації більше 53%, а за індикатором *Підліткова народжуваність* коефіцієнт варіації понад 43%). Власне цей факт міг суттєво вплинути на зміну відповідних показників ІГП регіонів, оскільки при визначенні загальних показників по країні за цією сферою внаслідок узагальнення даних діаметральні мінімальні та максимальні значення за різними регіонами взаємно компенсуються.

Індикатори сфери «Розширення прав і можливостей» були модифіковані з огляду на регіональні особливості. Так, індикатор *Частка місць у парламенті* був замінений на два індикатори *Частка жінок і чоловіків в обласній раді* та

²⁵⁶ 16. Гендерний профіль України. United Nations Development Programme. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/gender-profile-ukraine>

²⁵⁷ 17. Індекс гендерної нерівності в Україні та Європі. Слово і Діло. 08.03.2023. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/03/08/infografika/suspilstvo/indexs-hendernoyi-nerivnosti-ukrayini-ta-yevropi>

Частка жінок та чоловіків, що посідають посади законодавців, вищих державних службовців, керівників, менеджерів. Останній індикатор запозичений із методології розрахунку Індексу розширення можливостей жінок GEM²⁵⁸. Оскільки індикатор *Населення з принаймні середньою освітою* не є актуальним на рівні регіонів України (середня освіта є обов'язковою для всіх, до того ж цей показник не розраховується з 2001 року, тобто з моменту останнього перепису населення в нашій країні), то цей освітній показник був замінений на два більш актуальні та глибокі – *Частка жінок та чоловіків, які мають вищу освіту за спеціальністю «Професіонали»* та *Частка жінок та чоловіків, які мають вищу освіту за спеціальністю «Фахівці»*. Усі нові чотири індикатори (які ілюструють реальну різницю між регіонами і є доступними для аналізу) сумарно вплинули на суттєву корекцію значення індексів гендерного паритету у цій сфері порівняно з відповідними значеннями індексів гендерного паритету по країні.

Усі нові чотири показники (які ілюструють реальну різницю між регіонами і є доступними для аналізу) сумарно вплинули на суттєву корекцію значення ІГП у цій сфері порівняно з відповідними значеннями ІГП по країні.

На корекцію Індексу гендерної нерівності аналогічно вплинули і показники сфери «Ринок праці», розширені двома індикаторами з індексу GEM – *Частка жінок та чоловіків – професійних і технічних працівників* та *Частка заробітної плати жінок та чоловіків*. При цьому індикатор *Рівень участі в робочій силі* був збережений.

Отже, основні причини невідповідності отриманих за пропонованою методологією регіональних індексів гендерної нерівності та відповідного індексу для України за 2021 рік визначаються авторами так.

По-перше, це різноманітність значень показників за регіонами у сфері «Здоров'я», які при проведенні загальноукраїнського узагальнення даних, очевидно, взаємно вирівнюють одне одного.

По-друге, введення до сфер «Розширення прав і можливостей» та «Ринок праці» нових показників, які наявні на субнаціональному рівні та не є

---

²⁵⁸ Human Development Report. Gender and Human Development. New York & Oxford: Oxford University Press, 1995. URL: http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/256/hdr_1995_en_complete_nostats.pdf

доступними для використання за методологією ООН для всіх країн, дало змогу побачити різницю між регіонами України та, що є найважливішим, висвітлило ті сфери суспільного, політичного й економічного життя в регіонах нашої держави, де є проблеми з погляду гендерної рівності.

3.3. Регіональний Індекс гендерного розриву

Методологія Регіонального Індексу Гендерного Розриву (РІГР) була розроблена шляхом адаптації класичної методики розрахунку Глобального Індексу Гендерного Розриву (ГІГР), який розраховується організацією Всесвітній Економічний форум з 2006 року. Загальна методика не була змінена, але був здійснений перегляд індикаторів Індексу та обрані ті, які є актуальними в контексті дослідження регіонального гендерного розриву для регіонів України.

В таблиці 3.7 наведені індикатори, які представлені в класичній методиці розрахунку ГІГР та індикатори, які були обрані для розрахунку РІГР.

Всі розрахунки в Глобальному Індексі Гендерного розриву виконуються на основі Індексу Гендерного Паритету (див. підрозділ 1.2), який розраховується як співвідношення показника жінок до показника чоловіків²⁵⁹.

Блок індикаторів «Економічна участь і можливості» за класичною методикою складається з 5-ти індикаторів, а в адаптованій – із 4-х. Індикатор *Професійно-технічні працівники* був виведений із розрахунків РІГР, так як для всіх областей України ІГП за цим показником суттєво перевищував одиницю. А за класичною методикою в цьому випадку використовується відсікання ІГП до 1.

Блок індикаторів «Рівень освіти» при розробці РІГР ми не враховували, так як за всі роки існування ГІГР в Україні освітні індикатори мали значення ІГП більшим або рівним 1 (рис. 3.14). Відповідно, при визначенні вагових коефіцієнтів по всім індикаторам блоку ми отримуємо значення рівне 0. При аналізі регіональних значень для областей України ми отримали аналогічну ситуацію – у всіх областях ІГП рівний або більший за 1.

Індикатори блоку «Здоров'я та виживання» практично не змінилися. Але замість індикатора *Очікувана тривалість здорового життя* був обраний індикатор *Очікувана тривалість життя при народженні*, який є доступним для регіонів України за статтю.

---

²⁵⁹ Gender Parity Index (GPI) URL: <https://learningportal.iiep.unesco.org/en/glossary/gender-parity-index-gpi>

**Таблиця 3.7. Індикатори Глобального Індексу Гендерного Розриву та
Регіонального Індексу Гендерного Розриву**

Індикатори розрахунку ГІГР	Індикатори розрахунку РІГР
Економічна участь і можливості	
Рівень участі в робочій силі (%)	Рівень участі в робочій силі (%) ²⁶⁰
Співвідношення заробітної плати	Співвідношення заробітної плати ²⁶¹
Приблизний зароблений дохід за ПКС (дол. США)	Приблизний зароблений дохід за ПКС (дол. США) (розрахунок див. підрозділ 3.1)
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери (%)	Законодавці, вищі посадові особи та менеджери (%) ²⁶²
Професійно-технічні працівники (%)	Не використовується. У всіх областях України ІГП=1
Рівень освіти	
Рівень грамотності (%)	Не використовується. У всіх областях України ІГП=1
Зарахування до початкової освіти (%)	Не використовується. У всіх областях України ІГП=1
Зарахування до середньої освіти (%)	Не використовується. У всіх областях України ІГП=1
Зарахування до вищої освіти (%)	Не використовується. У всіх областях України ІГП=1
Здоров'я та виживання	
Співвідношення статей при народженні	Співвідношення статей при народженні ²⁶³
Очікувана тривалість здорового життя (роки)	Очікувана тривалість життя при народженні (роки) ²⁶⁴
Розширення політичних можливостей	
Жінки в парламенті (%)	Депутати обласних рад (%) ²⁶⁵
Жінки на міністерських посадах (%)	Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ (%) ²⁶⁶
Роки з жінкою на чолі держави (останні 50 років)	Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад (%) ²⁶⁷

²⁶⁰ Державна служба статистики України. Регіональна статистика. Ринок праці. Зайнятість та безробіття. Рівень зайнятості населення по регіонах. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

²⁶¹ Державна служба статистики України. Жінки та чоловіки. Ринок праці. Середньомісячна заробітна плата за статтю та регіонами. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

²⁶² Державна служба статистики України. Файли мікроданих. Зайнятість та безробіття. Анонімні мікродані за показниками щодо робочої сили та їх характеристиками. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

²⁶³ Державна служба статистики України. Демографічний щорічник «Населення України». URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

²⁶⁴ Державна служба статистики України. Демографічний щорічник «Населення України». URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

²⁶⁵ Державна служба статистики України. Індикатори для моніторингу гендерної рівності. Суспільне життя та прийняття рішень. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

²⁶⁶ Державна служба статистики України. Індикатори для моніторингу гендерної рівності. Суспільне життя та прийняття рішень. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

²⁶⁷ Державна служба статистики України. Індикатори для моніторингу гендерної рівності. Суспільне життя та прийняття рішень. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

	rank	score	avg	female	male	f/m
Educational attainment	27	1.000	0.950			
Literacy rate, %	50	1.000	0.897	100.0	100.0	1.00
Enrolment in primary education, %	1	1.000	0.755	92.7	90.7	1.02
Enrolment in secondary education, %	1	1.000	0.950	86.1	85.3	1.01
Enrolment in tertiary education, %	1	1.000	0.927	88.8	76.8	1.16

Рис. 3.14. Профіль України за показниками блоку «Рівень освіти» у Звіті ГІГР (2021)²⁶⁸

Блок індикаторів «Розширення політичних можливостей» був повністю замінений відповідними індикаторами регіонального змісту: *Депутати обласних рад; Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ; Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад.*

При виборі індикаторів ми дотримувались принципу доступності й повноти даних. Дуже не великий відсоток даних, представлених Державною службою статистики України, має паралельну градацію за регіонами та статтю. Але з кожним роком спектр таких даних стає ширшим. Тому в подальшому є перспектива розширення набору індикаторів Регіонального Індексу Гендерного Розриву.

Кроки побудови Регіонального Індексу Гендерного Розриву

Побудова Регіонального Індексу Гендерного Розриву повиннію відповідати методології, яка представлена Всесвітнім Економічним Форумом для побудови Глобального Індексу Гендерного Розриву (див. підрозділ 1.2).

Крок 1. Перетворення на співвідношення: спочатку всі дані обраних індикаторів перетворюються на співвідношення жінок і чоловіків, тобто розраховуються ІГП. Наприклад, в певній області України відсоток жінок в

²⁶⁸ Global Gender Gap Report 2021 URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2021.pdf

обласній раді рівний 20%, а чоловіків, відповідно, 80%, таким чином, значення ІГП дорівнює 0,25. Це зроблено для того, щоб Індекс враховував розриви між рівнями досягнень жінок і чоловіків, а не самі рівні.

Крок 2. Відсікання даних за еталонним показником рівності: співвідношення (ІГП), отримані вище, скорочуються за «еталонним показником рівності». Для всіх показників, окрім двох показників здоров'я, цей показник рівності вважається рівним 1, що означає однакові значення індикаторів жінок і чоловіків. Відсікання даних на контрольних показниках рівності присвоює той самий бал країні, яка досягла паритету між жінками та чоловіками, і країні, де жінки перевершили чоловіків.

Відповідно для визначення гендерної рівності було розглянуто дві можливі шкали. Однією з них була негативно-позитивна шкала, яка фіксувала розмір і напрямок гендерного розриву. Ця шкала враховувала перевагу чоловіків над жінками, або перевагу жінок над чоловіками, і давала найвищі бали абсолютної рівності. Другою була одностороння шкала, яка вимірювала, наскільки жінки близькі до досягнення паритету з чоловіками, але не винагороджувала і не карала області за гендерний розрив в іншому напрямку. Одностороння шкала більше підходить для наших цілей, оскільки вона не винагороджує області за перевищення контрольного рівня паритету.

Крок 3. Розрахунок оцінок субіндексів блоків індикаторів: кожен із субіндексів трьох блоків індикаторів обчислюється як середньозважене значення базових окремих показників (індексів гендерного паритету).

Усереднення різних показників неявно надасть більшої ваги показнику, який демонструє найбільшу варіацію або стандартне відхилення. Тому спочатку показники нормалізуються вирівнюванням їх стандартних відхилень. Наприклад, у субіндексі блоку індикаторів Розширення політичних можливостей стандартні відхилення розраховуються для кожного з трьох показників. Потім розраховується, що зміниться на 1% у стандартних відхиленнях, поділивши 0,01 на стандартне відхилення для кожного показника. Ці три значення потім використовуються як ваги для обчислення середньозваженого трьох показників.

Такий спосіб зважування показників дозволяє нам переконатися, що кожен показник має однаковий відносний вплив на субіндекс. Наприклад, показник із невеликою варіацією або стандартним відхиленням отримує більшу вагу в субіндексі, ніж показник із більшою варіацією. Таким чином, область з великим гендерним розривом за певним показником (показник, коли більшість областей досягли майже паритету між жінками та чоловіками) буде більш «суворо покарана». Таблиця 3.8 відображає значення розрахованих ваг (за індикаторами 2021 року).

Таблиця 3.8. Розрахунок вагових коефіцієнтів у межах кожного субіндексу

Економічна участь і можливості

ІГП	Стандартне відхилення	Стандартне відхилення на 1% зміни	Ваги
Рівень участі в робочій силі	0,054	0,184	0,315
Співвідношення заробітної плати	0,060	0,167	0,286
Приблизний зароблений дохід за ПКС	0,055	0,182	0,310
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери	0,192	0,052	0,089

Здоров'я та виживання

ІГП	Стандартне відхилення	Стандартне відхилення на 1% зміни	Ваги
Співвідношення статей при народженні	0,019	0,535	0,443
Очікувана тривалість життя при народженні	0,015	0,672	0,557

Розширення політичних можливостей

ІГП	Стандартне відхилення	Стандартне відхилення на 1% зміни	Ваги
Депутати обласних рад	0,106	0,094	0,474
Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ	0,293	0,034	0,172
Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад	0,142	0,070	0,354

Крок 4. Розрахунок остаточних значень РІГР: для всіх субіндексів найвищий можливий бал дорівнює 1 (гендерний паритет), а найнижчий можливий бал — 0 (нерівність), таким чином зв'язуючи бали між контрольними показниками нерівності та рівності. Просте середнє значення балів субіндексів використовується для розрахунку загального балу Регіонального Індексу Гендерного Розриву. Подібно до показників субіндексів, це остаточне значення коливається від 1 (рівність) до 0 (нерівність), таким чином дозволяючи оцінювати стан кожної області. Крім того, можливість приблизного тлумачення остаточних показників індексу як відсоткового значення, яке показує, наскільки область подолати гендерний розрив, має допомогти зробити індекс більш інтуїтивно привабливим для зацікавлених сторін.

Порівняльний аналіз гендерних розривів регіонів України

У даному розділі звіту будуть проаналізовані результати використання наведеної вище методології України для регіонів України за даними станом на 1 січня 2021 року. Це був останній передвоєнний рік, за який ми змогли отримати повний набір необхідних даних для розрахунку Регіонального Індексу Гендерного Розриву для України.

Для блоку індикаторів «Економічна участь і можливості» у результаті розрахунків були отримані дані ІГП за кожною парою індикаторів, а також ранги за показниками ІГП. Результати наведені у таблиці 3.9.

Проаналізуємо ситуацію на рівні окремих показників блоку «Економічна участь і можливості».

Зауважимо, що розсіювання на рівні показника *Рівень участі в робочій силі* досить велике. Найближче значення до паритету спостерігаємо у Рівненській області (0,99), а найгірша ситуація в Одеській області (0,73).

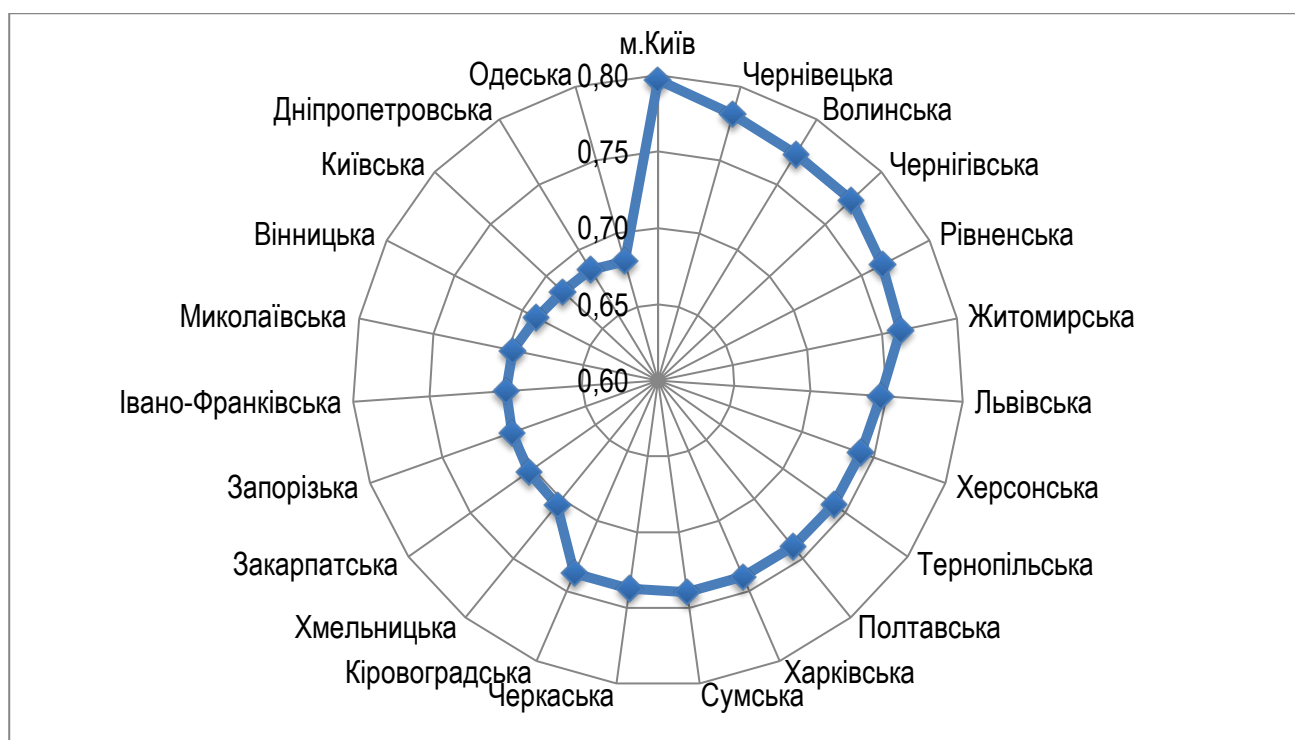
За наступними двома показниками *Співвідношення заробітної плати* та *Приблизний зароблений дохід за ПКС* ситуація наступна. Найкращі значення за даними показниками має Чернівецька область (0,96 та 0,7), а найгірші значення Дніпропетровська (0,71 та 0,5). У межах даних показників також спостерігаємо велике розсіювання у розривах жінок та чоловіків.

Таблиця 3.9. Розрахунок ІГП та їх рангів за блоком «Економічна участь і можливості»

Область	Рівень участі в робочій силі		Співвідношення заробітної плати		Приблизний зароблений дохід за ПКС		Законодавці, вищі посадові особи та менеджери	
	ІГП	Ранг	ІГП	Ранг	ІГП	Ранг	ІГП	Ранг
Вінницька	0,79	20	0,77	18	0,52	20	0,67	11
Волинська	0,84	7	0,86	5	0,64	3	0,71	9
Дніпропетровська	0,83	11	0,71	23	0,50	23	0,72	8
Житомирська	0,88	2	0,83	9	0,64	4	0,52	16
Закарпатська	0,73	21	0,88	3	0,60	11	0,37	23
Запорізька	0,83	13	0,73	22	0,51	21	0,84	5
Івано-Франківська	0,73	22	0,81	14	0,53	19	0,83	6
Київська	0,80	17	0,79	17	0,53	18	0,49	17
Кіровоградська	0,85	5	0,83	11	0,60	10	0,53	15
Львівська	0,83	12	0,85	6	0,64	6	0,48	18
Миколаївська	0,79	18	0,73	21	0,50	22	0,96	2
Одеська	0,73	23	0,84	8	0,55	17	0,47	21
Полтавська	0,85	6	0,75	19	0,55	16	1,00	1
Рівненська	0,99	1	0,73	20	0,65	2	0,47	20
Сумська	0,84	10	0,80	16	0,57	14	0,82	7
Тернопільська	0,83	14	0,83	10	0,61	9	0,62	12
Харківська	0,84	9	0,81	13	0,59	13	0,69	10
Херсонська	0,79	19	0,90	2	0,61	7	0,53	14
Хмельницька	0,81	16	0,80	15	0,56	15	0,55	13
Черкаська	0,84	8	0,85	7	0,61	8	0,48	19
Чернівецька	0,82	15	0,96	1	0,70	1	0,38	22
Чернігівська	0,87	3	0,82	12	0,59	12	0,92	3
м. Київ	0,86	4	0,87	4	0,64	5	0,90	4

За останнім показником *Законодавці, вищі посадові особи та менеджери* стану повного гендерного паритету досягла Полтавська область, а найгірша ситуація у Закарпатській області (0,37).

Далі проаналізуємо значення субіндексу «Економічна участь і можливості» за регіонами України (рис. 3.15), які розраховані з урахуванням вагових коефіцієнтів із таблиці 3.8. Найкраща ситуація у м. Київ, де гендерна нерівність у даній сфері була подолана на 80%. Схожа ситуація у північно-західних регіонах України: Чернівецька область (0,78), Волинська (0,77), Чернігівська (0,77), Рівненська (0,77), Житомирська (0,76). Найгірша ситуація в Одеській області, де гендерна нерівність була подолана на 68%. Близька ситуація у Дніпропетровській, Київській та Вінницькій областях. Вони подолали гендерну нерівність у даній сфері на 69%.

Рис.3.15. Значення субіндексу «Економічна участь і можливості» за регіонами України

Як бачимо, ситуація у різних регіонах України дуже відрізняється. Розрив між максимальним і мінімальним значенням субіндексу у блоці «Економічна участь і можливості» рівний 12%.

Для блоку індикаторів «Здоров'я та виживання» у результаті розрахунків були отримані дані ІГП за кожною парою індикаторів, а також ранги за показниками ІГП. Результати наведені у таблиці 3.10.

За показником *Співвідношення статей при народженні* за ІГП ситуація в регіонах України варіює від 0,9 (у Херсонській і Чернівецькій областях) до 0,97 (у Волинській і Чернігівських областях), що суттєво відрізняється. В середньому в Україні народжується 94 дівчаток на 100 хлопчиків. І цей показник співпадає із середнім значенням по Світу . У Світі немає жодної країни, де народжувалось би більше дівчат. Ситуацію найближчу до паритету має Намібія. Там народжується 99 дівчаток на 100 хлопців. Найменший ІГП має Китай. Там народжується 89 дівчаток на 100 хлопців.

Таблиця 3.10. Розрахунок ІГП та їх рангів за блоком «Здоров'я та виживання»

Область	Співвідношення статей при народженні		Очікувана тривалість життя при народженні	
	ІГП	Ранг	ІГП	Ранг
Вінницька	0,91	21	1,15	9
Волинська	0,97	1	1,17	21
Дніпропетровська	0,96	3	1,16	19
Житомирська	0,94	14	1,17	22
Закарпатська	0,94	11	1,11	1
Запорізька	0,94	10	1,16	17
Івано-Франківська	0,94	9	1,14	5
Київська	0,94	13	1,16	18
Кіровоградська	0,95	7	1,16	16
Львівська	0,93	16	1,15	11
Миколаївська	0,95	8	1,15	12
Одеська	0,93	18	1,13	4
Полтавська	0,92	19	1,14	7
Рівненська	0,95	5	1,16	15
Сумська	0,93	17	1,15	13
Тернопільська	0,93	15	1,14	6
Харківська	0,94	12	1,15	8
Херсонська	0,90	23	1,16	20
Хмельницька	0,96	4	1,15	14
Черкаська	0,95	6	1,15	10
Чернівецька	0,90	22	1,13	3
Чернігівська	0,97	2	1,18	23
м. Київ	0,92	20	1,12	2

Показник *Очікувана тривалість життя при народженні* також суттєво відрізняється за регіонами України. Найближче до паритету значення прослідковується у Закарпатській області (1,11). Тут очікувана тривалість життя при народженні жінок рівна 74,26 років, а для чоловіків 66,69 років. При цьому гендерний розрив рівний 9,4 роки. А ось найскладніша ситуація в Чернігівській області, де очікувана тривалість життя при народженні жінок рівна 75,83 роки, а чоловіків – 64,45 років. У даному регіоні України в середньому жінки живуть на 11,4 роки довше за чоловіків.

Далі проаналізуємо значення субіндексу «Здоров'я та виживання» за регіонами України (рис. 3.16), які розраховані з урахуванням вагових коефіцієнтів із таблиці 3.8. Тут найкраща ситуація у м. Київ (1,03) та у

Чернівецькій області (1,03), а найгірша ситуація у Чернігівській області (1,08) та Волинській (1,08).

Рис. 3.16. Значення субіндексу «Здоров'я та виживання» за регіонами України

У даному субіндексі в цілому ми не спостерігаємо великих розривів за показниками (як для показників інших блоків), а також самі значення субіндексу за регіонами дуже близькі до гендерного паритету. Відповідно субіндекс «Здоров'я та виживання» практично не впливає на кінцевий Регіональний Індекс Гендерного Розриву для регіонів України.

Для блоку індикаторів «Розширення політичних можливостей» у результаті розрахунків були отримані дані ІГП за кожною парою індикаторів, а також ранги за показниками ІГП. Результати наведені у таблиці 3.11.

Показник *Депутати обласних рад* варіює від значення 0,1 в Житомирській області до значення 0,55 у Київській області, що суттєво відрізняється. Але в цілому кількість депутатів обласних рад у всіх регіонах України не на користь жінок.

Показник *Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ* варіює від значення 0,06 у Тернопільській області до повного гендерного паритету у Миколаївській та Черкаській областях. Для даного показника спостерігаємо величезну регіональну різницю.

Таблиця 3.11. Розрахунок ІГП та їх рангів за блоком «Розширення політичних можливостей»

Область	Депутати обласних рад		Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ		Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад	
	ІГП	Ранг	ІГП	Ранг	ІГП	Ранг
Вінницька	0,31	16	0,69	11	0,59	15
Волинська	0,28	19	0,76	8	0,63	13
Дніпропетровська	0,45	5	0,82	7	0,72	6
Житомирська	0,10	22	0,25	19	0,93	1
Закарпатська	0,20	21	0,39	16	0,38	23
Запорізька	0,53	2	0,83	6	0,79	4
Івано-Франківська	0,42	6	0,37	17	0,46	20
Київська	0,55	1	0,97	3	0,58	16
Кіровоградська	0,33	14	0,85	5	0,57	17
Львівська	0,45	4	0,13	22	0,43	21
Миколаївська	0,42	7	1,00	1	0,81	3
Одеська	0,36	13	0,47	13	0,63	11
Полтавська	0,31	16	0,73	9	0,55	18
Рівненська	0,37	11	0,23	20	0,63	12
Сумська	0,33	14	0,67	12	0,65	9
Тернопільська	0,25	20	0,06	23	0,61	14
Харківська	0,39	8	0,71	10	0,71	7
Херсонська	0,29	18	0,90	4	0,76	5
Хмельницька	0,52	3	0,41	15	0,84	2
Черкаська	0,39	9	1,00	1	0,64	10
Чернівецька	0,36	12	0,32	18	0,50	19
Чернігівська	0,39	9	0,44	14	0,71	8
м. Київ					0,41	22

Показник *Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад* варіює від значення 0,38 у Закарпатській області до значення 0,93 у Житомирській області.

Більш яскраво виражений гендерний розрив за показниками даного блоку прослідковується у Західних областях України (Чернівецька, Тернопільська, Львівська та Закарпатська), а також у столиці України.

Рис. 3.17. Значення субіндексу «Розширення політичних можливостей» за регіонами України

Далі проаналізуємо значення субіндексу Розширення політичних можливостей за регіонами України (рис. 4), які розраховані з урахуванням вагових коефіцієнтів із таблиці 3.8. У Запорізькій області гендерна нерівність у сфері політичних можливостей подолана на 67%, у Миколаївській області на 66%. А ось найгірша ситуація у Закарпатській області, де нерівність у сфері політичних можливостей подолано всього на 29%.

Так як розриви показників у блоці «Розширення політичних можливостей» і розриви у значення самого субіндексу дуже великі, то саме показники даного блоку найбільш вагомо впливають на значення Регіонального Індексу Гендерного розриву для регіонів України.

Результати розрахунку кінцевого значення Регіонального Індексу Гендерного Розриву для регіонів України наведені в таблиці 3.12. Також ми виконали градацію регіонів України за значенням РІГР за шкалою, яка

запропонована у Звіті про Людський Розвиток 2021-22²⁶⁹ і використовується для аналогічних складних гендерних індексів. Результати градації наведені в останньому стовпчику таблиці 3.12:

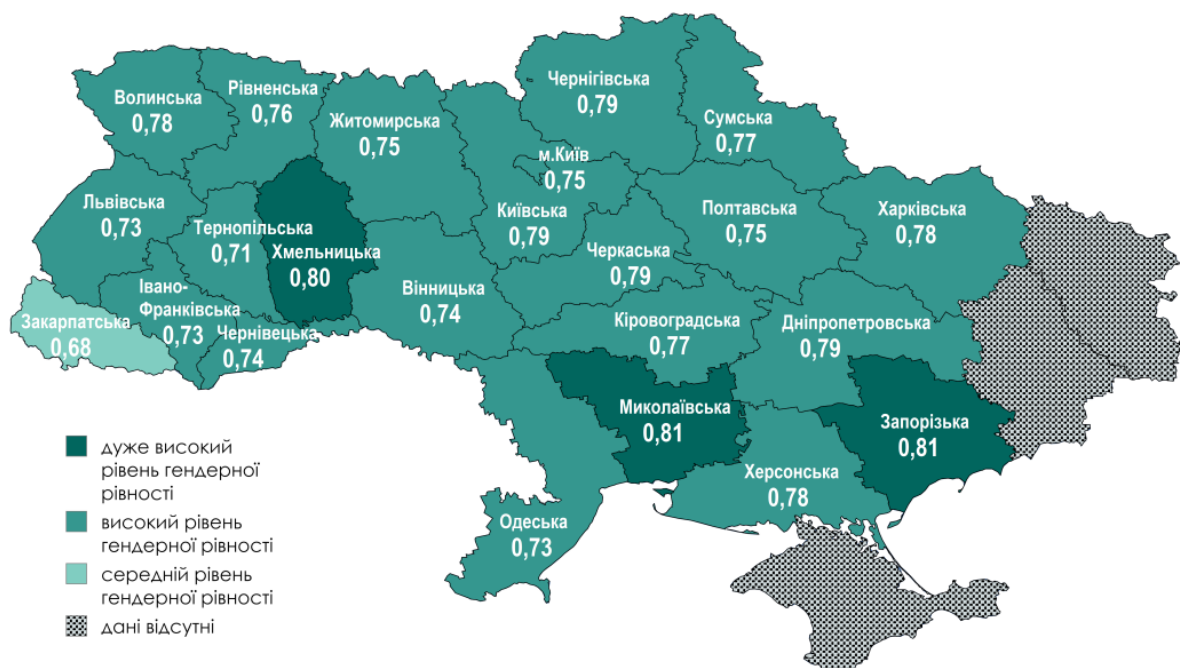
- 1 кластер ($PIGR \geq 0,8$) – дуже високий рівень гендерної рівності;
- 2 кластер ($0,7 \leq PIGR < 0,8$) – високий рівень гендерної рівності;
- 3 кластер ($0,6 \leq PIGR < 0,7$) – середній рівень гендерної рівності.

Таблиця 3.12. Регіональний Індекс Гендерного Розриву за регіонами України в 2021 році

Ранг	Область	Субіндекси			PIGR	Рівень гендерної рівності
		Економічна участь і можливості	Здоров'я та виживання	Розширення політичних можливостей		
1	Запорізька	0,70	1,06	0,67	0,81	дуже високий
2	Миколаївська	0,70	1,06	0,66	0,81	дуже високий
3	Хмельницька	0,70	1,07	0,61	0,80	дуже високий
4	Черкаська	0,74	1,06	0,58	0,79	високий
5	Київська	0,69	1,06	0,63	0,79	високий
6	Чернігівська	0,77	1,08	0,51	0,79	високий
7	Дніпропетровська	0,69	1,07	0,61	0,79	високий
8	Харківська	0,74	1,05	0,56	0,78	високий
9	Херсонська	0,74	1,04	0,56	0,78	високий
10	Волинська	0,77	1,08	0,49	0,78	високий
11	Кіровоградська	0,74	1,06	0,51	0,77	високий
12	Сумська	0,74	1,05	0,50	0,77	високий
13	Рівненська	0,77	1,07	0,44	0,76	високий
14	Полтавська	0,74	1,04	0,47	0,75	високий
15	Житомирська	0,76	1,06	0,42	0,75	високий
16	м. Київ	0,80	1,03	0,41	0,75	високий
17	Чернівецька	0,78	1,03	0,40	0,74	високий
18	Вінницька	0,69	1,04	0,47	0,74	високий
19	Одеська	0,68	1,04	0,47	0,73	високий
20	Львівська	0,75	1,05	0,39	0,73	високий
21	Івано-Франківська	0,70	1,05	0,43	0,73	високий
22	Тернопільська	0,74	1,05	0,35	0,71	високий
23	Закарпатська	0,70	1,04	0,29	0,68	середній

²⁶⁹ HUMAN DEVELOPMENT REPORT 2021-22 URL: https://hdr.undp.org/system/files/documents/global-report-document/hdr2021-22pdf_1.pdf

Візуалізація результатів градації регіонів України за значенням РІГР зображена на рис. 3.18.

Created with mapchart.net

Рис. 3.18. Регіональний Індекс гендерного розриву для України у 2021 році

Як бачимо, в Україні значення РІГР коливається від 0,68 до 0,81. У Закарпатській області гендерна нерівність подолана лише на 68%, а ось у Запорізькій і Миколаївській областях на 81%, що суттєво більше.

У Додатку Г представлені гендерні профілі 23 регіонів України за даними станом на 1 січня 2021 року, які представлені у Регіональному Індексі Гендерного Розриву, що дозволяє читачеві досліджувати значення індикаторів РІГР, рейтинги та порівняння за РІГР та його субіндексами.

Кожен регіональний профіль представлений у вигляді двох блоків.

У першому блоці наведене значення РІГР регіону від 0 до 1, так ранг регіону у загальному заліку. Ранг 1 має регіон, який найбільше подолав гендерну нерівність за показниками РІГР. Також тут наведені значення кожного субіндексу та їх ранги. Ранг 1 має регіон, який найбільше подолав гендерну нерівність за показниками даного субіндексу РІГР.

У другому блоці наведені значення початкових індикаторів для жінок та чоловіків, через які розраховується РІГР. Для кожного індикатору розрахований гендерний розрив, а також його оцінка (індекс гендерного паритету), на основі якої визначається ранг області за даним індикатором. Зауважимо, що чим ближча оцінка до 1, тим ранг регіону буде вищий. Для показника Очікувана тривалість життя при народженні сфери Здоров'я та виживання ранжування також виконуємо за принципом віддаленості регіонального значення від одиниці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Akbash, K., Pasichnyk, N., Rizniak, R. Adaptation of the UN's gender inequality index to Ukraine's regions. *Regional Statistics*. Volume 9. № 2. 2019. P. 190–212. (DOI: 10.15196/RS090208)
2. Akbash, K., Pasichnyk, N., Rizniak, R. Generalization of calculation methods for gender indices in demographic and social statistics. *Regional Statistics*. Volume 8. № 2. 2018. P. 170–183. (DOI 10.15196RS080205)
3. Akbash, K., Pasichnyk, N., Rizniak, R. Mathematical and statistical methods in humanitarian research. Current aspects of the development of physical and mathematical sciences in the era of digitalization: Scientific monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2022. 148 p. (5–39) <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-271-5-1> <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/283>
4. Anand, S., and A. Sen. The Income Component of the Human Development Index. *Journal of Human Development and Capabilities*. 2000. (1)1. 83–106.
5. Bericat, E. The European Gender Equality index: Conceptual and analytical issues. *Social Indicators Research*. 2012. 108 (1). 1–28. <https://doi.org/10.1007/s11205-011-9872-z>
6. Cascella, C., Williams, J., Pampaka, M. An Extended Regional Gender Gaps Index (eRGGI): Comparative Measurement of Gender Equality at Different Levels of Regionality. *Social Indicators Research*. 2022. 159. 757–800. <https://doi.org/10.1007/s11205-021-02764-x>
7. Di Bella, E., Leporatti, L., Gandullia, L., & Maggino, F. Proposing a regional gender equality index (R-GEI) with an application to Italy. *Regional Studies*. 2020. <https://doi.org/10.1080/00343404.2020.1836341>
8. Di Noia, J. Indicators of gender equality for American states and regions: An update. *Social Indicators Research*. 2002. 59. 35–77.
9. Frias, S.M. Measuring structural gender equality in Mexico: A state level analysis. *Social Indicator Research*. 2008. 88 (2). 215–246.

10. Gaye, A., J. Klugman, M. Kovacevic, S. Twigg and E. Zambrano. Measuring Key Disparities in Human Development: The Gender Inequality Index. Human Development Research Paper. UNDP-HDRO, New York. 2010.
11. Kjeldstad, R., & Kristiansen, J.E. Constructing a Regional Gender Equality Index: Reflections on a First Experience with Norwegian Data. *Statistical Journal*. 2001. 18 (1). 41–49.
12. Martinez Peinado, J., & Cairo Cespedes, G. Gender and regional inequality in human development: The case of Spain. *Feminist Economics*. 2004. 10 (1). 37–64. <https://doi.org/10.1080/1354570042000182954>
13. Oeppen, J., and J.W. Vaupel. Broken Limits to Life Expectancy. *Science* 296. 2002. 1029–1031.
14. Pasichnyk N. Gender Economics in Ukraine: the Main Areas of Research http://gestproject.eu/wp-content/uploads/2016/11/Final_All_GeSt_Morocco_2016_.pdf
15. Pasichnyk N.O., Rizniak R.Ya. Gender parity in Educational Sphere of Kirovograd Region. *Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]: Педагогічні науки*. Херсон, Видавничий дім «Гельветика», 2017, випуск 58, том 3. 214 с. (С. 193–199).
16. Riley, J.C. Poverty and Life Expectancy. Cambridge, UK, Cambridge University Press. 2005.
17. Seth, S. Inequality, Interactions, and Human Development. *Journal of Human Development and Capabilities*. 2009. 10(3). 375–396.
18. Walby, S., & Armstrong, J. Measuring equalities: Data and indicators in Britain. *International Journal of Social Research Methodology*. 2010. 13 (3). 237–249. <https://doi.org/10.1080/13645579.2010.482259>
19. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Аналіз анкетування з гендерної тематики студентів з використанням показників питомої асиметрії. *Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах «Грані»*. 2017. № 6/146. Том 20. 92 с. (С. 5–16).

20. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Визначення показників розподілу характерних ознак у гендерних групах (на прикладі студентів факультету). *Наукові записки Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. Вип. 31. Кропивницький, ЦНТУ, 2017. 300 с. (С. 236–244).

21. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Визначення показників розподілу гендерних груп за характерними ознаками. *Статистика України*. 2017. № 2 (77). 100 с. (С. 6–12).

22. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Гендерний аналіз як практична складова підготовки магістрів за спеціалізацією «Гендерні студії: науковий аспект». *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. Випуск 11. Частина 4. Кропивницький, РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. 206 с. (С. 3–9).

23. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Застосування простих індексів гендерного паритету у демографічній та недемографічних сферах // Гендерні студії: навчання дослідження та практика / Збірник матеріалів II-ї Міжнародної конференції «Гендерні студії: навчання, дослідження та практика» та семінару для молодих дослідників «Гендерні студії: освіта, гендерна рівність, демократія, мир» (16-20 квітня 2018 р.). За ред. О.В. Авраменко, Т.В. Лісова. Кропивницький: Видавництво «КОД». 270 с. (С. 122–125).

24. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Методичні рекомендації до проведення літньої школи «Тренінг з гендерної рівності» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, Міждисциплінарний науковий центр прикладних досліджень. Кропивницький, 2023. – 67 с. (протокол методичної ради № 2 від «07» грудня 2022 р.) (репозитарій). <http://dspace.kspu.kr.ua/jspui/handle/123456789/5035>

25. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Прогностичний аналіз індексу глобального гендерного розриву для України. *Статистика України*. 2022. № 3–4. С. 98–108. [https://doi.org/10.31767/su.3-4\(98-99\)2022.03-04.10](https://doi.org/10.31767/su.3-4(98-99)2022.03-04.10)

26. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Регіональний індекс гендерного розриву для України у 2020 році. Аналітичний звіт. Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка,

Міждисциплінарний науковий центр прикладних досліджень. Кропивницький, 2023. – 41 с. <http://dspace.kspu.kr.ua/jspui/handle/123456789/4932>

27. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Статистика та індикатори сфери освіти з врахуванням гендерного фактору: практичний посібник (навчальний матеріал для семінарів зі статистичних даних і показників освіти). Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури. Кропивницький, ФОП Лисенко С.В., 2017. 48 с.

28. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Статистичний аналіз гендерного розвитку регіонів України. *Статистика України*. 2019. № 3. С. 90–99. Doi: 10/31767/su.3(86)2019.03.10

29. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Статистичний аналіз індексу гендерної нерівності за регіонами України. *Статистика України*. 2024. № 1. С. 32–46. [https://doi.org/10.31767/su.1\(104\)2024.01.04](https://doi.org/10.31767/su.1(104)2024.01.04)

30. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Теоретико-прикладні основи гендерних досліджень. Навчальний посібник. Кропивницький, Видавець Лисенко В.Ф., 2019. 349 с.

31. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я., Баранченко Є. Формування ядра індексу Гірша педагогічних університетів України: гендерні особливості. *Статистика України*. 2023. № 2. С. 51–63. [https://doi.org/10.31767/su.2\(101\)2023.02.06](https://doi.org/10.31767/su.2(101)2023.02.06)

32. Впровадження гендерного підходу в систему вищої освіти України: досвід та кращі практики Всеукраїнської мережі осередків гендерної освіти 2012–2014 рр. http://gendercenter.sumdu.edu.ua/images/docs/vpr_g_p.pdf

33. Гендерні стандарти сучасної освіти: збірка рекомендацій. Частина 1. Ред. рада Кікінежді О.М., Власов В.С., Магдюк Л.Б., Ладиченко Т.В. Київ, Програма розвитку ООН в Україні, 2010. 328 с.

34. Гендерні студії: база тестових завдань з дисциплін спеціалізації. Навчальний посібник. За ред. І.В. Лупан. Кропивницький, РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2019. 144 с.

35. Економіко-правові засади забезпечення гендерної рівності в Україні та країнах Європейського Союзу / Бліхар М., Мазур Т., Євхутіч І., & Онишко О.

Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2022. 4 (45). 244–253. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.45.2022.3837>

36. Комплексне дослідження становища жінок, які проживають у сільській місцевості. І. Волосевич, Т. Коноплицька, Т. Костюченко, Т. Марценюк. Київ, ВАТЕ, 2015. 88 с. URL: http://gender.auc.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/069_Komplexne_dosl_dzhennya_stanovischa_zh_nok_yak_prozhivayut_u_s_l_s_k_y_m_stsevost_2015_.pdf

37. Мустаєв Г., Грищенко Н. Сприяння гендерній рівності в освітньому середовищі України (В рамках проекту «Сприяння поширенню гендерної рівності у системі освіти в 3-х областях України: Київська, Запорізька, Тернопільська») / Методичний посібник для фахівців. Київ: громадська організація «Фундація «Гармонізоване суспільство», 2014.

38. Наумова М.А. Світовий досвід оцінювання гендерної нерівності. *Економіка і організація управління*. 2017. 1 (25). 123–132.

39. Олійник А.С. Конституційне законодавство України: гендерна експертиза. Київ, Логос, 2001. 77 с.

40. Пасічник Н. Індекс Гендерного паритету учнівської молоді Кіровоградської області (Україна) (The index of the gender parity of young people in the Kirovograd region) (Ukraine) http://gestproject.eu/wp-content/uploads/2016/11/Final_Compendium_UA_2017.pdf

41. Пасічник Н.О., Лупан І.В. Гендерні аспекти «прихованого навчального плану». Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький, РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2022. Випуск 204. 331 с (С.51–57).

42. Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Прихований навчальний план як актуальна проблема підготовки майбутніх учителів. Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку. Матеріали XXV Міжнародної науково-практичної конференції (07 жовтня 2022 року, Рига, Латвія). Рига (Латвія), ГО «ВАДНД», 07 жовтня 2022 р. 487 с. (С. 288–292).

43. Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Просвітницька діяльність з гендерної проблематики: контекст роботи з цільовими групами. Fundamental and applied research in the modern world. Abstracts of the 8th International scientific and practical conference. BoScience Publisher. Boston, USA. 2021. 1110 p. (pp. 772–

777). URL: <https://sci-conf.com.ua/viii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-fundamental-and-applied-research-in-the-modern-world-17-19-marta-2021-goda-boston-ssha-arhiv/>

44. Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Формування умінь оперувати статистичними показниками гендерної рівності у майбутніх фахівців з освітніх вимірювань. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. Випуск 12. Частина 2. Кропивницький, РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. 242 с. (С. 23–31)

45. Програми гендерних студій в українських університетах. За ред. О.Л. Зінюк. ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника». Івано-Франківськ, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника», 2019. 788 с.

46. Ріжняк Р.Я. Гендерний аналіз як основа ефективності гендерної освіти (Gender analysis as the basis of the effectiveness of gender education). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gestproject.eu/wp-content/uploads/2016/11/Final Compendium UA 2017.pdf>

47. Ріжняк Р.Я., Акбаш К.С., Пасічник Н.О. Гендерна (не-) рівність у взаємовідносинах працівників факультету на основі аналізу показників питомого паритету. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Випуск 159. Кропивницький, РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2017. 275 с. (С. 30–43).

48. Ріжняк Р.Я., Пасічник Н.О. Гендерна асиметрія природничо-математичної освіти Кіровоградської області. Всеукраїнська науково-технічна конференція «Проблеми розвитку регіону: промисловий і економічний аспект»: тези доповідей. Первомайськ, ППІ НУК, 2016. 155 с. (С. 145–148).

49. Рудік О.М. Стан та актуальні проблеми гендерної рівності крізь призму Глобального індексу гендерного розриву – 2014. *Теорія та історія публічного управління*. 2014. 11–12. 5–12.

50. Сало Я.В., Пашута Д.О. Аналіз гендерної рівності: зарубіжний досвід. *Економіка та суспільство*. 2021. 31. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-11>

51. Світайло Н., Савельєва Ю., Давліканова О. Гендерний аудит діяльності вищих навчальних закладів. Практичний посібник. Київ, Фонд ім. Фрідріха Еберта, 2016.

52. Словник Європейського інституту з гендерної рівності. Пер. М. Бабак, О. Давліканової, М. Дмитрієвої, М. Козир, Л. Компанцевої, К. Левченко, М. Скорик, О. Суслової. Київ, «Вістка», 2021. 170 с.

53. Табанова А. Аналіз гендерної рівності та рекомендації щодо її забезпечення на ринку праці України та Одеської області. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2017. 63–64. 92–103. DOI: [https://doi.org/10.33987/vsed.2-3\(63-64\).2017.92-103](https://doi.org/10.33987/vsed.2-3(63-64).2017.92-103)

54. Топчій Г.С., Литвиненко А.І., Івженко І.Б. Гендерна політика в Україні: сучасні трансформації. *Наукові перспективи*. 2022. 1. 233–245.

55. Червінська Т.Г., Соболевська М.О. Часовий вимір гендерної нерівності. *Актуальні проблеми філософії та соціології: Науково-практичний журнал*. 2021. 31. 74–78. DOI <https://doi.org/10.32837/apfs.v0i31.1006>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Значення показників РІГН за сферою «Здоров'я», Україна, 2021 рік

Регіон	Коефіцієнт материнської смертності (МС)	Підліткова народжуваність (ПН)
Вінницька	38,0	13,6
Волинська	40,6	14,6
Дніпропетровська	56,4	13,1
Житомирська	23,4	17,3
Закарпатська	15,8	39,6
Запорізька	31,3	12,8
Івано-Франківська	37,9	12,7
Київська	39,6	12,8
Кіровоградська	36,1	20,2
Львівська	41,2	9,2
Миколаївська	56,9	17,7
Одеська	57,1	15,5
Полтавська	49,6	13,0
Рівненська	119,8	14,0
Сумська	36,5	12,4
Тернопільська	13,7	12,0
Харківська	51,7	8,5
Херсонська	42,2	17,0
Хмельницька	34,6	16,2
Черкаська	58,6	15,7
Чернівецька	76,6	16,3
Чернігівська	74,9	12,4
м. Київ	3,4	4,1

ДОДАТОК Б

Значення показників РІГН за сферою «Розширення прав і можливостей», Україна, 2021 рік

Регіон	Частка жінок і чоловіків в обласній раді (ОР)		Частка жінок та чоловіків із вищою освітою за спеціальністю «Професіонали» (ВОП)		Частка жінок та чоловіків із вищою освітою за спеціальністю «Фахівці» (ВОФ)		Частка жінок та чоловіків, які посідають посади законодавців, вищих державних службовців, керівників, менеджерів (ЗСМ)	
	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.
Вінницька	76,20	23,80	46,54	38,85	44,88	54,48	52,17	47,83
Волинська	78,10	21,90	51,95	46,86	48,05	53,14	56,35	43,65
Дніпропетровська	69,20	30,80	55,78	51,08	43,85	48,04	54,32	45,68
Житомирська	90,60	9,40	56,32	46,10	43,24	53,01	58,94	41,06
Закарпатська	83,60	16,40	63,56	48,68	31,21	43,82	65,44	34,56
Запорізька	65,50	34,50	55,71	44,40	43,20	54,55	49,37	50,63
Івано-Франківська	70,20	29,80	60,54	53,89	38,10	44,88	56,85	43,15
Київська	64,60	35,40	55,45	46,86	42,55	51,58	52,97	47,03
Кіровоградська	75,00	25,00	51,06	42,08	48,05	57,36	53,97	46,03
Львівська	69,00	31,00	58,06	50,93	41,94	49,07	62,33	37,67
Миколаївська	70,30	29,70	54,33	47,14	45,55	52,71	45,70	54,30
Одеська	73,80	26,20	60,59	53,43	39,20	46,57	61,31	38,69
Полтавська	76,20	23,80	54,18	42,79	44,44	52,14	55,00	45,00
Рівненська	73,00	27,00	68,89	56,92	27,21	37,26	64,19	35,81
Сумська	75,00	25,00	54,71	45,26	45,29	54,74	47,93	52,07
Тернопільська	79,70	20,30	54,67	47,29	42,18	48,91	57,79	42,21
Харківська	71,70	28,30	61,30	50,72	37,32	47,79	51,08	48,92
Херсонська	77,80	22,20	53,02	42,52	45,92	56,56	57,87	42,13
Хмельницька	65,60	34,40	52,81	42,73	45,73	55,83	55,88	44,12
Черкаська	71,90	28,10	54,01	44,75	45,85	53,94	65,88	34,12
Чернівецька	73,40	26,60	61,94	51,02	37,94	48,91	67,74	32,26
Чернігівська	71,90	28,10	49,71	44,21	48,27	54,38	48,54	51,46
м. Київ	70,83	29,17	75,03	70,66	24,97	29,34	52,35	47,65

ДОДАТОК В

Значення показників РІГН за сферою “Ринок праці”, Україна, 2021 рік

Регіон	Частка участі жінок та чоловіків у робочій силі, РС		ІГП за РС	Частка жінок та чоловіків – професійних і технічних працівників, ПТП		ІГП за ПТП	Частка заробітної плати жінок та чоловіків, ЗП		ІГП за ЗП
	чоловіки	жінки		чоловіки	жінки		чоловіки	жінки	
Вінницька	70,8	55,6	0,79	34,57	65,43	1,89	56,10	43,90	0,78
Волинська	60,9	51,2	0,84	26,15	73,85	2,82	54,22	45,78	0,84
Дніпропетровська	69,7	58,1	0,83	32,59	67,41	2,07	57,03	42,97	0,75
Житомирська	66,1	58,4	0,88	28,55	71,45	2,50	54,84	45,16	0,82
Закарпатська	69,6	51,1	0,73	29,25	70,75	2,42	52,32	47,68	0,91
Запорізька	68,9	57,1	0,83	29,94	70,06	2,34	57,56	42,44	0,74
Івано-Франківська	68,6	50,3	0,73	22,79	77,21	3,39	54,89	45,11	0,82
Київська	69,5	55,5	0,80	33,30	66,70	2,00	54,76	45,24	0,83
Кіровоградська	66,0	56,1	0,85	27,61	72,39	2,62	53,58	46,42	0,87
Львівська	66,4	55,2	0,83	27,77	72,23	2,60	54,24	45,76	0,84
Миколаївська	72,2	57,0	0,79	31,16	68,84	2,21	57,06	42,94	0,75
Одеська	71,1	52,1	0,73	37,60	62,40	1,66	53,00	47,00	0,89
Полтавська	67,8	57,3	0,85	26,18	73,82	2,82	56,48	43,52	0,77
Рівненська	62,3	61,5	0,99	28,58	71,42	2,50	57,54	42,46	0,74
Сумська	68,5	57,4	0,84	30,73	69,27	2,25	56,34	43,66	0,77
Тернопільська	64,2	53,0	0,83	24,60	75,40	3,06	54,81	45,19	0,82
Харківська	69,8	58,5	0,84	36,84	63,16	1,71	54,08	45,92	0,85
Херсонська	72,2	56,8	0,79	30,94	69,06	2,23	51,93	48,07	0,93
Хмельницька	67,7	54,6	0,81	24,29	75,71	3,12	56,13	43,87	0,78
Черкаська	68,8	57,7	0,84	26,52	73,48	2,77	54,47	45,53	0,84
Чернівецька	68,5	56,1	0,82	31,94	68,06	2,13	51,41	48,59	0,94
Чернігівська	68,9	59,6	0,87	26,52	73,48	2,77	55,21	44,79	0,81
м. Київ	71,7	61,5	0,86	40,92	59,08	1,44	53,53	46,47	0,87

ДОДАТОК Г

Профілі регіонів України для Регіонального Індексу Гендерного розриву

Економічний профіль	Оцінка (нерівність = 0, паритет = 1)	Ранг (із 23 регіонів)	Значення Індексу
ВІННИЦЬКА ОБЛАСТЬ	0,736	18	2021

Індекс та Субіндекси	Оцінка	Ранг
Регіональний Індекс Гендерного Розриву	0,736	18
Економічна участь і можливості	0,69	20
Здоров'я та виживання	1,04	5
Розширення політичних можливостей	0,47	13

Індикатори Регіонального Індексу Гендерного Розриву 2021

Індикатор	Ранг	Оцінка	Розрив Ж-Ч	Значення жінки	Значення чоловіки	Мінімум-Максимум
Економічна участь і можливості	20	0,69				
Рівень участі в робочій силі %	20	0,79	-15,2	55,6	70,8	0–100
Співвідношення заробітної плати	18	0,77	-2,68	9,07	11,75	–
Приблизний зароблений дохід за ПКС в дол. США	20	0,52	-5,94	6,53	12,47	0–44,9 тис
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери %	11	0,67	-20,04	39,98	60,02	0–100
Здоров'я та виживання	5	1,04				
Співвідношення статей при народженні %	21	0,91				–
Очікувана тривалість життя при народженні роки	9	1,15	9,95	77,18	67,23	–
Розширення політичних можливостей	13	0,47				
Депутати обласних рад %	16	0,31	-52,40	23,8	76,2	0–100
Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ %	11	0,69	-18,67	40,7	59,3	0–100
Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад %	15	0,59	-26,10	36,9	63,1	0–100

Індекс та Субіндекси

Оцінка

Ранг

Регіональний Індекс Гендерного Розриву

0,779

10

Економічна участь і можливості

0,77

3

Здоров'я та виживання

1,08

22

Розширення політичних можливостей

0,49

12

Індикатори Регіонального Індексу Гендерного Розриву

2021

Індикатор	Ранг	Оцінка	Розрив Ж-Ч	Значення жінки	Значення чоловіки	Мінімум-Максимум
Економічна участь і можливості	3	0,77				
Рівень участі в робочій силі %	7	0,84	-9,7	51,2	60,9	0–100
Співвідношення заробітної плати	5	0,86	-1,43	8,64	10,07	–
Приблизний зароблений дохід за ПКС в дол. США	3	0,64	-3,44	6,24	9,67	0–44,9 тис
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери %	9	0,71	-16,68	41,66	58,34	0–100
Здоров'я та виживання	22	1,08				
Співвідношення статей при народженні %	1	0,97				–
Очікувана тривалість життя при народженні роки	21	1,17	10,96	76,85	65,89	–
Розширення політичних можливостей	12	0,49				
Депутати обласних рад %	19	0,28	-56,2	21,9	78,1	0–100
Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ %	8	0,76	-13,73	43,1	56,9	0–100
Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад %	13	0,63	-22,92	38,5	61,5	0–100

Індекс та Субіндекси**Оцінка****Ранг****Регіональний Індекс Гендерного
Розриву****0,788****7**

Економічна участь і можливості

0,69

22

Здоров'я та виживання

1,07

21

Розширення політичних
можливостей

0,61

5

Індикатори Регіонального Індексу Гендерного Розриву**2021**

Індикатор	Ранг	Оцінка	Розрив Ж-Ч	Значення жінки	Значення чоловіки	Мінімум- Максимум
Економічна участь і можливості	22	0,69				
Рівень участі в робочій силі %	11	0,83	-11,6	58,1	69,7	0–100
Співвідношення заробітної плати	23	0,71	-3,96	9,78	13,74	–
Приблизний зароблений дохід за ПКС в дол. США	23	0,50	-9,11	9,05	18,17	0–44,9 тис
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери %	8	0,72	-15,99	42,01	57,99	0–100
Здоров'я та виживання	21	1,07				
Співвідношення статей при народженні %	3	0,96				–
Очікувана тривалість життя при народженні роки	19	1,16	10,4	75,28	64,88	–
Розширення політичних можливостей	5	0,61				
Депутати обласних рад %	5	0,45	-38,4	30,8	69,2	0–100
Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ %	7	0,82	-10,04	45,0	55,0	0–100
Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад %	6	0,72	-16,03	42,0	58,0	0–100

Індекс та Субіндекси

Оцінка

Ранг

Регіональний Індекс Гендерного Розриву

0,750

15

Економічна участь і можливості

0,76

6

Здоров'я та виживання

1,06

18

Розширення політичних можливостей

0,42

18

Індикатори Регіонального Індексу Гендерного Розриву

2021

Індикатор	Ранг	Оцінка	Розрив Ж-Ч	Значення жінки	Значення чоловіки	Мінімум-Максимум
Економічна участь і можливості	6	0,76				
Рівень участі в робочій силі %	2	0,88	-7,70	58,4	66,1	0–100
Співвідношення заробітної плати	9	0,83	-1,76	8,79	10,55	–
Приблизний зароблений дохід за ПКС в дол. США	4	0,64	-3,51	6,31	9,82	0–44,9 тис
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери %	16	0,52	-31,54	34,23	65,77	0–100
Здоров'я та виживання	18	1,06				
Співвідношення статей при народженні %	14	0,94				–
Очікувана тривалість життя при народженні роки	22	1,17	10,79	75,21	64,42	–
Розширення політичних можливостей	18	0,42				
Депутати обласних рад %	22	0,10	-81,20	9,4	90,6	0–100
Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ %	19	0,25	-59,62	20,2	79,8	0–100
Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад %	1	0,93	-3,45	48,3	51,7	0–100

Індекс та Субіндекси

Оцінка

Ранг

Регіональний Індекс Гендерного Розриву

0,677

23

Економічна участь і можливості

0,70

16

Здоров'я та виживання

1,04

3

Розширення політичних можливостей

0,29

23

Індикатори Регіонального Індексу Гендерного Розриву

2021

Індикатор	Ранг	Оцінка	Розрив Ж-Ч	Значення жінки	Значення чоловіки	Мінімум-Максимум
Економічна участь і можливості	16	0,70				
Рівень участі в робочій силі %	21	0,73	-18,50	51,1	69,6	0–100
Співвідношення заробітної плати	3	0,88	-1,28	9,72	11,00	–
Приблизний зароблений дохід за ПКС в дол. США	11	0,60	-2,60	3,93	6,52	0–44,9 тис
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери %	23	0,37	-45,63	27,19	72,81	0–100
Здоров'я та виживання	3	1,04				
Співвідношення статей при народженні %	11	0,94				–
Очікувана тривалість життя при народженні роки	1	1,11	7,57	74,26	66,69	–
Розширення політичних можливостей	23	0,29				
Депутати обласних рад %	21	0,20	-67,20	16,4	83,6	0–100
Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ %	16	0,39	-43,62	28,2	71,8	0–100
Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад %	23	0,38	-45,42	27,3	72,7	0–100

Індекс та Субіндекси

Оцінка

Ранг

Регіональний Індекс Гендерного Розриву

0,812

1

Економічна участь і можливості

0,70

17

Здоров'я та виживання

1,06

16

Розширення політичних можливостей

0,67

1

Індикатори Регіонального Індексу Гендерного Розриву

2021

Індикатор	Ранг	Оцінка	Розрив Ж-Ч	Значення жінки	Значення чоловіки	Мінімум-Максимум
Економічна участь і можливості	17	0,70				
Рівень участі в робочій силі %	13	0,83	-11,80	57,1	68,9	0–100
Співвідношення заробітної плати	22	0,73	-3,66	9,83	13,49	–
Приблизний зароблений дохід за ПКС в дол. США	21	0,51	-7,03	7,24	14,27	0–44,9 тис
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери %	5	0,84	-8,61	45,69	54,31	0–100
Здоров'я та виживання	16	1,06				
Співвідношення статей при народженні %	10	0,94				–
Очікувана тривалість життя при народженні роки	17	1,16	10,43	75,97	65,54	–
Розширення політичних можливостей	1	0,67				
Депутати обласних рад %	2	0,53	-31,00	34,5	65,5	0–100
Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ %	6	0,83	-9,30	45,3	54,7	0–100
Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад %	4	0,79	-11,44	44,3	55,7	0–100

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА
ОБЛАСТЬОцінка
(нерівність = 0, паритет = 1)

0,726

Ранг
(із 23 регіонів)

21

Значення Індексу

2021

Індекс та Субіндекси

Оцінка

Ранг

Регіональний Індекс Гендерного
Розриву

0,726

21

Економічна участь і можливості

0,70

18

Здоров'я та виживання

1,05

9

Розширення політичних
можливостей

0,43

17

Індикатори Регіонального Індексу Гендерного Розриву

2021

Індикатор	Ранг	Оцінка	Розрив Ж-Ч	Значення жінки	Значення чоловіки	Мінімум- Максимум
Економічна участь і можливості	18	0,70				
Рівень участі в робочій силі %	22	0,73	-18,30	50,3	68,6	0–100
Співвідношення заробітної плати	14	0,81	-2,18	9,06	11,24	–
Приблизний зароблений дохід за ПКС в дол. США	19	0,53	-4,32	4,88	9,20	0–44,9 тис
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери %	6	0,83	-9,26	45,37	54,63	0–100
Здоров'я та виживання	9	1,05				
Співвідношення статей при народженні %	9	0,94				–
Очікувана тривалість життя при народженні роки	5	1,14	9,29	77,46	68,17	–
Розширення політичних можливостей	17	0,43				
Депутати обласних рад %	6	0,42	-40,40	29,8	70,2	0–100
Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ %	17	0,37	-45,95	27,0	73,0	0–100
Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад %	20	0,46	-37,02	31,5	68,5	0–100

Індекс та Субіндекси

Оцінка

Ранг

Регіональний Індекс Гендерного Розриву

0,792

5

Економічна участь і можливості

0,69

21

Здоров'я та виживання

1,06

15

Розширення політичних можливостей

0,63

3

Індикатори Регіонального Індексу Гендерного Розриву

2021

Індикатор	Ранг	Оцінка	Розрив Ж-Ч	Значення жінки	Значення чоловіки	Мінімум-Максимум
Економічна участь і можливості	21	0,69				
Рівень участі в робочій силі %	17	0,80	-14,00	55,5	69,5	0–100
Співвідношення заробітної плати	17	0,79	-2,82	10,47	13,29	–
Приблизний зароблений дохід за ПКС в дол. США	18	0,53	-8,87	10,08	18,95	0–44,9 тис
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери %	17	0,49	-34,07	32,97	67,03	0–100
Здоров'я та виживання	15	1,06				
Співвідношення статей при народженні %	13	0,94				–
Очікувана тривалість життя при народженні роки	18	1,16	10,29	74,85	64,56	–
Розширення політичних можливостей	3	0,63				
Депутати обласних рад %	1	0,55	-29,20	35,4	64,6	0–100
Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ %	3	0,97	-1,39	49,3	50,7	0–100
Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад %	16	0,58	-26,88	36,6	63,4	0–100

Індекс та Субіндекси

Оцінка

Ранг

Регіональний Індекс Гендерного Розриву

0,770

11

Економічна участь і можливості

0,74

14

Здоров'я та виживання

1,06

17

Розширення політичних можливостей

0,51

10

Індикатори Регіонального Індексу Гендерного Розриву

2021

Індикатор	Ранг	Оцінка	Розрив Ж-Ч	Значення жінки	Значення чоловіки	Мінімум-Максимум
Економічна участь і можливості	14	0,74				
Рівень участі в робочій силі %	5	0,85	-9,90	56,1	66,0	0–100
Співвідношення заробітної плати	11	0,83	-1,85	8,73	10,58	–
Приблизний зароблений дохід за ПКС в дол. США	10	0,60	-4,35	6,55	10,91	0–44,9 тис
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери %	15	0,53	-30,63	34,68	65,32	0–100
Здоров'я та виживання	17	1,06				
Співвідношення статей при народженні %	7	0,95				–
Очікувана тривалість життя при народженні роки	16	1,16	10,28	75,25	64,97	–
Розширення політичних можливостей	10	0,51				
Депутати обласних рад %	14	0,33	-50,00	25,0	75,0	0–100
Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ %	5	0,85	-8,03	46,0	54,0	0–100
Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад %	17	0,57	-27,18	36,4	63,6	0–100

Індекс та Субіндекси

Оцінка

Ранг

Регіональний Індекс Гендерного Розриву

0,729

20

Економічна участь і можливості

0,75

7

Здоров'я та виживання

1,05

12

Розширення політичних можливостей

0,39

21

Індикатори Регіонального Індексу Гендерного Розриву

2021

Індикатор	Ранг	Оцінка	Розрив Ж-Ч	Значення жінки	Значення чоловіки	Мінімум-Максимум
Економічна участь і можливості	7	0,75				
Рівень участі в робочій силі %	12	0,83	-11,20	55,2	66,4	0–100
Співвідношення заробітної плати	6	0,85	-1,65	9,54	11,19	–
Приблизний зароблений дохід за ПКС в дол. США	6	0,64	-4,44	7,81	12,25	0–44,9 тис
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери %	18	0,48	-34,78	32,61	67,39	0–100
Здоров'я та виживання	12	1,05				
Співвідношення статей при народженні %	16	0,93				–
Очікувана тривалість життя при народженні роки	11	1,15	10,17	77,57	67,40	–
Розширення політичних можливостей	21	0,39				
Депутати обласних рад %	4	0,45	-38,00	31,0	69,0	0–100
Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ %	22	0,13	-77,14	11,4	88,6	0–100
Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад %	21	0,43	-40,13	29,9	70,1	0–100

Індекс та Субіндекси

Оцінка

Ранг

Регіональний Індекс Гендерного Розриву

0,805

2

Економічна участь і можливості

0,70

19

Здоров'я та виживання

1,06

13

Розширення політичних можливостей

0,66

2

Індикатори Регіонального Індексу Гендерного Розриву

2021

Індикатор	Ранг	Оцінка	Розрив Ж-Ч	Значення жінки	Значення чоловіки	Мінімум-Максимум
Економічна участь і можливості	19	0,70				
Рівень участі в робочій силі %	18	0,79	-15,20	57,0	72,2	0–100
Співвідношення заробітної плати	21	0,73	-3,60	9,77	13,37	–
Приблизний зароблений дохід за ПКС в дол. США	22	0,50	-6,22	6,19	12,41	0–44,9 тис
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери %	2	0,96	-2,28	48,86	51,14	0–100
Здоров'я та виживання	13	1,06				
Співвідношення статей при народженні %	8	0,95				–
Очікувана тривалість життя при народженні роки	12	1,15	9,96	75,96	66,00	–
Розширення політичних можливостей	2	0,66				
Депутати обласних рад %	7	0,42	-40,60	29,7	70,3	0–100
Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ %	1	1,00	5,15	52,6	47,4	0–100
Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад %	3	0,81	-10,66	44,7	55,3	0–100

Індекс та Субіндекси

Оцінка

Ранг

Регіональний Індекс Гендерного Розриву

0,723

19

Економічна участь і можливості

0,68

23

Здоров'я та виживання

1,04

4

Розширення політичних можливостей

0,47

14

Індикатори Регіонального Індексу Гендерного Розриву

2021

Індикатор	Ранг	Оцінка	Розрив Ж-Ч	Значення жінки	Значення чоловіки	Мінімум-Максимум
Економічна участь і можливості	23	0,68				
Рівень участі в робочій силі %	23	0,73	-19,00	52,1	71,1	0–100
Співвідношення заробітної плати	8	0,84	-1,85	9,49	11,35	–
Приблизний зароблений дохід за ПКС в дол. США	17	0,55	-5,81	6,98	12,79	0–44,9 тис
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери %	21	0,47	-36,17	31,91	68,09	0–100
Здоров'я та виживання	4	1,04				
Співвідношення статей при народженні %	18	0,93				–
Очікувана тривалість життя при народженні роки	4	1,13	8,95	75,73	66,78	–
Розширення політичних можливостей	14	0,47				
Депутати обласних рад %	13	0,36	-47,60	26,2	73,8	0–100
Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ %	13	0,47	-36,05	32,0	68,0	0–100
Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад %	11	0,63	-22,70	38,7	61,3	0–100

Індекс та Субіндекси

Оцінка

Ранг

Регіональний Індекс Гендерного Розриву

0,751

14

Економічна участь і можливості

0,74

10

Здоров'я та виживання

1,04

7

Розширення політичних можливостей

0,47

15

Індикатори Регіонального Індексу Гендерного Розриву

2021

Індикатор	Ранг	Оцінка	Розрив Ж-Ч	Значення жінки	Значення чоловіки	Мінімум-Максимум
Економічна участь і можливості	10	0,74				
Рівень участі в робочій силі %	6	0,85	-10,50	57,3	67,8	0–100
Співвідношення заробітної плати	19	0,75	-3,05	9,33	12,38	–
Приблизний зароблений дохід за ПКС в дол. США	16	0,55	-8,61	10,39	19,01	0–44,9 тис
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери %	1	1,00	5,67	52,83	47,17	0–100
Здоров'я та виживання	7	1,04				
Співвідношення статей при народженні %	8	0,95				–
Очікувана тривалість життя при народженні роки	7	1,15	9,50	75,85	66,35	–
Розширення політичних можливостей	15	0,47				
Депутати обласних рад %	16	0,31	-52,40	23,8	76,2	0–100
Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ %	9	0,73	-15,63	42,2	57,8	0–100
Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад %	18	0,55	-28,74	35,6	64,4	0–100

Індекс та Субіндекси

Оцінка

Ранг

Регіональний Індекс Гендерного Розриву

0,756

13

Економічна участь і можливості

0,77

5

Здоров'я та виживання

1,07

19

Розширення політичних можливостей

0,44

16

Індикатори Регіонального Індексу Гендерного Розриву

2021

Індикатор	Ранг	Оцінка	Розрив Ж-Ч	Значення жінки	Значення чоловіки	Мінімум-Максимум
Економічна участь і можливості	5	0,77				
Рівень участі в робочій силі %	1	0,99	-0,80	61,5	62,3	0–100
Співвідношення заробітної плати	20	0,73	-3,24	8,87	12,10	–
Приблизний зароблений дохід за ПКС в дол. США	2	0,65	-2,75	5,21	7,96	0–44,9 тис
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери %	20	0,47	-35,79	32,11	67,89	0–100
Здоров'я та виживання	19	1,07				
Співвідношення статей при народженні %	5	0,95				–
Очікувана тривалість життя при народженні роки	15	1,16	10,31	76,46	66,15	–
Розширення політичних можливостей	16	0,44				
Депутати обласних рад %	11	0,37	-46,00	27,00	73,0	0–100
Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ %	20	0,23	-62,50	18,8	81,3	0–100
Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад %	12	0,63	-22,90	38,5	61,5	0–100

Індекс та Субіндекси

Оцінка

Ранг

Регіональний Індекс Гендерного Розриву

0,765

12

Економічна участь і можливості

0,74

12

Здоров'я та виживання

1,05

11

Розширення політичних можливостей

0,50

11

Індикатори Регіонального Індексу Гендерного Розриву

2021

Індикатор	Ранг	Оцінка	Розрив Ж-Ч	Значення жінки	Значення чоловіки	Мінімум-Максимум
Економічна участь і можливості	12	0,74				
Рівень участі в робочій силі %	10	0,84	-11,10	57,4	68,5	0–100
Співвідношення заробітної плати	16	0,80	-2,26	8,76	11,02	–
Приблизний зароблений дохід за ПКС в дол. США	14	0,57	-4,53	5,88	10,41	0–44,9 тис
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери %	7	0,82	-9,67	45,17	54,83	0–100
Здоров'я та виживання	11	1,05				
Співвідношення статей при народженні %	17	0,93				–
Очікувана тривалість життя при народженні роки	13	1,15	9,99	76,18	66,19	–
Розширення політичних можливостей	11	0,50				
Депутати обласних рад %	14	0,33	-50,00	25,0	75,0	0–100
Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ %	12	0,67	-20,11	39,9	60,1	0–100
Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад %	9	0,65	-21,32	39,3	60,7	0–100

Індекс та Субіндекси

Оцінка

Ранг

Регіональний Індекс Гендерного Розриву

0,712

22

Економічна участь і можливості

0,74

9

Здоров'я та виживання

1,05

8

Розширення політичних можливостей

0,35

22

Індикатори Регіонального Індексу Гендерного Розриву

2021

Індикатор	Ранг	Оцінка	Розрив Ж-Ч	Значення жінки	Значення чоловіки	Мінімум-Максимум
Економічна участь і можливості	9	0,74				
Рівень участі в робочій силі %	14	0,83	-11,20	53,0	64,2	0–100
Співвідношення заробітної плати	10	0,83	-1,74	8,64	10,38	–
Приблизний зароблений дохід за ПКС в дол. США	9	0,61	-3,17	4,86	8,03	0–44,9 тис
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери %	12	0,62	-23,44	38,28	61,72	0–100
Здоров'я та виживання	8	1,05				
Співвідношення статей при народженні %	15	0,93				–
Очікувана тривалість життя при народженні роки	6	1,14	9,39	77,72	68,33	–
Розширення політичних можливостей	22	0,35				
Депутати обласних рад %	20	0,25	-59,40	20,3	79,7	0–100
Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ %	23	0,06	-88,89	5,6	94,4	0–100
Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад %	14	0,61	-24,16	37,9	62,1	0–100

Індекс та Субіндекси

Оцінка

Ранг

Регіональний Індекс Гендерного Розриву

0,785

8

Економічна участь і можливості

0,74

11

Здоров'я та виживання

1,05

10

Розширення політичних можливостей

0,56

7

Індикатори Регіонального Індексу Гендерного Розриву

2021

Індикатор	Ранг	Оцінка	Розрив Ж-Ч	Значення жінки	Значення чоловіки	Мінімум-Максимум
Економічна участь і можливості	11	0,74				
Рівень участі в робочій силі %	9	0,84	-11,30	58,5	69,8	0–100
Співвідношення заробітної плати	13	0,81	-2,08	9,02	11,10	–
Приблизний зароблений дохід за ПКС в дол. США	13	0,59	-5,40	7,74	13,14	0–44,9 тис
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери %	10	0,69	-18,65	40,68	59,32	0–100
Здоров'я та виживання	10	1,05				
Співвідношення статей при народженні %	12	0,94				–
Очікувана тривалість життя при народженні роки	8	1,15	9,61	75,84	66,23	–
Розширення політичних можливостей	7	0,56				
Депутати обласних рад %	8	0,39	-43,40	28,3	71,7	0–100
Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ %	10	0,71	-16,67	41,7	58,3	0–100
Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад %	7	0,71	-16,84	41,6	58,4	0–100

Індекс та Субіндекси		Оцінка	Ранг
Регіональний Індекс Гендерного Розриву		0,781	9
	Економічна участь і можливості	0,74	8
	Здоров'я та виживання	1,01	6
	Розширення політичних можливостей	0,56	8

Індикатори Регіонального Індексу Гендерного Розриву 2021

Індикатор	Ранг	Оцінка	Розрив Ж-Ч	Значення жінки	Значення чоловіки	Мінімум-Максимум
Економічна участь і можливості	8	0,74				
Рівень участі в робочій силі %	19	0,79	-15,40	56,8	72,2	0–100
Співвідношення заробітної плати	2	0,90	-1,04	8,91	9,95	–
Приблизний зароблений дохід за ПКС в дол. США	7	0,61	-3,45	5,45	8,86	0–44,9 тис
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери %	14	0,53	-30,42	34,79	65,21	0–100
Здоров'я та виживання	6	1,01				
Співвідношення статей при народженні %	23	0,90				–
Очікувана тривалість життя при народженні роки	20	1,16	10,44	75,28	64,84	–
Розширення політичних можливостей	8	0,56				
Депутати обласних рад %	18	0,29	-55,60	22,2	77,8	0–100
Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ %	4	0,90	-5,54	47,2	52,8	0–100
Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад %	5	0,76	-13,64	43,2	56,8	0–100

Індекс та Субіндекси

Оцінка

Ранг

Регіональний Індекс Гендерного Розриву

0,795

3

Економічна участь і можливості

0,70

15

Здоров'я та виживання

1,07

20

Розширення політичних можливостей

0,61

4

Індикатори Регіонального Індексу Гендерного Розриву

2021

Індикатор	Ранг	Оцінка	Розрив Ж-Ч	Значення жінки	Значення чоловіки	Мінімум-Максимум
Економічна участь і можливості	15	0,70				
Рівень участі в робочій силі %	16	0,81	-13,10	54,6	67,7	0–100
Співвідношення заробітної плати	15	0,80	-2,23	8,86	11,09	–
Приблизний зароблений дохід за ПКС в дол. США	15	0,56	-4,65	5,92	10,57	0–44,9 тис
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери %	13	0,55	-29,43	35,29	64,71	0–100
Здоров'я та виживання	20	1,07				
Співвідношення статей при народженні %	4	0,96				–
Очікувана тривалість життя при народженні роки	14	1,15	10,14	76,87	66,73	–
Розширення політичних можливостей	4	0,61				
Депутати обласних рад %	3	0,52	-31,20	34,4	65,6	0–100
Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ %	15	0,41	-42,18	28,9	71,1	0–100
Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад %	2	0,84	-8,97	45,5	54,5	0–100

Індекс та Субіндекси

Оцінка

Ранг

Регіональний Індекс Гендерного Розриву

0,794

4

Економічна участь і можливості

0,74

13

Здоров'я та виживання

1,06

14

Розширення політичних можливостей

0,58

6

Індикатори Регіонального Індексу Гендерного Розриву

2021

Індикатор	Ранг	Оцінка	Розрив Ж-Ч	Значення жінки	Значення чоловіки	Мінімум-Максимум
Економічна участь і можливості	13	0,74				
Рівень участі в робочій силі %	8	0,84	-11,10	57,7	68,8	0–100
Співвідношення заробітної плати	7	0,85	-1,61	9,07	10,68	–
Приблизний зароблений дохід за ПКС в дол. США	8	0,61	-4,82	7,42	12,24	0–44,9 тис
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери %	19	0,48	-35,46	32,27	67,73	0–100
Здоров'я та виживання	14	1,06				
Співвідношення статей при народженні %	6	0,95				–
Очікувана тривалість життя при народженні роки	10	1,15	9,90	76,67	66,77	–
Розширення політичних можливостей	6	0,58				
Депутати обласних рад %	9	0,39	-43,80	28,1	71,9	0–100
Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ %	1	1,00	8,41	54,2	45,8	0–100
Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад %	10	0,64	-21,88	39,1	60,9	0–100

Індекс та Субіндекси

Оцінка

Ранг

Регіональний Індекс Гендерного Розриву

0,737

17

Економічна участь і можливості

0,78

2

Здоров'я та виживання

1,03

1

Розширення політичних можливостей

0,40

20

Індикатори Регіонального Індексу Гендерного Розриву

2021

Індикатор	Ранг	Оцінка	Розрив Ж-Ч	Значення жінки	Значення чоловіки	Мінімум-Максимум
Економічна участь і можливості	2	0,78				
Рівень участі в робочій силі %	15	0,82	-12,40	56,1	68,5	0–100
Співвідношення заробітної плати	1	0,96	-0,42	8,99	9,41	–
Приблизний зароблений дохід за ПКС в дол. США	1	0,70	-1,89	4,35	6,24	0–44,9 тис
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери %	22	0,38	-44,83	27,58	72,42	0–100
Здоров'я та виживання	1	1,03				
Співвідношення статей при народженні %	22	0,90				–
Очікувана тривалість життя при народженні роки	3	1,13	8,90	77,21	68,31	–
Розширення політичних можливостей	20	0,40				
Депутати обласних рад %	12	0,36	-46,80	26,6	73,4	0–100
Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ %	18	0,32	-51,72	24,1	75,9	0–100
Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад %	19	0,50	-33,71	33,1	66,9	0–100

Індекс та Субіндекси

Оцінка

Ранг

Регіональний Індекс Гендерного Розриву

0,789

6

Економічна участь і можливості

0,77

4

Здоров'я та виживання

1,08

23

Розширення політичних можливостей

0,51

9

Індикатори Регіонального Індексу Гендерного Розриву

2021

Індикатор	Ранг	Оцінка	Розрив Ж-Ч	Значення жінки	Значення чоловіки	Мінімум-Максимум
Економічна участь і можливості	4	0,77				
Рівень участі в робочій силі %	3	0,87	-9,30	59,6	68,9	0–100
Співвідношення заробітної плати	12	0,82	-1,83	8,50	10,33	–
Приблизний зароблений дохід за ПКС в дол. США	12	0,59	-4,72	6,89	11,60	0–44,9 тис
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери %	3	0,92	-4,31	47,84	52,16	0–100
Здоров'я та виживання	23	1,08				
Співвідношення статей при народженні %	2	0,97				–
Очікувана тривалість життя при народженні роки	23	1,18	11,38	75,83	64,45	–
Розширення політичних можливостей	9	0,51				
Депутати обласних рад %	9	0,39	-43,80	28,1	71,9	0–100
Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ %	14	0,44	-39,29	30,4	69,6	0–100
Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад %	8	0,71	-17,27	41,4	58,6	0–100

Індекс та Субіндекси

Оцінка

Ранг

Регіональний Індекс Гендерного Розриву

0,474

16

Економічна участь і можливості

0,80

1

Здоров'я та виживання

1,03

2

Розширення політичних можливостей

0,15

19

Індикатори Регіонального Індексу Гендерного Розриву

2021

Індикатор	Ранг	Оцінка	Розрив Ж-Ч	Значення жінки	Значення чоловіки	Мінімум-Максимум
Економічна участь і можливості	1	0,80				
Рівень участі в робочій силі %	4	0,86	-10,20	61,5	71,7	0–100
Співвідношення заробітної плати	4	0,87	-2,40	15,97	18,37	–
Приблизний зароблений дохід за ПКС в дол. США	5	0,64	-16,24	28,65	44,88	0–44,9 тис
Законодавці, вищі посадові особи та менеджери %	4	0,90	-5,10	47,45	52,55	0–100
Здоров'я та виживання	2	1,03				
Співвідношення статей при народженні %	20	0,92				–
Очікувана тривалість життя при народженні роки	2	1,12	8,52	77,57	69,05	–
Розширення політичних можливостей	19	0,15				
Депутати обласних рад %						0–100
Кількість голів територіальних громад та старост сіл, селищ %						0–100
Кількість депутатів сільських, селищних, міських рад, територіальних громад %	22	0,41	-41,67	29,2	70,8	0–100

Наукове видання

Акбаш Катерина Сергіївна

Пасічник Наталя Олексіївна

Ріжняк Ренат Ярославович

**ГЕНДЕРНІ ВИМІРИ УКРАЇНИ: АДАПТАЦІЯ
ГЕНДЕРНИХ ІНДЕКСІВ НА
СУБНАЦІОНАЛЬНИЙ РІВЕНЬ**

монографія

Редактори: Акбаш К.С., Ріжняк Р.Я.

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

